

ILDOCALIA

SEINTELOR NEVOINȚE ALE DESĂVĂȘIRII

4

F I L O C A L I A

Scrierile Sfin ilor P rin i: Talasie, Isichie Sinaitul, Filotei Sinaitul, Ioan Carpatiul, Filimon, Ioan Damaschin, Teodor al Edesei, Teognost, Ilie Ecdicul, Teofan (din v. 7—9), cu îndemnuri pentru supravegherea gândurilor si sfaturi despre rug ciune.

FILOCALIA

sau culegere din scrierile sfinilor Parinti
cari arata cum se poate omul curati, lumina si desvârsi

Volumul IV

Tradus din grece te de

Prot. stavr. Dr. DUMITRU ST NILOAE

Profesor la Facultatea de teologie din Bucure ti

SIBIU, 1948

TIPOGRAFIA ARHIDIECEZAN

Prefa

Cu vrerea și cu ajutorul Milostivului Dumnezeu iese la lumina tiparului românesc acest al IV-lea volum al Filocaliei. Cu el se încheie primul volum din Filocalia greacă (ed. II), care cuprinde două volume. Ar tasem în „Cuvântul înainte” la primul volum românesc care în primul volum grec se cuprind următorii autori în ordinea aceasta ; Antonie cel Mare, Isaia Pustnicul, Evagrie Monachul cu 3 scrieri, Ioan Casian cu 2 scrieri, Marcu Ascetul cu 3 scrieri, *Isichie Preotul*, Nil. Ascetul cu 2 scrieri, Diadoch al Foticeii, *Ioan Carpatiul cu 2 scrieri*, *Teodor al Edesei cu 2 scrieri*, Maxim Marturisitorul cu 3 scrieri, *Talasia*, *Ioan Damaschin*, *Filimon*, *Teognost*, *Filotei*, *Ilie Ecdicul* și *Teofan Monachul*. În volumul de față mă pe autorii scriși cu cursive, după ce în cel dintâi i-am dat pe ceilalți, cu excepția Sf. Maxim Marturisitorul dat în al doilea și al treilea volum.

Ar urma ca în volumul V să mă pe primii autori din vol. II al Filocaliei grecești, începând cu Petru Damaschin, scriitor din veacul al 12-lea. Dar probabil că vom intercala în 2 sau 3 volume (V—VII) scrierile lui Simion Noul Teolog, marele sfânt și scriitor duhovnicesc din v. al 11-lea, și anume

cuvânt rile dintr'o traducere neogreac , iar imnele din textul grece vechiu, original.¹

Autorii cuprin i în volumul de fa sunt pu in cunoscu i în ce prive te via a lor. Dar scrierile lor au fost foarte gustate în m n stirile din R s rit i în timpul din urm au devenit obiectul unor atente cercet ri.² Ele cuprind cele mai pre ioase norme concrete pentru realizarea idealurilor de via duhovniceasc , prezentate în scrierile anterioare în chip mai mult speculativ. De aceea ele i-au i pus pecetea caracteristic pe via a monachal a R s ritului. Mulimea de manuscrise dela Academia Republicii Populare Române, în care se cuprind, arat cât de mult se ceteau i în m n stirile noastre.

Tip rirea lor în aceste vremuri nu e un act prea ciudat, precum s'ar p rea la prima vedere. Pre ul nesfâr it ce-l dau ele omului ca om, indiferent de condi iile exterioare accidentale ale pozi iei lui sociale i ale situa iei lui materiale, lupta neîndurat i necurmat ce-o pretind împotriva patimii iubirii de avu ie, a mândriei, a întrist rii, le face azi chiar mai în elese p turilor largi ale poporului, decât în timpurile anterioare, când se socotea c virtutele opuse acelor patimi (neaverea, dragostea de om mai presus de orice, negrijea, slujirea ob tei, bucuria, sentimentul de egalitate), sunt posibil i rezervate în deplin tatea lor numai monachilor.

¹ Ed. în Vene ia ia 1790, care cuprinde întâi cuvânt rile in trad. neogreac a lui Dionisie Zagoreul, apoi 55 imne, editate de Nic Glyki. Noi avem edi ia a 11-a din Siros, 1880,

² O frumoas expunere a ideilor din scrierea lui Talasie e cea a lui Th. Disdier, *Le tmoignage spirituel de Thalasiaus le Lybien*, tn *Etudes Byzantines*, tom. II, 1946, p. 79—118, cunoscut de noi dup încheierea volumului de fa .

Greut ilor materiale ale tip ririi le-am putut face fa in mare m sur prin ajutorul dat de I. P. Sf. Patriarh Iustinian, care a binevoit, cu o prompt în elegere, s dispun plasarea a trei sute exemplare din primele 3 volume (câte o 100 din fiecare) între preo ii, din Arhiepiscopia Bucure tilor , act pentru care ii exprim întreaga mea gratitudine. P. S. Episcopul Nicolae al Clujului de asemenea a angajat pentru eparhia sa 100 exemplare. Un însufle it sprijinitor i r spânditor al c r ii s'a ar tat P. C. P r. Dr. Ilarion Felea, rectorul Academiei teologice din Arad, la îndemnul P. S. Sale Episcopului Andrei.

Iar P. C. P r. Ieromonach Arsenie, cu binecuvântarea I. P. S. Mîropolit Nicolae, a continuat s dea acela sprijin hot rîtor prin abonamentele f cute.

Tuturor le aduc cele mai c lduroase mul umiri în Domnul.

Prot. D. ST NILOAE

Talasia Libianul

Talasia a fost egumenul unei mănăstiri din pustia Libiei, cu care s'a împrietenit Sf. Maxim Marturisitorul în drumurile sale prin Africa, după anul 626. Către el avem mai multe scrisori ale Sf. Maxim.¹ Lui îi adresează Sf. Maxim pe la 631—633 și marea sa scriere „Răspunsuri către Talasia”, în care interpretează în sens ascetico-mistic o listă de 65 locuri grele din Sf. Scriptură, trimisă de acela.

După părăsirea lui Viller și Rahner, Talasia a alcătuit cele 400 de capete "Despre dragoste, înfrânare și petrecerea cea după minte" pe la 650. Tot aici ția îl socotesc pe Talasia un ucenic al Sf. Maxim, deși cel din urmă se socotește pe sine ucenic al lui Talasia. De fapt se observă o strânsă înrudire între sentințele lui Talasia și între scrisul Sf. Maxim și cum Sf. Maxim este mult mai adânc și cugetarea lui mult mai încheșată, nu începe îndoială că Talasia e dependent de Maxim și nu invers.

Întâlnim la Talasia aceeași ordine a virtuților (IV, 61), aceeași idee despre „înțeleșurile simple” (I 54), aceeași asemănare a raportului dintre minte și simțire cu o căsătorie [II 27], aceeași dialectică a plăcerii și durerii (acrostihul la suta III), aceeași deosebire între contemplația naturală ca fază a două a urcului duhovnicesc și teologia ca fază a treia (IV 62), deși Talasia nu stăruie așa de mult asupra acestui punct ca Maxim. Un termen nou la Talasia este cel al isichiei, al liniștii.

1 Epist. 9 (P. G. 91, 445); 26 (P. G. 91, 616); 40-42 (P. G. 91, 633—#37),

2 Ascese und Mystik in der Väterzeit. Fr. i. Br. 1939, p. 244.

* P. G. 91, 29D, 449A.

Dar de i sunt mai simple, cele 400 de capete ale lui Talasie observ par'c o ordine mai riguroas în în iruirea lor, ca de pild cele 400 de capete despre dragoste ale lui Maxim. Aproape fiecare sentin reia ideea din cea anterioar , urm - rindu-se printr'un grup întreg de sentin e desvoltarea acelea i teme.

O not caracteristic a acestor 400 de capete este c lite-rele ini iale ale tuturor sentinelor dintr'o centurie, dau o prepozi ie cu un oarecare în eles, a a zisul acrostih.¹

¹ Un Talasie, egumen al m n stirii zis a Armenilor din Roma, inainteaz la 649 Sinodului din Lateran, împreun cu alti egumeni i monachi din R s rit, sosi i mai de mult i mai de curând la Roma, un memoriu cerînd traducerea actelor Sinodului în limba greac . Se prea poate s fie Talasie al nostru, care s fi venit împreun cu Sf. Maxim la Roma dup ce pe la 640 Egiptul c zuse sub Arabi. (Mahsi, Amplissima coli. concil. ton. 10, 1W1, p. 904, 909).

Cuviosul i de Dumnezeu purt torul P rintele nostru

TALASIE LIBIANUL SIAFRICANUL

Despre dragoste, înfrânare i petrecereaceadupa
minte c tre Pavel presbiterul¹

SUTA ÎNTÂIA

Al c rei acrostih este acesta: Fratelui duhovnicesc
i iubitului Domn Pavel, Talasie, la ar tare isihast,
iar in realitate c ut tor de slav de art

1. Dorul întins întreg spre Dumnezeu, leag pe
cei ce-l au, cu Dumnezeu i întreolalt .

2. Mintea, care a dobândit dragoste duhovniceasc ,
nu cuget despre aproapele cele ce nu se potrivesc
cudragostea.

3. Celce binecuvinteaz cugura, dar dispre ue te
cu inima, ascunde f rnicia sub chipul dragostei.

4. Cel ce a dobândit dragoste, rabd f r s se
turbure sup r rile i suferin ele ce-i vin dela du mani.

5. Singur iubirea une te zidirea cu Dumnezeu
i f pturile întreolalt în acela cuget.

6. Dragoste adev rat a dobândit acela care nu
sufere b nueli i vorbe împotriva aproapei.

¹ Filocalia greac , ed. II, vol. I, p. 328—341; P. G. 91, 1427—1670.

7. Cinstit în fa a lui Dumnezeu i a oamenilor este acela care nu încearc nimic pentru surparea dragostei.

8. De dragostea nef arnic ine cuvântul ade-
v rat, pornit din con tiin a cea bun .

9. Cel ce aduce fratelui la cuno tin oc rile al-
tuia, ascunde pisma sub înf i area bun voin ii.

10. Precum virtu ile trupe ti î i atrag slava dela
oameni, a a cele duhovnice ti, pe cea dela Dumnezeu.

11. Dragostea i înfrânarea cur esc sufletul, dar
mintea o lumineaz rug ciunea curat .

12. B rbat puternic este acela care alung p -
catul prin f ptuire i cuno tin .

13. Cel ce a dobândit nep timirea i cuno tin a
duhovniceasc , a aflat har la Dumnezeu.

14. De vrei s birui gândurile p tima e, câ tig
înfrânarea i dragostea fa de aproapele.

15. P ze te-te de neînfrânare i ur , i nu vei
întâmpina piedic in vremea rug ciunii tale.

16. Precum nu se pot vedea arome în mocirl ,
a a nici bun mireasma dragostei în sufletul celui ce
ine minte r ul.

17. St pâne te cu vitejie mânia i pofta i te vei
izb vi de grab de gândurile rele.

18. Slava de art o stingi f ptuind în ascuns; iar
mândria o izgone ti nedispre uind pe nimeni.

19. De slava de art ine f rnicia i minciuna,
iar de mândrie, p rerea de sine i pisma

20. Pov uitor este acela ce se st pâne te pe sine
i- i supune sufletul i trupul ra iunii.

21. Sinceritatea prietenului se arat la vreme de
cercare, dac ia parte la necaz.

22. Asigur - i sim urile cu chipul [modul] isichiei
i cump ne te gândurile cari stau în inim .

23. Întâmpin f r pomenire de r u gândurile de sup rare; iar fa de cele iubitoare de pl cere arat -te cu vr jm ie.

24. Lini tea [isichia], rug ciunea, dragostea i înfrânarea, sunt o c ru cu patru roate, care suie mintea la ceruri.

25. Tope te- i trupul cu foamea i priveghierea, i vei alunga gândul josnic al pl cerii.

26. „Precum se tope te ceara de fa a focului”, a a gândul necurat de frica lui Dumnezeu.

27. Rea pagub este pentru sufletul în elept s z boveasc mintea mult vreme într'o patim de ocar .

28. Rabd întâmpl rile de întristare i de durere, c prin acestea te cur e te purtarea de grij (Providen a) a lui Dumnezeu.

29. Dac ai aruncat materia i te-ai lep dat de lume, lap d -te acum i de gândurile rele.

30. Lucrarea proprie a min ii e s se ocupe neîncetat cu cuvintele lui Dumnezeu.

31. Precum lucrul lui Dumnezeu este s cârmuiasc lumea, a a al sufletului este s - i cârmuiasc trupul.

32. Cu ce n dejde vom întâmpina pe Hristos, dac am slujit pân acum pl cerilor trupului?

33. Pl cerea se stinge prin reaua p timire i prin întristare, fie prin cele de bun voe, fie prin cele aduse de Providen .

34. Iubirea de argint este o materie a patimilor, întrucât face s creasc pl cerea general .

35. Lipsa pl cerii na te întristarea: iar pl cerea e împreunat cu toat patima.

36. Cu m sura cu care m sori trupului t u, ti se va m sura întors din partea lui Dumnezeu.

37. Fapta judec ii dumnezeie ti e r spl tirea dreapt a celor s vâr ite în trup.

38. Virtutea i cuno tin a nasc nemuirea; lipsa lor e maica mor ii.

39. Întristarea dup Dumnezeu stinge pl cerea; iar stingerea pl cerii înseamn învierea sufletului.

40. Nep timirea este nemi carea sufletului spre p cat. Dar ea nu se poate ajunge f r mila lui Hristos.

41. Mântuitorul sufletului i al trupului este Hristos. Cel ce p e te pe urmele Lui se sloboze te de p cat

42. De vrei s dobânde ti mântuirea, lap d -te de pl ceri i ia asupra ta înfrânarea i dragostea, împreun cu rug ciunea st ruitoare.

43. De nep timire tine dreapta socoteal adev -rat [discern mântul]. Urmând acesteia, f totul cu m sur i rânduial .

44. Domnul i Dumnezeul nostru este Iisus Hristos; mintea, care urmeaz Lui, nu va r mâne in întunec.

45. Adun - i mintea i p ze te- i gândurile; i pe cari le vei afla p tima e, r zboe te-le.

46. Trei sunt c ile prin cari prime ti gânduri: sim-irea [lucrarea sim urilor], amintirea i starea mustului [amestecarea] din trup. Dar cele mai st ruitoare sunt cele din amintire.

47. Cel c ruia i s'a dat în elepciune, cunoa te scopurile celor netrupe ti i care este începutul i sfâr-itul lumii.

48. Nu uita de f ptuire, i i se va lumina mintea ta. «Comori ascunse i nev zute, zice, î i voi deschide tie in chip ascuns".¹

49. Cel ce s'a slobozit de patimi, a aflat har la Dumnezeu, i cel ce s'a învrednicit de cuno tin , maremil .

50. Mintea slobozit de patimi, se face în chipul luminii, luminându-se neîncetat de contempla iile lucrurilor.

51. Lumina sufletului este sfânta cuno tin , de care fiind lipsit, cel f r de minte, umbl în întunerec.

52. Cel ce petrece în întunerec, este lipsit de minte. Pe el îl ia în primire întunerecul ne tiin îi.

53. Cel ce iube te pe Iisus, se va slobozi de p cat. Iar cel ce urmeaz Lui, va vedea cuno tin a adev rat .

54. Mintea slobozit de patimi, vede gândurile simple,² atât când veghiaz trupul, cât i în somn.

55. Mintea cur it la culme, se simte strâmtorat de lucruri i vrea s fie mereu afar de toate cele create.

56. Fericit este cel ce a ajuns la nesfâr irea f r margini; i a ajuns acela care a trecut peste cele m rginite.

57. Raiunile lui Dumnezeu le cerceteaz acela care-L cinste te pe El. Dar le afl cel îndr gostit de adev r.

58. Mintea ce se mi c din dreptate, afl adev rul. Dar cea care se mi c din vreo patim , nu-l va afla.

59. Precum în fiin Dumnezeu este necunoscut, a a în m re ie este f r margini.

1 Is. 45, 3.

2 ideea Sf. Maxim. E vorba de în elesurile sau de icoanele lucrurilor deci nu mai sunt asociate cu patima.

60. Fiin a care nu are început și sfârșit, nu poate fi în eleas după firea ei.

61. Mântuirea fiecărei fapturi stă în purtarea de grijă, mai presus de orice bună-tate, a Fiului cel Torului.

62. Domnul sprijină pe toți cei căzuți în stări vrednice de milă și ridică pe toți cei frâniți.

63. Hristos este judecătorul viilor și al morților și răsplătitorul faptelor fiecăruia.

64. De vrei să-și stăpânești sufletul și trupul, te de mai înainte pricinile patimilor.

65. Une-te-ți puterile sufletului cu virtuțile, și le vei despărți cu siguranță de toată pornirea patimilor.

66. Strune-te cu înfrânarea pornirilor poftei; iar pe ale lui Iimii, cu dragostea duhovnicească.

67. Liniția [isichia] și rugăciunea sunt cele mai mari arme ale virtuții, căci acestea curăță mintea, o fac străvăzătoare.

68. Numai întâlnirea duhovnicească folosește, iar decât toate celelalte, mai de preț este liniția [isichia].

69. Dintre cele cinci feluri de întâlniri, alege trei, pe al patrulea să nu-l obișnuiești des, iar de al cincilea îndepărtează-te.

70. Liniția o iubește cel ce nu poartă de fațadă cele ale lumii.

71. Conștiința este un înveros sincer. Cine ascultă de ea, petrece fărâgăle.

72. Conștiința numai pe aceia nu-i judecă ce au ajuns la culmea virtuții, sau a păcatului.

73. Nepăsămirea cea mai înaltă face gândurile simple. Iar cunoștința cea mai înaltă stă înaintea Celui mai presus de cunoștință.

74. Întristarea cea de ocară este pricinuită de lipsa plăcerilor. Cel ce le disprețuiește pe acestea, petrece neîntristat.

75. Întristarea, peste tot, este lipsa pl cerii, fie a celei dup Dumnezeu, fie a celei dup lume.

76. Împ r ia lui Dumnezeu este bun tate i în-elepciune. Cine le dobânde te pe acestea, vie ue te in ceruri.

77. Om nenorocit este acela, care pre ue te prin fapte trupul mai mult decât sufletul i lumea mai mult decât pe Dumnezeu.

78. Dragoste deopotriv fa de toi a câ tigat acela, care nu pismue te pe cei str dalnici, iar de cei r i are mil .

79. Dup adev r ar trebui s conduc acela care impune mai întâi sufletului i trupului s u legile virtu ii.

80. Negu tor duhovnicesc este acela, care pentru cele viitoare se lap d deopotriv atât de cele pl -cute, cât i de cele acre ale vie ii.

81. Sufletul se înt re te prin dragoste i înfrâ-nare; iar mintea, prin rug ciunea curat i vederea [contemplarea] duhovniceasc

82. Auzind un cuvânt folositor, nu judeca pe cel ce-l spune, ca s nu te lipse ti de sfatul folositor.

83. Socotin a viclean gânde te rele i preface vredniciile aproapelui în sc deri.

84. Nu crede gândului care judec pe aproapele. C ci numai cine are visterie rea gânde te cele rele

85. Inima bun poart gânduri bune. C ci precum este comoara ei, a a sunt i gândurile ei.

86. P ze te- igândurile ifugidep cat, canucumva întunecându-se mintea, s vezi unele în locul altora.

87. Înt re te-te gândindu-te la Iudeii cari, orbi i de pism , L-au socotit pe Domnul i Dumnezeul no-stru, drept Beelzebut.

88. B nuiala rea întunec cugetarea i te face s vezi in loc de cale, cele al turea de cale.

89. P catele stau al turea de virtu i, i de aceea cei r i iau virtu ile drept p cate.

90. Mintea z bovind în pl cere sau în întristare, cade repede în patima trănd viei [acediei].

91. Con tiin a curat ridic sufletul. Iar gândul murdar il doboar la p mânt.

92. R scolindu-se patimile, alung slava de art ; iar de sunt înl turate, aceea iar i se întoarce.

93. De vrei s te izb ve ti de toate patimile, apuc -te de înfrânare, de dragoste i de rug ciune.

94. Mintea z bovind prin rug ciune la Dumnezeu, izb ve te i partea pasional a sufletului de patimi.

95. Dumnezeu dând fiin f pturilor, a legat totodat toate prin purtarea Sa de grij [prin Providen].

96. Iar fiind St pân i f cându-Se rob, a ar tat zidirii culmea purt rii Sale de grij [culmea Providen ii Sale].

97. C ci Dumnezeu i Cuvântul întrupându-Se neschimbat, s'a unit cutoat zidirea prin trup.¹

98. Minune str in se întâmpl în cer i pe p -mânt, c Dumnezeu este pe p mânt i omul în ceruri.

99. Ca unind pe oameni cu îngerii, s d ruiasc totodat întregei zidiri dumnezeirea.

100. Cuno tin a Sfintei i celei de o fiin Treimi, este sfin ire i îndumnezeire pentru îngerii i pentru oameni.

101. Iertarea p catelor este slobozire de patimi Cine na fost înc slobozit prin har, na dobândit înc iertarea.

1 Cap. 95—97 alcatuesc un întreg.

SUTA A DOUA

Al c rei acrostih este acesta: Roag -te pentru mine, frate preacinstite, c mari rele a tept, vrednice de mine, întrist ri pentru suflet i dureri pentru trup.

1. De vrei s te izb ve ti dintr'odat de p cate, lap d -te de iubirea de sine, maica tuturor relelor.

2. S n tatea sufletului este nep timirea i cuno tin a. La ea nu poate ajunge cel ce sluje te pl cerilor.

3. Înfrânarea cu r bdare i dragostea cu îndelung r bdare usc pl cerile trupe ti i suflete ti.

4. Începutul relelor din suflet este iubirea de sine. Iar iubirea de sine este iubirea de trup.

5. propriu celui ra ional s se supun ra iunii i s - i struneasc i robeasc trupul.

6. Este o ru ine pentru omul ra ional s se supun p r ii nera ionale i s slujeasc poftelor urîte ale ei.

7. Este o fapt rea a sufletului ra ional s p - r seasc pe Ziditorul i s se închine trupului.

8. i s'a poruncit s ai trupul slujitor, nu s sluje ti pl cerilor lui, împotriva firii.

9. Rupe leg turile iubirii fa de trup i s nu dai nimic slugii ceea ce nu-i de neap rat trebuin .

10. Închide sim urile în cetatea lini tii, ca s nu trag mintea spre poftele lor.

11. Cele mai bune arme ale celui ce se lini te te cu r bdare, sunt înfrânarea, dragostea, rug ciunea, aten ia¹ i citirea.

12. Nu va înceta mintea s se învârteasc in jurul pl cerilor, pân ce nu se va îndeletnici cu contempla ia, dup ce va fi pus st pânire peste trup.

1 Filocalia greac .

13. Să luptăm pentru porunci, ca să ne izbăvim de patimi; și pentru dumnezeieștile dogme, ca să ne învrednicim de cunoștință.

14. Neturburarea [nemurirea]¹ sufletului este în nepătimire și cunoștință; de ea nu se poate împiedica cel ce slujește poporului.

15. Pune stăpânire pe trup, stingând poporul cerile și eliberează-l de robia cea grea.²

16. Fiind zidit slobod și chemat la slobozenie, nu răbdă să fie rob patimilor necurate.³

17. Dracii leagă mintea de cele supuse simțurilor, prin întristări și poporului, poftă și temeri.

18. Frica Domnului este până peste poftă și întristarea după Dumnezeu alungă poporul cerea.

19. Poftă după înțelepciune disprețuiește frica și poporul cerea cunoștință îi izgonește întristarea.

20. Scripturile cuprind acestea patru: poruncile, dogmele, amănunțurile și fegduiele.

21. Poftă este oprită de înfrânare și osteneală; și este mică oră de liniște și de dragostea dumnezeiească.

22. Să nu înepi pe fratele cu vorbe de ghicituri; căci nu vei răbda când vei primi cele asemenea.

23. Mânia este oprită de îndelungă răbdare și de nepomenirea răului; și este mică oră de dragoste și de împreună pătimire [compătimire].

24. Cui i s'a dat cunoștință, și s'a dat lumina înțelegerii. Iar cel ce primind-o o necinstește, va vedea întunec.

25. Păzirea poruncilor lui Dumnezeu naște nepătimirea; iar nepătimirea sufletului păstrează cunoștința.

1 Filocalia greacă.

2 Trupul trebuie să stea sub ună din cele două robii: a minții sau a poporului.

3 În Filocalia greacă: să slujești fără rânduială necurată, să născuți probabil din transcrierea greacă.

26. Ridic cele supuse simurilor la o vedere cu mintea [la o contemplare inteligibil], și vei înălța simirea deasupra celor supuse simurilor.

27. Femeea sensibil închipue te sufletul activ, cu care însoindu-se mintea¹ na te virtuile.

28. Cercetarea cuvintelor lui Dumnezeu îi aduce cunoștința de Dumnezeu celui ce o caută într-un adevăr, cu evlavie și cu dor.

29. Ceea ce este lumina pentru cei ce văd și pentru cele văzute, aceea este Dumnezeu pentru cei ce cugetă și pentru cele cugetate.

30. Tria sensibil [cerul] închipue te tria credinții, în care strălucesc toți sfinții ca niște luminători.

31. Ierusalimul² este cunoștința cerească a celor netrupești. Căci în ea se contemplă vederea peștii.

32. Nu uita de faptuire. Căci uitând de ea se împuinează cunoștința, și făcându-se foamete, te vei coborî în Egipt.

33. Libertatea spirituală [mental] stă în izbăvirea de patimi. La ea nimenea nu ajunge fără mila lui Hristos.

34. Pământul făgăduinții este Împărăția Cerurilor, pe care ne-o câștigăm nepătimirea și cunoștința.

35. Egiptul spiritual este întunecimea patimilor. La el nimenea nu coboară dacă nu cade la foamete.

36. Obișnuie-te și urechea să asculte des cuvinte duhovnicești și mintea ta se va depărta de gândurile necurate.

37. Singur Dumnezeu e bun și în elept prin fire. Dar se face și mintea prin împărțire, dacă se străduiește.

¹ Sufletul () în grecește e feminin, iar mintea () e masculin. O separație apropiată găsim în R. sp. 25 c. tre Talasie, Filocalia rom. III, p. 81.

² În grecește Ierusalimul e feminin.

38. St pâne te- i stomacul, somnul, mânia i limba; i nu vei lovi de piatr piciorul t u.

39. Nevoe te-te s iube ti pe tot omul deopotriv i vei alunga deavalma toate patimile.

40. Vederea [contemplarea] celor supuse simurilor este o lucrare comun a min ii i a sim irii. Dar cuno tin a celor inteligibile este numai a min ii

41. Este cu neputin min ii s se îndeletniceasc cu cele inteligibile, de nu va t ia afeciunea fa de sim ire i fa de cele supuse sim urilor.

42. Sim irea e dus de o împ timire fireasc spre cele supuse sim urilor i fiind atras de acelea trage dup sine i mintea.

43. Încovoae sim irea spre slujirea min ii i nu-i da vreme ca s o trag ea pe aceea spre sine.

44. Când se întâmpl ca mintea s se îndeletniceasc cu cele supuse sim urilor, atrage sim irea la ea, ridicând în minte cele ce stau în fa .¹

45. Semnul c mintea se îndeletnice te cu cele inteligibile îl avem în aceea c dispre ue te toate cele ce desf teaz sim irea.

46. Când mintea e deschis spre vederea celor inteligibile, are fa de ele o pl cere cu anevoe de pierdut.

47. Când mintea se îmbog e te de cuno tin a Unit ii, a pus cu totul st pânire i pe sim ire.

48. Împiedec - i mintea s se învârteasc în jurul celor supuse sim urilor, ca s nu- i rodeasc prin ele pl ceri i întrist ri.

49. Cele cu cari se îndeletnice te mintea intru cele dumnezee ti, î i fac i din partea p timitoare [pasional , afectiv] arm dumnezeesc .

1 Vezi si Maxim M rturisorul, Ambigua, P. G. 91, 1113.

50. Este cu neputin minii s se p trund de cuno tin ,¹ de nu- i va fi apropiat² mai înainte partea pasional din sine prin virturile sale.

51. Mintea se face strin de cele ale lumii, atunci când îi taie orice afeciune fa de simire.

52. De firea prii rationale a sufletului inese se îndeletniceasc cu cuno tina lui Dumnezeu; iar de a celei pasionale, s îmbr i eze dragostea i înfrânarea.

53. Este cu neputin minii s zboveasc la un lucru supus simurilor, dac n'a câtigat o patim fa deel.

54. Minte des vâr it este aceea care sa îmibat de cuno tin ; iar suflet des vâr it este acela care s'a esut cu virturile.

55. Afeciunea minii fa de simire o face roab pl cerilor trupului.

56. Mintea e clintit din locul cuno tinii, când partea pasional [afectiv] a sufletului iese din virturile sale.

57. Am luat putere s ne facem fii ai lui Dumnezeu. Dar nu ne vom face, de nu ne vom desbr ca de patimi.

58. Nimenea s nu- i închipue c a ajuns fiu al lui Dumnezeu în chip actual, dac nu a dobândit înc în sine tr s turile dumnezeu ti.

59. Asemnarea în purtare³ cu binele sau cu r ul, face sau fii ai lui Dumnezeu, sau fii ai satanei.

60. B rbat chibzuit este cel ce ia aminte la sine i se gr be te s se despart de toat întin ciunea.

1 S se prefac prin cuno tin .

2 Textul din Migne are = a apropiat, Cel din Filocalia a alunga. Sensul prim par'c ar li mai solidar cu ideea din cap. 49.

3 Dup mod.

61. Sufletul împietrit când e b t ut nu simte, iar pe binef c torul s u nu-l recunoa te.

62. Haina murdar scoate pe cel ce-o poart afar dela nunta dumnezeesc i-l face p rta de întunerecul de afar .

63. Cel ce se teme de Domnul, se îngrije te de sufletul s u i se isb ve te pe sine de tov r ia cea rea.

64. Este cu neputin s dobândeasc mila lui Dumnezeu, cel ce L-a p r sit pe El i sluje te pl - cerilor.

65. Chiar dac nu vrem s credem, Iisus a zis c nimenea nu poate sluji la doi domni.

66. Sufletul întinat de patimi, s'a împietrit i nu prime te s cread f r t eri i arsuri.

67. Pe cei învârto a i îi iau în primire probe înfrico ate. C ci f r dureri, nu primesc s se înmoaie.

68. B rbatul chibzuit se îngrije te de sine i prin dureri de bun voie ocole te pe cele f r voie.

69. Grija de suflet se arat în reaua p timire i in smerenie, prin cari iart Dumnezeu toate p catele.

70. Precum poftete i mâniile înmul esc p catele, a a înfrânarea i smerenia le terg.

71. Întristarea dup Dumnezeu frânge inima; iar întristarea e n scut de frica de munci.

72. Întristarea dup Dumnezeu cur e te inima i dep rteaz dela ea întin ciunile pl cerilor.

73. R bdarea este iubirea de osteneal a sufletului. Iar unde este iubirea de osteneal , s'a scos afar iubirea de pl cere.

74. Orice p cat se face pentru pl cere i orice iertare vine pentru reaua p timire i pentru întristare.

75. Cel ce nu vrea s se poc iasc prin osteneli de bun voie, cade, potrivit Providen ii, în osteneli fara voie.

76. Hristos este Mântuitorul lumii întregi și a
dăruit oamenilor pocinșă spre mântuire.

77. Pocinșă na te puzirea poruncilor; iar puzirea
poruncilor aduce curia sufletului.

78. Curia sufletului înseamnă izbăvirea de pa-
timi; iar izbăvirea de patimi na te dragostea.¹

79. Suflet curat este acela care iubește te pe Dum-
nezeu; iar minte curată, aceea care s'ă despărțit de
neștiință.

80. Luptă pentru poruncile lui Hristos până la
moarte; căci curându-te prin ele, vei intra în viață.

81. Folosește-te de trup ca de un slujitor al po-
runcilor, puzindu-l cu toată puterea nesupus plăcerilor²
și frivole.

82. Răscălața trupului vine din neglijarea rugă-
ciunii, a dietei și a liniștii celei bune.

83. Liniștea cea bună na te roade bune: înfrâ-
narea, dragostea și rugăciunea curată.

84. Cățirea și rugăciunea curătesc mintea; iar
dragostea și înfrânarea, partea pasională [afectivă]
a sufletului.

85. Puzeste-te aceeași înfrânare totdeauna, că
nu căzi, prin neegalitate, în cele contrare.

86. Cel ce-și pune legi sieși, și nu se face ne-
ascultător sieși. Căci cel ce se nesocotește pe sine,
pe sine se amărește.

87. Sufletele puzite sunt apăsuri spirituale,
căci acestora le-ă apus Soarele dreptății.

¹ O bună definiție a nepătimirii: curia sufletului. Iar dacă după toți
Părinții nepătimirea e urmată de dragoste, se poate spune că dragostea e necu-
ta de curia sufletului.

² Frivole, în Migne.

88. Fiu al lui Dumnezeu este cel ce s'a făcut asemenea lui Dumnezeu, prin bun tate, în elepciune, putere și dreptate.

89. Deprinderea păcatului este boala sufletului. Iar păcatul cu lucrul este moartea lui.

90. Nepătimirea desvârșită este sârceia spirituală, la care ajungând mintea, se desparte de cele de aici.

91. Păzește într-o armonie virtuțile sufletului: caci din aceasta se naște roada dreptății.

92. Zică Puritatea vederea celor inteligibile este netrupească, fiind cu totul liberă de materie și formă.

93. Precum cele patru stihii sunt din materie și formă, așa și trupurile plămădite din ele sunt din acelea.

94. Cuvântul făcându-se trup, din iubirea de oameni, nici ceea ce era născută, nici ceea ce a devenit născută preschimbă.

95. Precum zicem că Hristos cel unul este din dumnezeire și omniitate și în dumnezeire și omniitate, așa zicem că este din două firi și în două firi.

96. Măriturism un singur ipostas al lui Hristos în două firi, unite neîmpărțit.

97. Săvîm neîmpărțit ipostasul cel unul al lui Hristos și măriturism neamestecat unirea firilor.

98. Ne închinăm unei Ființe a dumnezeirii în trei ipostasuri și măriturism Sfânta Treime cea de o ființă.

99. Proprietățile deosebite ale celor trei ipostasuri sunt: cea de Tată, cea de fiu și purcederea. Iar comun cele trei ipostasuri au: ființa, firea, dumnezeirea și bun tatea.

SUTA A TREIA

Al c rui acrostih este acesta: Dar rele cu adev rat
 nusunt cele cari întristeaz trupul, dar sufletul îl
 cur , ci cele cari întristeaz con tiin a, iar trupul
 îl desf teaz .¹

1. Despre Cel din fire bun, cuget cele bune.
 i despre tot omul gânde te numai bine.
2. În ziua judec ii ne va cere Dumnezeu s
 d m socoteal pentru cuvinte, fapte i gânduri.
3. Deprinderea virtu ii sau a p catului ne mi c
 s gândim, s gr im, sau s s vâr im cele bune sau
 cele rele.
4. Minteaa st pânit de patimi cuget cele ce nu
 se cuvine. Iar cugetarea aceasta o fac ar tat cu-
 vintele i faptele.
5. Gândului r u îi premerge patima. Iar pricina
 patimii este sim irea [percep ia prin sim uri], precum
 pricina relei întrebun ri a acesteia este mintea.
6. Încue sim irea i r sboe te închipuirea [pre-
 judecata]; i desr d cineaz patimile cu armele po-
 runcilor.
7. P catul învechit cere nevoia [ascez] înde-
 lungat . C ci obi nuin a învârto at nu poate fi clin-
 tit din loc dintr'odat .
8. Nevoia st ruitoare în înfrânare i dragoste,
 prin r bdare i lini te scoate cele înr d cinate.
9. Mi c - i mintea necontenit la rug ciune i vei
 împr tia gândurile cari st ruesc în inim .
10. Nevoia are trebuin de r bdare i de în-
 delung r bdare. C ci numai prin osteneal îndelun-
 gat se izgone te iubirea de pl cere.

1 Acrostihul e un rezumat al r sp, 58 c tre Talasie, Filoc, III, p, 300 urm.

11. Te vei deda u or cu ostenelile nevoii, de vei face toate cu m sur i cu rânduial .

12. P ze te aceea i m sur în nevoii i s nu deslegi canonul f r trebuin .

13. Precum dragostea i înfrânarea cur esc gândurile, a a contempla ia i rug ciunea, toat în l area trufa e.

14. Con tiin a curat o fac ostenelile nevoii, ca postul, priveghierea, r bdarea i îndelunga r bdare.

15. Cel ce rabd loviturile încerc rilor f r voie, se face smerit la cuget, bine n d jduitor si cercat.

16. R bdarea este iubirea de osteneli a sufletului. Ea const din osteneli de bun voie i din încerc ri f r de voie.

17. P catul e vestejit de st ruin a în suferin e i e ars deplin de r bdarea pân la cap t.

18. Venirea ostenelilor îndurereaz sim irea; iar venirea întrist rii înl tur pl cerea.

19. Patru sunt patimile [afectele] cele mai generale, pe cari le folose te Providen a cu în elepciune una împotriva alteia.

20. Venirea întrist rii strâmtoreaz pl cerea; iar frica de chinuri vesteje te pofta.

21. Mintea chibzuit î i înt re te sufletul i-i deprinde trupul la toat nevoia.

22. Str due te-te s faci monah nu numai pe omul din afar , ci i pe omul dinl untru, izb vindu-l de patimi

23. Prima lep dare este lep darea de lucruri; a doua i a treia, este lep darea de patimi i de ne tiin .

24. U or se izb ve te cineva, dac vrea, de lucruri. Dar nu cu putin osteneal de patimile¹ fa de ele.

1 Filocalia greac -- de gândurile despre ele.

25. St pânindu- i pofta, vei birui i mânia; c ci ea este pricina care stârne te mânia.

26. Oare ne-am izb vit de gândurile p tima e i ne-am apucat de rug ciunea curat i nematerial , sau nu?

27. Mare este mintea care s'a isb vit de patimi i s'a desp rit de f pturi i petrece în Dumnezeu.

28. Cel ce înainteaz , filosofeaz în acestea trei: în porunci, în dogme i în credin a Sfintei Treimi.

29. Mintea izb vit de patimi se afl în acestea: în gânduri simple, în contemplarea f pturilor i în lumina ye nic .¹

30. În sufletele noastre se ascund patimi foarte rele. Ele se dau îns pe fa abia atunci când se arat lucrurile.

31. Se întâmpl uneori ca mintea s r mân ne- sup rat , bucurându-se de oarecare nep timire; dar nu e cercat , din pricin c lipsesc lucrurile.

32. Patimile sunt stârnite de acestea trei: de amintire, de starea mustului din trup () i de sim ire [percep ia sim ual], precum sa zis.

33. Mintea care a închis sim irea i i-a f cut egal starea mustului din trup,² nu mai are r zboiu decât cu amintirea.

34. Patimile sunt stârnite de sim ire, atunci când nu e de fa înfrânarea i dragostea duhovniceasc .

35. Postul cump tat, priveghierea i cântarea de psalmi, fac egal starea trupului.

38. Acestea trei schimb în r u starea trupului: lipsa de regul în hran , schimbarea aerului i atin- gerea dracilor.

1 Migne=sv . Filocalia greac =i v ! , in lumina sa.

2 Cel ce ine mereu acela regim înfrânat, nu produce st ri inegale in trup.

37. Amintirile p tima e sunt f cute simple¹ prin rug ciune, citire, înfrânare i dragoste.

38. Închide întâi sim irea prin lini te i apoi lupt cu armele virtu ilor împotriva amintirilor.

39. P catul cu cugetul este reaua întrebuin are a gândurilor; iar p catul cu fapta, este reaua întrebuin are a lucrurilor.

40. Reaua folosire a gândurilor i a lucrurilor st în a nu te folosi de ele cuvios i drept.

41. Patimile de ocar sunt lan uri ale min ii, cari o in în lucrurile supuse sim urilor.

42. Nep timire des vâr it are acela, care nu e împ timit nici de lucruri, nici de amintirile lor.

43. Sufletul bun face bine aproapei. Iar de i se r spunde cu nerecuno tin a, se poart cu îndelung r bdare i rabd p timind cele ce-i vin dela acela.

44. Gândurile rele sunt avu ii rele; cel ce nu se lap d de ele, nu va ajunge la cuno tin .

45. Cel ce ascult de Hristos, se c l uze te pe sine spre lumin ; iar cel ce-I urmeaz Lui, se îndreapt pe sine.

46. Amintirea r ului este o lepr a sufletului; i i se întâmpl aceasta din necinstiri, din pagub , sau din b nuiala gândurilor.

47. Domnul orbe te mintea p tima ; c ci se întristeaz pe nedrept pentru cele bune ale aproapei.

48. Sufletul bîrfitor are în loc de limb spine: c ci se vat m pe sine, pe ascult tor i uneori i pe cel gr it de r u.

49. Uit r ul acela care se roag pentru cel ce l-a întristat; i se izb ve te de pomenirea r ului, cel ce nu cru darurile.

¹ se poate traduce in dou feluri: 1. sunt f cute simple, adic se desfac de laturea p tima ; 2. se sub iaz , se sl besc.

50. Ura fa de aproapele este moartea sufletului. Iar aceasta o are i o face sufletul bârfitorului.

51. Trând via vine din neglijen a sufletului; i e neglijent sufletul care bole te de iubirea pl cerii.

52. Cel ce iube te pe Iisus, se deprinde cu osteneli; iar prin st ruin a în osteneli, izgone te trând via.

53. Sufletul se înt re te prin ostenelile nevoii; iar f când toate cu m sur , alung trând via.

54. Cel ce- i st pâne te pântecele, ve teje te pofta i mintea lui nu sluje te gândurilor de curvie.

55. Mintea celui înfrânat este biserica Duhului Sfânt; iar mintea lacomului este s la al ciorilor.

56. S turarea na te pofta dup feluri multe de mânc ri; iar lipsa îndulce te i pâinea simpl .

57. Cel ce se bucur în chip ascuns împreun cu cel pismuit, se isb ve te de pism ; iar cel ce ascunde pe cel pismuit, izb ve te [i pe al ii] de pism .

58. Îndep rteaz -te de cel ce vie ue te cu nep sare, chiar dac a dobândit nume mare la muli.

59. Câ tig - i prieten pe b rbatul iubitor de osteneal i îl vei afla acoper mânt gre alelor tale.

60. Nep s torul s'a vândut multor st pâni; i cum îl poart , a a umbl .

61. În vreme de pace îi este binevoitor ca un prieten; iar în vremea de încercare te r zboe te ca un du man.

62. Î i pune sufletul s u pentru tine înainte de stârnirea patimilor; iar când se stârnesc, îi ia sufletul t u.

63. P mântul nelucrat s'a umplut de m r cini, i sufletul nep s tor, de patimi necurate.

64. Mintea chibzuit îi înfrâneaz sufletul, îi chinuie te trupul i- i strune te patimile [î i st pâne te afectele].

65. Mi c rile dela ar tare sunt semnele celor dinl untru, precum roadele produse sunt semnele unor pomi necunoscu i.

66. Cuvintele i faptele v desc pe f arnic i scot la ar tare pe proorocul mincinos ascuns.

67. Mintea nesocotit nu- i pov ue te [discipli- neaz] sufletul i-l dep rteaz dela dragoste i în- frânare.

68. Pricina gândurilor netrebnice este deprinderea rea, care se na te din slav de art , din mândrie i îngâmfare.

69. Proprii celor spuse înainte sunt f rnicia, vi- clenia, uneltirea, ironia i minciuna, care e cea mai rea.

70. Slujesc celor spuse înainte: pisma, cearta, mânia, întristarea i inerea minte a r ului.

71. Aceasta e calea celor ce vie uesc în nep - sare i aceasta comoara celor ascunse în mine.

72. Sufletul se mântue te prin reaua p timire i smerenie. Ele îl izb vesc din patimile mai înainte pomenite.

73. De gândul chibzuit ine cuvântul de folos; iar de sufletul bun, f ptuirea virtuoaas .

74. Mintea luminat scoate cuvinte în elepte i sufletul curat cultiv gânduri dumnezeu ti.

75. Gândurile celui str dalnic se îndeletnicesc cu în elepciunea, iar cuvintele lui lumineaz pe cei ce ascult .

76. Când s l luesc virtu ile în suflet, cultiv gânduri bune; iar când s l luesc p catele, na te gânduri netrebnice.

77. Sufletul p tima ului e fabric de gânduri rele; i din vistieria lui scoate cele rele.

78. Vistieria cea bun este deprinderea virtu ilor; i mintea bun scoate din aceasta cele bune.

79. Mîntea lucrat de dragostea dumnezeescă , produce gînduri despre Dumnezeu; iar lucrat de iubirea de sine, face dimpotrivă .

80. Mîntea mi cătă de dragostea cître aproapele, gînde-te neîncetat cele bune despre el; la dimpotrivă , bînuie-te cele rele

81. Pricinile gîndurilor bune sînt virtuțile: ale virtuților, poruncile; iar a lucrării acestora, voia liberă .

82. Virtuțile și pîcatele venind și trecînd, fac starea sufletului bună sau rea, mi căndu-l spre gînduri corăspunzătoare.

83. Pricinile gîndurilor rele sînt pîcatele; a pîcatelor, neascultarea; a neascultării, în el căiunea simțirii; iar a în el căiunii acesteia, negrija minții de a o pîzi pe aceasta.

84. În cei ce înaintează , dispozițiile spre cele potrivnice se schimbă uor; în cei desvârșiți, deprinderile în amîndouă părțile sînt greu de clintit.

85. Tăria sufletului este o deprindere a virtuții anevoie de clintit, la care cel ce a ajuns zice: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos”, și celelalte.

86. Tuturor patimilor le premerge iubirea trupească de sine; iar la urma tuturor vine mîndria.

87. Cele trei gînduri mai cuprînzătoare ale poftelor se nasc din patima iubirii de sine.

88. În elege, de sigur, gîndul lăcomiei pîntecelui, al slavei de artă și al iubirii de argint, cărora le urmează toate gîndurile pîntecelui, dar nu toate în comun.

89. Gîndului lăcomiei pîntecelui îi urmează cel al curviei; gîndului de slavă de artă , cel al mîndriei. Iar celelalte, în comun celor trei.

90. Urmează în comun celor trei: gîndul întruștiri, gîndul mîniei, al pomenirii de rău, al pismei al trîndăviei și celelalte.

Rugăciune

91. St pâne al tuturor, Hristoase, sloboze te-ne pe noi de toate acestea, de patimile pierz toare i de gândurile ce se nasc din ele.

92. Pentru Tine am fost f cu i, ca s ne desf t m, a eza i fiind în Raiul s dit de Tine.

93. Dar ne-am atras nou necinste, alegând în locul desf t rii fericite, stric ciunea.

94. A c rei plat am luat-o în noi în ine, schimbând via a ve nic cu moartea.

95. Acum, deci, St pâne, precum ai c utat la noi, caut pân la sfâr it; precum te-ai întrupat, a a ne i mântue te pe noi to i.

96. C ci ai venit s ne mântue ti pe noi cei pierdu i. S nu ne despar i pe noi de partea celor ce se mântuesc.

97. Ridic sufletele i mântue te trupurile. Cur e te-ne pe noi to i de toat întin ciunea.

98. Rupe leg turile patimilor cari ne st pânesc pe noi, Cel ce ai rupt cetele dracilor.

99. i ne isb ve te pe noi de asuprirea lor, ca numai ie s - i slujim, luminii celei ve nice.

100. Înviind din mor i i cântând împreun cu îngerii cântarea fericit , ve nic i nesfâr it .

SUTA A PATRA

Al c rei acrostih este acesta: Cu toate acestea, roag -te st ruitor c tre Domnul Dumnezeuul nostru, s ne izb veasc pe noi i din relele adev rate i din cele neadev rate, dar socotite adev rate

1. Cel ce i-a desf cut mintea de dragostea fa de trup i de mângâierile lui, acela a omorît cu duhul cel viu faptele trupului.

2. Nu socoti că te-ai desprins de afecțiunea fa-
de trup, până ce mintea se mai îndeletnicește cu cele
ale trupului.

3. Precum cele ale trupului sunt simirea și cele
supuse simurilor, așa și cele ale sufletului sunt mintea
și cele inteligibile.

4. Retrage-ți sufletul de la simirea celor supuse
simurilor și mintea se va afla în Dumnezeu și în
cele inteligibile.

5. Înrudite cu dumnezeirea sunt ființele cuget-
toare, cunoscute numai cu mintea; iar simirea și cele
supuse simurilor au fost create ca să slujească
minții.

6. Simirea și cele supuse simurilor să-și slu-
jească spre vederea [contemplarea] duhovnicească și
să nu întorci simirea și cele ale ei spre pofta
trupului.

7. Îți sa poruncit să omori faptele trupului, ca
să învie prin osteneală sufletul omorât prin plăceri.

8. Las-te să pînă de Dumnezeu și să pînă te-
și simirea și nu te lăsa tu, care ești mai bun, să pînă
de cel mai rău.

9. Dumnezeu este veșnic, nemărginit, nehotărnicit
[indefinit], și a fost dăruit bunuri veșnice, nemărginite
și negrăite celor ce ascultă de El.

10. Îne de firea minții să petreacă în Dumnezeu,
să cugete despre El, despre purtarea Lui de grijă și
despre judecățile Lui înfricoșate.

11. Ai puterea de-a înclina spre amândouă păr-
țile; fii al părții mai bune și vei supune pe cea
mai rea.

12. Bun este simirea și bune sunt cele supuse
ei, ca lucruri ale Bunului Dumnezeu. Dar nu se pot
asemăna cătuși de puțin cu mintea și cu cele in-
teligibile.

13. Dumnezeu a zidit ființa rațională și mintală în stare de-a primi duhul¹ și cunoștința Lui. Iar simțirea și cele supuse simțurilor le-a făcut spre trebuința ei.

14. Precum slugii netrebnice îi este nebunie să se supună stăpânului bun, așa este nebunie ca mintea rațională să se facă roabă trupului stricțios.

15. Mintea, care nu-și stăpânește simțirea, cade prin ea în cele rele. Căci în elat de plăcere a celor supuse simțurilor, își naște și netrebnicie.

16. Stăpânindu-și simțirea, te asiguri din partea aducerii aminte. Căci amintirile, trezite prin simțire, mi căpatimile.

17. Asupra te-și trupul și roagă-te mereu; și te vei izbăvi repede de gândurile aduse de amintire [de preajudecat].

18. Îndeletnice te-te neîncetat cu cuvinte dumnezeiești. Căci osteneala cu ele mistuie patimile.

19. Cetirea, privegherea, rugăciunea și psalmodia opresc mintea de la răutatea în jurul patimilor.

20. Precum primăvara mi că plantele că să odrăslească, așa și nepăsarea mi că mintea spre cunoștința fapturilor.

21. Pe ze te poruncile și vei afla pace; iube te pe Dumnezeu și vei afla cunoștință.

22. În osteneală, în robotire și în sudoarea feții ai fost osândit să mănânci pâinea cunoștinții.

23. Negrija l-a adus pe strămoșul călcarea poruncii și, în loc de desfătarea Raiului, l-a osândit la moarte.

24. Stăpânește și tu pe Eva² și ia seama la arpe, că nu cumva, fiind amăgitor, să-și dea și ie din pom.

1 Filocalia gr. toate.

2 Eva e simțirea; arpele e diavolul.

25. Precum sufletul face viu trupul dup fire, a a i virtutea i cuno tin a, sufletul.

26. Mintea înfumurat , purtat de duhul slavei de arte i al mândriei, e nour f r ap .

27. St pânindu- i iubirea de slav de art , ia aminte dinspre curvie, ca nu cumva, fugind de cinstiri, s cazi în necinste.

28. Fugind de slava de art , caut spre Dumnezeu; iar de nu, vei c dea desigur în p rerea de sine, sau în curvie.

29. propriu slavei de arte s - i arate destoinicia; i e propriu mândriei s dispre uiasc i s se o rasc .

30. Fugind de l comia pântecelui, p ze te-te de dorin a de- a pl cea oamenilor, care vrea s arate un obraz palid la vedere.

31. Postul frumos este cel ce se bucur de mâncare pu in i simpl i nu caut s plac oamenilor.

32. Postind pân seara, s nu m nânci atunci pân te saturi, ca s nu zide ti iar i cele ce le-ai d rîmat odat .

33. Când nu bei vin, s nu te saturi de ap ; iar de nu, îi dai curviei aceea i materie.

34. Mândria ne face s ne dep rt m de ajutorul dumnezeesc, s ne încredem în noi în ine i s ne în l m împotriva oamenilor.

35. Împotriva mândriei sunt dou leacuri; cine nu le prime te pe acestea, va avea un al treilea, foarte aspru.

36. Ca s înl turi mândria, trebuie s te rogi cu lacrimi, s nu dispre ue ti pe nimeni i s prime ti necazurile cele f r de voie.

37. Pov uirea prin încerc ri este un toiag duhovnicesc. Ea înva pe cel ce se înal f r minte, sa cugete cu smerenie.

38. Îne de firea minii s nu suferă gândul ce bârfe te în ascuns pe aproapele.

39. Precum gr dinarul, dac nu plive te buruienile, îneac legumele, a a i mintea, dac nu cur e te gândurile, pierde ostenelele.

40. B rbat chibzuit este acela care suferă sfatul i mai ales pe P rintele duhovnicesc, care-l sf tue te.

41. Cel omorât de patimi nu ascult sfatul i nu suferă câtu i de pu în mustrarea i pov uirea duhovnicească .

42. Cel ce nu prime te sfatul, nu î i îndreapt c ile sale, ci e dus pururea spre pr p stii i râpe.

43. Mintea, care s'a lep dat de sim ire¹ i nu mai suferă nici s vad gând de pl cere, este monah.²

44. Mintea, care s'a t m duit pe sine îns i i t m due te i pe alii cu cele ce s'a vindecat pe sine, este doftor.

45. Caut virtutea i p streaz-o nev t mat , ca s nu tr e ti urât i s mori jalnic.

46. Domnul nostru Iisus Hristos a d ruit tuturor lumina, dar cei ce nu ascult de El se întunec pe ei în i i.

47. S nu socote ti lucru mic pierderea virtu ii; c ci pentru ea a intrat moartea în lume.

48. Ascultarea poruncii înseamn învierea morilor; c ci virtu ii îi urmează dup fire via a.

49. Omorât fiind mintea prin c lcarea poruncii, a urmat cu necesitate i moartea trupului.

50. Precum Adam neascultând a c zut în moarte, a a Mântuitorul ascultând a omorât moartea.

51. Omoar p catul, ca s nu învii mort i ca s nu treci dela o moarte mic la una mare.

1 De percep ia prin sim ire.

2 Mintea în grece te e de genul masculin.

52. Mântuitorul s'a întrupat pentru neascultarea lui Adam, ca deslegând osânda, s'învie pe toți.

53. Din via la via trece acela, care i-a omorât patimile și s'a desprins de neștiință.

54. Cercetează Scripturile și vei afla poruncile; și fazele cele zise și te vei izbăvi de patimi.

55. Ascultarea poruncii aduce curaj sufletului; iar curaj sufletului aduce împărțirea de lumină.

56. Cunoștința de Dumnezeu este pomul vieții, de care împărțindu-se cel curat, rămâne nemuritor.

57. Începutul faptei este credința în Hristos; iar sfârșitul ei, dragostea lui Hristos.

58. Iisus este Hristos și Domnul și Dumnezeul nostru, care, dăruindu-ne credința în El spre viață.

59. Ni s'a arătat prin suflet, trup și dumnezeire, ca să izbăvească din moarte și sufletul și trupul ca un Dumnezeu.

60. Să căutăm credința, ca să venim la dragoste, din care se naște lumina cunoștinții.

61. Bunului credinții îi urmează pe rând acestea: temerea de Dumnezeu, înfrânarea dela plăceri, răbdarea osteneților, nădejdea în Dumnezeu, nepătimirea și dragostea.¹

62. Din dragoste sincer se naște cunoștința naturală. Iar acesteia îi urmează cel din urmă bun dorit. Acesta este harul cunoștinții de Dumnezeu [al teologiei].²

63. Mîntea, care-și stăpânește patimile, le stăpânește și desigur din frică, crezând lui Dumnezeu cu privire la cele ce a nădăruit³ și cu privire la cele ce i-au fost făgăduite.

1 Aceea ordine a virtuților ca la Sf. Maxim, Cap. drag. I 2, Filoc, II, p. 37. faza a doua a urcușului duhovnicesc. Mai sus decât ea este cunoștința de Dumnezeu.

2 Cunoștința naturală este cea dobândită prin contemplarea naturii, din Dumnezeu.

3 Filocalia greacă : cu privire la amenințări.

64. C ruia i s'a dat f g duin a, i se cere înfrânare. Aceasta d inuind, na te r bdarea, care este o deprindere mult iubitoare de osteneal .

65. Semnul r bd rii este dragostea de ostenei. Mintea îndr snind spre ele, n d jdue te s dobân-deasc cele f g duite i s scape de amenin ri.

66. A teptarea bunurilor viitoare une te mintea cu cele a teptate; iar z bovind mintea în ele, uit de cele de fa .

67. Cel ce a gustat din cele n d jduite, arunc cele de fa . C ci tot dorul i l-a golit în acelea.

68. Dumnezeu este Cel ce a f g duit bunurile viitoare. Crezând Lui, cel înfrânat dore te cele viitoare ca [altul] cele de fa .

69. Semnul c mintea petrece în bunurile n - d jduite, este c a uitat cu totul de cele de aici i se l rge te în cuno tin a celor viitoare.

70. Bun este adev rul pe care îl înv m prin Dumnezeul adev rului, care umple înc de aici de încredin are sufletul iubitor de Dumnezeu.

71. Bunurile cari a teapt pe mo tenitorii f g - duin ii sunt mai presus de veacuri i mai înainte de orice veac i mai presus de minte i de cuvânt.

72. S ne supunem pe noi în ine canoanelor evlaviei, ca nu cumva, ab tându-ne în patimi, s c dem dela n dejde.

73. Iisus este Hristos, cel unul din Treime, al c rui mo tenitor vei fi i tu.

74. Cel ce a înv at cuno tin a f pturilor dela Dumnezeu, nu va fi necredincios Scripturii cu privire la cele spuse mai înainte.

75. Duhul Sfânt, aflând mintea golit de patimi, o înva tainic, potrivit cu puterea ei, despre toate cele n d jduite.

76. Sufletul prime te cunoștința celor dumnezeiești pe măsura curâților minții.

77. Cel ce și-a disciplinat trupul și petrece în cunoștință, este curățat tot mai mult de cunoștința înșurubată.

78. Mintea, care începe să se înțelească [și filosofeze] în cele dumnezeiești, începe de la credință, trecând prin cele de mijloc, sfârșite iarși la credința cea mai de sus.

79. La începutul înțelepciunii este vădită frica care este la urmă. Iar la sfârșit, iubirea care este la început.

80. Mintea începând să se înțelească [și filosofeze] de la credința cea apropiată, sfârșite la teologia [cunoștința de Dumnezeu] de dincolo de orice minte, care este credința ce nu se mai uită și vederea celor nevăzute.

81. Raiunile cu privire la Dumnezeu sunt contemplate de sfinți nu din El însuși, ci din cele din jurul Lui.

82. Iar raiunile din jurul lui Dumnezeu se cuget unele prin afirmare, altele prin înlăturare.

83. Ființa, dumnezeirea, bunătatea și toate câte se zic pozitiv sunt prin afirmare. Iar neînceptoria, nemărginirea și nedefinirea și toate câte se zic negativ, sunt prin negare.

84. Dumnezeirea ascunsă, mai presus de minte și de cuvânt a Sfintei Treimi fiind una, cele spuse mai înainte și cele asemenea sunt cele contemplate în jurul ei.

85. Precum spun [sfinții] o singură dumnezeire a Sfintei Treimi, așa măresc trei ipostasuri ale dumnezeirii celei una.

86. Cele spuse mai înainte prin afirmare și negare, le cuget comune Sfintei și celei de o ființă.

Treimi, afar de cele proprii fiec rui ipostas, cari i ele se zic cele mai multe prin afirmare, iar altele prin negare.

87. Cele proprii ipostasurilor dumnezeie ti îndeosebi, spun c sunt acestea: însu irea de Tat , însu irea de Fiul, purcederea i toate câte se zic îndeosebi.

88. Iar ipostasul hot r sc c este o fiin cu propriet i deosebite. De aceea fiecare ipostas are i fiin a comun i ceea ce-l deosebe te ca ipostas.

89. Cele spuse mai înainte în comun prin negare despre Sfânta Treime le socot mai proprii decât cele spuse prin afirmare. Dar nu a a i în privin a propriet ilor deosebitoare, de i se zic i ele, cum am spus înainte, unele prin afirmare, altele prin negare, ca însu irea de a fi n scut i însu irea de a nu fi n scut i cele asemenea. C ci însu irea de a nu fi n scut se deosebe te dup în eles de însu irea de a fi n scut. Fiindc cea dintâi însemneaz c Tat l nu s'a n scut, iar a doua, c Fiul s'a n scut.

90. Pentru l murirea ra iunilor contemplate în jurul fiin ei Sfintei Treimi, ne folosim, cum s'a zis, de cuvinte i nume. Dar nu tot a a pentru cele ale fiin ii. C ci acestea sunt cu totul necunoscute de nici o minte i negrite prin nici un cuvânt, fiind cunoscute numai Sfintei Treimi.

91. Precum zic c fiin a cea una a dumnezeirii e întreit în ipostasuri, a a m rturisesc c Sfânta Treime e de o fiin .

92. Tat l e cugetat ca f r de început i ca început [principiu]. F r de început ca nen scut. Iar început [principiu], ca cel ce na te i purcede pe Cei ce sunt din El dup fiin i sunt în El din ve nicie, adic pe Fiul i pe Duhul Sfânt

93. Unitatea mi cându-se, dup ei, pân la Treime, r mâne unitate; iar Treimea adunându-se iar i pân la unitate, r mâne Treime, ceea ce este lucru minunat.¹

94. În eleg iar i pe Fiul i pe Duhul, nu f r de principiu, dar ve nice. Nu f r de principiu, ca unele ce se rapoart la Tat l ca principiu i izvor; dar ve nice, ca unele ce sunt din ve nicie împreun cu Tat l, unul prin na tere, celalalt prin purcedere.

95. P zesc dumnezeirea cea una a Treimii, neîmp r it i p streaz cele trei ipostasuri ale dumnezeirii celei una, neamestecate.

96. Propriet i deosebitoare ale Tat lui, zic c sunt acelea de-a fi f r de început i nen scut; ale Fiului, de a fi în început [în principiu] i de a fi n -scut; iar ale Duhului Sfânt, de a fi cu începutul [principiul] i de a fi purces. Iar începutul Fiului i al Duhului, nu îl zic temporal. C ci cum ar fi a a? Ci prin el arat cauza din care, ca lumina din soare, î i au din ve nicie existen a. C ci din El [din principiu] sunt, dup fiin , de i nu dup El.

97. Proprietatea deosebitoare a ipostasurilor se p streaz iar i, dup ei, nemi cat i neschimbat . Iar fiin a comun sau dumnezeirea, neîmp r it .

98. M rturisesc unitatea în Treime i Treimea în unitate, ca una ce se împarte neîmp r it i se une te împ r it.

99. tiu pe Tat l ca începutul [principiul] cel unul al tuturor: al Fiului i al Duhului, ca n sc tor i ca izvor ve nic, împreun ve nic, împreun nesfâr it, nehot rnicit, deofiin i nedesp r it; iar al f pturilor, ca F c tor, Proniator i Judec tor, prin Fiul adic i în Duhul Sfânt. „C ci din El i prin El i spre El sunt toate; Lui fie slava în veci. Amin”.²

1 un loc din Grigorie de Nazianz, Orat. I de Filio, cap. 2, comentat de Sf. Maxim M rturisorul in Ambigua, P. G. 91, 1036.

2 Romani 9, 36.

100. Pe Fiul și pe Duhul Sfânt le zic iar și împreună ve nîci cu Tatăl, dar nu împreună fără de început [principiu]. Împreună ve nîci cu Tatăl, ca fiind împreună cu Tatăl din nesfârșit. Dar nu împreună fără de început, nefiind fără cauză. Căci sunt din El, deși nu după El, ca lumina din soare, precum s'a spus mai înainte. Le zic, iar și, și fără de început, când se înlege începutul din timp, ca să nu fie cugate sub vreme cele din cari este vremea. Deci nu sunt fără de început în privința cauzei, dar sunt fără de început în privința vremii, fiind mai înainte de orice vreme și de orice veac și mai presus de veac și de vreme, prin ele fiind tot veacul și toată vremea și cele din veac și cele din vreme; și ele fiind, precum s'a spus mai înainte, împreună ve nice cu Tatăl, Căruia împreună cu ele I se cuvîne slava și stăpînirea, în vecii vecilor, Amin.

Isichie Sinaitul

Monachul Isichie din m n stirea Rugului () de pe muntele Sinai este autorul celor dou sute de capete „Despre trezvie i virtute”.¹ În Patrologia lui Migne ele sunt date sub numele lui Isichie Presbiterul din Ierusalim. Dar pe nedrept. C ci Isichie din Ierusalim a tr it în veacul V, pe când autorul acestor dou sute de capete a tr it mai târziu, dat fiind c reproduce de mai multe ori nu numai din Marcu Ascetul² ci i din Ioan Sc rarul³ i Maxim M rturitorul⁴ cari au tr it pe la mijlocul v. VII.

Virtutea principal la Isichie este trezvia (), care se va bucura în scrierile ascetice de dup el de mult pre uire. Ba se poate spune c dup Isichie toat via a spiritual se reduce la trezvie sau atenie, c ea e metoda durabil prin care omul întâi se purific de toate cuvintele i gândurile p tima e, ca pe urm s dobândeasc cuno tin a tainic de Dumnezeu (Suta I, cap. 1). Prin ea s vâr e te omul urcu ul duhovnicesc dealungul tuturor treptelor din faza activ i contemplativ . atenia necontenit la sine care duce pe om la toate virtu ile (I, 3), pâ n la cunoa terea lui Dumnezeu. Pentru prima dat g sim la Isichie identificarea ei cu cur ia inimii (I, 1), sau cu lini tea inimii isichia (I, 3). Ea mai e numit i paza min ii (I, 3), având s ia seama la atacurile ce sunt aruncate de Satana în

1

2 Isichie cap. I 55, 56, 57, 58, 59—Mc. As. Legea Duh., 115, 116—17, 101, 102, 103; Isichie I 79, 80. 81, 82=Mc. As. Despre cei ce- i închipue 2-3. 4-5, 6—7, 8.

3 Isichie I 99=Sc rarul P. G. 88, 1112.

4 Isichie I 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75=Maxitn M rt., Cap. despre dragoste IV 58, 64. 65, 50, 51, 52, 64, 72.

suflet, ca s nu provoace în noi gânduri pretinoase fa de ele. Defini ia atacului o ia Isichie literal dela Marcu Ascetul (I, 2). Dup o caracterizare frumoas , trezvia este „fixarea st ruitoare a gândului la poarta inimii, ca s priveasc gândurile ho e ti cari vreau s vin în untru" (I, 6).

Ajutorul cel mai însemnat al trezviei este chemarea ne-încetat a numelui lui Iisus (I, 21 ; I, 28; I, 41; I, 62; I, 96—97; II, 72: II, 80; II 94; II, 86—87). Mai înainte g sim această ac-centuare a chem rii numelui lui Iisus la Diadoch. La Isichie chemarea acestui nume devine preocuparea principal .

Dup J. Hausherr, Isichie face parte, împreun cu Diadoch, Ioan Sc rarul, Filotei Sinaitul,din spiritualitatea sinait ,care, spre deosebire de spiritualitatea ce coboar dela Sf. Vasile cel Mare sau de cea constantinopolitan din m n stirea Studi ilor,e mai pasiv , punând mai pu in pre pe virtu ile active i atribuind rolul cel mai mare harului dumnezeesc, dintr'o convingere despre neputin a omeneasc . De aci accentul pe care îl pune această spiritualitate pe lini tea interioar (), ob inut prin rug -ciune i paza min ii de orice gânduri i n lucriri (μ ,).

Mai just ar fi poate s se spun c spiritualitatea sinait e mai interioar , sau atrage aten ia în mod deosebit asupra cauzelor interioare ale p catului i asupra metodelor de combatere a lui dela origine. C ci trezvia i aten ia continu , prin care devine harul eficace, este i ea o încordare extraordinar , poate mai mare decât oricare alta ; numai pasiv nu poate fi numit această virtute. Sau poate i mai just e c , presupunând condi iile inferioare ale ascezei exterioare împlinite, Isichie in această scriere se ocup cu treapta mai înalt a cur irii p -catului din untru. Dovad c Sc rarul, care e tot din spiritualitatea sinait , descrie la început asceza exterioar i abia pe treptele ultime virtu ile interioare.

Expunând doctrina lui Isichie, Hausherr desprinde dou principii dominante: unul psihologic i altul dogmatic. Dup cel psihologic, tot p catul începe printr'un gând (μ), iar dup cel dogmatic, f r Iisus nu putem face nimic. De aci rezult toate

consecin ele doctrinei spirituale a lui Isichie. Dup el, asceza exterioar (postul, înfrânarea, culcarea pe jos) nu ajunge.

Ea împiedec doar p catul cu fapta (II, 8). Singur aten ia () se opune p catului din cugetare. Testamentul Vechiu simbolizeaz asceza exterioar , Testamentul Nou trezvia (). Primul e pedagog spre ultimul (II, 10). Prin activitate nu se câ tig unirea cu Dumnezeu decât în aparen ; pentru unirea adev rat e de trebuin virtutea aten iei, care e paza min ii, sau lini tea lipsit de n luciri (II, 13).

Regulile r zboiului interior, pe care-l poart trezvia pentru a ajunge la lini tea neturburat de gânduri i închipuiri, sunt urm toarele:

1. Respingerea gândului dela prima lui ar tare, adic dela atac, sau momeal (), care nu e produsul nostru, ci al Satanei (II, 71,72). Aceasta înseamn a p zi capul arpelui (II, 76). Atacul pare la început nevinovat: e gândul sau închipuirea unui lucru sensibil (II, 78). Întâi e trimis porumbul, ca pe urmele lui s se furi eze arpele (II; 61). Deci nu trebuie deosebit între gând bun i r u(i),ci omul trebuie s resping pe toate(I, 49), mai ales pân nu este des vâr it. Odat ajuns îns la des -vâr ire, mintea poate l sa pu in gândurile s se mi te, cum las un câine iepurele, mai nimerit cum las pisica oarecele pentru a-l examina mai bine.

În aceast respingere a gândului dela prima apari ie, rolul principal l-a avut aten ia (),

2. Dar dac cu toate acestea gândul a p truns, rolul de-a lupta cu el îi revine împotrivirii (). Aceasta trebuie s zdrobeasc capul arpelui (II, 50; I, 34).

3. Dar f r numele continuu al lui Iisus, toat sârguin a noastr e zadarnic (II, 50; II, 68). Deci aten ia () i împotrivirea () trebuie s fie unite cu rug ciunea neîn-cetat .

Dar pentruc diavolul se poate travesti în înger al luminii, amestecând gânduri la început cuvioase în rug ciunea noastr , ca s ne împr tie mintea, trebuie ca rug ciunea s constea

într'un singur cuvânt sau gând (μ), în cel al lui Iisus (II, 72).¹ Aceasta e rug ciunea lui Iisus. Ea trebuie să devin obișnuită ca respirația, „lipit de respirație”, după formula lui Ioan Scrisorul (P. G. 88, 1112 C). Rug ciunea aceasta respirat continuu (II 87) va curăța aerul inimii de nouriile întunecate (II, 73). Atunci ca într-o oglindă ne vedem pe noi înșine, dar și fețele negre ale Etiopienilor spirituali (I, 23). Cu numele lui Iisus putem zdrobi pruncii vavilonești, adică gândurile necute de Satana cu noi (II, 50; II, 56).

Mintea curățată de închipiri () și gânduri (μ) naște acum în aleșuri (μ) dumnezeiești (II, 54). Pe urmă vede o lumină care la început e ca o candelă atârnată în untrul minții, apoi ca o lună, în sfârșit ca un soare cu lumină nesfârșită, iar acesta e Iisus însuși (II, 64). Acum am devenit victori (). Întrucât călăuză care ne duce până acolo e paza minții, aceasta poate fi numită în toate de lumină, în toate de fulger, în toate de foc (II, 64).

În starea aceasta, inima îl are pe Iisus însuși ca Stăpân care îi spune în chip tainic voia Lui (II, 84). Acesta e cerul Isichiei, în care a intrat mintea (II. 98). Așa devenim îngeri în Hristos Iisus, prin trezvie și în lăcașul dragostei (II, 99)².

1 Hausherr traduce expresiunea aceasta așa: „Une invocation toujours repetée à Jesus. le nom de Jesus”. Dar cred că de la o vreme ea înseamnă și numai o repetare a gândului la Iisus.

2 La prezentarea aceasta am folosit în mare măsură pe I. Hausherr, *La methode d'oraison hesychaste*, în *Orientalia Christiana* 9. 2 (Nr. 36) (1927), p. 138—'40. Apoi pe Marcel Viller S. I. und Karl Rahner S. I., *Ascese und Mystik in der Väterzeit*, p. 164—166. În sfârșit pe A. Ehrhard la K. Krumbacher, *Geschichte der byz. Literatur* 2 (München 1897), p. 147, C Isichie a fost în mare măsură stirea Rugului, deci e altul decât Isichie din Ierusalim, a dovedit-o cel din urmă pe baza titlului ce-l poartă scrierea aceasta a lui Isichie în cod. Vallicell, E. 21, sec. XIV, f. 250 v. și în alți cod. manuscrisi.

ISICHIE SINAITUL
C TRETEODUL

Scurt cuvânt de folos sufletului și mântuitor
despre trezvie și virtute

A a numitele cuvinte despre împotrivire și rug ciune¹

SUTA ÎNTÂIA

1. Trezvia e o metod duhovniceasc durabil , urm rit cu râvn , care, cu ajutorul lui Dumnezeu, izb ve te pe om cu totul de gânduri și cuvinte p ti- ma e și de fapte rele; urm rit astfel, ea îi d rue te apoi cuno tin a sigur a lui Dumnezeu cel necuprins, atât cât e cu puțin , și deslegarea tainelor dumneze- zee și ascunse. Ea împline te toat porunca lui Dumnezeu din Vechiul și Noul Testament și aduce tot binele veacului ce va s vie. Ea e propriu zis

¹ Filoc. gr. ed. II, voi. I, p, 82—91; P. G. 93, 1480—1544. Intre textul din Filoc. gr. și cel din P. G. sunt destul de multe deosebiri, Dar în general cel din Filoc. gr. este cu mult mai bun, dac nu aproape perfect. De aceea noi ne-am inut mai mult de el. De altfel din variantele marginale se vede c editorul a consultat mai mulți codici. Ciudat e c uneori traducerea latin din P. G. urmeaz un text asem n tor celui din Filoc. gr. De pild ; II, 2, P. G 103 Filoc. gr.; II, 2J, P. G.=123 Filoc.gr. Dar de cele,mai multe ori urmeaz textul din P. G.

Num r toarea capetelor este iar și deosebit între cele dou versiuni, începând dela I, 80. In textul din Filoc. gr. sunt 203 capete și de multe ori materia e parc mai bine repartizat în ele. Totu și am luat num r toarea în 200 capete a textului din P. G., pentru c citatele din ele, date în opere str ine, pot fi mai u or urm rite astfel, textul din P. G. fiind mai accesibil.

cur ia inimii, care, din pricina m re iei i a frumu-
se ii ei, sau mai bine zis din neaten ia i negrija noas-
tr , e azi atât de rar printre monahi. Pe aceasta
o ferice te Hristos, zicând: „Ferici i cei cura i cu
inima, c aceia vor vedea pe Dumnezeu". A a fiind,
ea se cump r foarte scump. Trezvia d inuind mult
in om, se face c l uz a vie ii drepte i pl cute lui
Dumnezeu. Iar urcu ul în aceasta, ne deprinde cu
contempla ia i cu felul cum trebuie s punem în mi -
care, în chip cuvenit, cele trei p r i ale sufletului i
s ne p zim f r gre al sim urile. Ea spore te în
fiecare zi cele patru virtu i generale, în cel ce se îm-
p rt e te de ea.

2. Marele legiutor Moise, mai bine zis Duhul
Sfânt, ar tând lipsa de cusur, cur enia, l rgimea cu-
prinz toare i puterea în l toare a acestei virtu i, i
înv ându-ne cum trebuie s o începem i s o de-
prindem, zice: „Ia aminte la tine, s nu fie vreun cu-
vânt ascuns în inima ta". Cuvânt ascuns nume te ar -
tarea, ca simplu gând, a vreunui lucru r u, urît de
Dumnezeu:¹ Pe aceasta P rin ii o numesc momeal
[atac] aruncat în inim de diavolul. Îndat ce aceasta
se arat min ii, îi urmeaz gândurile noastre, cari
intr în vorb cu ea în chip p tima .

3. Trezvia e calea a toat virtutea i porunca lui
Dumnezeu. Ea e numit i lini tea inimii [isihia]. Iar
des vâr it pân la golirea de orice n lucire, e tot
ca i paz a min ii.

4. Cel ce s'a n scut orb, nu vede lumina soarelui.
Tot a a cel ce nu e c l uzit de trezvie, nu vede cu

¹ μ μ μ , e defini ie a
atacului, luat dela Marcul Ascetul „Despre Botez". Filoc. rom. vol. I, ed II,
p.. 298. Sf, Marcu ii zicea μ pentru c apare la început ca un
gândsimplu, inofensiv, la care nu ne-am lipit înc cu pl cerea trezit in noi.
Isichie îi zice a a pentru c e primul ce apare în noi din alt parte, c ruia
urmeaz s -i r spund gândurile noastre.

îmbelugare razele harului de sus, nici nu se va slobozi de lucrurile, de cuvintele și de gândurile rele și urâte de Dumnezeu. Acesta la moarte nu va scăpa liber de cpeteniile tartarului.

5. Atenția e lini tea neîncetat a inimii față de orice gând. Ea răsuflă și cheamă pururea și neîncetat numai pe Hristos Iisus, Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu, și împreună cu El se împotrivesc te cu b r b ier m a ilor. și numai Lui se m r turise te, care are toată puterea și ierte p catele. Dar îmbrându-se neîncetat, prin această chemare, în Hristos, care singur cunoaște în chip ascuns inimile, sufletul încearcă în tot felul să ascundă de toți oamenii dulcea a lui și lupta din untru, ca nu cumva vicleanul să facă și înainteze r utatea lui și s surpe, pe nebgate de seam , lucrarea cea bună .

6. Trezvia e fixarea st ruitoare a gândului și a ezarea lui în poarta inimii, ca să privească gândurile ho e ti cari vin și s asculte ce zic și ce fac ucigătele și care este chipul f urit și în l at de diavoli, care încearcă să am gească mintea prin n lucriri. În su indu-ne aceste osteneli, ele ne înva , cu mult tiin , iscusin a r zboiului min ii.

7. Frica îndoit , p r sirile din partea lui Dumnezeu și întâmpl r ile pov uitoare ale încerc r ilor dau na tere aten iei ca supraveghetoare continuă în mintea omului, care încearcă astfel să astupe izvorul gândurilor și faptelor rele. Pentru ea sunt deci și p r sirile și încerc r ile nea teptate din partea lui Dumnezeu, pentru îndreptarea vie ii noastre. și mai ales pentru cei ce au gustat odihna acestei bună t i, dar pe urm sunt f r grij . Iar continuarea na te deprinderea; iar aceasta o îndesire firească a trezviei; în sfâr it aceasta, prin însu irea ei, face cu puțin contemplarea lini tit a r zboiului de mai înainte. Ei îi

urmeaz rug ciunea st ruitoare a lui Iisus i lini tea dulce i f r n lucriri a minii i starea care vine din Iisus.

8. Cugetarea fixându-se i chemând pe Hristos împotriva vr ma ilor i c utându- i sc parea la El, ca o fiar înconjurat de mul i câini, i a ezându-se pe sine în untrul cet ii, prive te cu mintea de de- parte asaturile spirituale ale nev zu ilor vr ma i; iar prin faptul c st mereu cu F c torul de pace Iisus împotriva lor, r mâne nev t mat de ei.

9. Dac e ti veghietor, i s'a dat s fii i v zut prezent din orele de diminea , dar s i vezi pe al ii. tii ce zic, iar de nu, fii cu luare aminte i vei în elege.

10. Corpurile m rilor constau din ap mult . Iar fiin a i fundamentul trezviei, al aten iei, al lini tii suflete ti adânci i abisul vederilor fericite i negr ite, al smereniei recunosc toare, al drept ii i al dragostei const din trezvia cea mai deplin i din rug ciunea f r gânduri a lui Iisus Hristos, care trebuie f cut strâns i des, neîncetat i cu osteneal , f r s sl be ti.

11. „Nu tot cel ce-Mi zice Doamne, Doamne, va intra în Împ r ia cerurilor, ci cel ce face voia Tat lui Meu”.¹ Iar voia Tat lui aceasta e: „Cei ce iubi i pe Domnul, urî i cele rele”.² A a dar, deodat cu rug ciunea lui Iisus Hristos, s urîm i gândurile rele; i iat c am f cut voia lui Dumnezeu.

12. Domnul nostru i Dumnezeu cel întrupat ne-a pus înainte ca pild a toat virtutea i ca model al întregului neam omenesc i ca ridicare din vechea c dere, via a Sa a tot virtuoas în trup, ca pe o zugr vitur . Iar împreun cu toate virtu ile Sale, pe

1 Mat. 7, 21.

2 Ps. 96, 10

cari ni le-a ar tat, este i aceea c dup Botez, suindu-se în pustie, începe lupta mintal cu post, diavolul apropiindu-se de El ca de un om simplu. i prin acest mod al biruin ii, St pânu l ne-a înv at i pe noi nevrednicii, cum trebuie s purt m lupta fa de duhurile r ut ii, adic în smerenie, cu post, cu rug ciune i cu trezvie; El care n'avea trebuin de ele, ca cel ce era Dumnezeu i Dumnezeul Dumnezeilor.

13. Iar câte sunt, dup mine, felurile [modurile] trezviei, în stare s cure e mintea treptat de gândurile p tima e, iat nu m voiu lenevi s i le însemnez într'un graiu neîmpodobit i neme te ugite. C ci n'am socotit c , asemenea povestirilor de r zboiu, s ascund în acest tratat folosul prin cuvinte, mai ales pentru cei mai simpli. Iar tu, fiule Teodule, ia aminte la cele ce cite ti.

14. A a dar, un fel [mod] al trezviei e s - i supraveghezi des fantasia,¹ adic atacul, ca neavând fantezia la dispozi ie, Satana s nu poat f uri gânduri mincinoase, pentru a le înf i a min ii spre am - gire mincinoas .

15. Altul const în a avea pururea inima t când adânc i lini tit de orice gând; i s ne rug m.

16. Altul, s chem m cu smerenie neîncetat pe Domnul Iisus Hristos în ajutor.

17. Alt mod st în a avea în suflet neîncetat amintirea mor ii.

18. Toate aceste lucr ri, iubitele, împiedec gândurile rele, ca ni te portari. Iar despre trebuin a de a c uta la cer i a socoti p mântul ca nimic, lucru de folos împreun cu altele, voiu gr i în alt loc mai pe larg, dac Dumnezeu îmi va da cuvânt.

19. Dac t iem numai pentru pu in vreme pricinile patimilor i ne ocup m cu vederile duhovni-

1 Imagina ia.

ce ti, dar nu st ruim în ele, f când din aceasta lucrul nostru, cu u urin ne întoarcem iar i la patimile trupului, f r s culegem alt rod de acolo, decât întunecarea des vâr it a min ii i abaterea spre cele materiale.

20. Cel ce se lupt înl untru, trebuie s aib în aceea i clip aceste patru: smerenie, aten ie deplin , împotrivire i rug ciune. Smerenie — fiindc lupta lui este fa de dracii cei mândri, potrivnici smereniei; i ca s aib în mâna inimii ajutorul lui Hristos, pentru c Hristos ur te pe cei mândri. Aten ie — ca s - i fac inima pururea f r niciun gând, chiar bun dac ar p rea. Împotrivire — pentru ca atunci când ar cunoa te cu agerime pe cel ce vine, îndat s se opun cu mânie celui viclean. " i voiu r s punde, zice, celor ce m oc r sc:¹ oare nu lui Dumnezeu se va supune sufletul meu?"² Rug ciune — ca îndat dup împotrivire s strige c tre Hristos într'un suspin negr it; i atunci cel ce se lupt va vedea pe vr ma risipindu-se prin numele sfânt i închinat al lui Iisus Hristos, ca praful de vânt, sau ca fumul ce se mistue, împreun cu n lucirile lui.

21. Cel ce nu are rug ciune curat de gânduri, nu are arm pentru lupt . Iar rug ciune numesc pe aceea care se lucreaz necontentit în adâncurile sufletului, ca prin chemarea lui Iisus vr ma ul ce se lupt întrascuns s fie biciuit i ars.

22. Tu e ti dator s prive ti cu o c ut tur ager i încordat a min ii, ca s cuno ti pe cei ce într . Iar cunoscându-i, îndat s zdrobe ti, prin împotrivire, capul arpelui. i odat cu aceasta, strig cu suspin c tre Hristos i vei sim i ajutorul nev zut dum-

1 Ps. 118, 42.

2 Ps. 61, 1.

nezeesc și atunci vei vedea luminând departe curia și dreptatea inimii.

23. Precum cel ce ine în mână o oglindă, dacă stă în mijlocul multora și se privește în ea își vede fața așa cum este, dar vede și pe alții, cari se apleacă spre aceeași oglindă, tot astfel cel ce se apleacă spre inima sa își vede starea sa în ea, dar vede și fețele negre ale Arapilor spirituali.

24. Dar mintea nu poate să biruiască în lucrarea dăruitoare numai prin sine. Să nu cumva să îndrăznească aceasta. Căci fiind vicleni, se prefacă că sunt biruiți, dar pe de altă parte o fac să cadă prin slava de artă. Prin chemarea lui Iisus Hristos însuși, ei nu răbdă să stea și să te înțelească nici măcar o clipă.

25. Vezi să nu-ți faci păreri înalte despre tine, ca Israel cel de odinioară, și să te predați întru vama ilor spirituali. Căci acela, fiind izbăvit de Egipteni prin Dumnezeu tuturor, și-a nescocit și-și ca ajutor idol turnat.

26. Iar prin idol turnat să înalegi mintea noastră slabă, care, cât vreme cheamă pe Iisus Hristos împotriva duhurilor răutății, le izgonește ușor și cu tălmăcirea pune pe fugă puterile nevăzute și războinice ale vrămaului. Dar când îndrăznește să se răzumeze cu totul pe sine, se rostogolește ca pasrea zisă Oxypteros [repede sburtoare]. „Spre Dumnezeu, zice, am dat inima mea și am fost ajutat; și a înflorit iar trupul meu”.¹ Sau: „Cine, afară de Domnul, mă va ridica pe mine și va sta împreună cu mine împotriva nenumăratelor gânduri uneltite cu viclenie?”² Iar cel ce se nădăduiește în sine și nu în Dumnezeu, va cădea cădere jalnică.

1 Ps. 27, 9-10.

2 Ps. 93, 16.

27. Chipul și rânduiala liniții inimii, acesta este: Dacă vrei să lupi, să-ți fie mica gănganie a pianjenului pururea pildă. Iar de nu, încă nu te-ai liniștit cum trebuie cu mintea. Acela vânează mult te mici. Iar tu, dacă faci așa și vrei să-ți câștigi liniștea sufletului cu osteneală, nu înceta să ucizi pururea „pruncii babilonești”. Căci pentru aceastăucidere vei fi fericit de Duhul Sfânt, prin David.

28. Precum nu e cu puțin să se vadă marea Roșie pe cer în mijlocul stelelor și precum nu poate omul să umble pe pământ fără să respire aerul acesta, așa nu e cu puțin să ne curim înima noastră de gânduri păcătorești și să izgonim pe vrămașii spirituali din ea, fără chemarea deasupra a lui Iisus Hristos.

29. Dacă petreci pururea în inima ta cu cuget smerit, cu pomenirea morții, cu învinuirea de sine, cu împotrivire și cu chemarea lui Iisus Hristos și umbli cu luare aminte în fiecare zi cu aceste arme, pe calea strâmtă, dar aducătoare de bucurie și de desfătare a minții, vei ajunge la sfintele vedenii [contemplații] ale Sfinților și îți se vor lumina taine adânci de către Hristos, „în care sunt ascunse comorile în elepciunii și ale cunoștinții”¹ și „în care locuiește toată plinitatea Dumnezeirii trupește”.² Căci vei simți lângă Iisus că Duhul Sfânt saltă în sufletul tău. Pentru că dela El se luminează mintea omului și privească cu fața descoperită. „Căci nimenea nu numește pe Iisus Domn, fără numai în Duhul Sfânt”,³ care adevărate în chip tainic pe Cel căutat.

30. Dar iubitorii de învătătură trebuie să mai ținească aceea că pisma războiului dracilor adeseori ascunde și retrage dela noi războiul, pismuindu-ne vrămașii pentru folosul, cunoștința și urcușul spre Dumnezeu ce le-am

1 Colos. 2. 3.

2 Ibid. 9.

3 I Cor. 12, 3.

avea din r zboiu i pentru ca, nepurtând noi de grij , s ne r peasc f r de veste mintea i s ne fac iar i neaten i cu cugetul. C ci scopul neconținut i lupta lor este s nu ne lase s fim cu luare aminte la inima noastr , cunoscând bog ia adunat în suflet din aten ia de fiecare zi. Dar noi s ne ridic m atunci cu pomenirea Domnului nostru Iisus Hristos spre vederi [contempla ii] duhovnice ti i r zboiul iar i vine în minte; dar toate s le facem numai cu sfatul, ca s zic a a, al Domnului însu i, i cu smerenie.

31. C ci petrecând în chinovie, trebuie s t iem toat voia noastr din proprie hot rre i cu drag inim , însu i Dumnezeu fiind cu proestosul nostru. i a a s ne facem i noi ca ni te lucruri de vânzare, lipsite de voin . Iar ca metod în acestea se cuvine s nu ne punem în mi care iutimea f r judecat i împotriva firii, i pe urm s ne afl m f r îndr sneal în r zboiul nev zut. C ci voia noastr , net iat de noi de bun voie, obi nue te s se mânie pe cei ce încearc s o taie f r s vrem. Iar din aceasta, iu imea stârnindu-se cu l tr turi rele, nimece te cuno tin a luptei, pe care abia cu mult oste-neal am putut-o dobândi. C ci iu imea are putere stric toare. Dac e mi cat spre gânduri dr ce ti, le stric i le omoar pe acelea; dac iar i se turbur împotriva oamenilor, stric gândurile cele bune din noi. A a dar iu imea, precum v d, e stric toare a oric ror fel de gânduri, fie rele, fie de-a dreapta, dac se nimeresc. C ci ea ni s'a dat de Dumnezeu ca arm i ca arc, dac nu e folosit în amândou p r ile. Iar dac lucreaz în chip diferit, e stric toare. C ci eu am cunoscut un câine, de altfel îndr zne împotriva lupilor, care sfâ ia i oile.

32. Astfel trebuie s fugim de seme ie, ca de veninul de aspid i s ocolim multele întâlniri, ca pe

ni te erpi i pui de vipere. C ci acestea pot s ne duc repede la des vâr ita uitare a r zboiului celui dinl untru i s coboare sufletul dela bucuria înalt , pe care o are inima din cur ie. Fiindc blestemata uitare se opune aten iei ca apa focului i în toat vremea o r sboe te cu putere. C ci dela uitare ajugem la negrij , iar dela negrij la dispre , la lânchezeal i la pofte necuviincioase. i a a ne întoarcem iar i înd r t, ca i câinele la v rs tura sa. S fugim a a dar de seme ie, ca de un venin de moarte. Iar r ul uit rii i cele ce izvor sc din ea le vindec sigur paza min ii i chemarea neîncetat a Domnului nostru Iisus Hristos. C ci f r El nu putem face nimic.

33. Nu se întâmpl i nu e cu putin s te îm-prietene ti cu arpele i s -l por i la sân, nici s desmierzi, s sluje ti i s iube ti în tot chipul trupul — afar de cele de trebuin i de nevoe — i s îngrije ti totdeodat de virtutea cereasc . C ci arpele mu c pe cel ce-l îngrije te, iar trupul întineaz în pl ceri pe cel ce-l sluje te. Când trupul gre e te, s fie lovit f r cru are ca un rob fugar, plin de must, s cunoasc pe st pânu l biciului. S nu petreac în crâ m ; râna stric cioas , roaba i întunecata s nu uite pe st pâna nestric cioas .¹ Pân la moarte s nu te încrezi în trupul t u. „Voia trupului este du man lui Dumnezeu”,² c ci nu se supune legii lui Dumnezeu; i „trupul pofte te împotriva duhului”.³ „Iar cei ce sunt în trup, nu pot pl cea lui Dumnezeu”.⁴ Noi îns nu suntem în trup, ci în duh.

34. Lucrul înfrân rii e s mi te pururea mânia spre r zboiul dinl untru i spre dispre uirea de sine; al în elepciunii, s mi te ra iunea spre trezvie deplin

1 Roaba e trupul (), st pâna e, sufletul ().

2 Rom. 8, 7.

3 Gal. 5, 17.

4 Rom. 8, 8.

i neconținut și spre contemplarea duhovnicească ; al dreptii, și îndreptate partea poftitoare spre virtute și Dumnezeu; iar al bărbăției, și călăuzească - cele cincisprezece simțuri și să le păzească și nu se întineze prin ele omul nostru cel dinlăuntru, care este inima, și cel din afară, care este trupul.

35. „Peste Israel mărirea Lui;”¹ adică peste mintea văzătoare coboară frumusețea slavei lui Dumnezeu, pe cât este cu puțin. „și puterea Lui în nouri”, adică în sufletele luminoase, cari privesc în dimineață spre Cel ce adăde dreapta Tatălui și le trimite lumină, așa cum și trimite soarele razele sale în nouri cărora i, arătându-le frumusețea sa.

36. Păcătuiind unul, zice dumnezeiasca Scriptură, va pierde bunătațea mare, adică păcătuiind mintea, pierde mâncările și băuturile de ambrozii din capitolul dinaintea.

37. Nu suntem mai tari ca Samson, nici mai înțelepți ca Solomon, nici mai cunoscători ca David, nici mai iubitori de Dumnezeu ca Petru verhovnicul. Și nu ne încredem, așa dar, în noi. Căci zice Scriptura: „Cel ce se încrede în sine, va cădea cădere jalnic”.

38. Și învârmă dela Hristos smerit cugetare; dela David, umilință; iar dela Petru, și plângem pentru căderile ce ni se întâmplă. Dar și nu desăvârșim ca Samson, ca Iuda și ca Solomon cel prea înțelept.

39. „Căci diavolul umblă rânind ca un leu, căutând pe cine să înghită”,² împreună cu puterile sale. Prin urmare, și nu înceteze niciodată atenția inimii, trezvia, împotrivirea și rugăciunea către Hristos Iisus, Dumnezeul nostru. Căci ajutor mai mare, afară de

1 Ps. 67, 35.

2 I Petru 5, 8.

Iisus, nu vei afla în toată viaa ta. Fiindcă numai Domnul singur cunoaște-te, ca Dumnezeu, vicleniile, meșteugirile și în el ciunile dracilor.

40. Așa dar sufletul său se încredea în Hristos și să-l cheme pe El și să nu se înfricoșeze nicidecum. Căci nu luptă singur, ci cu înfricoșatul împărat Iisus Hristos, Făcătorul tuturor celor ce sunt, trupești și netrupești, sau văturate și nevăturate.

41. Precum ploaia cu cât mai mult cade pe pământ, cu atât îl înmoaie mai mult, așa și sfântul nume al lui Iisus, strigat de noi fără gânduri, cu cât îl chemăm mai des, înmoaie pământul inimii noastre și îl umple de bucurie și veselie.

42. Cei neîncercați e bine știți această, că noi cei greoi și povârniți spre pământ cu trupul și cu cugetul nu putem în nici un alt chip, decât prin neconținută trezvie a minții și prin chemarea lui Iisus Hristos, Dumnezeu și Făcătorul nostru, să biruim pe vrăjmașii netrupești și nevăturate, cari ne vreau răul și sunt iscușiți în a ni-l face, cari sunt ageriți uoriți și încercați în războiul pe care-l poartă din anii dela Adam și până astăzi. De aceea celor neîncercați rugăciunea lui Iisus Hristos să le fie mijlocul de a probați de a cunoaște binele. Iar celor încercați, să le fie făptuirea, probarea și liniștea cel mai bun mod și învârtitor al binelui.

43. Precum copilul mic și fără răutate, văzând pe vreun făcător de năluciri, se bucură și se ia după el din nevinovăție, așa și sufletul nostru, fiind simplu și bun — căci așa a fost creat de bunul Stăpân — se desfată de momelele nălucilor diavolului; și amăgii, aleargă spre cel rău ca la cineva bun, precum aleargă porumbii spre cel ce întinde curse puilor ei. Și așa și amestecă gândurile sale cu nălucirea momelii diavolești. Dacă întâlnește fașa unei femei frumoase, sau

altceva oprit cu totul de poruncile lui Iisus Hristos, voie te s pl nuiasc ceva cu ele, ca s prefac în fapt ceea ce i s'a ar tat frumos. i atunci, c zând la consim ire, preschimb , prin mijlocirea trupului, în fapta nelegiuirea din cugetare, spre osânda proprie.¹

44. Acesta-i me te ugul vicleanului; i cu aceste s ge i otr ve te tot sufletul. De aceea nu e f r pri-mejdie s l s m s între în inima noastr gândurile, înaintea ca mintea s ne fi fost mult cercat în r z-boiu, i mai ales la început. Fiindc într'o clip sufletul nostru se încânt de momelile diavole ti, se îndulce te de ele i le urmeaz . Ci trebuie numai s le în elegem i îndat s le t iem de cum r sar i ne atac [ne momesc]. Dar dup ce, prin r zboire îndelungat în acest lucru minunat, mintea s'a exercitat în el i-l în elege i a dobândit deprinderea neîncetat a r zboiului, încât p trunde cu adev rat gândurile, i cum zice Proorocul: „Poate st pâni u or vulpile cele mici", atunci trebuie s lase gândurile s vin în untru, apoi s le r zboiasc în Hristos, s le v deasc cu tiin i s le doboare.

45. Precum e cu neputin ca printr'un an s treac foc i ap deodat , tot a a este cu neputin s între în inim p catul, de nu va bate mai întâi în u a inimii prin n lucirea momelii viclene.

46. Întâi este momeala [atacul]; al doilea, înso-irea sau amestecarea gândurilor noastre cu ale dracilor vicleni;² al treilea, consim irea [învoirea] min ii de a se afla între cele dou feluri de gânduri ce se

1 ordinea în care momeala devine p cat cu fapta.

2 Traducere literal : „înso irea sau gândurile noastre i ale dracilor vicleni devenite amestecate". repetat ideea din cap. 43: „ i a a mintea i i amestec gândurile sale cu n lucirea momelii diavole ti". Aceasta se produce prin „îndulcirea" () noastr de momeal (cap. 44). Îndulcirea aceasta e uncleiu care face s se înso easc , s se lipeasc , s se uneasc (copula ie,

sf tuesc în chip p c tos;¹ al patrulea este fapta dinafar , sau p catul. Dacă , prin urmare, mintea va fi atent prin trezvie, prin împotrivire i chemarea Domnului Iisus, va pune pe fug n lucirea momelii delar s rirea ei, cele ce urmeaz din ele r mânând f r împlinire. C ci cel viclean, fiind minte netrupeasc , nu poate am gi altfel sufletele, decât prin n lucire i gânduri. Despre momeal David zice: „În, dimine i am ucis pe to i p c to ii p mântului”² i celelalte; iar despre consim ire, marele Moise zice: „ i nu te vei învoi cu ei”.

47. Mintea cu minte se încaer la lupt în chip nev zut; mintea dr ceasc cu mintea noastr . De aceea e de trebuin s strig m c tre Hristos ca s dep rteze mintea dr ceasc , iar biruin a s ne-o dea nou , ca un iubitor de oameni.

48. Chip al lini tii din inim s - i fie cel ce are o oglind i se uit în ea; i atunci vei vedea cele scrise spiritual în inima ta, rele i bune.

49. Ia seama s nu ai niciodat în inima ta nici un gând, nici nera ional, nici ra ional, ca a a s cuno ti cu u urin pe cei de alt neam, adic pe cei întâi n scu i ai Egiptenilor.

50. Cât de bun , de pl cut , de luminoas i de dulce, cât de frumoas i de str lucitoare virtute este

zice traducerea latineasc) gândurile noastre cu gândul simplu (neîndulcit înc de aderen a noastr) aruncat de Satana. Defini ia momelii i ideea c transformarea ei în p cat se face prin aderarea gândurilor noastre la ea, e luat dup Marcu Ascetul (Despre legea duhov. 140, Filoc. I 243; Despre Botez, Filoc. I, 285 ,a.). Dar schema celor patru momente o g sim pentru prima dat la Isichie (momeal , înso ire, consim ire, fapt).

1 In faza „înso irii” (μ) r spund numai gândurile noastre momelii; în faza consim irii ne d m aprobarea i noi în ine, ca subiect al gândurilor (mintea), de a lua parte la sfatul p c tos al celor dou feluri de gânduri.

2 Ps. 50, 8.

trezvia, c l uzit de Tine, Hristoase, pe drum bun i umblând cu mult smerenie a min ii omene ti, care vegheaz . C ci î i întinde pân la mare i pân în adâncul vederilor ramurile ei i pân la râurile tainelor desf t toare i dumnezeu ti, mugurii ei; i adap mintea, ars de mult vreme, din pricina necredin ii, de s r tura duhurilor rele i a cugetului du m nos al trupului, care este moarte.

51. Trezvia se aseam n sc rii lui Iacov, deasupra creia st Dumnezeu i pe care umbl sfin ii îngerii. C ci terge din noi tot r ul. Ea taie vorba, oc rîrea, clewetirea i toat lista relelor v zute, neîng duind s fie lipsit , din pricina lor, nici m car pentru pu in vreme de dulcea proprie.

52. S o cultiv m, fra ii mei, pe aceasta cu râvn . i sburând în vederile ei cu cuget curat, împreun cu Iisus, s începem a ne privi p catele noastre i via a de mai înainte. Ca frân i i umili i de amintirea p catelor noastre, s avem nedeslipit de noi ajutorul lui Iisus Hristos, Domnul nostru, în r zboiul nev zut. C ci de ne vom lipsi de ajutorul lui Iisus, prin mândrie, sau slav de art , sau iubire de noi în ine, vom pierde cur ia inimii, prin care Dumnezeu se face cunoscut omului; fiindc pricin a bunului al doilea, precum ni s'a f g duit, este cel dintâi.

53. Mintea atent la lucrarea ei ascuns , va dobandi împreun cu celelalte bunuri, cari izvor sc din lucrarea neîncetat a p zirii de sine, i izb virea celor cincii sim uri de relele din afar . C ci fiind neîncetat atent prin virtutea i prin trezvia sa, i vrând s se desf teze cu gândurile cele bune, nu îng duie s fie furat prin cele cincii sim uri, când se apropie de ea gândurile materiale i de arte. Ci cunoscând în el ciunea lor, le retrace de cele mai adeseori în l untrul s u.

54. Stăruie în lucrul minții, și nu vei obosi în ispite; dar dacă pleci de acolo, răbdă cele ce-ți vin asupra.

55. După cum celor ce sahurănită socotealele folosește absintul amar, așa a celor cu purtări păcătoase le este de folos să pătimească rele.

56. Deci de nu vrei să pătimești rele, și nu vrei nici să faci rele. Pentru că lucrul dintâi urmează fără abatere celui de al doilea. Căci ceea ce seamănă fiecare, aceea va și seceră. Semănând deci cu voia cele rele, și secerându-le fără voie, suntem silii și ne minăm de dreptatea lui Dumnezeu.

57. Minte se orbeste prin aceste trei patimi: prin iubirea de argint, prin slava de artă și prin plăcere.

58. Cunoștința și credința, tovarșele firii noastre, nu se slăbesc pentru nimic altceva, decât din pricina aceloră.

59. Iuimeea, mânia, războaiele, uciderile și toată lista celorlalte rele, din pricina aceloră sau întru atât de mult între oameni.

60. Cel ce nu cunoaște adevărul, acela nu poate nici să creadă cu adevărat. Căci cunoștința premerge după fire credinței. Cele spuse de Scriptură n-au fost spuse numai ca să le înelegem, ci ca să le și facem.

61. Să ne apucăm deci de lucru. Căci înaintând așa, pas cu pas, vom afla că nu numai nădejdea în Dumnezeu, ci și credința tare, cunoștința mai lăuntrică, izbăvirea de ispite, darurile harismelor, mărturisirea din inimă și lacrimile strălucitoare, le vin credincioșilor numai prin rugăciune; dar nu numai acestea, ci și răbdarea necazurilor ce vin peste noi, iertarea sinceră a aproapelui, cunoașterea legii duhovnicești, aflarea dreptății lui Dumnezeu, cercetarea Duhului Sfânt, darea comorilor duhovnicești și toate câte le-a

fiindcă Dumnezeu s-a arătat oamenilor credincioși, atât aici cât și în veacul viitor. Scurt vorbind, este cu neputință ca sufletul să se arate după chipul lui Dumnezeu altfel, decât prin darul [harisma] lui Dumnezeu și prin credința omului, stăruind în minte cu mult smerenie de cuget și cu rugăciunea ce nu se înprătie.

62. Am spus din experiență că este cu adevărat un mare bun, ca cel ce voește să-și curețe inima, să cheme neconștient pe Domnul Iisus împotriva vrăjmașilor spirituali. Dar iată cum se acopere cuvântul spus de mine din experiență cu mărturiile Scripturii: „Pregătește-te, zice, Israile, să chemi numele Domnului Dumnezeuului tău”. Iar Apostolul zice: „Rugați-vă neîncetat”.¹ Domnul nostru de asemenea zice: „Fără de Mine nu puteți face nimic; cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el, acela aduce rod mult”.² Și iarăși: „De nu va rămâne în Mine, se va scoate afară ca mlădiă”.³ Mare bun este rugăciunea. Căci ea cuprinde toate bunurile, ca una ce curețe inima, în care Dumnezeu se face vădit celor credincioși.

63. Bunul smereniei e greu de câștigat. Aceasta fiindcă e aducător de înălțare și iubire lui Dumnezeu și pierzător aproape al tuturor relelor urâte de Dumnezeu și aflătoare în noi. Vei afla ușor într'un om lucrurile parțiale ale altor multe virtuți. Dar cutându-l în el mireasma smereniei, anevoie o vei găsi. De aceea, trebuie mult trezvie pentru a dobândi bunul acesta. Scriptura zice că diavolul este necurat, fiindcă a lepădat de la început acest bun al smeritei de cuget și și-a iubit mândria. De aceea e și numit duh necurat în toate Scripturile. Căci ce necurție trupească poate să-și adune cel ce este cu totul necorporal, netrupesc,

1 I Tes. 3, 17.

2 Ioan 15, 5.

3 Ibid 6.

nea ezat într'un loc, ca să i se zică, din această latură, necurat? Este vădit că din pricina mândriei a fost numit necurat, deoarece din înger curat și luminos, s'ar arătat pe urmă spurcat. Căci necurat este înaintea Domnului tot cel ce se înalță cu inima. Fiindcă primul păcat este, zice, mândria. De aceea a zis și mândrul Faraon: „Pe Dumnezeul tău nu-l țiu și pe Israil nu-l voi lăsa să plece”.¹

64. Sunt multe lucrurile minii, cari pot să ne aducă darul bun al smeritei cugetări, dacă vom fi cu grijă la mântuirea noastră. De pildă, amintirea păcatelor cu cuvântul, cu fapta și cu gândul și alte multe ajută la sporirea smeritei cugetări, dacă sunt adunate în contemplație. Smerenie adevărată cântă cineva și când merge în sine faptele să vădite în fiecare zi de cei apropiați între cari petrece și le pune alături cu ale sale. În felul acesta, văzând mintea puțin tateea proprie și cât e de departe de deșăvârșirea fraților, omul se va socoti pe sine puțin și cenușe și nu om, ci un câine oarecare, ca unul ce e mai prejos și mai puțin în toate decât toți oamenii raionali de pe pământ.

65. Zice gura lui Hristos, stâlpul Bisericii, marele nostru Părinte Vasile: „Mult ne ajută să nu păcătăm, nici să cadem în ziua următoare în aceleași greșeli, ca, după încheierea zilei, să cercetăm în conștiința noastră noi înșine cele ale noastre: ce am greșit și ce am săvârșit după dreptate? Aceasta o facea și Iov pentru sine și pentru copiii săi. Căci socotelile din fiecare zi luminează ceea ce se face sau e defăcut în fiecare ceas”. Și iarăși tot el zice: „Măsură e lucrul cel mai bun”.

66. Iar altul dintre înțelepții înțelezătorii a zis: „Începutul rodirii este floarea și începutul fructului

¹ Ieire 5, 2.

tuirii înfrânarea". Prin urmare, s ne înfrân m; iar aceasta, cu m sur i cu cântar, cum ne înva P - rin ii. Toat ziua celor dou sprezece ceasuri s o petrecem întru p zirea min ii. C ci f când a a, vom putea s stingem, cu Dumnezeu, p catul i s -l mic - or m printr'o anumit sil . Deoarece silit este i petrecerea virtuoaas , prin care se d Împ r ia Cer - rurilor.

67. Calea spre cuno tin este nep timirea i sme - renia, f r de cari nimenea nu va vedea pe Domnul.

68. Cel ce se ocup neîncetat cu cele dinl untru, este cump tat. Dar nu numai atât, ci si contempl , cunoa te pe Dumnezeu i se roag . Aceasta este ceea ce zice Apostolul: „Umbla i în duh, i pofta tru - pului s nu o s vâr i i".¹

69. Cel ce nu tie s umble pe calea duhovni - ceasc , nu poart grije de cuget rile p tima e; ci toat preocuparea lui se mi c în jurul trupului. Iar urmarea e c sau petrece în l comia pântecelui, în des - frânare, în întristare, în mânie i pomenirea r ului i prin aceasta î i întunec mintea, sau se ded la o nevoin f r m sur i- i tulbur în elegerea.

70. Cel ce s'a lep dat de lucruri, de pild de femee, de bani i de cele asemenea, a f cut pe omul din afar monah, dar înc nu i pe cel din l untru. Dar cel ce s'a lep dat i de în elesurile p tima e ale ace - stora, l-a f cut i pe cel din l untru, care este mintea. Pe omul din afar u or îl face cineva monah, numai s vrea; dar nu puțin lupt se cere pentru a face pe omul dinl untru monah.

71. Cine s'a izb vit atunci în neamul acesta cu totul de în elesurile p tima e i s'a învrednicit pentru totdeauna de rug ciunea curat i nematerial , ceea ce este semnul monahului dinl untru?

¹ Gal. 5, 16.

72. Multe patimi sunt ascunse în sufletele noastre. Ele se dau pe fa abia atunci când apar pricinile.

73. Nu-i închina toat aten ia ta trupului, ci hot - re te-i lui nevoin dup putere. i toat mintea ta întoarce-o spre cele dinl untru. C ci, „nevoia a tru - peasc la pu în folose te, iar evlavie spre toate e de folos”.¹

74. Când patimile sau potolit, vine mândria. Iar aceasta se întâmpl fie pentru c n'au fost t iate pri - cinile, fie pentru c s'au retras dracii cu viclenie.

75. Smerenia i reaua p timire slobozesc pe om de tot p catul. Cea dintâi tae patimile sufletului, cea de a doua pe ale trupului. De aceea zice Domnul: „Ferici i cei cura i cu inima, c aceia vor vedea pe Dumnezeu”,² adic pe El i visteriile ascunse în El, când se vor cur i pe ei prin dragoste i înfrânare. i aceasta cu atât mai mult, cu cât vor întinde cur - irea.

76. P zirea min ii e un turn din care pot fi pri - vite ra iunile fiec rei virtu i, precum turnul de odi - noar al lui David preînchipuia t ierea împrejur a inimii.

77. Precum privind cu sim urile cele v t m toare, ne p gubim, a a se întâmpl i cu mintea.

78. Precum cel ce a r nit inima plantei, a us - cat-o întreag , a a s în elegi i despre inima omului. Trebuie s fii cu luare aminte chiar în clipa aceea, pentru c tâlharii nu stau f r lucru.

79. Domnul, vrând s arate c toat porunca trebuie împlinit , pe de alt parte c înfierea s'a d - ruit oamenilor în sângele S u, zice: „Când ve i face cele poruncite vou , zice i c robi netrebnici sunte i

1 I Timotei 4, 8.

2 Mt. 5, 8.

i ceea ce am fost datori s' facem, aceea am f'cut".¹
De aceea Împ'ria Cerurilor nu este plata faptelor, ci harul St' pânului g'tit slugilor credincioase. Iar sluga nu cere slobozirea ca plat', ci mul'ume te, ca un îndatorat, i' o prime te dup' har.

80. Hristos a murit pentru p' catele noastre, dup' Scripturi, i' celor ce slujesc Lui bine, le d' rue te slobozirea. C'ci zice: „Bine, slug' bun' i' credincioas', peste pu'ine ai fost credincioas', peste multe te voiu pune; intr' întru bucuria Domnului t'u".² Dar înc' nu e slug' credincioas' cel ce se bazeaz' numai pe cuno'tin', ci cel ce crede prin ascultare lui Hristos care a poruncit. C'ci cel ce cinste te pe St' pân, face cele poruncite de El. Iar gre'ind sau neascultând, rabd' cele ce vin asupra sa ca cele ce i' se cuvin. Fiind deci iubitor de înv'tur', f'-te i' iubitor de osteneal'. C'ci cuno'tin'a simpl' îngâmf' pe om.

81. Încerc' rile ce ne vin pe nea teptate, ne înva' cu bun rost s' ne facem iubitori de osteneal'.

82. proprie stelei lumina din jurul ei; tot a a e proprie cinstitorului i' tem torului de Dumnezeu simplitatea i' smerenia. C'ci nu este alt semn, care s' fac' cunoscu' i' s' arate pe ucenicii lui Hristos, ca cugetul smerit' i' înf' i' area umilit'. Aceasta o strig' toate cele patru Evanghelii. Iar cel ce nu vie' ue te a a, adic' întru smerenie, cade din p'rt'ia Celui ce s'a smerit' pe Sine pân' la cruce i' moarte, care este i' legiuitorul cu fapta al dumnezeii tilor Evanghelii.

83. „Cei înseta' i, zice i, merge i' la ap' ",³ iar cei înseta' i de Dumnezeu, umbla i' întru cur'ia min'ii. Dar cel ce sboar' spre în'lime prin cur'ia ei, trebue s'

1 Lc. 17, 10.

2 Mt. 25, 23,

3 Isaia 55, 1.

priveasc i spre p mântul pu in t ii, sale, fiindc nimenea nu e mai înalt ca cel smerit. C ci precum când lipse te lumina, toate sunt neguroase i întunecate, tot a a lipsind smerita cugetare, toate ale noastre sunt de arte i toate silin ele noastre dup Dumnezeu sunt putreg ioase.

84. „Iar sfâr itul cuvântului tot, auzi-l: teme-te de Dumnezeu i p ze te poruncile Lui”¹ i cu mintea i cu sim irea. C ci dac te sile ti s le p ze ti cu mintea, pu in trebuin vei avea de osteneli trupe ti ca s le p ze ti. C ci zice David: „Voit-am s fac voia Ta i legea Ta în mijlocul pântecelui meu”.² De nu va face omul în mijlocul pântecelui, adic în mijlocul inimii , voia lui Dumnezeu i legea lui , nu o poate face cu u urin nici în afar . i va zice c tre Dumnezeu cel f r trezvie i nep s tor: Nu vreau s cunosc c ile Tale. Desigur o va spune aceasta pentru lipsa ilumin rii dumnezeee ti, de care e plin cel p rta de ea, devenind tot mai neclintit în cele dumnezeee ti.

85. Precum sarea cea v zut îndulce te pâinea i ori ice mâncare i p streaz vreme îndelungat ne-strictate unele c rnuri, a a s în elegi c face i p zirea min ii cu dulcea a ei spiritual prin lucrarea ei minunat . C ci îndulce te în chip dumnezeesc i pe omul dinl untru i pe cel dinafar i izgone te puterea gândurilor rele i ne p ze te necontenit în cele bune.

86. Din momeal ies multe gânduri, iar din acestea fapta v zut cea rea. Dar cel ce stinge îndat cu Iisus pe cea dintâi, a sc pat de cele urm toare i se va îmbog i în dulcea cuno tin dumnezeesc prin care va afla pe Dumnezeu, care este pretutin-

1 Ecl, 12, 13.

2 Ps. 39, 9.

denea. Iar sprijinindu-i oglinda minii în El, se luminează necontenit, ca un geam [vitraliu] curat de soarele văzut. Iar atunci mintea, ajunsă la cel mai de aproape bun dorit, se va odihni în El de orice altă privire [contemplație].

87. Deoarece tot gândul intră în inimă prin închipuirea [născută] vreunor lucruri sensibile, lumina fericită a dumnezeirii va lumina mintea atunci când această se va odihni de toate și va purta și orice formă care vine din acestea. Căci strălucirea aceea se arată minii curate când dispar toate gândurile [chipurile].

88. Cu cât ești mai atent la cugetare, cu atât te vei ruga cu mai mult dor lui Iisus. Iar și, cu cât îți cercetezi cugetarea cu mai puțin grijă, cu atât te vei depărta mai mult de Iisus. Precum primul lucru luminează desvârșit văzul minii, așa căderea de la trezvie și de la dulcea chemare a lui Iisus îl întunecă cu totul. Căci lucrul este firesc să fie așa, precum am spus, și nu altfel, o vei afla prin experiență, din probarea cu lucrul. Căci virtutea și mai ales o lucrare ca aceasta, nu se poate învăța decât prin experiență.

89. Pricina pentru care se cheamă necontenit Iisus, cu dragoste plină de dulcea și de bucurie, este faptul că văzul inimii este plin de bucurie și de liniște, datorită atenției desvârșite. Iar pricina pentru care se curăță desvârșit inima este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu, pricinătorul și făcătorul bunătăților. „Eu sunt, zice, Dumnezeu Cel ce face pace”.¹

90. Sufletul, care s'a umplut de binefaceri și s'a îndulcit de Iisus, răsplătește pe binefăcător cu bucurie și dragoste, prin mulțumiri, mulțumind-i

¹ Isaia 45, 7.

chemând cu voluptate pe Cel ce-l umple de pace; caci îl vede în mijlocul s u spiritual, împre tiind n - lucirile duhurilor rele.

91. „ i a privit, zice David, ochiul min ii mele întru vr ma ii mei¹ spirituali; „ i întru cei vicleni ce se r scoal împotriva mea va auzi urechea mea". i am v zut r splata p c to ilor, f cut de Dumnezeu în mine.

92. Iar când nu sunt în inim n luciri, mintea se tine în starea cea dup fire, fiind gata s se mi te spre toat vederea [contempla ia] desf t toare, duhovniceasc i de Dumnezeu iubitoare.

93. A a dar, precum am spus, trezvia i rug ciunea lui Iisus se sus in una pe alta. Caci ateniunea suprem vine din rug ciunea neîncetat ; iar rug ciunea, din trezvia i ateniunea suprem .

94. Pedagog bun i al sufletului i al trupului este pomenirea neîncetat a mor ii, prin care, trecând peste toate cele de pân atunci, s privim de acum la ea îns i mereu, la patul pe care vom sta a eza i în preajma mor ii, i la celelalte.

95. Nu trebuie, fra ilor, s îmbr i eze somnul cel ce voe te s r mân mereu ner nit. Ci trebuie s aleag una din dou : sau s cad i s se piard dup ce a fost desbr cat de virtu i, sau s stea pururea cu mintea înarmat . Caci i vr ma ul sta pururea cu oastea sa în linie de b tae.

96. Din pomenirea i chemarea neîncetat a Domnului nostru Iisus Hristos se na te o anumit stare dumnezeesc în mintea noastr . Aceasta, dac nu neglijm rug ciunea neîncetat a min ii c tre El, trezvia strâns i lucrarea de supraveghere, ci, s vâr ind pururea i la fel acest lucru, chem m pe Domnul Iisus Hristos, strigând cu ar-

1 Ps. 91, 11.

doarea inimii, încât sfântul nume al lui Iisus să se a eze în mijloc. Căci continuarea este maica deprinderii, fie că e vorba de virtute, fie de păcat. Iar aceasta stă până te pe urmă, ca să i firea. Ajungând mintea în starea aceasta, caută pe vrăjmași, ca un câine care vânează¹ un iepure în tufișuri. Căci așa caută și mintea gândurile cele rele. Dar acela că să-l mănânce, iar aceasta că să le risipească.

97. Deci oricând și oridecâteori se întâmplă să se înmulțesc în noi gândurile rele, să aruncăm în mijlocul lor chemarea Domnului nostru Iisus Hristos și le vom vedea îndată împrăștiindu-se ca fumul în vânt, cum ne învață experiența; iar mintea rămânând singură, să înceapă iarăși lucrarea atenției și a chemării neînțetate. Și de câte ori puținim aceasta în urma împrăștiării, să facem așa.

98. Căci precum nu e cu puțină să intră în luptă cu trupul gol, sau să înotă în apă mare cu vestimintele, sau să trăiească respirația, așa este cu neputință să învârească zăvoaia cea mintală și ascunsă, să-l urmărească cu meșteșug și să-l împrăștiie, fără smerenie și necontenit rugăcătore Hristos.

99. David cel prea mare în faptuire zice către Domnul: „Puterea mea prin tine o voi purta”.² Așa dar puterea de a păzi în noi liniștea mintală a inimii,³ din care nasc toate virtuțile, ne vine din ajutorul Domnului, care a dat și poruncile și care, strigat de noi neînțetate, alungă de la noi uitarea păcatelor, care strică liniștea inimii, ca apa focul. De aceea, monahule, să nu dormi spre moarte din negrijă, ci biciu-

¹ In P. G. e. Hausherr, neavând decât textul din P. G., îi zice „câine laconic”. Op. c. p. 139.

² Ps. 58, 10.

³ Așa e în P. G. In Filoc. gr. e liniștea din minte și inimă.

e te pe vr ma i cu numele lui Iisus; i cum a zis oarecare în elept,¹ s se lipeasc numele lui Iisus de r suflarea ta² i atunci vei cunoa te folosul lini tirii.

100. Când ne învrednicim, nevrednicii, cu fric i cu cutremur de dumnezeie tile i preacuratele taine ale lui Hristos, Dumnezeuul i Împ ratul nostru, atunci i mai mult s ar t m trezvia, p zirea min ii i osârdia, ca focul cel dumnezeesc, sau trupul Domnului nostru Iisus Hristos, s mistue p catele noastre i necur ile mici i mari. C ci intrând în noi, El alung îndat din inim duhurile viclene ale r ut ii i ne iart p catele f cute mai înainte i atunci mintea r mâne f r turburarea gândurilor rele. i dac dup aceea ne vom p zi cu osârdie mintea i vom sta în poarta inimii noastre, când ne vom învrednici iar i de ele, dumnezeescul trup ne va lumina i mai mult mintea i o va face asemenea unei stele.

SUTA A DOUA

1. Uitarea obi nue te s sting paza min ii, cum stinge apa focul. Dar rug ciunea necontenit a lui Iisus, împreun cu trezvia încordat , o nimice te cu totul din inim . C ci rug ciunea are lips de trezvie, precum lampa de lumina f clii.

2. Trebuie s ne ostenim pentru p zirea celor cinstite. Iar cinstite cu adev rat sunt acelea cari ne p zesc de tot p catul prin sim uri i prin minte. Acestea sunt: paza min ii, împreun cu chemarea lui Iisus Hristos; privirea neîncetat în adâncul inimii; lini tea necontenit a cuget rii, ca s zic a a chiar i din partea gândurilor ce ni se par de-a dreapta; i si-

1 Ioan Sc rarul, P. G. 88 1112.

2 „, i de toat via a ta”, adaug P. G.

lin a de-a ne afla goli i de gânduri, ca s nu ne în ele ho ii. C ci de i ne ostenim st ruind în inim , dar i mângâierea e aproape.

3. C ci inima p zit neîncetat, chiar dac nu i se îng due s primeasc formele, chipurile i n - lucirile duhurilor întunecate i viclene, obi nue te totu i s nasc din ea gânduri luminoase. Precum c rbunele na te flac ra, tot a a cu mult mai mult Dumnezeu, care locue te în inim dela Botez, dac afl v zduhul cuget rii noastre curat de vânturile r ut ii i p zit de supravegherea min ii, aprinde pu- terea nostr de în elegere spre contempla ie, ca flac ra ceara.

4. Trebue s învârtim pururea în cuprinsul min ii noastre numele lui Iisus Hristos, precum se învârte te fulgerul în v zduhul t riei, când e s încep ploaia. Aceasta o tiu cu exactitate cei ce au expe- rien a min ii i a r zboiului din untru. Deci s purt m dup o ordine r zboiul min ii astfel: întâi aten ie; pe urm , cunoscând c vr jma ul a aruncat un gând, s -l lovim în inim cu cuvinte de mânie i de ble- stem; în al treilea rând, s ne rug m îndat împo- triva lui, adunându-ne inima în chemarea lui Iisus Hristos, ca îndat s se risipeasc n luca dr - ceasc , ca s nu se ia mintea dup n lucire, ca un prunc am git de oarecare f c tor de n luciri [scamator].

5. S ne ostenim ca David, strigând: Doamne Iisuse Hristoase. „R gu easc gâtlejul nostru i s nu sl beasc ochii min ii noastre dela a n d jdui întru Domnul Dumnezeuul nostru”.¹ S ne amintim pu- rurea de pilda judec torului nedrept ii,² pe care a spus-o Domnul ca s ne arate c suntem datori s

1 Ps. 68, 4.

2 Luca 18, 8.

ne rugăm totdeauna și nu slăbim; și vom afla cântec și izbăvire.

6. Precum cel ce privește la soare e cu neputință să nu-și umple privirile de lumină îmbelugată, la fel cel ce se apleacă să privească vâzduhul inimii, nu poate să nu se lumineze.

7. Precum e cu neputință a trăi viața aceasta fără a mânca și a bea, tot așa e cu neputință, ca fără păzirea minții și curățarea inimii, care este și se numește trezvie, să ajungă sufletul la o stare duhovnicească și plăcută lui Dumnezeu, sau să se izbăvească de păcatul cu mintea, chiar de se silește cineva, de teama muncilor, să nu păcătuiască.

8. Dar și cei ce se reînvin printr-o anumită sforțare de la păcatul cu fapta, vor fi fericiți înaintea lui Dumnezeu, a îngerilor și a oamenilor, fiindcă au luat cu sila Împărăția Cerurilor.

9. Acesta este folosul minunat, pe care-l are mintea din liniște: Toate păcatele bat mai întâi numai prin gânduri la ușa minții, încât dacă ar fi primite de cugetare, s'ar face apoi păcate sensibile și groase. Dar pe toate le taie virtutea cugetătoare a trezviei, nelăsându-le să intre în omul nostru lăuntric și să se prefacă în fapte rele. Iar aceasta o face prin înrâurirea și ajutorul Domnului nostru Iisus Hristos.

10. Vechiul Testament este chipul nevoiilor trupului, exterioare și sensibile, iar Sfânta Evanghelie, care este Noul Testament, este chipul atenției, adică al curățării inimii. Și precum Vechiul Testament n'a desvârșit și n'a înțeles pe omul din untru în cinstirea de Dumnezeu [„că pe nimenea, zice Apostolul, n'a desvârșit legea”],¹ ci a împiedecat numai păcatele groase [căci doar pentru curățarea sufletului e mai mare lucru a tăia și gândurile dela

¹ Evrei 7, 19.

inim i amintirile rele, — ceea ce este propriu Evangheliei — decât a împiedeca scoaterea ochiului i a dintelui aproapelui], tot a a se poate spune i despre dreptatea i nevoia a trupeasc , adic despre post, înfrânare, culcarea pe jos, starea în picioare, priveghierea i celelalte, cari se obi nesc în leg tur cu trupul i fac s se lini teasc partea afectiv [pasiona] a trupului de p catul cu fapta. Cum am zis despre Vechiul Testament, bune sunt i acestea, c ci ele sunt o strunire a omului nostru din afar i un paznic împotriva patimilor cu fapta, ba mai mult, ele ne p zesc, sau ne împiedec i dela p catele cu mintea, de pild , ne izb vesc, cu ajutorul lui Dumnezeu, de pism , de mânie i de celelalte.

11. Cur ia inimii îns , sau observarea i p zirea min ii, al c rei chip este Noul Testament, dac e i nut de noi cum trebuie, taie toate patimile i toate relele, desr d cinându-le din inim , i aduce în schimb bucurie, bun n d jduire, str pungere, plâns, lacrimi, cuno tin de noi în ine i de p catele noastre, pomenirea mor ii, smerenie adev rat , iubire nesfâr it fa de Dumnezeu i de oameni i dragoste dumnezeasc din inim .

12. Precum nu se poate s nu taie aerul dinafar , cel ce umbl pe p mânt, tot a a e cu neputin s nu fie r zboit pururea inima omului de c tre draci, sau s nu fie turburat de ei într'ascuns, chiar dac s vâr e te mult nevoia trupeasc .

13. Dac vrei s nu fi numai la ar tare monah bun, îng duitor i unit totdeauna cu Dumnezeu, ci s fi într'adev r i de fapt a a, îngrije te cu toat puterea de virtutea aten iei, care este paza i observarea min ii, o dulcea des vâr it a inimii, o lini te f r n luciri, o stare fericit a sufletului, lucru care nu se afl în muli.

14. Caci aceasta se nume te filosofia min ii. Urm re te-o întru mult trezvie i râvn fierbinte, împreun cu rug ciunea lui Iisus, cu smerenie, cu neîncetare, în t cerea buzelor sensibile i inteligibile, cu înfrânarea dela mânc ri i b uturi i dela tot lucrul vinovat; urm re te-o pe calea cuget rii, cu tiin , cu chibzuial i ea te va înv a, împreun cu Dumnezeu, cele ce nu le tiai, iar cele ce mai înainte îi erau cu neputin s le prime ti în minte, — ca unul ce umblai în întunericul patimilor i al faptelor întunecate i erai acoperit de uitare i de v lm eala adâncului, — i le va face cunoscute, i le va lumina i i le va face în elese.

15. Precum v ile înmul esc grâul, astfel înmul e te aceasta tot binele în inima ta. Mai bine zis, Domnul Iisus Hristos, f r de care nu putem face nimic, i le va da acestea. La început îi va fi aceasta scar , pe urm carte de citit. Înaintând apoi, i se va descoperi ca cetate a Ierusalimului ceresc i vei vedea limpede cu mintea pe Hristos, Împ ratul puterilor lui Israil [împreun cu P rintele S u, Cel de o fiin , i cu Duhul Sfânt, Cel vrednic de închinare].¹

16. Dracii ne duc pururea spre p c tuire prin n lucire i minciun . De fapt, prin n lucirea iubirii de argint i a câ tigului l-au f cut pe tic losul de Iuda s vânz pe Domnul i Dumnezeul tuturor. i prin minciuna unei odihne trupe ti f r pre , a cinstei, a câ tigului i a slavei, l-au dus la spânzur toare i i-au pricinuit moartea ve nic . Tic lo ii l-au r spl tit cu ceea ce era contrar n lucirii sau momelii lor.

17. Prive te, cum prin n lucire, minciun i f - g dueli goale, ne fac s c dem du manii mântuirii noastre. Dar însu i Satana s'a rostogolit a a ca un

¹ Ce-i in parantez numai în textul din Filoc. gr., care de ast dat e mai dezvoltat.

fulger din în limi, fiindcă și să nă lucită că este la fel cu Dumnezeu. Și iar și a a l-a despărțit pe Adam de Dumnezeu, dându-i nă lucirea demnității dumnezeiești. Și la fel obișnuiește să-și amăgească vrăjmașul cel mincinos și viclean pe toți cei pe care tuesc.

18. Inimă noastră se acroaște de veninul gândurilor răutății, când uitarea ne desface pentru multă vreme de atenția și de rugăciunea lui Iisus, din pricina negriji noastre. Dar iar și ne îndulcim de simțirea și de dulcea a unei bucurii fericite, când s'vârșim cele spuse mai înainte, cu tărăie, cu râvnă și cu sânguintă în atelierul minții noastre. Căci atunci râvnim și umblăm în liniștea inimii, nu pentru altceva, ci pentru dulcea plăcere și desfătare ce-o dă ea sufletului.

19. Tăria tăierilor și meșteșugurile meșteșugurilor și meșteșugurile gândurilor viclene. Deci este un mod desvârșit și un meșteșug minunat împotriva lor. El stă în a privi în Domnul nă lucirea momelii și a pizăcuțetării, precum piză ochiul sensibil și primimăger cu el la ceea ce vine, poate, să-l lovească și depărțăm, cât putem, orice gunoiu din el.

20. Precum zăpada nu va năa te flacăra, sau apă foc, sau spinul smochin, a a nu se va libera inimă niciunui om, de gânduri, de cuvinte și de fapte drepte, dacă n'ă curăte cele din lăuntru, n'ă unită trezvia cu rugăciunea lui Iisus, n'ă ajuns la smerenie și liniște sufletească și nu s'ă sânguintă pe acest drum cu râvnă multă. Sufletul fără atenție va fi în chip necesar stărpit de tot gândul bun și desvârșit, ca un cătâr neroditor. În el nu este în elegerea prudenței duhovnicești. Căci numai dulcele bun și numele al lui Iisus aduce cu adevărat pace sufletului și golire de gândurile păcătorești.

21. Când sufletul e învoit cu trupul în cele rele, atunci zădesc amândouă cetăți slavei de arte, turn

mândriei și gândurile necredincioase ce locuiesc în ele. Dar Domnul tulbură unirea lor și o desface cu frica gheenei, silind sufletul să pînă să vorbească și să cugete lucruri străine și potrivnice trupului. Din această frică se naște și învrăjbită, deoarece cugetul trupului este vrăjma lui Dumnezeu și nu vrea să se supună legii lui Dumnezeu.

22. Faptele din fiecare zi trebuie să le cântărim și observăm în fiecare ceas și seara să le facem cât putem de ușoare prin pocăință, dacă vrem să biruim cu Hristos asupra răutății. Și trebuie să luăm seamă dacă să vărim toate faptele noastre sensibile și văzute după Dumnezeu, înaintea lui Dumnezeu și numai pentru Dumnezeu, ca să nu fim furași în chip nerational de simțuri.

23. Dacă cântăgim în fiecare zi, cu Dumnezeu, din trezvia noastră, nu trebuie să umblăm printre oameni fără grijă, ca să nu ne păgubim prin multe întâlniri primejdioase, ci mai degrabă trebuie să dispără uimă de la cele de artă, pentru frumusețea și cântăgirea dulce și vrednică de iubit al virtuții.

24. Suntem dator să micăm cele trei păcate ale sufletului în chip cuvenit și potrivit cu firea, cum au fost create de Dumnezeu: Mânia, împotriva omului nostru din afară și a șarpei Satan. Mânia în viață, zice, împotriva păcatului, adică mania în viață pe voi în viață și pe diavolul. „Mânia în viață, ca să nu păcătuiești împotriva lui Dumnezeu”. Poftă trebuie să o micăm spre Dumnezeu și virtute. Iar răiunea să o punem în fruntea acestora amândouă cu înțelepciune și cu tăcerea, spre a porunci, a sfătui, a pedepsi și a sta pînă cum stă pâinea te împotriva peste rob; și atunci răiunea din noi le cântăgim te pe acestea după Dumnezeu. Iar dacă patimile se răscăldă împotriva răiunii și vreau

s o conduc , s punem ra iunea peste ele. C ci zice fratele Domnului: „Dac nu gre e te cineva in cuvânt, acela e b rbat des vâr it, puternic s înfrâneze i întreg trupul" i celelalte.¹ Fiindc , vorbind adev rat, toat nelegiuirea i p catul se s vâr esc prin acestea trei, precum toat virtutea i dreptatea se sus in iar i prin acestea trei.

25. Mintea se întunec i r mâne neroditoare atunci când gr e te cuvinte lume ti, sau când, primindu-le în cuget, st de vorb cu ele, sau când trupul împreun cu mintea se ocup în de ert cu niscai lucruri supuse sim urilor, sau când monahul se ded la de ert ciuni. C ci atunci îndat pierde c ldura, str pungerea, îndr snirea în Dumnezeu i cuno tin a. C ci cu cât suntem mai aten i la minte, ne lumin m, i cu cât suntem mai neaten i, ne întunec m.

26. Cel ce urm re te i caut în fiecare zi pacea i lini tea min ii, acela va disp re ui cu u urin tot ce e supus sim urilor, ca s nu osteneasc în de ert. Iar dac î i nesocote te con tiin a sa, va dormi cu amar moartea uit rii, pe care dumnezeescul David se roag s nu o doarm .² C ci zice i Apostolul: „Cel ce cunoa te binele i nu-l face, p cat are".³

27. Mintea vine dela nep sare iar i la rânduiala i la trezvia sa, dac va începe s fie iar i cu grije i dac vom mi ca puterea de activitate a min ii noastre cu râvn fierbinte.

28. Nu va înainta asinul dela moar în afar de cercul în care a fost legat, nici mintea nu va înainta in virtutea ce o des vâr e te, dac nu- i va fi îndreptat cele din untru ale sale. C ci fiind mereu oarb cu ochii din untru, nu poate s vad virtutea i pe Iisus str lucind în lumin .

1 Iac. 3, 2.

2 Ps. 12, 1.

3 Iac. 4, 17.

29. Un cal sprinten i falnic salt cu desf tare când î i prime te c l re ul; iar mintea desf tându-se se va desf ta în lumina Domnului, intrând în dimine i izb vit de gânduri. Ea va porni dela puterea filosofiei sale active, ridicându-se pe ea îns i spre o putere negrit , care contempl virtu i i lucruri tainice. i primind în inim abis înalt de în elesuri dumnezeie ti dela Cel nesfâr it, i se va ar ta ei, cât e cu puțin inimii, Dumnezeuul Dumnezeilor. Iar mintea uimit sl ve te cu dragoste pe Dumnezeu, Cel care-I v zut i vede i pentru aceasta i aceea mântue te pe cel ce- i a inte te astfel privirea spre El.

30. Inima ajuns la lini te prin cunoa tere [în chip gnostic] va vedea abis înalt; iar urechea lini tii va auzi dela Dumnezeu lucruri nespuse de fericite.

31. C l torul, care începe s fac o cale lung , anevoie de umblat i plin de neazuri, gândindu-se s nu se r t ceasc la întoarcere, a eaz ni te semne i ni te ru i în drumul s u, ca s -i fac u oar întoarcerea la ale sale. Iar b rbatul, care c l tore te cu trezvie, î i înseamn cuvintele [auzite], gândindu-se i el la acela lucru.

32. Dar c l torului, întoarcerea de unde a plecat îi este pricin de bucurie, pe când celui ce umbl cu trezvie, întoarcerea înapoi îi este spre pierderea sufletului ra ional i semn de c dere dela faptele, cuvintele i în elesurile pl cute lui Dumnezeu; i în vremea somnului sufletesc, aduc tor de moarte, va avea gândurile ca ni te ace cari îl trezesc, aducându-i aminte de lunga toropeal i de nep sarea, care i-a venit din negrij .

33. C zând noi în neazuri, în descurâj ri i desnd jduiri, trebuie s facem în untrul nostru ceea ce a f cut David: s ne v rs m inima înaintea lui Dumnezeu, i rug ciunea i neazul nostru s le vestim

Domnului. Căci ne mântuiești și tu, Domnezeu, care poate cărmui cu înțelepciune cele ale noastre și poate să ura neșutul nostru, dacă ne este spre folos, și ne poate izbăvi de întristarea pierzătoare și stricăcioasă.

34. Mânia pornită spre oameni împotriva firii și întristarea care nu este după Dumnezeu și trădarea și stricăciunea de asemenea gândurile bune și cunoscătoare. Pe acestea Domnul le împroștie prin mântuire, și dădând în untru bucurie.

35. Iar gândurile împlântate și fixate în inimă, fără voia noastră, se terg prin rugăciunea lui Iisus, făcută cu trezvie din adâncurile de înălțare ale inimii.

36. Ajungând în strămtorarea multor gânduri nerăionale, vom afla și urare și bucurie, dacă ne vom învinui pe noi înșine cu adevărat și fără patimă, sau dacă vom mântui toate Domnului, ca unui om. Prin acestea două vom afla cu siguranță odihnă de orice.

37. Sfinții Prinși privesc pe legiuitorul Moise ca pe un chip al minții. Căci el vede pe Dumnezeu în rugă, și se umple fața de slavă, și este Dumnezeu al lui Faraon de către Dumnezeu Dumnezeilor, bate Egiptul, scoate pe Israel și dă legea, cari luate figurat, după duh, sunt fapte și drepturi de-ale minții.

38. Iar Aaron, fratele legiuitorului, este socotit chip al omului din afară. De aceea și noi, muștrându-l pe acesta cu mânie, ca Moise pe Aaron care a greșit, îi zicem: „Ce i-a greșit Israel, că te ai grăbit să-i depărtezi pe ei de la Domnul Dumnezeu cel viu, Atot-îitorul?”

39. Domnul, când era să învie pe Lazăr din morți, ne-a arătat împreună cu alte bunuri și pe acela care trebuie să strănuim prin amenințări moliciunea și petrecerea veselă a sufletului și să înșurubăm în viață

aspr , adic dos direa de sine, ca sufletul s poat fi izb vit de iubirea de sine, de slava de art i de mândrie.

40. Precum f r corabie mare nu e cu putin a trece marea, a a f r chemarea lui Iisus Hristos nu e cu putin a izgoni momeala gândului r u.

41. Împotrivirea obi nue te s aduc la t cere, iar chemarea [lui Iisus Hristos] s izgoneasc din inim gândurile. C ci atunci când momeala ia chip în suflet prin n lucirea lucrului sensibil, de pild când fa a celui ce ne-a sup rat, sau n lucirea frumuse ii feme ti, sau a aurului, sau a argintului, vin una câte una în cugetul nostru, îndat ni se dau pe fa gân-
durile inerii de minte a r ului, ale curviei i ale iu-
birii de argint cari pricinuesc n lucirile inimii. i
dac mintea noastr e încercat i disciplinat , având
deprinderea de a se observa i de a vedea curat i
limpede n lucirile i în el ciunile am gitoare ale
celor r i, stinge cu u urin , prin împotrivire i prin
rug ciunea lui Iisus Hristos, s ge ile aprinse ale dia-
volului îndat ce sau ar tat, neîng duind fanteziei
p tima e s se mi te deodat cu momeala i s mo-
deleze cu patim gândurile noastre dup forma ce
ni s'a ar tat, sau s stea de vorb cu ea în chip
prietenos, sau s gândeasc mult la ea, sau s - i dea
învoire cu ea. C ci din acestea urmeaz neap rat,
ca nop ile zilelor, faptele rele.

42. Dac îns mintea noastr este neîncercat în
iscusin a trezviei, îndat se amestec în chip p -
tima cu chipul ce i s'a n lucit, ori care ar fi, i st
de vorb cu el, primind întreb ri necuvenite i dând
r spunsuri. i atunci gândurile noastre se amestec
cu n lucirea dr ceasc , aceasta crescând i sporind
i mai mult, ca s par min ii, care a primit-o i pe
care a pr dat-o, vrednic de iubit, frumoas i pl cut

Mintea p e te atunci acela lucru care sar întâmpla, de pild , dac s'ar ar ta un câne undeva într'o livad , unde se nimeresc i ni te miei, cari, fiind f r r utate, alearg la cânele ce li se arat ca la maica lor, necâ tigând din apropierea cânelui altceva, decât c se umplu de necur ia i de putoarea aceleia. În acela chip i gândurile noastre alearg proste te spre toate n lucirile dr ce ti din minte i amestecându-se, precum am spus, cu acelea, pot fi v zute voidnd împreun s d râme Troia, ca Agamemnon cu Menelaos. C ci a a se sf tuesc i ele ce trebue s fac spre a trece în fapt , prin trup, frumoasa i dulcea n lucire ce li s'a ar tat în chip am gitor prin înrâurirea dr ceasc . A a se înf ptuesc în untru c derile sufletului. Pe urm cele din untru ale inimii se prelungesc i înafar în chip necesar.

43. Mintea e un lucru u or i f r r utate, care lesne se ia dup n luciri i anevoe se re ine dela n lucirile nelegiuite, dac nu are gândul st pânitor peste patimi, care s o împiedice necontentit i s o in în frâu.

44. Contempla ia i cuno tin a sunt c l uze ale vie ii curate i pricinuitoare ale acesteia, pentru faptul c cugetarea fiind în l at de ele ajunge la dispreuirea pl cerilor i a altor lucruri sensibile i dulci ale vie ii, socotindu-le f r pre .

45. Iar via a atent în Iisus Hristos este, la rândul ei, maic a contempla iei i a cuno tin ii i n sc toare a treptelor dumnezeie ti i a în elegerilor prea în elepte, dac s'a înso it cu smerenia, cum zice dumnezeescul Prooroc Isaia: „Cei ce a teapt pe Domnul, vor muta t ria, vor primi aripi i vor fi f - cu i s sboare, prin Domnul”.¹

46. Greu i nepl cut lucru pare oamenilor a se lini ti suflete te de orice gând. i într'adev r e ane-

1 Isaia 40, 3.

voios și ostenitor. Nu e greu numai pentru cei neîn-văiați cu războiul și închid și îngrădească partea netrupească în casa trupească, ci și pentru cei ce au dobândit iscusința luptei nemateriale din untru. Dar cel ce L-a slăvit în pieptul său pe Domnul Iisus prin rugăciune neîncetată, nu va osteni urmând -I Lui, după cuvântul Prorocului. Și unul ca acesta nu va dori și petrecut omenește, pentru frumusețea, desfătarea și dulcea a lui Iisus; iar de dumani și, necredințioșii draci, cari umblă împrejur, nu se va teme, grăindu-le din poarta inimii și, prin Iisus, izgonindu-i din spate.

47. Când sufletul va fi zburat prin moarte în văzduh, având în porțile cerului pe Hristos cu sine și pentru sine, nu se va teme nici acolo de vrăjmașii și, ci va grăicire ei din porțile cu îndrăznire, ca și acum. Numai și nu slăbească până la ieșirea lui și strige către Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, zău și noaptea. Și El va face izbăvirea lui degrab, după făgăduința Sa nemincinoasă, pe care a spus-o despre judecătorul nedreptii: „Zic vou că va face izbăvirea lor degrab”² și în viața de acum și după ieșirea sufletului din trup.

48. Plutind pe marea mintală [inteligibil], încredete în Iisus. Căci El îți zice tainic în untrul inimii tale: „Nu te teme, fiul meu Iacob, puținule la număr Israile; nu te teme vierme Israile, Eu te apăr și te sprijinesc”. Deci dacă Dumnezeu e cu noi, care e răul care și poate ceva împotriva noastră? Cu noi este Cel ce a fericit pe cei curași cu inima și a rânduit că Iisus cel dulce și singurul curată vrea și între dumnezeii și locuiesc în inimile curate. De aceea și nu încetăm, după dumnezeescul Pavel, a ne deprinde mintea spre evlavie. Căci cu dreptate

² Luca 18, 8,

sa spus c evlavvia este aceea care smulge din r - d cin seminele celui r u. Fiindc evlavvia e calea ra iunii, sau calea judec ii, sau calea gândului.¹

49. „Întru mul imea p cii se va desf ta”,² dup David, cel ce nu prime te fa de om, judecând nedreptate în inima sa, adic primind chipuri de ale duhurilor rele i prin chipuri cugetând p catul; sau judecând r u în p mântul inimii sale i prin aceasta predând p catului pe cele drepte. C ci marii i cuno-sc torii P rin i au numit într'unele scrieri de ale lor i pe draci, oameni, pentru facultatea lor raional , cum este locul din Evanghelie, unde zice Domnul: „Un om r u a f cut aceasta”³ i a amestecat în grâu neghin . Iar r ul dela ace tia ne vine pentruc nu ne împotrivim repede; de aceea suntem birui i de gândurile rele.

50. Dup ce am început s vie uim cu aten ie la minte, dac împreun m smerenia cu trezvia i înso im rug ciunea cu împotrivirea, vom merge bine pe drumul cuget rii, înfrumuse ând, m turând, împodobind i cur înd casa inimii noastre de r utate, c l uzi i de numele cel sfânt i închinat al lui Iisus Hristos, ca de un sfe nic de lumin . Dac ne vom încrede îns numai în trezvia sau aten ia nostr , repede vom c dea r sturnându-ne, fiind împin i de vr jma i, i ne vor r pune viclenii i în el torii; i tot mai mult ne vom prinde în mrejele gândurilor rele, ba chiar vom fi sfâ ia i cu u urin de c tre ei, neavând ca suli puternic numele lui Iisus Hristos. C ci numai cutitul acesta preacinstit, învârtit foarte des în inima ce nu se îngrije te decât de una, tie s strâng i s

1 Textul din P. G. mai are câteva rânduri de explicare a cuvântului
μ = 8 .

2 Psalm 36, 11.

3 Matei 13, 28.

tae gândurile venite dela aceia, s le ard i s le îngroape, ca focul paele.¹

51. Lucrul trezviei necontenite, sau folosul i marele câ tig pe care-l aduce ea sufletului, este s vad îndat n lucirile gândurilor cari au luat chip în minte; iar al împotrivirii, este s resping i s dea pe fa gândul care încearc s intre în v zduhul min ii noastre prin n lucirea [închipuirea] vreunui lucru supus simurilor. Dar ceea ce stinge i împr tie îndat orice inten ie a vr jma ilor, orice gând, orice n lucire, orice form i orice statue rea, este chemarea Domnului. C ci de fapt i noi în ine vedem în minte înfrângerea lor prin Iisus, marele nostru Dumnezeu, i izb virea noastr , a smeri ilor, a neînsemna ilor i a netrebnicilor.

52. Cei mai muli nu tim c toate gândurile nu sunt nimic altceva decât numai n luciri de ale lucrurilor sensibile i lume ti. Iar dac st ruim mult timp în rug ciune, cu trezvie, rug ciunea gole te cugetarea de toat n lucirea material a gândurilor rele. Iar pe de alt parte îi face cunoscute gândurile vr jma ilor i marele câ tig al rug ciunii i al trezviei. „ i cu ochii t i vei privi i r spl tirea p c to ilor spirituali vei vedea”² i tu însu i cu mintea, i vei înlege, zice David, dumnezeescul cânt re .

53. S ne aducem aminte, dac se poate, necontenit, de moarte. Prin aceast aducere aminte se na te în noi lep darea grijilor i a tuturor de ert -ciunilor, paza min ii i rug ciunea neîncetat , neîmp timirea trupului, scârba de p cat i, dac trebuie s spunem adev rul, aproape toat virtutea izvor te din aceasta. De aceea, dac se poate, s ne folosim de acest lucru, ca de r suflarea proprie.

¹ Textul din P. G. mai are câteva rânduri, ar tând c omul cunoa te atunci c Dumnezeu îl ajut ,

² Psalm 90, 8,

54. Inima golit des vârit de închipuiri, va na te în elesuri dumnezeeti i tainice, cari salt în mijlocul ei, cum salt pe tii i se dau peste cap delfinii în marea lini tit . i precum marea e mi cat de adierea sub ire, a a adâncul inimii, de Duhul Sfânt. „Iar fiindc sunte i fii, zice, a trimis Dumnezeu pe Duhul Fiului S u în inimile voastre, care strig : Avva, P rinte!”¹

55. Orice monah va avea fric i va sta departe de lucrul duhovnicesc, înainte de a se îndeletnici cu trezvia min ii, fie pentruc nu cunoa te frumuse ea ei, fie pentruc , cunoscând-o, nu o poate urm ri, din pricina lenii. Dar frica se va risipi f r doar i poate, când va începe lucrarea de p zire a min ii, care este i se nume te filosofia activ a min ii.² C ci atunci va fi ca unul care a aflat calea care a zis: „Eu sunt calea, învierea i via a”

56. i iar i va fi înfricat v zând mul ime de gânduri i mul ime de prunci babilone ti. Dar i această fric o risipe te Hristos, dac ne baz m neconținut pe El, ca pe fundamentul cuget rii; iar pruncii babilone ti îi arunc m la p mânt, izbindu-i de această Piatr ,⁴ împlinindu-ne, potrivit cuvântului, pofta noastră cu privire la ei: „Cel ce p ze te, zice, porunca, nu va cunoa te cuvânt r u”.⁵ „C ci f r de mine, zice, nu pute i face nimic”.⁶

57. Monah cu adev rat este acela care a dobândit trezvie; iar trezvie adev rat a dobândit cel ce este monah în inim .

58. Via a oamenilor se desf oar în repetare de ani, de luni, de s pt mâni, de zile, de nop i, de

1 Galateni 4, 6.

2 Aci trezvia e identificat cu faza activ a vie ii duhovnice ti.

3 Ioan 11, 25.

4 Psalm 136, 12, 5Eclesiastul 8, 5. 6Ioan 15, 5.

ceasuri și de minute. În acestea trebuie, a adar, să ne desfășurăm și noi lucrurile virtuozose, adică trezvia, rugăciunea și dulcea a inimii, în liniște osârduitoare până la ieșirea noastră.

59. Va veni peste noi ceasul înfricoșat al morții; va veni și al ochilor nu este cu puțin. Fie ca Stăpânul lumii și al văzduhului, venind atunci, să găsească fără delegile noastre puține și neînsemnate, ca să nu ne vedea, adevărându-ne, și să plângem fără folos. „Căci sluga aceea, zice, care a cunoscut voia Stăpânului și nu a lucrat după voia lui ca o slugă, se va bate mult”.¹

60. „Vai celor ce și-au pierdut inima”, zice; ce se vor face când își va cerceta Domnul? De aceea trebuie să ne sărguim, fraților.

61. Gândurilor simple și mai fără patimă le urmează cele pentru timoare, precum am aflat într-o îndelungată experiență și observare. Precum arpele urmează porumbelului ce intră în cuibul lui,² socotesc că cele dintâi deschid intrarea celor de al doilea, și cele nepentru timoare celor pentru timoare.

62. Cu adevărat omul trebuie să se taie, prin hotărâre liberă, în două; și trebuie să se rupă cu cea mai înțeleaptă în alegere, precum am spus. Se cuvine cu adevărat să se facă el însuși dușman neîmpăcat al său. Deci trebuie să avem față de noi în sine dispoziția ce o are cineva față de un om, care l-a necăjit și nedreptățit cumplit, ba chiar mai mult decât atât, dacă vrem să împlinim marea și cea dintâi poruncă, adică să dobândim viața lui Hristos, fericita smerenie, felul vieții din trupul lui Dumnezeu. De aceea zice Apostolul: „Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?”³ Căci nu se supune legii

¹ Luca 12, 47.

² Asemnarea aceasta lipsește în Filocalia greacă,

³ Romani 7, 24,

lui Dumnezeu. Ar tând apoi c a supune trupul voii lui Dumnezeu, face parte din cele ce stau în puterea noastră , a zis: „C ci dac ne-am judeca pe noi în-ine, n'am fi judeca i; dar judecându-ne Domnul, ne pedepse te".¹

63. Începutul rodirii este floarea, iar începutul observării minii, înfrânarea în mâncări i b uturi, lep darea i respingerea oric rui fel de gânduri, i lini tea inimii.

64. Celor ce suntem înt rii i în Hristos i am început s umbl m în trezvie f r gre , întâi ea ni se arat în minte ca un sfenic, inut oarecum de mâna minii noastre i c l uzindu-ne pe c r rile cuget rii; pe urm , ca o lun atotluminoas , rotindu-se pe cerul inimii; mai apoi ni se arat ca soare Iisus însu i, împr -tiind raze de dreptate, adic ar tându-se pe Sine i pe ale Sale ca ni te lumini atotstr lucitoare ale vederilor.

65. Iar acestea le descopere tainic minii ce urmeaz poruncii Lui, care zice: „T ia i împrejur în-vârto area inimii voastre".² Precum s'a spus, trezvia sârguincioas înva pe om în elesuri fericite. C ci Dumnezeu nu caut la fa . De aceea zice Domnul: Ascultati-m i în elege i „c celui ce are i se va da i-i va prisosi, iar celui ce nu are, i ceea ce i se pare c are se va lua dela dânsul".³ „Iar celor ce iubesc pe Dumnezeu, toate li se lucreaz spre bine".⁴ Deci cu mult mai mult i se vor lucra lui virtu ile.

66. Nu va umbla corabia multe mile f r ap ; i nu va înainta deloc paza minii f r trezvie împreunat cu smerenie i cu rug ciunea lui Iisus Hristos.

1 I Corinteni 11, 31.

2 Deuteronom 10, 15,

3 Mateiu 25, 29.

4 Romani 8, 28.

67. Temelia casei sunt pietrele. Iar această virtute are și ca temelie și ca acoperi închinatul și sfântul nume al Domnului nostru Iisus Hristos. U or va naufragia un cârmăciu smintit în vreme de furtună, dacă a izgonit cor bierii, a aruncat lopețile și pânzele în mare, iar el doarme. Dar mai u or va fi scufundat de către trei draci sufletul, care nu s'a îngrijit de trezvie și n'a chemat numele lui Iisus la începutul momelilor [atacurilor].

68. Spunem prin scris ceea ce tim, și mrturisim, celor ce vreau să asculte, ceea ce am văzut străbătând calea, dacă vreți să primiți cele spuse. Căci însuși El a spus: „De nu va rămâne cineva întru mine, se va scoate afară ca via și o vor aduna și o vor arunca în foc și va arde”; „iar cel ce rămâne întru mine și eu întru el, mult roadă va aduce”.¹ Căci precum nu e cu puțin soarelui să lumineze fără lumină, așa nu e cu puțin să se curească inima de întinziunea gândurilor de pierzare, fără rugăciunea numelui lui Iisus. Iar dacă e adevărat aceasta, precum văd, să ne folosim de ea, ca de răsuflarea noastră. Căci ea este lumină, iar acelea întuneric; și acela este Dumnezeu și Stâlpul, iar acelea slugile dracilor.

69. Paza minții poate fi numită în chip convenit și pe dreptate, și scutoare de lumină, și scutoare de fulger, aruncătoare de lumină și purtătoare de foc. Căci întrece, grăind adevărul, nenumărate și multe virtuți trupești. De aceea această virtute trebuie numită cu numele cinstite de mai înainte, pentru luminile strălucitoare ce se nasc din ea. Aceia dintre păcătoși, netrebniți, întinați, nețiuitori, neînțelepti și nedrepți, cari se îndrăgostesc de ea, pot să se facă prin Iisus Hristos, drepți, de treabă, curăți, sfinți și înțelepti.

¹ Ioan 15, 6—4.

Ba nu numai atâta, ci pot și contempla și teologhisi cele tainice. Iar f cându-se contemplativi [v z tori], înoat în această lumină preacurat și nesfârșit, se p trund de ea cu p trunderi negrite și locuesc și petrec împreună cu ea, fiindcă au „gustat și au văzut că bun e Domnul”. În aceste întâi vestitori se împlinesc cuvântul dumnezeescului David: „Iar drepții se vor mânturisi numelui Tui și vor locui drepții cu fața Ta”.¹ Căci cu adevărat această cheamă sincer numele lui Dumnezeu și se mânturisesc Lui, fiindcă le și place să stea de vorbă cu El, iubindu-L pururea.

70. Vai celui din lăuntru dela cele din afară. Căci mult va fi supărat omul din lăuntru dela cele din afară. Și supărat, acesta se va folosi de biciu împotriva simurilor din afară. Cel ce a săvârșit cele cu lucrul, a cunoscut mai înainte cele din contemplație.

71. Dacă omul din lăuntru petrece în trezvie, cum zice Prinții, este în stare să pzească și pe cel din afară. Dar noi și dracii făcători ai răutății săvârșim în comun amândouă felurile de păcate. Aceia dau chip păcatului în gânduri numai, sau în zăgrăvirile de năluciri în minte, precum voesc. Iar noi îl săvârșim și prin gânduri în lăuntru și prin fapte în afară. Dracii, fiind lipsiți de grosimea trupurilor, îi pricinuesc și lor și nouă muncile numai prin gânduri, prin viclenie și prin înelciune. Dacă n'ar fi lipsiți, blestemații, de grosimea trupului, n'ar întârzi să pcatuiască și prin fapte, pstrându-și de-a pururi voia liberă gata de a necinsti pe Dumnezeu.

72. Rugăciunea de un singur cuvânt [sau gând]² omoară și prefăcă în cenușă amărăgirile lor. Căci Iisus, Dumnezeu și Fiul lui Dumnezeu, chemat de noi necăntat și frănevie nu le îngăduie acestora și -

¹ Psalm 139, 14.

² μ

arate minii în oglinda cugetării, nici începutul întrării, pe care unii o numesc momeală, nici vreun chip oarecare și nici să grăiasc niscai cuvinte în inimă. Iar neptrunzând vreun chip directesc în inimă, ea va fi goală, precum am spus, și de gânduri. Căci dracii au obiceiul să vorbească cu sufletul și să-l învețe pe catul prin gânduri, ascunzându-se de el.

73. Așa dar prin rugăciunea neîncetată se curăță vâzduhul cugetării de norii întunecoși și de vânturile duhurilor răutății. Iar curățindu-se vâzduhul inimii, este cu neputință, zice, să nu strălucească în ea lumina dumnezeiească a lui Iisus, dacă nu ne vom umfla de slavă de artă, de fumul mândriei și de patima de a ne face artași. Prin acestea însă ne vom face prea ușurateci pentru cele necuprinse și ne vom găsi fără ajutor de la Iisus, deoarece Hristos, care ne-a arătat smerenia, urtează acestea.

74. Să ne înem dar de rugăciune și de smerenie, de acestea două, cari împreună cu trezvia ne înarmează împotriva dracilor, ca o sabie de foc. Căci cei ce viețuim așa, putem să prăznuim în fiecare zi și în fiecare ceas, din inimă, în chip tainic o străbucătoare a bucuriei.

75. Cele opt gânduri mai generale ale răutății, în cari se cuprinde tot gândul și din cari se nasc toate [ca din Hera și Zeus, toți dracii blestemați, cinstiți ca zei de Greci, după miturile lor], se suie toate în poarta inimii și, aflând mintea nepăzită, într-unul câte unul la vremea sa. Apoi oricare dintre cele opt gânduri, suindu-se și intrând în inimă, aduce cu sine un roi de alte gânduri neruinate. Și așa, întunecând mintea, aștează trupul, îndemnându-l la străvătura de fapte ruinoase.

76. Deci cel ce păzește capul arpelui și prin mânieasă împotrivire se folosește de cuvinte curajoase,

lovindu-l cu pumnul în fața, a alungat vrăjmașul de la sine. Când ci zdrobind capul, a pus pe fug multe gânduri rele și fapte și mai rele. Și astfel cugetarea ră-mâne neturburată, Dumnezeu primind priveghierea ei asupra gândurilor și dăruindu-i, în schimb, știință cum trebuie să biruiască pe cei ce o războiesc și cum trebuie inima să se curețe pe încetul de gândurile cari spurcă pe omul din untru. Când zice Domnul Iisus: „Din inimă ies gândurile rele, curvie, preacurvie... și acelea sunt cari spurcă pe om”.¹

77. Deci aș putea să spun, întru Domnul, în cuviință, în frumusețea și în dreptatea sa, cum a fost zidit de la început de Dumnezeu, bun foarte și curat, precum zice marele slujitor al lui Dumnezeu Antonie: „Sufletul având minte după fire, se susține în virtute”. Sau iarăși zice: „Dreptatea sufletului stă în apăsarea minții după fire, precum a fost zidit”. Iar peste puțin zice iarăși: „Și ne curățăm în cugetarea, căci eu cred că dacă sufletul s-a curățat din toate prilecurile ră-mâne în stare de firească, poate, ajungând străvâzător, să vadă mai mult și mai departe decât dracii, având în el pe Domnul, care-i descopere”. Acestea le spune vestitul Antonie, cum zice marele Atanasie în „Viața” lui.

78. Orice gând este o lucrare a unui lucru sensibil, apăsător în minte. Când Asirianul fiind minte, nu poate să ne amăgească altfel, decât folosindu-se de lucrurile cunoscute de noi prin simțurile obișnuite nou.

79. Precum nu ne este cu puțin să urmărim pașările ce zboară în aer, fiind noi oameni, sau să știm că ele, firea noastră neavând această însușire, la fel nu e cu puțin să biruim gândurile drăcești ce ni se întâmplă să vină, fără rugăciune trează

¹ Mt. 15, 19, 20.

i deas , sau s' str batem cu ochiul min ii int spre Dumnezeu; iar dac nu, vezi p mântul.

80. Drept aceea, dac vrei cu adev rat s' aco-
peri cu ru îne gândurile i s' te lini te ti cu dulcea
i s' p strezi cu u urin trezvia în inim , s' se li-
peasc rug ciunea lui Iisus de r suflarea ta i vei
vedea cum se împline te aceasta în pu ine zile.

81. Precum nu e cu putin s' se scrie slove în
aer, c ci acestea trebuie s' se scrie pe vreun lucru,
ca s' se p streze mult vreme, la fel trebuie s' lipim
rug ciunea lui Iisus Hristos de trezvia ostenitoare,
ca virtutea prea frumoas a trezviei s' r mân
stornic împreun cu El i prin El s' ni se p streze
ner pit în veac.

82. „Întoarce, zice, spre Domnul lucrurile tale i
vei afla har". Drept aceea s' nu se zic i despre
noi de Proorocul: „Aproape e ti, Doamne, de gura
lor, dar departe de r runchii lor”.¹ Nimeni altul nu va
aduce inimii în chip stornic pace dinspre partea
patimilor, decât numai Iisus Hristos, Cel ce a unit
pe cele ce se aflau la mare dep rtare una de alta.

83. Sufletul e întunecat deopotriv de acestea
dou : de vorbirile gândurilor în cugetare i de în-
tâlnirile i vorbele de arte de afar . Cei ce vreau
s' fie feri i de p gubirea min ii, trebuie s' se întri-
steze atât de gândurile cât i de oamenii, c rora le
place s' vorbeasc degeaba, pentru o pricin foarte
binecuvântat : ca nu cumva, întunecându-se mintea,
s' i se mole easc trezvia. C ci întunecându-ne din
pricina uit rii, ne pierdem mintea.

84. Cel ce- i p ze te cur ia inimii cu toat sâr-
guin a, va avea de înv tor pe legiutorul ei Hristos,
care-i opte te tainic voia Sa. „Auzi-voi ce va gr i în

1 Ierem. 12, 2.

mine Domnul Dumnezeu",¹ zice David ar tând acest lucru. Iar ar tând cercetarea ce i-o face mintea sie- i pentru r zboiul cel mintal [inteligibil] i sprijinirea ajut toare a lui Dumnezeu, spune: „Va zice omul: fi'va oare road dreptului?"² Apoi ar tând efectul ce rezult din amândou , printr'o întâlnire între ele, zice: „A a dar este Dumnezeu, care-i judec pe ei pe p mânt",³ adic pe dracii vicleni în p mântul inimii noastre. i'n alt parte zice: „Apropia-se-va omul i inima adânc , i se va în la Dumnezeu; i atunci r nile dela ei ni se vor p rea ca ni te s ge i de prunci".⁴

85. S ne c l uzim inima pururea, pov ui i de în elepciune, dup sfin itul cânt re , respirând necon- tenit îns i puterea lui Dumnezeu Tat l i în elep- ciunea lui Dumnezeu, Hristos Iisus. Iar dac , mole- indu-ne de vre-o împejurare oarecare, vom sl bi în lucrarea min ii, în diminea a urm toare s strângem iar i bine mijlocul min ii i s ne apuc m cu putere de lucru, tiind c nu vom avea ap rare, noi cari cunoa tem binele, de nu-l vom face.

86. Precum mânc rile aduc toare de boal , îndat ce au fost primite în trup sup r , iar cel ce le-a mâncat, sim înd îndat v t marea, caut s le verse mai repede prin vreun leac i a a r mâne nev t mat, la fel i mintea, când a primit s înghit gândurile i simte am r ciunea lor, le vars cu u urin prin rug ciunea lui Iisus, strigat din adâncurile inimii, i le lap d cu des vâr ire,, precum au înv at i cercat cu tiin acest lucru cei ce se îndeletnicesc cu trezvia.

87. Une te cu r suflarea n rii trezvia i numele lui Iisus, sau gândul neuitat la moarte i smerenia. C ci amândou sunt de mare folos.

1 Ps. 84, 8,

2 Ibid.

3 Ps. 57. 11,

4 Ps. 63, 7—8.

88. Zis-a Domnul: „Înv a i dela mine, c sunt blând i smerit cu inima, i ve i afla odihn sufletelor voastre”.¹

89. Zis-a Domnul: „Cel ce se va smeri pe sine ca acest prunc, se va în l a, iar cel ce se înal pe sine, se va smeri”.² „Înv a i dela mine”, zice; vezi c smerenia este înv utur ? C ci porunca Lui este via ve nic , iar aceasta e smerenia. A a dar, cel ce nu este smerit a c zut din via i în partea cea dimpotriv se va afla.

90. Dac toat virtutea se s vâr e te prin suflet i trup, iar pe de alt parte i sufletul i trupul sunt f pturi ale lui Dumnezeu, prin cari, cum am zis, se împlinesc virtutea, cum nu aiur m în chipul cel mai cumplit, f lindu-ne cu podoabele str ine ale sufletului i ale trupului, umblând adic dup slava de art i sprijinindu-ne de mândrie, ca de un toiag de trestie ? i cum nu ridic m astfel împotriva capului nostru, pentru nelegiuirea i nebunia noastr , ca tot ce poate fi mai înfrico at, pe Dumnezeu, care ne întrece cu m re ia Sa nem rginit ? C ci „Domnul celor mândri le st împotriv ”.³ În loc de a urma Domnului întru smerenie, ne împrietenim cu dracul trufa , vr jma ul Domnului, din pricina cugetului mândru i iubitor de slav de art . Din pricina aceasta spune Apostolul: „C ci ce ai, ce n'ai luat”; oare te-ai f cut tu pe tine însu i? Iar dac ai luat dela Dumnezeu trupul i sufletul, din cari, în cari i prin cari se înf ptue te toat virtutea, „ce te lauzi ca i când n'ai fi luat?” C ci Domnul este cel ce i le d ruie te ie acestea.

91. Peste tot cur ia inimii, prin care se afl în noi smerenia i tot binele ce coboar de sus, nu st în altceva decât în a nu îng dui gândurilor ce se apropie s între în suflet.

1 Mt. 11, 29. 2 Lc. 18 14. 3 Iac 4. 6.

92. Paza minii cu Dumnezeu, care stă în suflet numai prin Dumnezeu, dă în elepciune minii în luptele cele după Dumnezeu. Căci nu poți avea destoinicie față de ea celui ce se împotrivesc de ea, spre chivernisirea faptelor și cuvintelor sale cu judecată bine primită la Domnul.

93. Semnele preotului în Vechiul Testament erau preînchipuiri ale inimii curate, căci noi știm că avem grijă de vestmântul inimii, că nu cumva să se înegrească din pricina păcatului, căci să-l curățăm cu lacrimi, cu pocăință și cu rugăciune. Căci mintea este un lucru uor și anevoie de oprit de la amintiri nelegiuite; un lucru care se ia ușor după nălcirile rele și bune ale cugetării.

94. Cu adevărat fericit este cel ce s'a lipit în cugetare de rugăciunea lui Iisus Hristos - El neînțecat în inimă, cum s'a unit aerul cu trupurile noastre, sau flacăra cu ceara. Venind soarele pe deasupra păcatului, face ziuă; iar numele sfânt și preacincștit al Domnului Iisus luminând în cugetare neînțecat, naște nenumărate înțelegeri, asemenea soarelui.

95. După ce se împotrivesc norii, văzduhul se arată curat. Iar după ce au fost împotrivate nălcirile pătimitorilor, de către soarele drept al Iisus Hristos, obișnuiesc să se nască în inimă înțelegeri luminoase și stelară din tot văzduhul ei luminat de Iisus Hristos. Căci zice Eclesiastul: „Cei ce nădăjduiesc în Domnul, vor înlege adevărul și cei credincioși în dragoste, vor petrece cu Dănsul”.¹ A zis careva dintre Sfinții: „Dacă îți minte răul, înșe minte răul de la draci; și dacă dă mâine, dă mâine te trupul deapărării. Trupul este prieten viclean, și dacă este slujit te războiește și mai mult”. Și iarăși: «Cătigă dă mâine împotriva trupului și luptă împotriva păntecelui”.²

1 In . Sol. 3, 9.

2 Acest capitol lipsește în textul P. G.,

96. În cuvintele de pân aci ale sutei întâi i a doua am înf i at ostenele sfin itei lini ti a min ii. Ele nu cuprind numai fructele cuget rii noastre, ci i cele ce le-am înv at din cuvintele în elep ilor de Dumnezeu P rin i despre cur ia min ii. Iar acum dup ce am spus aceste pu ine lucruri, pentru a ar ta câ tigul ce vine din p zirea min ii, vom înceta a gr i.

97. Vino a a dar i-mi urmeaz spre unirea cu fericita p zire a min ii, oricine ai fi tu cel ce dore ti în duh s vezi zile bune, i te voiu înv a în Domnul lucrarea v zut i vie uirea Puterilor inteligibile.

98. C ci nu se vor s tura îngerii s laude pe F c torul, nici mintea curat s se ia la întrecere cu ei. i precum fiin ele netrupe ti nu se îngrijesc de hran , a a nici fiin ele netrupe ti în trup nu se îngrijesc de ea, dac vor intra în cerul lini tii min ii.

99. Precum Puterile de sus nu se îngrijesc de bani sau de avu ii, a a nici cei ce i-au cur it vederea sufletului i au ajuns la deprinderea virtu ii, nu vor fi îngrija i de asuprirea dela duhurile rele. i precum acelora le este v dit bog ia înainte rii în Dumnezeu, la fel i acestora le este v dit dragostea c tre Dumnezeu i iubirea, a intirea i suirea spre Dumnezeu. Iar întinzându-se i mai mult în suirea lor cu dragoste i nesa iu, din pricin c au gustat din dorul dumnezeesc i extatic, ei nu se vor opri pân nu vor ajunge pe Serafimi, i nu vor pregeta în trezvia min ii i în urcu ul iubitor, pân nu se vor face îngeri, în Hristos Iisus Domnul nostru.

100. Nu este venin mai tare ca veninul aspidului i al vasiliscului, i nu este p cat mai mare ca p -catul iubirii trupe ti de sine. Iar ca pui sbur tori ai iubirii trupe ti de sine, ai pe ace tia: laudele în inim , încântarea de sine, l comia pântecelui, curvia,

slava de art , pisma i coroana tuturor: mândria, care tie s cucereasc nu numai pe oameni, ci i pe îngerii din ceruri i s -i îmbrace în întuneric în loc de lumin .

Acestea i le-a scris, Teodule, cel ce poart numele isihiei, de i e desmin it de fapte. Dar poate nu sunt ale noastre, ci cât ni le-a dat Dumnezeu, Cel l udat i sl vit în Tat l, în Fiul i în Duhul Sfânt, de toat firea ra ional , de Îngeri, de oameni i de toat zidirea, pe care a f cut-o Treimea cea negrit , Dumnezeu cel unul, de a c rui Împ r ie str lucit s avem i noi parte prin rug ciunile Preacuratei N sc toare de Dumnezeu i ale Cuvio ilor no tri. C rui Dumnezeu necuprins i se cuvine slav ve - nic , Amin.

Filotei Sinaitul

Filotei Sinaitul a trit în aceea m n stare a Rugului Sfintei N sc toare de Dumnezeu din Muntele Sinai, ca i Isichie.¹ i se pare c tot cam în aceea vreme cu Isichie, dup cum rezult din înrudirea preocup rilor i din faptul c în unii codici „Capetele” despre trezvie” ale lui Filotei sunt a ezate chiar înainte de ale lui Isichie Sinaitul.² În orice caz el nu e una i aceea i persoan cu patriarhul Filotei al Constantinopolei, din veacul 14-lea, c ci e citat pe la începutul v. 14 de Grigorie Sinaitul i înc imediat dup Isichie Sinaitul.³ Se cunosc pân acum dou scrieri ale lui Filotei Sinaitul 1. „Capetele despre trezvie”,⁴ publicate în Filocalia greac (vol. I, ed. II, p.” 366—374), pe care o traducem în acest volum, i 2. „Despre poruncile Dom-

1 Vezi la J. Hausherr, Op. o. p. 140 (44), unde d titlul scrierilor lui Filotei din cod, Athous 38 (Spyridon et S. Eustratiades, Catalogue, Nr. 1528,11), Tot a a i se zice lui Filotei i în titlul scrierilor sale din cod. Naniensis (veneian) 95 (Mignareli, Cat. codd. gr. Nan. p. 185), redat în Migne P. G. 98, .1369—70. Vezi i titlul din cod. 30 Moscova (Matthaeus, Not. codd. gr, Mosq, p. 317), redat in Migne P. G. 154, 71T—718,

Manuscrisul Acad. Române Nr, 2012, care cuprinde în trad. român „Capetele pentru trezvie i rug ciune”, îi spune: „Filotei monachul, egumenul loca ului Rugului Prea Sfintei N sc toare de Dumnezeu”.

2 Cod. Athous cit. la f. 112a d „Capetele” lui Filotei, iar la f, 114a "Capetele lui Isichie". Vezi la J. Hausherr, Op. 1. c.

3 In „Capete despre isichie i despre cele dou moduri ale rug ciunii”, Filoc. gr. vol, II, ed. II, p. 271. — Confuzia aceasta o întâlnim i la Migne P. G. 154. 729—745, unde scrierea lui Filotei Sinaitul „Despre poruncile Domnului Iisus Hristos”, e publicat între scrierile patriarhului Filotei. Ehrhard (la Krumbacher. O. c. p. 107—9) a l murit ins lucrurile.

nului nostru Iisus Hristos" ¹ (în Migne, P. G. 154, 729—745, dup Thesaurus asceticus al lui P. Poseinus, Paris 1613).² Dar pân la o cercetare am nun it a mai multor manuscrise nu se poate spune care a fost textul genuin, în special al primei scrieri, sau dac diferite alte scrieri, pe cari ni le indic cataloagele codicilor greci din diversele biblioteci sub numele lui Filotei, sunt scrieri deosebite de-ale lui, sau numai p r i din scrierea dela Nr. 1.

De pild în Migne P. G. 98, col. 1369—1372 se da începutul mai extins al unei scrieri care începe cu cuvintele „Câ i în Hristos ne-am botezat”.³ Dar în cuprinsul acestui fragment g sim i primul cap al textului din Filocalia. Ar rezulta deci c în cod. Nan. 95 s'ar cuprinde un text mai larg al scrierii din Filocalia. Totu i sfâr itul textului din cod. Nan. 95 coincide cu sfâr itul cap. 11 al textului din Filocalia.⁴

Pe de alt parte cele dou scrieri cuprinse sub numele lui Filotei în cod. Moscv. 30, dup începuturile ce se dau la Migne P. G, 154, 717—718, n'ar fi decât dou p r i ale „Capetelor despre trezvie” din Filocalia greac .⁵ La Migne P. G. 98, 1371—72, se mai dau din cod. Nan. (vene ian) 95, afar de începuturile i sfâr iturile scrierii din Filocalia, cuprins în acel cod. în fol. 93 a—99 b i a scrierii „Poruncile Domnului”,

¹ tfiv & μ . Vezi i noti a 20 din Migne , G. 154, 717—718.

² Dup J. Hausherr, Op c. p. 140—142 (44—46), acestea dou se afl i în cod. Vatic. 730.

³ „” , μ ”. Fragmentul e reprodus în Migne dup Mignareli, Op. c. p. 185. din cod. Nan. 95, f. 93 a.

⁴ „...cei ce sap aurul”. P. G. 98, 1371—1372.

⁵ Aceste dou scrieri (indicate la Migne dup Mathaeus, Op. c.) se întituleaz , prima: „ , μ μ tfj rfj , μ ”. Inc. μ ; a doua; „ ”. Inc. , μ

. Dar începutul primei scrieri pare a coincide cu cap. 31, iar al celei de-a doua cu cap. 15 al scrierii din Filocalia.

cuprins în fol 113 b—125 a, înc i începuturile i sfâr i-
turile altor dou scrieri între fol. 99b—113a i 113a—f. 113b.¹
Se prea poate îns ca i aceste dou scrieri din urm — dintre
cari ultima pare extrem de scurt — s nu fie decât tot p r i
din „Capetele despre trezvie” dat în Filocalia greac .

O alt chestiune este cea a num rului de capete, în care
e împ r it scrierea data în Filocalia i a ordinei acestor capete.

Împ r irea textului în 40 capete, a a cum îl avem în Fi-
localia greac , nu pare s fie comun tuturor codicilor. Dup
noti a 20 din Migne P. G. 154. 717—718, mai mul i codici din
biblioteca vienez i parisian (între cari cod. Nr. 1091), ar
cuprinde scrierea aceasta împ r it în 40 capete.

Manuscrisul Nr. 2012 din Acad. Rom. ne d îns tradu-
cerea acestei scrieri în 37 capitole, aranjate altfel decât in
textul din Filocalia greac . Comparând textul cap. 30 din Vat.
730, f. 193v (dat de J. Hausherr, Op. c. p. 141 (54), constat m
c el cor spunde nu cu cap. 30 din textul din Filocalia gr., ci
cu cel din Ms. Acad. Rom., care la rândul s u cor spunde cu
cap. 34—36 din textul Filoc. gr.

De aci ar urma c Vat. 730 ne d un text împ r it i
aranjat la fel cu cel dup care e tradus textul rom. din Bibl.
Academiei române.

Toate acestea sunt semne c Filotei este un autor vechiu,
c ci dac ar fi scris prin v. 14, nu ar fi fost cu puțin atâtea
varia iuni între codici în privin a textului acestei scrieri.

D m mai jos i o paralel între capetele textului din Ms,
Academiei române i cel din Filocalia greac , dup care ne-am
inut noi;

Ms. Acad. Rom.	Filocalia greac
Cap. 1—3	1—3
4	7
5	8
6	23

1 Tot dup Mignareli, Op. e. p. 185.

Ms. Acad, Rom. Cap.	Filocalia	greac
7		27
8		28
9		24
10		25
11		26
12		21
13		29
14		22
15		4
16		5
17		6
18		30
19		9
20		10
21		11
22		31
23		12
24		13
25		14
26		14 (dela "astfel sfânta smerenie")
27		32
28		15
29		33
30	34—	36
31		37
32		38
33		39
33 (dela „nîmic nu ne va întîna, nici întîsta”)		40
34		20
35		16
36		17
37		18

Numai cap. 19 din Filocalia greac nu l-am putut identifica între cap. din Ms. Acad. Rom.

Înv tura duhovniceasc a lui Filotei este foarte apropiat de a lui Isichie, amândoi fiind înrudi i suflète te cu Ioan

Sc rarul. Dar între Isichie și Filotei sunt și oarecari deosebiri. Isichie repet neconținut îndemnul de-a se observa mintea. „El pare a fi unul din acele suflete concentrate și adânci, predestinate dela fire la formele cele mai absorbite ale vieții lui untrice”.¹ Filotei are tendințe mai războinice, mai active. Luând în seama isichia, se oprește puțin la descrierea ei, dând importanță și poziției poruncilor. El nu e atât de poet ca Isichie, dar dă definiții mai clare și argumente mai puternice.

Însemnătatea „pazei minții” este o întemeiere psihologică. Sufletul are trei facultăți: rațiunea, pofta, mânia. Omul duce viață virtuoasă când cele două din urmă se supun rațiunii. De aceea toată silința vrăjmașului este să abată atenția rațiunii dela rolul ei de stăpânitoare asupra celorlalte puteri sufletești, ocupându-o cu gânduri și lucruri care o împiedică, sau o face să cedeze tendințelor poftelor și mâniei de-a scăpa din frâna ei. De aceea străduința noastră are ca scop să mențină partea superioară a sufletului în rolul ei de stăpână și aceasta se face prin rezistența la primele atacuri cu ajutorul atențiunii și rugămintei.²

1 J. Hausherr, Op. c. 141 (45).

2 Idem, Ibid.

Ale cuviosului p rintelui nostru

FILOTEI SINAITUL

Capete despre trezvie

1. Este în noi un r sboiu al min ii, mai cumplit decât cel v zut.¹ Lucr torul evlaviei trebuie sa alerge i s urm reasc cu mintea inta de a aduna des - vâr it în vistieria inimii pomenirea lui Dumnezeu, ca pe un m rg ritar, sau ca pe o piatr pre ioas . Trebuie s lep d m toate, s dispre uim i trupul i îns i via a de acum, ca s dobândim în inim numai pe Dumnezeu. C ci ajunge, a spus dumnezeescul Gur de Aur, vederea lui Dumnezeu cu mintea, ca s piard pe to i cei vicleni.

2. Deci to i cei ce se lupt mintal sunt datori sa culeag cu toat silin a puteri duhovnice ti din dumnezeetile Scripturi i s le pun pe minte ca ni te plasturi de îns n to ire. i de diminea a, zice, s stea cu b rb ie i hot râre în poarta inimii, cu pomenirea strâns a lui Dumnezeu i cu rug ciunea neîntrerupt a lui Iisus Hristos în suflet i s omoare prin str - juirea min ii pe to i p c to ii p mântului, iar prin st - ruin a în pomenirea credincioas a lui Dumnezeu, s taie capetele celor puternici, pentru Domnul, i începuturile gândurilor ce ne r zboesc. C ci tim c este

¹ Un r zboiu inteligibil, mai cumplit ca cel sensibil. In ms. 2012 al Acad. Rom. se zice; r zboia gânditor i sim itor.

i în sudorile minii¹ o lucrare i o rânduial dumnezească . i a a trebuie să ne silim să lucrăm până la vremea mîncării. Pe urmă , mulțumind Domnului, care ne satură din iubirea de oameni, în chip îndoit, în duh și trup, trebuie să mîncăm într-o aducere-aminte și cu gândul morții, și apoi iar și să ne apucăm cu putere de lucrul de dimineață . Căci numai fîcînd a a în fiecare zi, vom putea scăpa de mrejele vrăjmașului spiritual [inteligibil].² Fîcînd³ acestea timp îndelungat, se nasc în noi acestea trei: credința, nedejdea și dragostea. Credința ne face să ne temem cu adevărat de Dumnezeu. Nedejdea, sîrînd peste frica de rob, une-te pe om cu dragostea de Dumnezeu, dacă nedejdea nu se rușinează ; căci ea te și nască iubirea îndoită , de care atîrnă legea și Proorocia. Iar dragostea niciodată nu cade, odată ce ea este, în cel ce se împărtășește de ea, în acest veac și în cel viitor, pricina împlinirii legii dumnezeiești.

Însă foarte rar se găsește cei ce se liniștesc cu cugetul.⁴ și aceasta o pot numai cei ce se silesc să -i apropie harul și mîngîrea dumnezească prin această lucrare. Deci dacă vrem să umblăm într-o filosofie cea după Hristos, într-o lucrare cugetătoare prin pînzirea minții și cu trezvie, să începem această cale prin înfrînare dela mîncările cele multe, primind mîncările și bucuriile cu măsură , pe cît e cu puțin . Căci trezvia poate fi numită cu dreptate atîtă cale ce duce la Împărăție, la cea dinlăuntrul nostru și la cea viitoare, cît și lucrare cugetătoare, ca una ce prelucră și în lăbe-te cele ale minții și o mută dela vieuirea pîtimă la cea nepîtimă . Pentru

1 Sudorile inteligibile (luptele cugetării).

2 Ms. Acad. ; gînditor.

3 De aici până la finea cap. lipsește în ms. Acad. Rom.

4 Ms. Acad. Rom.: „Cei ce cu partea gînditoare mulțomesc”.

se aseamă nă cu o fereastră luminoasă, prin care Dumnezeu, plecându-se, se arată minții.

4. Unde este smerenia și pomenirea lui Dumnezeu, susinută de trezvie și de atenție, și desimea rugăciunii îndreptată împotriva vrăjmașilor, acolo este locul lui Dumnezeu, sau cerul inimii, în care pălcul dracilor se teme să petreacă, pentru Dumnezeu care locuiește în acel loc.

5. Nimic nu aduce mai mult turburare ca vorba multă, nimic nu e mai rău ca vorba neînfrânată, care poate străbăta starea sufletului. Căci cele ce le zidim în fiecare zi, ea le surprinde, și cele ce le adunăm cu osteneală, sufletul le risipește prin mâncărimea de limbă. Ce e mai rău decât ea? un rău fără frâu. Deci trebuie să-i punem hotărâșă, să o înfrânam cu sila, să o sugrumăm, ca să zică așa, ca să slujească numai spre cele de trebuință. Dar cine ar putea povesti toată paguba sufletească ce poate veni de la limbă?

6. Cea dintâi poartă care duce la Ierusalimul mintal [inteligibil],¹ la atenția minții, este țecerea gurii întru cunoștință, chiar dacă mintea încă nu s-a liniștit. A doua este înfrânarea cu mâsură de la mâncăriri și buțuri. A treia, care curățește mintea și trupul, este amintirea și gândul neîncetat al morții. Eu, văzând odată, pentru o clipă, frumoșe ea acesteia, și rîndu-mă și desfătându-mă cu duhul, nu cu privirea, am voit să mi-o câștig și eu pentru toată viață, îndrăgostit de frumoșe ea și de cuviința ei: cât este de smerit, cu cât bucurie se măhnește, cât e de gânditoare, cât frică are de dreapta cercetare viitoare, temându-se de sorocul vieții; din ochii ei sensibili obișnuiește să curgă apă vie cea vindecătoare, din ochii cugetători [inteligibili] un izvor de gânduri prea înțelepte, care curgând și slătând veselește cugetul. Pe această fiică

1 In ms. Acad. lipsește: „Ierusalimul mintal

a lui Adam, adică pomenirea morții, însetam, cum am zis, pururea să mi-o cântă și să dorm cu ea și să vorbesc cu ea și să discut ce se va întâmpla după lep darea trupului? Dar adeseori nu m'a lăsat blestemata uitare, fiica întunecat a diavolului.

7. Este un războiu întru ascunsul nostru, sus înut de duhurile răutății, care se poartă prin gânduri cu sufletul. „Căci acesta fiind nevăzut, puterile acele răuvoitoare, fiind asemenea cu ființa lui, se apropie de el prin războiul nevăzut. Astfel se pot vedea între ele și suflet: arme, rânduire de bătăie, în el ciuni viclene, războiu înfricoșat, ciocniri de luptă și biruințe și înfrângeri din amândouă părțile. Numai un lucru nu îl are acest războiu al minții [inteligibil], pe care-l are războiul văzut [sensibil]: vremea hotărâtă a războiului. Căci războiul văzut își hotărăște o vreme și o rânduire, pe când celălalt atacă fără veste și, întinzându-se dintr'odată în cele mai dinlăuntru și ale inimii, omorâște sufletul prin păcat.

Pentru ce se pornește împotriva noastră lupta în bătălia aceasta? Căci nu se face prin noi voia lui Dumnezeu, precum ne rugăm zicând: „Facă-se în noi voia Tatălui”. Iar aceasta stă în poruncile lui Dumnezeu. Dacă cineva și-a întărit [și-a fixat] cu trezvie mintea să în Domnul împotriva amăgirii dracilor și urmărirea cu deadinsul întru răile lor și împletirile ce se nasc din lucruri, va dobândi cunoștința lor prin experiență. De aceea și Domnul, îndreptându-și atenția împotriva blestemei ilor draci și văzând de mai înainte, ca un Dumnezeu, gândurile lor, a rânduit poruncile Sale împotriva scopului lor, înfricoșând pe cei ce le vor călca.

8. Când vom dobândi deprinderea înfrângerii, adică a depărtării de la păcatele văzute, cari se lucrează prin cele cincisimuri, vom putea pe urmă să pășim și

inima împreun cu Iisus i s fim lumina i de Dânsul în ea, gustând cu un dor fierbinte, bun tatea Lui prin minte. Fiindc n'am primit porunca de a ne cur i inima pentru altceva, ci numai pentru ca, dup ie irea nou-rilor r ut ii din v zduhul inimii i dup risipirea lor prin necontenita aten ie, s putem vedea, ca într'un senin curat, Soarele drept ii, pe Iisus, i s ni se lumineze, întrucâtva, în minte, în elesurile m re iei Lui. Fiindc nu tuturor obi nue te s se arate, ci numai celor ce î i cur esc cugetarea.

9. A a se cuvine s umbl m în fiecare zi, ca i cum ar trebui s ne înf i m înaintea lui Dumnezeu. C ci zice Proorocul Osea: „P ze te mila i judecata i apropie-te de Dumnezeu! t u pururea". Iar Maleachi zice ca din partea lui Dumnezeu: „Fiul cinste te pe tat l i sluga pe st pânul; i dac eu sunt Tat l, unde este cinstea mea? i dac eu sunt St pânul, unde este frica mea? zice Domnul atot iitorul". Apostolul zice i el: „S ne cur im pe noi în ine de toat în-tin ciunea trupului i a duhului". Iar în elepciunea zice: „P ze te- i inima cu toat str juirea, c ci din aceasta este ie irea vie ii". În sfâr it Domnul Iisus Hristos a zis: „Cur e te partea din untru a paharului, ca s fie i cea dinafar curat ".

10. Vorbirile f r rost, uneori ne pricinuesc ura celor ce ne ascult , alteori batjocuri i râs, def imând aceia prostia cuvintelor. Altele, întinarea con tiin ii i iar i altele, osânda dela Dumnezeu i întristarea Duhului Sfânt, ceea ce este mai înfrico at decât toate celelalte.

11. Cel ce- i cur e te inima i smulge din r - d cin p catul, întru Domnul, i cel ce se ostene te pentru o cuno tin mai dumnezeesc i vede în minte Cele nev zute de cei muli, nu se cuvine s se înal e pentru aceasta fa de cineva. C ci nimic

nu e mai curat între cele zidite ca cel f r de trup, nimic nu are cuno tin mai mare ca îngerul. Dar în lându-se, a c zut din cer ca un fulger. Astfel mândria cugetului i-a fost socotit la Dumnezeu necur ie. Iar cei ce desgroap aurul, se fac ar ta i.¹

12. Zice Apostolul: „Cel ce se nevoe te, dela toate se înfrâneaz ”, deoarece nu e cu puțin ca cei lega i cu trupul acesta ap s tor, care pururea pofte te împotriva duhului, s se înarmeze împotriva încep toriilor i a puterilor nev zute i r u voitoare, cu s turarea de mânc ri. C ci nu este Împ r ia lui Dumnezeu mâncare i b utur . Iar „cugetul trupului e du m nie împotriva lui Dumnezeu; c legii lui Dumnezeu nu se supune, i nici nu poate”. i e v dit c de aceea nu poate, fiindc e p - mântesc i amestecat cu must, cu sânge i cu ardere; i atârând pururea în jos, pururea e împ timit de cele p mânte ti i se îndulce te cu pl cerile pierz toare ale veacului acestuia. C ci cugetul trupului este moarte. Iar cei ce sunt în trup, lui Dumnezeu a pl cea nu pot.

13. Cei ce ne îngrijim de str juirea min ii întru Domnul, avem trebuin de mult smerenie, întâi c tre Dumnezeu apoi c tre oameni. În tot chipul i din toate p r ile suntem datori s ne frângem inima, c u - tând tot ceea ce o umile te. Iar inima o frânge i o smere te amintirea vie ii noastre celei dintâi în lume, dac o facem cu deam nuntul. Amintirea tuturor p - catelor din pruncie, privite din nou de minte, dup chipul lor [afar de cele trupe ti, c ci amintirea acestora este v t m toare], umile te i na te lacrimi i ne mi c spre mul umire c tre Dumnezeu, din toat

¹ In ms. Acad. sfâr itul cap. e urm torul. „întrucât i cel ce întru prostime se supune intru Domnul, bine face. Iar ar ta i sunt cei ce desgroap aurul”. Iar la marg. nota: „caut în cap, 144 a avvei Macarie”.

inima. Asemenea i amintirea neîncetat i vie a mor ii. Aceasta na te i plâns, amestecat cu oarecare dulcea i bucurie, precum na te i trezvia min ii. Puternic umile te cugetul i ne face s vedem p - mântul, i pomenirea patimilor Domnului nostru Iisus Hristos, privite i ele de amintire dup chipul lor. Ele de asemenea pricinuesc lacrimi. Pe lâng acestea, mai umilesc sufletul i multele binefaceri ale lui Dumnezeu, cele c tre noi, num rate i privite dup felul lor, odat ce lupta noastr este împotriva dracilor mândri.

14. Nu lep da, din iubirea trupeasc de sine, aceste leacuri mântuitoare ale sufletului, c ci altfel nu mai e ti ucenicul lui Hristos, nici urm torul lui Pavel, care zice: „Nu sunt vrednic s m numesc Apostol”, sau: Cel ce mai înainte eram hulitor, prigonitor i batjocoritor”. Vezi, mândrule, pe Sfânt, cum nu- i uit viata lui de mai nainte? i to i Sfin ii, dela începutul lumii pân acum, au îmbr cat aceast cea mai de pe urm dulam sfânt a lui Dumnezeu. i Însu i Domnul nostru Iisus Hristos, fiind Dumnezeu necuprins, necunoscut i negr it, voind s arate calea vie ii ve nice i a sfin eniei, a îmbr cat smerenia peste tot trupul S u. Astfel sfânta smerenie trebuie s se numeasc cu dreptate i virtute dumnezeesc i porunc i hain domneasc . În aceast virtute se nevoesc i pe ea o p zesc i îngerii i toate acele Puteri str lucite i dumnezeetii, tiind cu ce c dere a c zut Satana, mândrindu-se. Iar ca pild înfrico toare de c dere, pentru îngerii i oameni, s ne fie cel viclean, care zace în adânc, fiind ar tat de Dumnezeu mai lipsit de cinste decât toat cealalt zidire, din pricina mândriei sale. Dar tim i pe Adam cu ce c dere a c zut din pricina mândriei. Având deci asemenea pilde îndem n toare spre aceast virtute folositoare de suflet, s

ne smerim pururea în tot felul. Folosindu-ne de ele, s ne smerim din toat puterea cu sufletul i trupul, cu cugetul i cu voina, în cuvinte, în gânduri i în înf i are, înafar i în untru. S o c ut m aceasta cât putem, ca s nu avem împotriva noastr pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce s'a dat pentru noi. C ci „Domnul celor mândri le st împotriv , iar celor smeri i le d dar” ; i „Necurat este la Domnul tot cel ce se înalt cu inima”, iar „cel ce se smere te pe sine, în le-se-va”. „Înv a i dela mine, zice, c sunt blând i smerit Cu inima”. De aceea, s lu m aminte.

15. „Vede i, zice Mântuitorul nostru, s nu se îngreuneze inimile voastre”... i cele urm toare; iar „cel ce se nevoe te, se înfrâneaz dela toate”. Deci tiind c toate acestea au fost spuse de Sfânta Scriptur c tre noi, s ne petrecem via a cu înfrânare, înainte de toate dela multele mânc ri; s ne obi nuim trupul cu o rânduial virtuoas , dându-i hrana cu m sur . C ci astfel se vor lini ti u or svâcnirile p r ii lui poftitoare i se vor supune ra iunii conduc toare, ba, dac trebuie s spunem adev rul, i ale iu imii. Dar ne vom re ine cu u urin i dela celelalte gre eli. De altfel i aceasta se socote te virtute de c tre cei ce au experiat virtutea: înfrânarea cuprinz toare, adic re inerea dela tot felul de r u. C ci mai întâi pricina cur iei este Dumnezeu, pricinuitorul i d t torul tuturor bun t ilor. Apoi înfrânarea m - surat , egal i de fiecare zi, dela mânc ri multe.

16. Precum Satana, împotrivindu-se lui Dumnezeu, ca s nu se fac voia Lui, adic poruncile, se r s - boe te cu Dumnezeu prin noi, prin cari încearc s surpe voia Lui, a a i Dumnezeu vrea ca tot prin noi s se împlineasc preasfânta Lui voe, adic , precum am zis, dumnezeetile i de viat f c toarele

Sale porunci, surpând prin noi i prin ajutorul Lui planul pierz tor al celui viclean. Voia cea de art a vr ma ului, care socote te s se împotrivesc , lui Dumnezeu, f când pe oameni s calce poruncile Lui, o risipe te Dumnezeu iar i prin neputin a omeneasc . i s vezi c e tocmai a a. Toate poruncile dumnezeee tei Evanghelii urm resc s îndrepte cele trei p r i ale sufletului i s le fac s n toase prin cele ce le poruncesc. Mai bine zis, nu numai urm resc, ci le i îns n to eaz cu adev rat. Deci aceste trei p r i ale sufletului le r sboe te i diavolul ziua i noaptea. Iar dac Satana r sboe te cele trei p r i, este v dit c r sboe te poruncile lui Hristos. C ci prin porunci Hristos pune legi celor trei p r i ale sufletului, adic iu imii, poftei i ra iunii. Prive te; „Cel ce se mânie pe fratele s u în de ert, vinovat va fi judec ii", i celelalte porunci ale lui cari urmeaz . Prin acestea t m due te iu imea. Iar vr ma ul încearc s strice porunca aceasta i cele în leg tur cu ea în untru, prin gânduri de vrajb , de pomenirea r ului i prin gânduri de pism . C ci tie vr ma ul i el c pov uitoarea iu imii este partea ra ional , i de aceea s getând, precum am spus, ra iunea prin gânduri de b nueli, de pism de vrajb , de ceart , de viclenie, de slav de art , o înduplec s - i p r seasc rolul de st pânitoare i s predea iu imii frânele, l sând-o f r cârmaciul. Iar iu imea, lep dând pe cârmaciul, scoate prin gur , în cuvinte, cele ce i-au fost a ezate mai nainte în inim , îngr m dite acolo prin gândurile vr ma ului i prin nepurtarea de grije a min ii, l sând s se vad atunci c inima, în loc s fie plin de Duhul dumnezeesc i de gânduri dumnezeee ti, e plin de p cat, precum a zis Domnul; „Din plin tatea inimii vorbe te gura". C ci dac va isbuti vicleanul s scoat afar în cuvinte cele cugetate înl untru, fratele

chinuit de ur nu-i va zice fratelui numai „raca” i numai „nebul”, ci dela cuvinte de batjocur va c dea adesea i la ucidere. Iar de aceasta se folose te vicleanul, fiindc Dumnezeu a dat porunca s nu ne mâniem în de ert. i s'ar fi putut s nu se ajung la cuvinte de batjocur i la cele ce urmeaz lor, dac îndat dela momeal s'ar fi alungat acelea din inim , prin rug ciune i aten ia cea din untru. Astfel î i ajunge blestematul scopul s u, dac cele furi ate de el prin gânduri în inim , g sesc pe unul care neso-cote te porunca dumnezeesc .

17. Dar cari sunt cele rânduite pe seama p r ii poftitoare, prin dumnezeesca porunc a Domnului? „Cel ce caut la femee spre a o pofti pe ea, a i curvit cu ea în inima sa”. V zând vicleanul i această porunc , arunc în om ca un fel de mreaj împotriva poruncii. C ci dep rtând aceasta pe om de materia care îl aprinde, vicleanul face s nasc r sboiul în-l untru. i astfel se pot vedea în minte, zugr vite de el, figuri i întip riri curve ti, i se pot auzi cuvinte cari aprind spre patim , i alte lucruri pe cari cei ce au cercarea min ii le tiu.

18. Care este acum porunca ce îndeamn partea ra ional ? „Iar eu v zic vou s nu v jura i nici-decum, ci s fie cuvântul vostru: da i nu”; sau: „Cel ce nu se lap d de toate ca s -mi urmeze mie, nu este vrednic de mine”; sau: „Intra i pe poarta strâmt ”. Acestea sunt poruncile pe seama p r ii ra ionale. Deci vr ma ul iar i, vrând s prind pe generalul cel mai bun, care este ra iunea, îl scoate din min i i dela conducere prin gânduri de l comie a pântecelui i de nep sare. i râzând de el ca de un general beat, dracul se folose te, prin mânie i poft , de voile lui, ca de ni te slugi ale sale. Iar aceste puteri, adic partea poftitoare i iu imea, l sate slobode de ra iune,

se folosesc de cele cinci simuri ale noastre, ca de ni te slugi, pentru a p c tui la ar tare. Acestea sunt c derile. Atunci i ochii sunt iscoditori, neavând mintea care s -i lege în untru, i auzul iube te s auz lu-cruri de arte, i mirosul se mole e te, i gura e ne-înfrânat , i mâinile ating ce nu trebuie. Acestora le urmeaz nedreptatea în loc de dreptate, nebunia în loc de în elepciune, necump tarea în loc de cump -tare, robia în loc de b rb ie. C ci acestea sunt cele patru virtu i generale: dreptatea, în elepciunea, cum-p tarea i b rb ia, cari cârmuesc cele trei p r i ale sufletului, îns n to indu-le. Iar cele trei p r i bine câr-muite, opresc sim urile dela cele necuvenite. i astfel mintea având lini te, odat ce puterile ei sunt câr-muite dup Dumnezeu i i se supun, lupt cu b rb ie în r sboiul mental [inteligibil]. Dar dac i se tulbur puterile, din neaten ie, fiind biruit de atacurile celui viclean, calc poruncile dumnezeu ti. Iar c lc rii îi urmeaz în chip sigur, sau poc in a pe m sura ei, sau osânda în veacul ce va s vie. Bine este deci ca mintea s fie pururea treaz , prin ceea ce, sta-tornicindu-se în rânduiala ei cea dup fire, se face p zitoare adev rat a poruncilor dumnezeu ti.

19. Sufletul e împrejmuit i îngr dit cu ziduri de c tre duhurile r ut ii i legat cu lan urile întunere-cului, neputând, din pricina întunerecului din jurul s u, s se roage cum vrea. C ci este legat întru ascuns, fiind orb cu ochii dinl untru. Deci când va începe s se roage lui Dumnezeu i s vegheze prin rug ciune, se va isb vi prin rug ciune de întunec, c ci altfel nu poate s se isb veasc . Atunci sufletul poate cu-noa te c în untru, în inim , este o alt lupt i o alt împotrivire ascuns i un alt r sboiu, al gându-rilor duhurilor r ut ii. Aceasta o m rturisesc i Sfin-tele Scripturi, zicând: „De se va urca duhul celui ce

st pâne te asupra ta, s nu la i locul t u". Iar locul min ii este statornicirea ei ferm în virtute i trezvia. C ci este o statornicire i în virtute i în p cat. Fiindc zice: „Fericit b rbatul care n'a umblat în sfatul necredincio ilor i în calea p c to ilor n'a st tut".¹ Iar Apostolul zice: „Sta i deci, încingându-v mijlocul vostru întru adev r".

20. S ne inem de Hristos cu t rie, ca s -L primim pe acesta cei ce ne lupt m din suflet necontentit i ca sa nu plece Iisus, aflându-se în locul sufletului mul ime de gânduri. Dar f r osteneala sufletului, nu-L putem ine cu t rie. S pip im via a Lui cea în trup, ca s petrecem pe a noastr întru smerenie, i s ne prindem de patimile Lui, ca s r bd m necazurile noastre, râvnindu-L pe El. S gust m iconomia Lui cea negr it i pogorâtoare pentru noi, ca din gustarea sufletului cel dulce s cunoa tem c „bun este Domnul". Dar peste toate acestea, sau i înaintea tuturor, s credem neîndoios în El i în cele ce zice. S a tept m în fiecare zi purtarea Lui de grij care vine la noi, i când se nimere te s vie, s o primim cu mul umire, cu îmbr i are i cu râvn , ca s înv m s privim numai la Dumnezeu, care cârmue te toate prin ra iunile dumnezeee ti ale în elepciunii. Iar când vom face toate acestea, nu vom mai fi departe de Dumnezeu, dac evlavia este des vâr ire f r sfâr it, cum a zis careva dintre b rba ii purt tori de Dumnezeu i des vâr i i cu duhul.²

21. Cel ce- i r scump r via a sa bine, îndeletnicindu-se cu gândul i cu pomenirea mor ii, i furându- i cu în elepciune mintea dela patimi, obi nue te s vad îndat venirea momelilor dr ce ti, mai ager decât acela care s'a hot rît s petreac f r gândul

¹ Ps. 1, 1.

² vorba de Ioan Sc rarul P. G. 88, 1148 C, La fel Isaac Sirul, cuv 55, Despre patimi, Oper ascetic , Atena 1895, p. 220.

mor ii. Acesta vrând s - i cur easc inima numai de dragul cuno tin ii i nemântuind-o printr'un gând întrist tor, închipuindu- i uneori c - i st pâne te prin dib cie toate patimile pierz toare, este legat, f r s tie, de cea mai rea decât toate i cade adeseori, neavând pe Dumnezeu, în mândrie. Acesta trebuie s vegheze cu t r ie, ca nu cumva, îmfumurându-se, s - i piarz min ile. C ci, precum zice Pavel, sufletele cari adun cuno tin ele de ici i de colo, obi nuiesc s se trufeasc fa de cei pe cari îi socotesc mai mici. În sufletele acestea cred c nu se afl nici m car scântee din dragostea ziditoare. Iar cel ce cuget cu z bovire la moarte, v zând n v lirile dracilor mai ager decât cel ce face altfel, le arunc izgonindu-le.

22, Pomenirea bucuroas a lui Dumnezeu, adic a lui Iisus, obi nue te s împr tie cu iu imea inimii i cu încruntarea [ot rîrea] mântuitoare, toate vr jile gândurilor, în elesurile, cuvintele, n lucirile, chipurile întunecoase i, simplu vorbind, toate mijloacele prin cari lupt cu aprindere a toate pierz torul, c utând s înghit suflete. Iar Iisus cel chemat, le arde toate cu u urin . C ci în nimic altceva nu se afl mântuirea noastr , decât în Hristos Iisus. Aceasta spus-o însu i Mântuitorul: „F r de mine nu pute i face nimic”,¹

23. Deci s p zim cu toat str juirea inima noastr în tot ceasul, chiar i în clipa cea mai mic , dinspre gândurile cari întunec oglinda sufletului, în care obi nue te s se întip reasc i s se zugr veasc luminos Iisus Hristos, în elepciunea i puterea lui Dumnezeu Tat l. i s c ut m neîncetat înl untrul inimii Împ r ia Cerurilor, gr untele de mu tar, m rg ritarul i aluatul, i toate celelalte le

¹ Io, 15. 5.

vom afla în chip tainic, de ne vom cur i ochiul minii. De aceea Domnul nostru Iisus Hristos a zis: „Împ r ia Cerurilor este înl untrul vostru", ar tând dumnezeirea care se afl înl untrul inimii.

24. Trezvia cur luminos con tiin a, iar aceasta cur it izbucne te îndat , ca o mare lumin aco-perit , alungând marele întunec. Iar acesta fiind alungat, con tiin a, prin trezvie neconțin i ade-v rat , descopere la rândul ei cele ce se mi c pe ascuns. i prin minte înva cu trezvie lupta nev zut i r zboiul mintal [inteligibil], cum trebuie s arunce cu suli a în lupta de doi i s loveasc la int cu gân-duri ascu ite i s nu fie mintea lovit , ad postindu-se lâng Hristos de în ep turile l ncilor i dorind lumina în loc de întunerecul v t m tor. Cel ce-a gustat din lumin , în elege ce zic. Gustarea din lumin fl -mânze te i mai mult sufletul ce se hr ne te cu ea, care nu se satur niciodat , ci cu cât m nânc mai mult, fl mânze te mai tare, lumina atr gând mintea, ca soarele ochii. Acest lucru nu se poate tâlcui, c ci nu se tâlcue te prin cuvânt, ba, vorbind mai adev rat, experien a celui ce-l p time te sau e str -puns de el îmi porunce te s tac. Dar mintea vrea s se desf teze în a gr i despre cele ce se spun în cuvintele: „Urm ri i pacea cu to i, i sfin enia, f r de care nimenea nu va vedea pe Domnul".¹ E vorba de dobândirea dragostei i a cur iei, c ci acestea sunt pacea i sfin enia.

25. Trebuie s înarm m iu imea numai împotriva dracilor, cari ne asupresc prin gânduri i numai împotriva lor trebuie s ne mâniem. Iar felul r sbo-iului de fiecare ceas din noi, ascult -l i împline te-l, une te- i rug ciunea cu trezvia, c ci trezvia cur e te rug ciunea, iar rug ciunea pe cea care o cur e te.

¹ Evr. 12, 14.

Fiindc trezvia, privind neîntrerupt, cunoa te pe cei ce intr . i împiedecându-le pu în intrarea, cheam în ajutor pe Domnul Iisus Hristos, ca s alunge pe vr jma ii vicleni. Iar rug ciunea îi împiedec ,împotrivindu-li-se. i Iisus cel chemat, izgone te pe draci împreun cu n lucirile lor.

26. P ze te- i mintea cu mare osârdie în untru. i când prinzi un gând, împotrive te-i-te îndat i cheam pe Hristos pentru izgonirea lui. i dulcele Iisus, înc vorbind tu, îi va gr i: Iat sunt aci, ca s - i dau ajutor. Iar tu, dup ce s'au lini tit to i ace ti vr jma i, prin rug ciune, ia seama iar i la minte. C ci, iat iar i, alte valuri mai multe ca nainte, n - v lind unul dup altul i sufletul plutind pe ele. Dar iat iar i Iisus, trezit de ucenic i certând, ca un Dumnezeu, vântul cel r u. i bucurându-te de un r gaz din partea acestora, fie de un ceas, fie de o clip , pream re te pe Cel ce te-a mântuit i gânde te-te la moarte.

27. S umbl m cu toat luarea aminte a inimii întru sim irea sufletului. C ci luarea aminte i rug ciunea, întov r ite în fiecare zi, se mi c asemena c ru ii de foc a lui Ilie, f când u or i ducând pe cel ce se împ rt e te de ele, în în limea cerului. Dar ce zic? Cel ce a dobândit trezvia, sau se str due te s o dobândeasc , s'a f cut inim fericit i cer mintal [inteligibil], cu soare, lun i stele, i înc pere a lui Dumnezeu cel necuprins, în temeiu vederii i al urcu ului tainic. Lui trebuie s socoteasc acela a-I aduce lauda virtu ii dumnezeee ti, trecând, cu ajutorul Domnului i cu râvn , cuvintele în fapte. Acela împiedecând cu o oarecare sil cele cincii sim uri dela ce tie c vat m sufletul, face min ii sale mai u oare lupta i r sboiul inimii. Deci dep rteaz pe to i cei de afar prin cuget rile pe

cari le cunoști, și răsboie te toate gândurile nescute de ei în untru, prin dumnezeele tale netrupești te mețuguri. Alungă cu osteneala privegherilor plăcerile. Fii înfrânat în privința mâncărilor și bucuriilor sub iaz - și îndeajuns trupul, ca să și faci ușor și sboiul inimii, ajutându-i prin această ieșire și nu altuia. Pe depe te și sufletul cu gândul morții și cu pomenirea lui Iisus Hristos adună și mintea împreună. Căci nopțile mintea e luminată mai mult de vederile strălucite ale lui Dumnezeu și ale celor dumnezei tăi.

28. Să nu lepădăm nici ostenețele nevoii trupului tău. Căci din pământ și sare grâul, iar din acestea odrășle te bucuria duhovnicească și experiența celor bune. Și să nu nesocotim nici conștiința care ne grăiește despre cele mântuitoare și despre cele ce trebuie să le facem, care ne spune neconținut despre datoriile noastre. Mai ales dacă se întâmplă să fie curățit prin trezvia lucrătoare și subțierea minții. Căci atunci obișnuiește să scoată la arătare judecării chibzuite și neîndoioase pentru curățirea ei. De aceea nu trebuie să nesocotim; căci ea vestește în untru viața cea plăcută a lui Dumnezeu și muștră sufletul cu neîndurare. Iar când cugetul e purtat de păcate, ea arată calea de îndreptare a grăii, îndemnând inima care a greșit să se pocăiască, înfrânându-i leacul printr-o grăie cuceritoare.

29. Fumul, care iese din lemne, este greu ochilor, dar le arată lumină și desfrățază pe cei ce și-a întristat mai înainte. Tot așa atenția, care privește neconținut, produce greutate, dar venind în rugăciune Iisus cel chemat, luminează inima. Căci pomenirea Lui aduce, deodată cu luminarea, cea mai mare dintre bunătăți.

30. Vrajmașul nostru obișnuiește să turbure mintea noastră și să mănânce pământ și să ne poștească îm-

preun cu acela. El dore te ca chipul lui Dumnezeu s se târasc pe pânțe. De aceea zice Dumnezeu: „Vr jm ie voiu pune între tine i el”.¹ Din pricina aceasta trebuie s respir m pururea pe Dumnezeu, ca prin aceasta s trecem peste fiecare zi ner ni i de s ge ile cele aprinse ale diavolului. „Îl voiu acoperi pe el, zice, c a cunoscut numele meu”; i iar i: „Aproape este de cei ce se tem de El, mântuirea Lui”.

31. Fericitul Apostol, vasul alegerii, care gr e te în Hristos, având o mare experien a r sboiului l - untric i mental [inteligibil], care ne este nou în ine nev zut, scrie Efesenilor: „Nu este lupta noastr împotriva trupului i a sângelui, ci împotriva încep to - riilor, a st pâniilor, a c peteniilor întunerecului vea - cului acestuia, a duhurilor r ut ii întru cele cere ti”.² Iar Apostolul Petru zice: „Sta i treji, priveghia i, c potrivnicul nostru diavolul umbl r cnind ca un leu, c utând pe cine s înghit , c ruia sta i împotriv , tari în credin ”.³ Iar Domnul nostru Iisus Hristos, vorbind despre feluritele dispozi ii ale celor ce ascult cuvintele Evangheliei, zice: „Apoi vine diavolul i ia cuvântul din inim ”, s vâ ind adic furtul prin uitarea cea rea, „ca nu cumva, crezând, s se mântuiasc ”.⁴ Iar Apostolul zice iar i; „C ci m veselesc întru omul dinl untru cu legea lui Dum - nezeu, dar v d o alt lege o tindu-se împotriva legii min ii mele i robindu-m ”.⁵ Toate acestea le-au spus ca s ne înve e i s ne fac cunoscut uitarea.

32. Cuno tin a obi nue te s îngâmfe, f când pe om s - i închipue c e mai presus de muli, dac e

1 Geneza 3, 15,

2 Ef. 6, 12.

3 I Petru 5, 8-9.

4 Lc. 8, 12.

5 Rom. 7, 22-23.

lipsit de învinovirea de sine și de smerenie. Să cugetăm deci ca cei ce au cunoscut neputința lor, ascultând pe cel ce zice: „Fraților, eu nu mă socotesc încă să fi ajuns; ci una vă dau: cele dând rătăcindu-le și spre cele dinaintea întinzându-mă, la întâmplare, spre cununa chemării de sus a lui Hristos”.¹ Și iarăși: „Eu am alergat, nu ca să fiu întâi, și am luptat, nu ca unul ce bat aerul cu pumnii, ci-mi supun și-mi strunesc trupul, ca nu cumva, vestind altora, să mă dovedesc eu însumi necercat”. Vezi câtă smerenie împreună cu alergarea spre virtute? Vezi ce smerenie la Sfântul Pavel, cel atât de mare? Hristos, zice, a venit în lume să măntuiască pe popor, „dintre cari cel dintâi sunt eu”. Deci nu este nevoie să ne umilim, dacă ne este proprie puțin tateea firii, căci ce este mai neînsemnat ca răna? Trebuie să ne aducem aminte de Dumnezeu, dacă pentru aceasta am fost făcuți, dar să ne nevoim și cu înfrânarea, ca să alergăm în orice Domnul.

33. Cel ce s'a predat pe sine gândurilor rele, e cu neputință să se curească de păcate după omul din afară. Și dacă n'au fost smulse din inimă gândurile rele, nu se poate să nu fie scoase la arătare în fapte. Pricina privirii desfrânate stă în desfrânarea și întunecarea ochiului din untru. Iar pricina dorinței de a auzi lucruri de rușine stă în aceea că urechile sufletești ascultă cele ce le optesc împotriva noastră drăcii nerușinate din untru. Suntem datori deci în Domnul, să ne curățăm pe noi înșine în untru și în afară și să pizim fiecare simțurile noastre și să curățăm pe fiecare în parte de lucrurile pătimite și de greșeli. Și precum înainte, când întru ne ținem a noastră petreceam în lume în deșertăciunea minții noastre, slujeam cu toată mintea și cu simțurile am-

¹ Filip 3. 13-14.

girii p catului, tot a a trebue acum, dup ce ne-am mutat la via a cea dup Dumnezeu, s slujim cu toat mintea i cu sim urile Dumnezeului celui viu i adev rat i drept ii i voii lui Dumnezeu.

34. Întâi este atacul [momeala], apoi înso irea, pe urm consim irea [învoirea], apoi robirea, pe urm patima îmbibat de obi nuin i continuitate. Iat biruin a luptei dus împotriva noastr . A a stabilesc i Sfin ii P rin i.

35. Atacul spun c este gândul simplu, sau chipul lucrului n scut de curând în inim , ce se arat min ii. Înso irea st în convorbirea cu ceea ce s'a ar tat, fie cu patim , fie f r patim . Consim irea este învoirea bucuoroas a sufletului cu ceea ce s'a ar tat. Robirea este ducerea silnic i f r voe a inimii, sau amestecarea hot rît i nimicitoare a celei mai bune st ri a noastre, cu lucrul respectiv. Iar patima este ceea ce se afl cuib rit de mult vreme cu împ timire în suflet. Dintre toate, cea dintâi e f r p cat; a doua, nu totdeauna; a treia, dup starea celui ce lupt . Iar lupta e pricin sau de cununi sau de pedepse.

36. Robirea se face în alt chip în vremea rug - ciunii, i în alt chip când nu ne rug m. Iar patima e supus , f r îndoial , sau poc in ii potrivnice, sau muncilor viitoare. Prin urmare, cel ce se împotrive te, sau nu se supune începutului, adic atacului, a t iat dintr'odat toate relele ce urmeaz . Aceasta e lupta dracilor vicleni împotriva monahilor i a celor ce nu sunt monahi. Aceasta e înfrângerea i biruin a, precum am zis. i din biruin vin sau cununile, sau pedepsele pentru cei ce au gre it i nu s'au poc it. S lupt m deci cu mintea împotriva lor, ca s nu aducem la fapte sensibile p c toase voile lor rele, ci t ind p catul din inim , s afl m în untrul nostru Împ -

ria cerurilor. Să pămzim curia inimii noastre în
 cina [străpungerea] statornică fa de Dumnezeu,
 prin această prea frumoasă lucrare.

37. Mulți dintre monahi nu cunosc amgirea minții
 ce le vine dela draci. Se îndeletnicesc cu fptuirea,
 neavând grijă de minte. Fiind simpli și neformați,
 plutesc în viața fără gust, socot, curia inimii,
 ignorând cu totul întunerecul patimilor din untru.
 Drept aceea toți câi nu cunosc lupta de care vor-
 bește Pavel, și nu sunt îmbibați de bine prin cer-
 care, socotesc că derin numai pcatele cu lucrul, ne-
 luând în seamă înfrângerile și biruințele cu gândul.
 Deoarece nici privirea nu le poate vedea, fiind tî-
 nuite și cunoscute numai de Dumnezeu, Conduc torul
 luptei și conștiința celui ce luptă. Acestora socot că
 li s'a spus cuvântul din Scriptură: „și au spus pace,
 dar nu era pace”. Deci sunt între frați, din simplitate,
 unii de felul acesta. Ei doresc și se silesc cât pot să
 se ferească de faptele rele cu lucrul. Dar în cei ce
 au dorința să-și curețe vederea sufletului, e o altă
 lucrare a lui Hristos și o altă taină.

38. Pomenirea limpede a morții cuprinde cu ade-
 vrat multe virtuți. Ea naște plânsul, îndeamnă la în-
 frânarea dela toate, aduce aminte de gheen, e maica
 rugăciunii și a lacrimilor, pzițoarea inimii, neîmp-
 timirea de rău, înținare de în alegere și dreapt
 socoteală, ale căror roade sunt frica îndoită de Dum-
 nezeu și curia irea gândurilor p timă și din inimă.
 Ea deci cuprinde multe porunci de ale Domnului. Prin
 ea e văzută războiul cel greu de fiecare ceas, care
 face grijă multora dintre luptătorii lui Hristos.

39. O întâmplare sau o suprarece vine pe
 neașteptate, întinează nu puțin atenția cugetării. Sco-
 ținând mintea din preocuparea cea înaltă, virtuoaș
 și bună, ea o abate spre gâlcevi și certuri p ctoase.

Iar pricina acestei pierderi a noastre, st în aceea c nu suntem cu grij la cele ce ni se întâmpl .

40. Nu ne va întina i nu ne va întrista nici una din sup r rile ce ne vin în fiecare zi, odat ce vom ti i vom cugeta aceasta totdeauna. De aceea zice dumnezeescul Apostol Pavel: „Sunt mul umit întru neputin e, întru batjocuri i întru nevoi”; i: „To i cei ce vor s vie uiasc cu bun cinstire întru Hristos Iisus, vor fi prizoni i”. A lui s fie slava, în veci, Amin.

Ioan Carpatiul

Cu privire la timpul în care a trăit Ioan Carpatiul, p -
rerile erau împ r ite. Acum se socote te ca aproape sigur c
a tr it în v. 7 i c a fost episcop al insulei Carpathos din
Dodecanez (între Rodos i Creta), potrivit titlului ce i-l dau
cele mai multe manuscrise ale operei lui.¹

Un Ioan, episcop de Carpathos,isc le te în actele Sinodului
III din Constantinopol dela 680.² Înainte de-a fi episcop se pare
c a dus via chinovial într'una din m n stirile insulei.

Unele manuscrise i Nicodim Aghioritul în Filocalia greac
îi zic sfânt.

Scrierea cuprins în Filocalia greac ³ i pe care o d m
în volumul de fa , e amintit de Fotie.⁴

Dup Fotie scrierea cuprindea 100 capete. Tot în 100
capete e împ r it în cele mai multe manuscrise (afar de

1 O. Bardenhewer, Geschichte der altkirchl. Literatur, V Band,
1932, p. 83.

2

. Mansi, Amplissima collectio conciliorum, 1901, t. 11, col. 653 E,
693 E.

3 Vol. I, ed. II, p. '65—181, Textul din Filocalia e reprodus în Migne
P. G. 85, col. 1837—1860, adic la sfâr itul vol. 85, deoarece editorii acestei
colec ii au cunoscut Filocalia greac numai dup ce-au fost pe ispr vite cu
acest volum. Titlul în Filocalia i Migne e: iv)' μ

4 Fotie ii zice:

ânb ' μ

, (G. 103, 673) Ea a fost tradus în latine te de Pontanus
i publicat la Ingolstadt 1654, la finea operei Dioptra a lui Filip Solitarul.
Textul acestei traduceri e reprodus în Migne 85, col. 791—826.

adres). În "cod. Parisinus gr. 1166 (sec. XI), care a servit de bază ediției lui Nicodim Aghioritul, cuprinde 101 capete (afară de adres). Dar cap. din urmă se pare că nu face parte din corpul centuriei, având un titlu deosebit, o unitate a lui în o lungime disproporționat de mare față de celelalte capete (ar forma cam a 6-a parte din centurie). O piesă aparte care probabil că a fost trimisă deodată cu centuria aceluiași monachi, căruia s'a spus la o întrebare mai particulară a unora dintre ei.¹

În afară de această scriere, Ioan Carpațiul mai are una. Ea poartă diferite titluri. În unele manuscrise se numește „Capete teologice și gnostice”, în altele „Capete practice” și iar în altele „Capete despre cel necunoscut și cele necunoscute, despre bine și frumos, tipic natural ascetic”.² Ea nu este pomenită de Fotie. Disdier spune că este mai interesantă ca scrierea dinaintea, întrucât nu a avut aceeași răspândire. Numită și ea Centurie, dar are mai multe capete. (În unele manuscrise sunt 115, în altele 116 și iar în altele 114). Ea nu a fost încă editată în

1 Th. Disdier, *Jean le Carpathos, L'homme, l'oeuvre, la doctrine spirituelle*, in *Echos d'Orient*, 1932; Iulie—Sept., p. 284—303. Disdier combate părerea lui L. Petit (*Dict. de Theol. cath. t. VII, Paris 1924, col. 753-41*) că această piesă ar forma cap. 100 din scrierea lui Ioan Carpațiul. Petit și-a construit această părere prin deducții din textul latin al lui Pontanus din Migne. În acel text lipsesc cap. 3, 33, 58, 100, iar în cap. 18 (lat.) este concentrat 19 și 20 (gr.). La 95 capete, cari au mai rămas, Pontanus a adăugat piesa în chestiune numerotată în 2 capete: 96 și 97. Așa și-a ieșit 97 capete. Dar spune și Pontanus într-o notă că textul grecesc al codicelui folosit de el (*Monac. 498, sec. 10*) are la începutul cap. 96—97 un titlu nou (*P. G. 85, col. 810*). Petit spusese inexact că din trad. lui lipsesc 4 capete și nu observase că cap. 19—20 sunt concentrate într-unul. Deci după el ieșeau 99 capete, așa că a putut spune că, cap. 96—97 ar întregi ca al 100-lea centuria.

Dacă în titlul acestei piese se spune că ea completează cele 100 capete (*.....*, *Filocalia greacă* pg. 178), aceasta nu înseamnă numai de câțiva că întregite cele 100 capete ca al 100-lea, ci că se adaugă la cele 100.

2 „..... ai.....”, „.....”
 .. ;

..... Cf. Th. Disdier, *Op. c.*

textul original, ci tot numai într'o traducere imperfectă și incompletă a lui Pontanus.¹

S'a spus că ideile din aceste scrieri sunt foarte apropiate de-ale Sf. Maxim Mrturisitorul.² Nou însă nu ni se pare. Ele sunt mai degrabă foarte înrudite cu ideile lui Isichie și Filotei Sinaitul, formând aceeași familie spirituală. Preocuparea lui principală este aceeași trezvie și rugăciune a lui Iisus. Folosește și el imaginea pasării oxipterix ca și Isichie. Scrisul lui Ioan Carpațiul are aceeași aplicare vie, directă la viața duhovnicească. Adeseori autorul trebuie să adapteze într'o formă nouă imagini luate din Psalmi. De pildă gândurile pe tima este din cugetare sunt comparate cu un zid, pe care mintea trebuie să-l treacă printr'un mare efort (Cap. mâng. 5). Definițiile lui surprind adeseori prin noutatea vreunei nuanțe, chiar dacă ideea generală am întâlnit-o și la Sf. Maxim. Astfel pomenește și Ioan Carpațiul de cele trei cunoașteri: practic, natural, teologic. Dar „bărbații celei dintâi pot deveni doctori și magistri; al celei de-a doua îngeri (și este mai acomodat scopul naturii oamenilor cu aceasta decât cu prima); a treia ne învâz în însuși Cuvântul ființial" (Cap. gnost. 12, după textul latin). Sau: „Dacă ne-am cunoaște cum ne-am făcut noi înșine prin păcate, am înțelege cum ne-am făcut Dumnezeu după natură" (Cap. gnost. 79).

"Iată și câteva modele de definiții pregnante: „Frica exagerată de sârchie, naște sârchie" (Cap. gnost. 61); „Părerea înaltă despre tine însuși, lipsește de tine" (Cap. gnost. 14); „Dacă crinii cresc mai cu seamă în via, inima care se face vale prin umilință, va naște și ea crini" (Cap. gnost. 15).

¹ A fost publicat împreună cu prima scriere în aceeași Dioptra, Ingolstadt 1654, după ce a fost publicat prima dată tot în Ingolstadt la 1603. Împreună cu o traducere a 23 cuv. ale lui Simion Noul Teolog. Această traducere este reprodusă în Migne P. G. 85, 811—826. Textul acesta cuprinde numai 97 numere, dar multe numere se repetă pentru alte capete.

² Viller-Rahner, Op. cit. p. 245.

Ale cuviosului P rintelui nostru

IOAN CARPATIUL

Una sut capete de mâng ere,
c tre monahii din India cari i-au scris lui

Când unii dintre cei ce vin cu vreo cerere la Împ ra ii p mânte ti, le aduc flori de var , nu numai c nu sunt alunga i, ci primesc chiar i anumite daruri. Deci i eu, la porunca voastr , împrumutând din toate p r ile o sut de cuvinte bune i aducându-vi-le vou , cari ave i petrecerea în ceruri, n d jduesc s fiu bine primit i s cap t în schimb dela voi darul rug ciunilor.

1. Pe cât este de vecinic Împ ratul tuturor, neavând nici început, nici sfâr it al Împ r iei Sale, pe atât este mai aduc toare de câ tig sârguin a celor ce i-au ales s se osteneasc pentru virtu i. C ci cinstirile vie ii de fa , chiar de ar fi foarte str lucite, se destram în chip sigur deodat cu via a aceasta. Dar cele împ r ite de Dumnezeu celor vrednici, fiind d ruite împreun cu nestic ciunea, r mân deapururi.

2. Fericitul David, f când s cânte lui Dumnezeu toat zidirea, a pomenit de înger i de toate Pute-rile nev zute, apoi s'a coborît pân la p mânt, c ci nu voia s se in departe nici de fiare, nici de do-

bitoace, nici de pas ri, nici de târîtoare. Fiindc so-
cotea c i acestea trebuie s se închine F c torului
prin cântare, voind ca tot ce a fost f cut de El s
aduc acela dar. Cum ar suferi atunci monahul, care
se aseam n „cu aurul din Ofir”,¹ s se mole easc
vreodat , sau s se leneveasc dela cântarea de laud ?

3. Precum focul înv luia rugul, dar nu-l ardea,
a a i la cei ce au primit darul nep timirii, chiar de
ar purta un trup foarte greu i foarte aprins, c ldura
trupului nu tulbur i nu întineaz întru nimic trupul
sau mintea. C ci glasul Domnului a desf cut flac ra
de fire. Fiindc voia i cuvântul lui Dumnezeu a des-
p r it cele unite dup fire.

4. Luna crescând i iar i sc zând, arat starea
omului, care aci face cele bune i aci p c tue te,
apoi se întoarce prin poc in la via a virtuoa s . Deci
nu s'a pierdut mintea celui ce a gre it, cum socotesc
unii dela voi, precum nu se mic oreaz trupul lunii,
ci lumina ei. Omul î i recâ tig a a dar iar i str-
lucirea sa prin poc in , precum luna, dup ce s'a
mistuit, se îmbrac iar i dela sine cu lumina. C ci
„cel ce crede în Hristos, de va i muri, viu va fi”;
„i va cunoa te, zice, c Eu Domnul am gr it i
voiu face”.²

5. De se va r scula în cugetul t u roiul gându-
rilor urîte i sl bind vei fi biruit, s ti c te-ai des-
p r it pentru o vreme de harul dumnezeesc. De aceea
ai i fost dat pe mâna c derii tale, dup o dreapt
judecat . Drept aceea lupt s nu fii lipsit niciodat
de har, din nepurtarea de grij , nici pentru o clip .
Iar de vei putea s te ridici din alunecare i s treci
peste zidul³ gândurilor p tima e i peste atacurile în-

1 Iob 28. 17.

2 Ioan II, 25; Ezechiil 28, 10.

3 Ps. 17, 32.

tinatate necontenite, aduse de marea dibicie a vrjma ilor, s nu ui i de darul dat ie de sus. C ci zice Apostolul: „Nu eu, ci harul lui Dumnezeu, care e cu mine”,¹ a lucrat o astfel de biruin i m'a ridicat din gândurile întinate ce s'au sculat asupra mea, i m'a isbvit de b rbatul nedrept,² adic de diavolul, i de omul cel vechiu. Pentru aceasta, u urat de aripa Duhului i slobozit de povara trupului, am putut sbura deasupra dracilor ce umbl s vâneze si s prind mintea omeneasc cu patima pl cerii, pe care i-o arat , atr gând-o cu sila spre ea. Cel ce m'a scos prin urmare din Egipt, adic din lumea pierz toare de suflet, Acesta este cel ce, luptând pentru mine cu bra ascuns, a biruit pe Amalec i mi-a dat n dejdea c Domnul va sdrobi dela fa a noastr i celelalte neamuri ale patimilor necuvioase. Acesta este Dumnezeu nostru, care ne va da în elepciune i putere [c ci cine sunt aceia cari luând în elepciune, nu au luat i puterea Duhului, spre a birui pe vrjma i], „acesta va în la capul t u peste vrjma ii t i”³ i-i va da ie aripi ca de porumb i, sburând, te vei odihni la Dumnezeu”.⁴ Pune-va Domnul „arc de aram în bra ele tale”,⁵ arâtându-te tare, ager i viguros împotriva vrjma ului i împiedecând sub tine pe toi cei ce- i stau împotriv .⁶ Pune deci în socoteala Domnului harul cur iei, mul umindu-I c nu te-a închis în mâinile voilor trupului t u, ale sângelui i ale duhurilor stric cioase i necurate, cari le înt rât pe acestea, ci te-a înt rit pe tine cu dreapta Lui. Zide te- i jertfelnic ca Moise dup ce a pus pe fug pe Amalec. „Pentru aceasta m rturisi-m -voiu ie Doamne, i numele T u voiu cânta”,⁷ m rind puterile Tale, c ai

1 I Cor. 15, 10. 2 Ps. 7, 52. 3 Ps. 26, 10,

4 Ps. 54, 6, 5 Ps. 17, 37. 6 Ps. 17, 43,

7 II Regi 22, 50.

isb vit din stric ciune via a mea i m'ai r pit din cursele i s get turile r ut ii viclene, învechite i cu multe fe e.

6. Dracii cei vicleni învioreaz , înoiesc, înal i înmul esc în noi patimile spurcate. Iar medit rile cuvântului dumnezeesc, i mai ales cele ce se fac cu v rsare de lacrimi, omoar patimile i le risipesc, chiar dac sunt vechi, i fac s înceteze treptat lucr rile lor p c toase, stric toare de suflet i de trup. Numai noi s nu ne lenevim de a st rui pe lâng Domnul prin rug ciune i prin n dejde nesl bit i neînfricat .

7. De ce î i întocme te Hristos laud din gura credincio ilor prunci cu r utatea, dac nu ca s surpe prin cântare pe vr jma ul i pe r sbun torul, care mult ne asupre te [vr jma al virtu ilor i r sbun tor al p catului]?¹Deci i noi, l udând întru simplitatea inimii pe St pânul, vom zdrobi i vom surpa uneltirile vr jma ului. „C întru mul imea slavei tale, ai zdrobit r sboaietele i pe vr jma ii ce ne r sboiesc".

8. Dac cineva e dup înf i are n scut f r de vreme, se zice c acum î i m nânc jum tate din cele trupe ti, iar cealalt jum tate în veacul viitor. C ci „fiecare î i va mânca rodurile c ii sale".²

9. Monahul este dator s aleag postul cel mai frumos, s nu se lase robit de patimi i s poarte de grij pururea de cea mai deplin lini te [isihie].

10. Dracii, cari ur sc sufletele noastre, d unora în gând s ne aduc oarecari laude reci, apoi ne îndeamn s le îmbr i m plini de bucurie. Dac prin aceasta ne vom umfla prin înalta p rere de noi înine i vom face loc în noi slavei de arte, nu vor pregeta vr jma ii s ne robeasc .

1 Dup Maxim M rt., R sp. c tre Talasie 26, Filoc. rom, vol. III, p. 91..

2 Prov. 1, 31.

11. Prime te mai bine pe cel ce te batjocore te decât pe cel ce te laud , de care s'a scris c nu se deosebe te întru nimic de cel ce blestem .¹

12. Când, sârguindu-te pentru virtutea postirii, nu o poți dobândi din pricina neputinții, și „cu inima zdrobit te întorci cu mulțumire către Purătorul de grijă și Judecătorul tuturor, însuși faptul de a mulțumi milostivirii lui Dumnezeu, și se va pune în socoteală,² numai să te arți pururea umilit înaintea Domnului și să nu te înalți față de nici un om.

13. Fiind vrămașul căruia ne este nouă apărătoare, iar lui vrămașul nostru, și silindu-se să ne desfacă de ea, ne împinge la poarta pășunilor elenești, de la cari ne-am depărtat, și ne îndeamnă să ne ocupăm cu ele. Să nu ascultăm de el, ca nu cumva, depărtându-ne de la legile plugăriei noastre, să culegem în loc de smochini și struguri, spinii și mărăcini. „Căci în elepciunea lumii acesteia s'a socotit nebunie la Dumnezeu”.³

14. „Bucurie mare, zice, vă vestesc vouă, care va fi pentru tot poporul”,⁴ nu numai pentru o parte a popoului; și „tot poporul se închină și cântă laude”,⁵ nu numai o parte a lui. Iar a cânta nu este propriu celor ce se roagă cerând [implorând tânguitor] ceva, ci celor ce sevesesc. Dacă este așa, să nu ne descurajăm, ci să străbatem viața de aici cu voioșie, cugetând la bucuria și la veselia aceea care este de la El. Dar veselia să o amestecăm cu frica dumnezească, precum zice: „Bucurați-vă întru Domnul, cu cutremur”.⁶ Căci și cele din jurul Mariei au alergat cu frică și cu bucurie de la mormânt, ca și noi să ieșim

1 In trad. lat. 5 „ut scriptum est a Plutarcho” (P. G. 85, 793).

2 Cuvintele de la „însuși” se găsesc numai în trad. lat.

3 I Cor. 3. 19. 4 Lc. 2.10.

5 Ps. 65, 3. 6 Ps. 9, 2.

din mormântul cel inteligibil, cu frică și cu bucurie. M'a minuna să fie fără frică, odată ce nimeni nu este fără de păcat, chiar Moise, sau chiar Petru Apostolul să fie. Dar în unii ca aceia dragostea dumnezească, care a biruit, scoate afară frica în vremea ieșirii.

15. Ai Scriptura mărțurie, că cineva, chiar puțină fiind, dacă crede cu toată inima și cu smerenie, primește harul nepțimirii. Căci zice: „Astăzi vei fi cu mine în raiu”;¹ sau: „Credința te-a mântuit, mergi în pace”,² în pacea preafericitei nepțimiri, și celelalte de felul acesta; sau: „Toamna³ se coc strugurii”; sau: „Fie vouă după credința voastră”.⁴

16. Când, urând patimile, suntem turburați și mai tare de gândurile neruinate ale dracilor, să ne sprijinim și mai mult pe credința în Domnul și să ne facem și mai înțărîți în dejdea în bunurile venice făgduite, de care se silesc vrămașii să ne lipsească și să ne înștrineze, din pismă. Căci dacă n'ar fi foarte mari acele bunuri, n'ar arde dracii de o atât de mare pismă împotriva noastră și nu ne-ar săgeta a a de des cu gânduri întinate, crezând că își vor sătura furia lor și ne vor împinge la desnădejde, prin supărarea multă și cu anevoie de purtat.

17. Unii spun că fptuirea este cunoștința cea mai adevărată. Drept aceea siliți-vă să vă arătați credința și cunoștința mai mult prin fapte. Căci cel ce se mândrește numai cu cunoștința, va auzi: „Pe Dumnezeu mărturisesc că îl știu, dar prin fapte îl tăgduesc”.⁵

18. Dracii se silesc să spurce pe nevoitor, prin lucriri ruinoase și prin scurgerea sâmbelii, cele mai adeseori în vremea praznicelor și a sfintelor

1 Lc. 23, 44.

2 In Filoc. gr. „întru sâmbelii”.

3 Lc. 7, 50. 4 Mt. 9, 29. 5 Tit 1. 16.

slujbe, i mai ales când vrea cineva s se apropie de masa cea de tain . Dar nici prin aceasta nu vor r ni sau sl bi pe cel obi nuit s poarte toate cu r b-dare i cu vitejie. „Deci s nu se laude împotriva noastr cei strâmbi ca cei drep i”.¹

19. Vr ma ii se r z bun pe purtarea i râvna ta, p lmuindu- i sufletul cu încerc ri felurite i negrite. Dar din necazurile multe i nespuse i se împlete te cununa ; i „întru neputin e se des vâr e te puterea lui Hristos ;² i în st rile triste ale sufletului obi nue te s înfloreasc harul Duhului. „C a r - s rit celor drep i lumina în întunerec”. S inem numai îndr snirea i lauda n dejdii tare pân la sfâr it.

20. Nimic nu obi nue te s piard a a de mult virtutea, ca luarea ei în râs, batjocura i vorb ria de art . Dar iar i nimic nu înoe te a a de mult sufletul învechit i nu îl face s se apropie de Dumnezeu, ca frica de Dumnezeu, aten ia cea bun , cugetarea neîncetat la cuvintele lui Dumnezeu, înarmarea cu rug ciunea i urm rirea câ tigului din privegheri.

21. Mult destoinicie i mult folos câ tig sufletul dac rabd cu t rie orice necaz, fie c vine dela oameni, fie dela draci, i dac tie c suntem datori s purt m ostenelele i s nu învinuim pe nimenea decât pe noi în ine. C ci cel ce învinue te pe altul pentru necazurile sale, a alunecat din dreapta judecat a ceea ce se cuvine.

22. Se întâmpl uneori ca, înmul indu-se ispitele, omul s se dep rteze dela scaunul de-a dreapta, chiar dac e sânguitor, adic s ias din rânduiala lui, „toat în elepciunea i tot me te ugul lui fiind în-

1 III Regi 20. 11.

2 II Cor. 12, 9.

ghi it", cum zice Scriptura¹ Aceasta, ca s nu ne încredem în noi în ine i s nu se laude Israil, zicând: „Mâna mea m'a isb vit pe mine". Dar n d jdue te c vei fi a ezat iar i în starea frumoas de mai înainte, fiind alungat i c zând dela tine cel viclean, prin porunca dumnezeesc . C ci acesta ne a â s privim i s auzim toate cu patim i ne împinge spre p cat. Înv luindu-ne mintea ca într'o cea groas , el face i trupul s simt o greutate i o povar negrit . Iar ra iunea cea fireasc , ce e simpl i neprefcut , asemenea copiilor de curând n scu i, o face complicat i foarte expert în tot felul de p cate, otr vind-o i sco ând-o din firea ei prin aplecarea în dou p ri.

23. Mare lucru este omul care cre te înl untru i spore te în virtu i. Dar aceast fiin mare se teme de p cat, ca elefantul de oarece, „ca nu cumva, dup ce a vestit altora, el însu i s ajung de lep dat".²

24. Nu numai aproape de sfâr itul lumii va gr i diavolul cuvinte împotriva Celui Prea înalt, cum zice Domnul, ci i acum se întâmpl uneori c trimite prin gândurile noastre huliri grele c tre cer i gr e te oc ri împotriva Celui Prea înalt, a f pturilor Lui i a sfintelor lui Hristos taine. Dar noi stând pe piatra cuno tin ii, nu ne turbur m de acestea, nici nu ne minun m de îndr sneala blestematului, ci st ruind în credin i în rug ciune fierbinte i împ rt indu-ne de ajutorul de sus, izgonim pe vr jma .

25. Când sufletul iese din trup vr ma ul d n val asupra lui, r zboindu-l i oc rându-l cu îndr sneal i f cându-se pârî amarnic i înfrico at al lui pentru cele ce a gre it. Dar atunci se poate vedea cum sufletul iubitor de Dumnezeu i prea credincios, chiar

1 Ps. 106, 27.

2 I Cor. 9, 27.

dac a fost mai'nainte r nit adeseori de p cate, nu se sperie de n v lirile i amenin rile aceluia, ci se înt re te i mai mult întru Domnul i sboar plin de bucurie, încurajat de Sfintele Puteri cari îl conduc, i împrejmuît ca de un zid de luminile credin ii, strigând i el cu mult îndr sneal diavolului viclean: Ce este ie i nou , înstreinatule de Dumnezeu? Ce este ie i nou , fugarule din ceruri i slug viclean ? Nu ai st pâניה peste noi, c ci Hristos, Fiul lui Dumnezeu, are st pâניה peste noi i peste toi. Lui i-am p c tuit, Lui îi vom r spunde, având z log al milostivirii Lui fa de noi i al mântuirii noastre, cinstita Lui cruce. Iar tu fugi departe de noi, pierz torule. C ci nimic nu este ie i slugilor lui Hristos. Zicând acestea sufletul cu îndr sneal , diavolul întoarce spatele, tânguindu-se cu glas mare, neputând s stea împotriva numelui lui Hristos. Iar sufletul aflându-se deasupra, sboar asupra vr ma ului, p lmuindu-l, ca paserea numit oxypterix [repede sbur toare] pe corb. Dup aceasta e dus cu veselie de dumnezeu tii îngerii la locurile hot rîte lui, potrivit cu starea lui.¹

26. Chiar i o ispit mic , dac e îng duit , împiedec pe cel ce se sârgue te în înaintare. S te încredin eze despre aceasta echeneida, pe ti orul cel atât de mic, care opre te numai cu atingerea o înc rc tur foarte mare, împiedecând-o s înainteze. i adu- i aminte de cel ce zice: „Eu Pavel [cel atât de mare], am vrut s viu odat i înc odat la voi, dar ne-a împiedecat Satana”.² Dar s nu te turburi pentru aceasta, ci lupt -te mai departe prin r bdare i vei avea parte de har.

1 Cap. acesta înf i eaz mai pe larg ideia din cap. II. 46 al lui Isichie, Tot la Isichie cap, I 26 mai g sim i asem narea cu oxypterix, dar cu alt rost. Peste tot se vede o apropiere între Ioan Carpatinul i Isichie, dar nu tim care a folosit pe celalalt.

2 I Tes, 2, 18.

27. Poate fi cineva foarte bogat în virtute, dar dac din nep sare se abate dela ceea ce se cuvine, se ridic asupra lui fiii r s riturilor rele dela Amalec i mai ales dela Madiam,¹ puterea cea iubitoare de curvie, împreun cu c milele lor, adic cu amintirile p tima e, c rora nu este num r, i nimicesc toate roadele p mântului, adic ale f ptuirii i ale deprinderii celei prea bune. Atunci s r ce te Israil i se împu iniaz cu sufletul i se vede silit s strige c tre Domnul. Iar din cer se trimite gând bun, care imit pe Ghedeon prin multa credin i smerita cugetare. „C ci mia mea, zice, este cea mai smerit în Manasse”,² ca s lupt împotriva atâtor mulimi cu trei sute de oameni slabi³ i s dobândesc în chip minunat biruin a împotriva vr ma ilor, cu ajutorul harului.

28. Nu vei putea s calci peste aspid i vasilisc,⁴ i celelalte, dac nu vei primi dela Dumnezeu, prin mult rug ciune, Îngeri ap r tori, cari s te ridice cu mâinile lor i s te fac s fii mai presus de cugetul trupesc.

29. Când cineva, chiar dac se lupt cu putere, va fi biruit, s nu se întristeze i s nu sl beasc nicidecum, ci ridicându-se s se încurajeze cu cuvintele lui Isaia, cântând unele ca acestea: „Înt rindu-v a i fost înfrân i, o draci vicleni. Deci dac iar i ve i izbândi, iar i ve i fi birui i; i „Sfatul pe care-l ve i pl nui, îl va împr tia Domnul, c ci cu noi este Dumnezeu, cel ce ridic pe cei c zu i i face s fie t ia i vr ma ii no tri, când ne poc im”.

30. Este cu neputin celui pov uit prin încerc ri, s treac prin ele f r întristare. Dar dup acestea, de mult bucurie se umplu unii ca ace tia, i de la-

1 Jud. 6, 33.

2 Jud. 6 15.

3 Jud. 7, 7.

4 Ps. 90, 13.

crimidelor și de gânduri dumnezeiești, totuși câștigă și au cultivat osteneala și necazurile în inimile lor.

31. Deși Isaac a voit să binecuvinteze, iar Esau a alergat spre dorința binecuvântării, totuși n'au izbutit. Dumnezeu a miluit și a binecuvântat și a uns în duh nu pe acela pe care l-am voit noi, ci pe care l-a rânduit spre slujire mai înainte de a-l fi făcut. Deci să nu ne tulburăm, nici să pismuim când vedem niscai frați vrednici de plâns și prea mici, înaintând în virtute. Ai auzit doar și pe Domnul zicând: „Dacă acestuia locul”¹ și se așeză la masă mai sus. Mă minunez mai degrabă de judecătoarea care a judecat așezarea de înălțimi și de negritatea în privința acestora, că acela care este cel mai mic și mai de pe urmă să fie primul și să povăuiască, iar noi cei ce stăm înaintea aceluia cu nevoie și cu vremea, să rămânem la urmă. Deci pe fiecare om să-l privim după cum i-a împărit Domnul. Căci s'a scris: „Dacă în Duhul trimiți, în Duhul să umblăm”.²

32. Nu primi niciodată ca cel ce este sub ascultarea ta să îți zică: dă-mi pentru o vreme stăpânirea [libertatea] ca să dovedesc lucrul tău sau cutare în privința virtuții și voi izbândi. Căci cel ce zice așa, este vdit că-și face voia sa și în luptă rându-elile celei mai bune ascultări.

33. Pătimirile trupului și ale sufletului vor înceta, cum vei vedea, cu vremea și cu voia lui Dumnezeu, chiar dacă au crescut mult. Dar mila lui Hristos, nu va înceta niciodată. Căci „mila Domnului, din veacul acesta și până în veacul viitor va fi peste cei ce se tem de El.”³

34. Vistieriile împărătești se vor umplea de aur și minile monahilor adevărați se vor umplea de cunoștințe.

1 Lc. II, 9.

2)Gal. 5, 25.

3)Ps. 102, 17.

35. Se întâmpl uneori c ă înv ătorul e dat spre necinstire, suferind încerc ările pentru cei ce sau folosit duhovnice te. C ăci „noi, zice, suntem necinsti i i oc ăr i i neputincio i, iar voi v'ati f ăcut sl ăvi i i puternici întru Hristos”.¹

36. Gândul p ătima este isvor i pricin ăa stric ăciunii prin trup. Cel ce cultiv ăns trezvia îl alung ădin suflet, dup ăgre al prin poc ăin , dar i înainte de gre al .² Bine este deci c ăci a i plâns mai mult, ca s ăse scoat ădin mijlocul vostru gândul viclean i necuvios, care v'a îndemnat s ăface i acest lucru. Prin urmare plânsul se împotrive te duhului stric ăciunii.

37. Cine va vesti celui întristat de lipsa de slav i de neputin ăîn virtu i, c ăva vedea pe Iisus, nu numai în viitor, ci înc ăi aici, venind la el cu putere i cu slav ămult , prin nep ătimire? Acesta va putea zice ca Sara, sau ca sufletul ce-a îmb ătrânit în nerodire i a n scut, împotriva a tept ării, fiu al drept ăii: „râs ăa f ăcut mie Dumnezeu”, adic ămi-a d ăruit cea mai mare bucurie, mie celui întristat ani îndelunga i de mul ăimea patimilor, sau, cum zice alt tâlcuitor: „desf ătare mi-a f ăcut mie Dumnezeu”, adic ă„s'au înnoit tinere ele mele ca ale vulturului”. C ăci, dup ăce am îmb ătrânit în p ăcate i în patimi de necinste, acum m'am n scut din nou i întineresc i m ăînfr ăgezesc, eu cel ce m ăîn sprisem la fire, i v ăd acum luminos lucrurile din lume, fiindc ăam primit din nou simplitatea i necomplica ăia cea dup ăfire, îns n ăto indu-mi-se mintea, prin mila cea mare a lui Dumnezeu. Trupul meu s'a f ăcut ca al lui Neeman Sirianul, asemenea celui al pruncilor, pen ătruc ăm'am sp ălat în Iordanul cuno ătin ăii. i prin

1 I Cor. 4, 10.

2 Adușul dela „dar” e numai în P. G.

harul lui Dumnezeu vie uiesc acum într'un singur mod, isb vit fiind de voia arpelui i de roiul gândurilor mult tiitoare i prea materiale ale p catului, pe cari le câ tigasem mai înainte împotriva firii.

38. Presupune c Domnul zice c tr tine: Am luat pentru o vreme dela tine darul acesta i acela, de cari socoteai c mintea ta e plin i se poate odihni, i ti-am dat în locul lor darul acesta i acela, de acela pre . Tu îns , gândindu-te la cele luate i neprivind la cele date în locul acelora, e ti posomorit i îndurerat i te tope ti de întristare. Dar întristat de mine, tu îmi produci bucurie. C ci eu întristez spre folos, urm rind mai de grab s mântuesc, decât s pierd pe cel ce l-am socotit s -mi fie fiu.

39. Socote te c - i porunce ti s nu m nânci pe te i vei vedea dup aceasta c vr ma ul te împinge neîncetat spre poftirea pe telui, iar tu de asemenea tinzi cu patim spre înfruptarea cu lucrul neîng duit, ca s în elegi cele ce sau întâmplat lui Adam ca tip. C ci auzind acela: numai din acest lucru s nu m nânci, mai ales spre acest lucru oprit a alergat cu mult poft .

40. Pe unul mântue te Dumnezeu prin cuno tin , iar pe altul prin cur ie i ner utate. C ci e ti dator s tii, c nu va lep da Dumnezeu pe cel f r r utate.

41. Cei ce se roag mai st ruitor, aceia sunt mai turbura i¹ de ispite înfrico ate i s lbatice.

42. Dac i-ai ales s te îmbraci cu nep timirea, s nu fii f r grij , ci sile te-te cu toat puterea s o dobânde ti. C ci „suspîn m, dorind s ne îmbr c m culocuin a noastr cea din cer”,² ca s fie înghi it

1 In textul lat. din P. G.: „nu sunt turbura i” (non expugnaatur).

2 II Corinteni 5, 2.

muritorul de via , nu numai trupe te, dup sfâr itul
veacului, ci înc de aici, în chip spiritual [inteligibil],
ca arvun . C ci „înghi itu-s'a moartea în biruin ”,¹ i
înghi i i vor fi to i Egiptenii cari ne nec jesc, urm -
rindu-ne în valurile puterii trimise nou din cer.

43. S nu ui i pe cel ce a zis: M tem „ca nu
cumva, dup ce am vestit altora, eu însumi s ajung
de lep dat”;² i iar i: „Cel ce crede c st s ia
aminte s nu cad ”;³ i „Tu cel duhovnicesc, ia
seama la tine însu i, ca s nu fii i tu ispitit”.⁴ S nu
ui i de c derea i f r delegea lui Solomon, dup
atâta har. i s nu dai uit rii t g duirea nea tep-
tat a marelui Petru. Dac ai uitat acestea, te vei
încrede în cuno tin a ta, te vei mândri cu vie uirea,
te vei l uda cu vremea îndelungatei tale nevoine i
vei da loc trufiei. Deci nu te face nep s tor, o frate,
ci mai degrab teme-te pân la ultima r suflare,
chiar dac ai ajuns la num rul anilor lui Moise, i
roag -te zicând: „Doamne, s nu m lapezi în vremea
b trâne elor mele; când va lipsi vârtutea mea, s nu
m la i pe mine. Dumnezeu, Mântuitorul meu! În
Tine e cântarea mea pururea”.⁵

44. Domnul îi zice, ca i lui Matei: „Urmeaz
mie!”⁶ Deci urmând cu râvn St pânului t u mult
iubit, de i se va împiedeca în calea vie ii piciorul
t u de vreo piatr p tima i vei c dea pe nea tep-
tate în p cat, sau vei aluneca i vei c dea chiar
de mai multe ori, f r s vrei, trecând prin locuri
noroioase, ori de câte ori i s'ar întâmpla s cazi i
s te chinuiasc trupul, tot de atâtea ori, ridicându-te,
ia-te dup Domnul t u cu aceea i râvn , pân -L
vei ajunge. Astfel m'am ar tat ie întru sfânta adu-

1 I. Corinteni 15, 54,

2 I Corinteni 9, 27.

3 I Corinteni 10, 12.

4 Galateni 6, 1.

5 Psalm 70, 10.

6. Matei 9, 9,

cere aminte, ca s v d puterea i slava care m mântuie te i „în numele. T u, Doamne, voiu ridica mâinile mele”,¹ i voi socoti c „m'am umplut de seu i de gr sime i se vor bucura buzele mele cântându-i ie”.² C ci mare lucru îmi este mie, c am primit numele de cre tin, precum îmi zice mie Domnul prin Isaia: „Mare lucru îi este ie s te nume ti fiul meu”.

45. Odat zice Domnul c „Tat l va da cele bune celor ce cer dela dânsul”;³ alt dat , c „va da Duhul Sfânt celor ce se roag ”.⁴ Prin aceste cuvinte în elegem c cei ce se roag lui Dumnezeu, dac se înt resc în acest cuget, vor primi nu numai iertare de p cate, ci i daruri cere ti. C ci aceste bunuri le f g due te Domnul nu celor drep i, ci celor p c to i: „C ci dac voi, zice, r i fiind, ti i s da i daruri bune copiilor vo tri, cu cât mai vârtos Tat l vostru cel ceresc va da celor ce cer dela El”,⁵ pe Duhul Sfânt? Cere a a dar f r preget i cu cuget neîndoios i vei lua cele mari i mai presus de vrednicie, chiar dac e ti neînsemnat în vie uirea virtuoa s i foarte neputincios.

46. Cum ar putea fi convins cel necredincios sau pu in credincios, c furnica sboar i cutare vierme se face pas re i c se întâmpl i alte multe lucruri în zidire, ca lep dând m car astfel boala necredini i i a desn dejdii, s -i creasc aripi i s înfloreasc în el ca într'un pom cuno tin a preal udat . C ci „Eu sunt, zice, cel ce înverzesc lemnul uscat i înviez oasele uscate”.⁶

47. S nu ne topim de grijile celor trebuincioase trupului, ci s credem din tot sufletul lui Dumnezeu,

1 Psalm 62, 5.

2.Psalm 62, 6.

3 Matei 7, 11.

4.Luca 11, 13.

5 Matei 7, 11.

6 Ezechil 17, 24.

cum a zis un oarecare b rbat minunat: „Încrede i-v în Domnul i v va înt ri”,¹ i cum scrie fericitul Apostol Petru: „Fi i cump ta i i fi i treji în rug ciuni i toat grija voastr arunca i-o asupra Domnului, c ci El are grij de voi”.² Iar dac te mai îndoie ti i nu crezi c are grij de tine ca s te hr neasc , prive te la p ianjen i gânde te-te cât de mult se deosebe te omul de p ianjen. Nimic nu este mai slab ca el, nici mai f r putere, c ci nu are averi, nu face c l torii peste m ri, nu se judec , nu se mânie, nu adun în jitni e, ci- i duce via a în des vâr it blânde e, cump tare i lini te, nu iscode te cele ale vecinilor, ci face numai lucrurile sale, iar în ocupa ia sa r mâne într'o pa nic i neturburat lini te, spunând, parc , celor ce iubesc lenea, doar atâta: „Cel ce nu voe te s lucreze, nici s nu m nânce!” Atâta tace, încât îl birue te covâr itor i pe Pitagora, pe care Elinii îl admir mai mult decât pe toi filosofii, pentru nevoia sa în înfrânarea limbii. Pitagora, chiar dac nu vorbea cu toi, dar vorbea în ascuns uneori cu cei mai apropia i i adeseori îndruga c tre boi i vulturi anumite b igueli i aiureli; iar înfrânându-se cu totul dela vin, el se folosea totu i de ap . Dar p ianjenul a întrecut înfrânarea limbii lui Pitagora prin t cerea covâr itoare i total , i dispreue te deodat cu vinul i apa. În această stare lini tit petrecând firavul i neînsemnatul p ianjen i neîng duindu- i nicidecum s umble pe afar , nici s r t ceasc încoace i încolo cum i se n zare prin minte, nici s se osteneasc i s munceasc la nesfâr it, Domnul, care „locue te în cele înalte i spre cele smerite prive te”,³ [c ci nimic nu e mai smerit ca p ianjenul], i- i întinde pân la el purtarea Sa de

1 II Paralipomene 20, 21.

2 Petru 5, 7.

3 Ps. 112, 5.

grija, îi trimite în fiecare zi mâncarea aproape de unghelul lui, fără când să cadă în pânda lui micile mușchule de cari are trebuință.

48. Dar va zice cineva dintre cei robi în lăcomiei de mâncare, că eu mănânc foarte mult și, fiindcă cheltuesc mult, sunt silit să mă încurc în nenumărate treburi ale vieții. Dar și acesta să privească la chitii cei mari, cari pasc în oceanul Atlantic, cum sunt hrăniți de Dumnezeu din belșug și niciodată nu tiu ce-i foamea. Căci fiecare din ei înghite atâta hrană, cât nu poate cheltui zilnic nicio cetate cu mulți locuitori. „Toate, zice, către Tine a teaptă, să le dai lor hrană la bună vreme”.¹ Prin urmare Dumnezeu este cel ce hrănește și pe cel ce mănâncă mult și pe cel ce mănâncă puțin. Auzind acestea, lasă-te întreg în seama lui Dumnezeu și a credinței, și tu cel ce ai un pântec larg și încăpător, lăpând orice fel de împrătiere lumească și cugetul mult îngrijat, și „nu fi necredincios, ci credincios”.²

49. Dacă vrem cu adevărat să fim bine plăcuți lui Dumnezeu și să ne împrietenim cu prietenia cea prea fericită, să înfrumusețăm mintea noastră, goală, lui Dumnezeu, netârând cu ea din veacul de acum, nici meșteșug, nici gând, nici nescocire mincinoasă [solfism], nici apărare, chiar de-am fi învățat toată înțelepciunea lumii. Căci Dumnezeu se întoarce de către cei ce se apropie de El plini de părere mare despre ei înșiși și îngrășiți până la umflare de slava de-arte. [Căci bine au înfrumusețat unii dintre tâlcuitori, părerea de artă despre sine, ca una ce îngrășiți umflă].

50. Cum am putea să punem pe catul, care a pus stăpânire pe noi? Trebuință de silă. Căci bărbatul,

1 Ps. 103, 28.

2 Ioan 20, 27.

zice, ostene te întru nevoie și alung cu sila pierzania dela el, râvnind totdeauna să se înalțe spre sfințenia gândurilor sale. Iar adepțita sila prin silă, nu-i oprit de legi. Dacă deci punem la lucru sila vreunei străduințe, chiar foarte slabe, și ezând în Ierusalim, adică în rugăciune neîncetată, și în celelalte virtuți, așteptăm apoi puterea care ne vine de sus, va veni la noi o silă puternică, ce nu mai lucrează ca sila noastră slabă, ci este o silă ce nu poate fi arțată prin buze trupului. Ea va birui cu marea ei putere și va înfrânge obișnuința cea rea și răutatea dracilor. Va birui și pornirea spre mărșă a sufletelor noastre, precum va birui și micșorările necuvenite ale trupului. „și s'a făcut, zice, sunet din cer, ca de vijelie ce vine cu putere”,¹ ca să alunge cu sila păcatul ce ne silește purerea spre mărșă.

51. Vrămășul stă la pândă ca un leu în culcușul său și ne întinde pe ascuns curse și lauri de gânduri necurate și necredincioase. Dar și noi, dacă nu dormim, putem și-i punem curse și lauri, încă mai mari și mai înfricoșate. Căci rugăciunea, cântarea, privegherea, smerenia, slujirea aproapelui, mila, mulumirea și ascultarea cuvintelor dumnezeiești, și se face vrămășului curse, lauri, frânghii și gropi în cari cade.

52. Dumnezeușul David, după ce a înaintat foarte mult cu vârșta, mulumind lui Dumnezeu, care l-a ales pe el, zice despre cele din urmă ale binecuvântării: „Acum a aflat robul Tui inima sa, ca să se roage rugăciunea aceasta”.² Aceasta s'a zis, ca să învâlcăm ce trebuie de mult luptăm și vreme în rugăciuni, ca să aflăm starea neturburată a cugetării, ca pe un

1 Fapte 2, 2,

2 II Regi 7, 27.

alt cer unde locuete Hristos, cum zice Apostolul : „Au nu ti i c Hristos locuete în voi?"¹

53. Dac „Hristos ni s'a f cut nou dreptate i în elepciune"² i celelalte, v dit este c i odihn . „Veni i, zice, la mine to i cei osteni i i împov ra i i eu v voiu odihni pe voi".³ Bine s'a zis deci c Sâmb ta, adic odihna, s'a f cut pentru om. C ci numai în Hristos ajunge neamul omenesc la odihn .

54. Precum este un pahar al c derii i o cup a mâniei a a este i un pahar al neputin ii, pe care, luându-l Domnul dela noi la vremea potrivit , îl d în mâinile vr ma ilor no tri, ca de aci înainte nu noi, ci dracii s sl beasc i s cad .

55. Precum pentru lucrurile din afar sunt zarafi, es tori, vân tori, oameni de r zboiu i me te ugari, a a i pentru cele dinl untru cuget c sunt între gânduri unele cari se ocup cu jocurile de noroc, altele otr vesc, altele tâlh resc, altele vâneaz , altele murd resc, altele omoar i a a mai departe. Tuturor trebuie s le interzicem scurt intrarea, prin împotrivire evlavioas i rug ciune, i mai ales celor ce murd resc, ca s nu spurce locul cel sfânt i s în tinez pe omul lui Dumnezeu.

56. Nu numai cu limba este furat Domnul spre mântuire, precum a f cut tâlharul care a strigat de pe cruce, ci i cu gândul. „C ci zicea în sine cea cu curgere de sânge: de m voiu atinge chiar i numai de marginea hainelor Lui, m voiu mântui";⁴ iar sluga lui Ayraam gr ia lui Dumnezeu despre Reveca în gând.⁵

57. Aproape p catul însu i împinge pe cel ce se c e te spre Dumnezeu, dându-i un fel de sim ire a

1 I Cor. 3, 16.

3 Matei 11, 28.

5 Mc. 9. 28.

2 I. Cor. 1, 90.

4 Facere 24, 21.

putorii, a poverii și a nebuniei lui. Dar pe cel ce nu vrea să se aplece spre poc în , nu-l împinge spre Dumnezeu, ci înându-l mai degrabă în puterea sa, îl leagă cu lanțuri de nedeslegat, fiind când mai târziu și mai năpraznice poftete pierzaniei.

58. Pe ze te-te de otrăvurile Isabelei, între cari se gătesc mai ales gândurile de mândrie și de slavă de artă. Iar pe acestea vei putea să le birui, cu harul lui Dumnezeu, numai umilind sufletul și înjosindu-l și aruncându-te înaintea Domnului și chemându-l să te ajute și cunoscând că darurile ce le primești sunt cerești. De aceea zice: „Nimeni nu poate lua nimic de la Dumnezeu și să-l păzească de nu-i va fi dat lui din cer”.

59. Zice legea: „Iar de vor fi mândrișiți și nu-l va pierde pe el, va ispăși și plătind”. Se întâmplă uneori la vreun ospăț, că sare înainte gândul slavei de artă, vrând să vorbească fără vreme. Dar gândurile îngerești se vor împotrivi, cerându-și să înăbușe gândul iubitor de vorbărie și ne la locul lui. Dacă deci nu-l vei înăbuși prin tăcerea cea bună, ci-l vei lăsa să iasă afară, după ce te vei fi umplut de fumul mândriei, vei plăti gloaba, fiind prețuit de judecată fie unui păcat mare, fie unor dureri grele trupești, fie loviturilor îndesate ale fraților, fie osândei din veacul viitor. Căci și pentru cuvântul fără rost și iubitor de slavă de artă vom da socoteală, din pricina lipsei de disciplină a limbii. De aceea trebuie să ne păzim limba cu trezvie.

60. De cei ispășiți de plăceri, de mânie, de slavă de artă și de celelalte, se zice că ziua sunt arși de soare, iar noaptea de lună. Roagă-te deci să fi acoperit de noul dător de rouă, ca să scapi de vampa vrămaților.

61. Nu îngădui celor ce slujesc beției și robesc meselor fără rânduială, să fie cu îndrăzneală fă

de tine; nici celor ce vreau s - i gr iasc cu neru inare, chiar dac ar fi cu p rul alb, sau chiar dac ar avea ani mul i în via a monahal , ca nu cumva s te acopere cu putreziciunea, cum zice Scriptura, i s fi dus împreun cu cei necura i i net ia i împrejur la inim .

62. Petru prime te întâi cheile, apoi e l sat s cad i s se lapede, ca s i se în elep easc cugetul prin c dere. Deci i tu de vei c dea în tot felul de gânduri dup ce ai primit cheia cuno tin ii, nu te mira, ci sl ve te pe singurul în elept, pe Domnul nostru, care înfrâneaz prin diferite strâmto ri p rerea de sine ce se înal pe sine pentru cuno tin a dumnezeesc . C ci ispitele sunt un frâu, care poate s înfrâneze mândria omului, prin purtarea de grij a lui Dumnezeu.

63. Dac Domnul ia adeseori dela noi cele bune, cum a luat bog ia lui Iov [c ci Domnul a dat, Domnul a luat], desigur va lua din mâna noastr i relele pe cari ni le-a adaos Cel ve nic. C ci „dela Domnul, zice, sunt i cele rele i cele bune”. i cel ce ne aduce cele rele, acela ne va aduce bucuria ve nic împreun cu slava ve nic . C ci „precum priveghiam, zice Domnul, ca s v surp i s v nec jesc, „a a voi priveghia ca s v zidesc i nu v voiu surpa; v voiu s di i nu v voiu smulge”. S tac deci proverbul poporal, care zice: „dac e r u, nu e bine”. C ci Domnul, care a întors lucrurile spre r u, poate desigur s le schimbe iar i, pe nea teptate, spre i mai mult slav .²

64. Cel ce porne te împotriva dracilor, fie prin înfrânare, fie prin rug ciune, fie prin orice virtute, mai tare i mai cu râvn , va primi i dela ei lovi-

1 Ecl. 11, 14.

2 Ier. 31, 28,

turi tot mai grele, pân ce se va descuraja v zând osânda mor ii spirituale [inteligibile] în sufletul s u, încât s ajung s zic : „Cine m va isb vi de trupul mor ii acesteia”,¹ c ci sunt silit s m supun f r voie legilor vr ma ilor?

65. Nu de geaba s'a scris c ziceau unii între ei: „Scula i-v i s mergem la poporul cel înt rit întru n dejde i lini tit”;² sau iar i: „Veni i s ne suim i s vorbim cu ei cu limb de gând [inteligibil] viclean , i-i vom întoarce pe ei dela adev r spre noi”. C ci cumpli ii draci obi nuesc în toat vremea vie ii "s - i ascut suli ile ispitelor împotriva celor ce i-au ales via a de lini te. i mai furios lupt ei împotriva celor mai cuvio i i mai cinstitori de Dumnezeu, împingându-i spre p catul cu fapta prin r zboae greu de r bdat, doar vor putea astfel s -i desfac pe cei r sboi i de credin a în Hristos, de rug ciune i de buna n dejde. „Dar noi, cum zice David, nu ne vom dep rta dela Tine,³ pân ce nu te vei milostivi spre noi i nu se vor dep rta dela noi cei ce vreau s ne înghit pe noi; nu ne vom dep rta dela Tine, pân ce nu vei porunci s fug dela noi cei ce ne ispitesc pe noi i nu vom fi f cu i iar i vii prin r bdare i prin nep timire ferm ". C ci mijloc de ispitire este via a omului i adeseori ni se g te te de c tre conduc - torul luptei,⁴ vreme rânduît spre a c dea sub picioarele celor de alt neam. Dar e propiu sufletului mare i viteaz, s nu desn d jduiasc în nenorociri.

66. Dac dracul e a a de tare, c chiar dac nu vrea omul, îl schimb i-l duce spre perzania sa, sco ându-l din starea cea bun a firii, cu cât nu va

1 Rom. 7, 24.

2 Jud. 18, 9.

3 Ps. 79, 19.

4 —Dumnezeu.

fi mai tare Îngerul, care prime te la vremea hot - rît porunc dela Dumnezeu s întoarc spre bine toat dispozi ia omului? Dac vântul cel foarte rece dela Miaz noapte a fost a a de tare, c a putut s fac firea moale a apei vârtoas ca pe a pietrelor, ce nu va putea face vântul cel foarte cald dela Miaz zi? Dac aerul cel foarte rece le face pe toate s se retrag din calea lui [c ci „cine va sta în fa a gerului“], cum nu va întoarce c ldura toate spre sine. S credem deci c mai curând sau mai târziu c r - bunele rece i negru al cuget rii noastre se va face fierbinte i luminos, prin atingerea focului atot dum - nezeesc.

67. Este i în via a de aici o oarecare stare pus ca m rturie i semn al nep timirii în Iosif cel ascuns al nostru. În temeiul ei mintea,¹ care a ie it din Egipt, e str in i de în l rile p tima e i de robia cea prea ru inoas a co ului.² Ea aude o limb pe care n'a cunoscut-o, care nu mai este limba spur - cat a dracilor, ce stric ascultarea cea dreapt , ci limba sfânt a îngerilor purt tori de lumin , cari str mut mintea dela întip ririle l sate de trup, la cele netrupe ti;³ limb care lumineaz sufletul ce o prime te.

68. Am auzit pe unii fra i, cari sint neîncetat bolnavi cu trupul i nu pot s se foloseasc de post, zicând c tre mine: Cum putem s ne izb vim de diavoli i de patimi, f r post? Acestora trebuie s li se spun : Nu numai prin înfrânare dela mân - c ri, ci i prin strigarea inimii ve i putea zdrobi i

1 Mintea fiind în gr. dc genul masculin, e simbolizat de Iosif.

2 Aluzie la Facere cap. 40, unde se spune c paharnicul lui Faraon va fi în l at iar i la boeria dinainte, iar butarul c va ridica trei co uri de pâne.

3 Prefac miniea din trupeasc în netrupesc .

izgoni gândurile rele și pe cei ce le strecoară. „Strigat-am către Domnul, zice, întru necazul meu și m-ai auzit”;¹ și iar și s'a scris: „Din pântecul iadului ai auzit strigarea mea și glasul meu”;² și „să se ridice din stricăciune viața mea”. De aceea „până ce va trece furtăciunea”, adică turburarea păcatului, „striga-voiu, zice, către Dumnezeu cel prea înalt”,³ ca să dăruindu-mi cea mai mare binefacere, să nimicească cu puterea Lui însuși momeala păcatului și să surpe idolii cugetării pe tima ei și să golească de idoli Atena⁴ noastră ocupată de idoli. Dacă deci n'ai primit darul înfrângerii, cunoaște că Domnul vrea să te asculte prin rugăciune și nădejde când te rogi. Deci cunoscând judecata lui Dumnezeu, nu te descuraja pentru neputința ta. Ci mai degrabă străduie-te în lucrarea izbăvirii de vrăjmași prin rugăciune și răbdare, împreună cu mulțumirea. Deci de vor alunga gândurile neputinții și ale suferinții din cetatea postirii, fugi în înălțime, adică în rugăciune și mulțumire.

69. Zice Faraon, rugându-se: „Și Dumnezeu de pe mine moartea aceasta”.⁵ și a fost ascultat. Asemenea și dracii, rugând pe Domnul ca să nu fie trimiși în adânc, au primit împlinirea cererii.⁶ Cu cât mai vărtos nu va fi ascultat creștinul, rugându-se să primească slobozenie de moartea mintală [inteligibilă, spirituală]?

70. Cel ce este luminat și odihnit o vreme de harul dumnezeesc, dar după retragerea acestuia

1 Iona 2, 3.

2 Ibid.

3 Ps. 56, 2-3.

4 În textul Filoc. gr., este neputință. Dar la margine este nota „...”, iar textul latin din P. G. are tot Atena.

5 Ieremie 10, 17.

6 Lc. 8, 31—31.

cade în turburări și cărtește pentru aceasta și nu se îmbărbătează și cheme prin rugăciune iar și aceea mântuitoare înțirire, ci se descurajează, asemenea este și racului, care a primit milostenie de la palat, dar e nemulțumit că n'a intrat în untru și stea la masă cu împărțitul.

71. „Fericiți cei ce nu m-au văzut și au crezut”,¹ precum fericiți cei ce la retragerea harului, neaflând mângăerie în ei, ci mai degrabă văzând prelungirea necazurilor și un întunecăciune adânc, nu desînăjdiesc, ci stau înțiriri în credință, socotind că vor vedea pe Cel văzut și stăruind cu bărbăție.

72. Smerita cugetare, deruită din cer prin harul lui Dumnezeu, la vremea sa, după multe lupte, întristare și lacrimi, celor ce o cer, e neasemnată mai puternică și mai mare decât smerenia care vine în cei ce au căzut din virtute. Cei ce s'au învrednicit de ea sunt cu adevărat bărbăți desvârșiți și neclintii de ispite.

73. Când a lăsat diavolul pe Domnul, au venit îngerii și Îi slujeau Lui. Știm deci, că precum nu s'a scris că în vremea ispitirii Lui erau de față îngerii, așa și când suntem noi ispitiți se retrag pentru o vreme îngerii lui Dumnezeu, nu departe de noi. Apoi, după retragerea ispititorilor, vin iarși la noi, slujindu-ne cu gânduri dumnezeiești, cu sprijiniri, cu luminare, cu străpungere, mângăerie, răbdare, îndulcire și cu toate câte mântuie, înțirire și refac sufletul ostenit. Căci s'a spus lui Natanail: „Vei vedea îngerii suindu-se și pogorându-se peste Fiul Omului”,² adică slujirea și ajutorul îngerilor se va revărsa din belug peste neamul omenesc.

74. Adu-și aminte de Arhiereul acela, că ruina-i-a stat la dreapta diavolului,³ că și se împotrivesc

1)Ioan 20, 29.

2)Ioan 1, 51.

3)Zah. 3, 1.

la orice gând, cuvânt și lucru dela dreapta, ca să nu te uimești de cele ce se întâmplă.

75. Se cuvinește monahul ce este neputințat, după cuvântul: „Milue-te-mă pe mine, că neputincios sunt”;¹ și ce este căderea [apostasia] dela Dumnezeu, care este boala diavolului și a îngerilor lui

76. Precum unirea cu focul face fierul cu neputință de pipăit, așa și rugăciunile dese fac mintea mai puternică întru sboiul împotriva vrăjmașului. De aceea se silesc cu toată puterea să ne însuflească o anumită neplăcere pentru stricătura în rugăciune, fiind-o pe aceasta minții sărăcie, iar lor virtutea.

77. David a prețuit râvna celor ce au ieșit împreună cu el din Sichelac împotriva celor de alt neam, deși sibiind au rămas la râul Bosor. Căci întorcându-se la ei după biruința asupra barbarilor și auzind pe cei ce ziceau că nu trebuie să se dea parte din priza celor ce au eșuat, din pricina sibiindului, la pășune, iar aceștia rușinându-se și negrind nimic, i-a apărut prea bunul David, zicând că au stat ca să pzească uneltele. De aceea le-a dat o parte egală cu cea dată luptătorilor viteji și curajoși.² Ia seama deci dacă la fratele care a arătat la început căldură, iar mai pe urmă să sibiindă, se află uneltele mântuirii: credința, căminul, smerenia și plânsul, răbdarea, neajdeea, îndelunga răbdare și celelalte? Dacă vreunul sibiindă în ale vieții [sibiind după mod], adică și strică lângă ele în a teptarea lui Hristos, primește după cuviință un oarecare dar vecinic.

78. Levi și preoții s'au numit cei ce s'au închinat pe ei cu totul lui Dumnezeu, și cu furtuirea și cu contemplația. Iar vitele leviților sunt cei ce nu reușesc să teargă urmele patimilor, dar doresc virtutea și,

¹ Ps. 6, 2.

² I Regi 30, 21—24.

dup puterea lor, au toat râvna pentru ea i o pof-tesc neîncetat, de i de multe ori nu se împ rt esc de ea, fiind sl b nogi i de p cat. Dar este cu pu-tin , ca la vremea cuvenit , s primeasc i ace tia darul nep timirii, prin singura iubire de oameni a lui Dumnezeu. C ci „Domnul a auzit dorin a s racilor”.¹

79. Loviturile ce ni le d vr jma ul fie pe v zute, fie pe nev zute, adeseori le sim im i le vedem. Dar chinurile i durerile ce le suferel el dela noi, când devenim uneori virtuo i, sau ne c im pentru gre ale, sau r bd m îndelung i rezist m în necazuri, sau ne rug m i împlinim cu râvn toate celelalte prin cari el e chinuit, pedepsit, f cut s se tângue, lovit, — toate acestea, dup iconomia dumnezeesc noi nu le vedem, ca s nu ne mândrim i mole im. C ci „drept este înaintea lui Dumnezeu s r spl teasc cu necaz celor ce ne nec jesc pe noi”.²

80. Dac trunchiul îmb trânit în p mânt i în piatr înverze te când e udat de ape, ca i o ml di de curând s dit , e firesc ca i noi cei înviora i prin pu-terea Sfântului Duh s odr slim din nou nestic ciunea pe care am primit-o dup fire i s aducem rod de seceri , ca ml di a de curând s dit , chiar dac ne-am scufundat în omul cel vechiu.

81. Dumnezeu nu desn d jdue te de mântuirea noastr . C ci sufletelor cari s'au descurajat de ele în ile, pentru mul imea covâr itoare a ispitelor i a p catelor, i au zis: „S'a pierdut n dejdea noastr , ne-am omorât”, le-a gr it: „Ve i tr i i ve i cunoa te c eu sunt Domnul!”³ Iar c tre sufletul care nu pri-cepea cum va putea s nasc pe Hristos prin virtu i m re e, i-a zis: „Duhul Sfânt va veni peste tine”.⁴ Iar unde este Duhul Sfânt de fa , s nu cau i înl n u-

1 Ps. 9, 18.

2 II Tes. 1, 5.

3 Is, 49, 18.

4 Lc. 35.

irea și legea firii și a obiceiului. Căci Duhul cel sfânt și închinat este atotputernic și pe cele necute și le face ieșite, ca să te minunezi. Dar și mintea biruită mai înainte o face acum biruitoare. Căci Mângâietorul care vine de sus peste noi, pentru milostivirea Lui, e mai presus de toate și te așază mai presus de toate micșorările firești și patimile drăcești.

82. Nevoe-te-te să pstrezi nepătat strălucirea luminii din puterea cărmuitoare a sufletului. Căci de ai început să privești cu patimă, te-a întunecat Domnul și a trimis zăbranic peste obrazul tău și lumina ochilor tăi nu mai este cu tine. Dar chiar dacă s-ar întâmpla acestea, nici atunci să nu descurajezi și să nu slăbești. Căci să te rogi, împreună cu sfântul David: „Trimite lumina Ta și adevărul Tău,¹ mie celui măhnit,² mântuirea feței mele și Dumnezeu meu”.³ Căci „trimite-vei Duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului”.⁴

83. Fericit cel ce mănâncă și bea în viaa aceasta, fără să se sature, rugăciuni și psalmi, ziua și noaptea și se întărește pe sine cu slăvită cetire a Scripturii. Căci această împărțire va da sufletului o bucurie nemică orată în veacul ce va să vie.

84. Asigur-te din toată puterea să nu cazi. Căci nu se cuvine luptătorului puternic să cadă. Dar dacă și s'ar întâmpla să cazi, ridică-te îndată și stai iarăși la lupta cea bună. Chiar dacă și s'ar întâmpla aceasta de zeci de mii de ori, prin retragerea harului, de zeci de mii de ori să faci și aceea, adică să te ridici până la sfârșitul tău. Căci s'a scris: „De apte ori de vacă dea dreptul, adică toată viaa, de apte ori se va ridica”.⁴ Până ce îți arma sfintei schime cu lacrimi și cu rugăciune către Dumnezeu, te socotești

1 Ps. 42, 3.

2 Ps. 42, 6.

3 Ps. 41 17.

4 Ps. 103, 31.

5 Prov. 24, 56.

între cei ce stau, chiar dac ai c zut de multe ori. Pând ce r mâi între monahi, prime ti ca un osta vi-teaz r nile în fa i ele î i aduc mai degrab laud , c nici r nit fiind n'ai suferit s cedezi sau s te la-pezi. Dar dac vei ie i dintre monahi, vei fi r nit pe la spate, ca un fugar i ca un fricos, ca unul ce ai dezertat din rânduri i e ti lipsit de curaj.

85. Mai cumplit lucru este a desn d jdui decât a p c tui. Iuda tr d torul, fiind mic la suflet i neîn-cercat în lupte i de aceea desn d jduind, a venit la el vr jma ul i i-a pus cureaua în jurul gâtului. Dar Petru, piatra cea tare, suferind o c dere înfrico at , fiindc era încercat în lupte n'a sl bit, nici n'a des-n d jduit descurajându-se, ci ridicându-se îndat a adus lacrimi amare din inim mâhnit i smerit , i vr jma ul nostru, v zând acestea, a s rit ca ars la fa de o v pae mare i a fugit departe, v etându-se cumplit.

86. Mai ales împotriva acestor trei e dator monahul s poarte un r sboiu neîndurat: împotriva ne-buniei pântecelui, a slavei nefolositoare i a iubirii de bani, care este închinare la idoli.

87. Un rege israiltean oarecare a biruit neamul celor ce locuiesc în pe teri i pe al i barbari cu psalmi, cu imne i cu cânt ri duhovnice ti prin cuvintele i organele lui David. Ai i tu ca barbarii ce locuiesc în pe teri pe dracii cari p trund în sim urile i m -dularele tale i-i muncesc trupul cu ferbin eal i te fac s prive ti, s ascu i i s miro i cu patim , s gr e ti cuvinte necuviincioase, s ai „ochi plin de desfrânare”, i s fi în untru i înafar z p cit ca o babilonie. Deci sile te-te i tu s nimice ti pe bar-barii din pe teri, cari î i lucreaz cele rele, cu cre-din mare, cu psalmi, cu imne i cu cânt ri duhov-nice ti.

88. Precum voe te Domnul ca om prin om s se mântuiasc , a a se sârgue te Satana ca om prin om s se piard . De aceea nu te lipi de b rbatul dispre uitor, viclean i limb , ca s nu mergi cu el la munci. C ci de abia dobânde te cineva mântuirea stând in preajma celui drept. Dar dac tr e te cu cel viclean, va c dea în valuri, cum se umple cineva de lepr , f r s bage de seam . i cine va avea mil de cel ce s'a apropiat voios de balaur? Fugi deci de cei neînfrâna i la limb , de cei porni i spre sfad i de cei ce tulbur m dularele din untru i din afar .

89. Cine este în elept i cuminte i voe te s se cheme prieten al lui Dumnezeu, ca s se sileasc s - i înf i eze sufletul s u Domnului, a a cum l-a primit dela El, curat, ner nit i cu totul f r pat i prin aceasta s fie încununat în ceruri i s fie fericit de Îngeri?

90. Un singur cuvânt bun l-a f cut pe tâlharul scelerat de odinioar , curat i sfânt i l-a dus în raiu; i un singur cuvânt necuvenit i-a închis lui Moise p - mântul f g duin ii. Deci s nu socotim boal mic , mânc rimea de limb . C ci bârfitorii i flecarii î i închid lor în i i Împ r ia cerurilor. B rbatul limb , chiar dac merge drept în unele privin e, dar în aceea nu merge drept, ci mai degrab strâmb i-l vor vâna relele ca s -l piard . Drept a zis deci un oarecare b rbat în elept, c mai bine este a c dea de pe o în lime de p mânt, decât de pe limb . S credem de aceea lui Iacob Apostolul, care scrie: „S fie tot omul grabnic la auzire i z bavnic la gr ire”.¹

91. Ca s nu ne în l m din de ert ciune, am gi i de simuri, bine este s lu m aminte la cel ce zice: Mergi poporul meu, într în c mara inimii tale, ascuns oric rei închipuiri sensibile, în loca ul acela

¹ Iac. 1, 19.

f r idoli, luminat de nep timire i de umbrirea sfântului har. Închide u a ta tuturor celor ce te v d, ascunde-te câtu i de pu in, c ci pu in este toat via a omeneasc , i dup acea zi: „Pân ce va trece mânia Domnului”,¹ precum altul a zis: „pân ce va trece f r delegea”. C ci mânia Domnului i f r delegea sunt dracii, patimile i p catele, precum zice Isaia c tre Dumnezeu: „Iat Tu te-ai mâniat i noi am p c - tuit”.² Iar de mânia aceasta scap omul, dac ia neîn- cetat aminte la inima sa în rug ciune i se str due te sa se în înl untru celor ascunse. „Trage, zice, în elep- ciunea peste cele mai din untru”. Fiindc „toat slava fiicei Împ ratului e din untru”.³ Deci m voi osteni „pân ce voi intra în locul sfin it al lui Dumnezeu”,⁴ muntele mo tenirii, la locuin a g tit , pe care ai pre- g tit-o Doamne, loc sfânt pe care l-au g tit mâinile Tale.

92. Cel ce voe te cu adev rat s se lapede [de lume], s urmeze pilda fericitului Prooroc Eliseiu, care în marea i arz toarea sa dragoste de Dumnezeu, nu i-a l sat sie- i niciun lucru. S - i împart deci toate averile lui celor lipsi i, i a a purtând crucea Domnului, s se gr beasc cu hot râre spre moartea cea de bun voe, care se face pricin a vie i ve nice.

93. Când ajungi s în elegi c Amoreul s'a în- t rit în tine ca un stejar, roag -te Domnului cu st - ruin ca s u te rodul lui de sus, adic p catul cu fapta, i r d cinile lui de jos, adic gândurile necurate; i ca s nimiceasc Domnul pe Amoreu dela fa a ta.

94. Nu v mira i când vede i c râd de lini tea voastr cei ce nu pot s se lini teasc ; ci mai de- grab cânta i împotriva lor, ne inând minte r ul i opune i-le o i mai mare supunere lui Dumnezeu, strigând în cântare: „Supune-te suflete, al meu lui

1 IOV 14, 13.

2 Is. 64, 5.

3 Ps. 44, 15.

4 Ps. 72, 17

Dumnezeu",¹ c „în loc s m iubeasc m cleveteau, iar eu m rugam"² pentru t m duirea mea i a lor.

95. Dac n'ar sufla vânt puternic peste mare, nu s'ar ridica talazul. Dac n'ar veni la noi dracul, nu ar fi agitat de patimi nici sufletul nici trupul nostru.

96. Dac te înc lze ti pururea cu rug ciunea i cu harul dumnezeesc, î i va zice dumnezeeeasca Scriptur ca unuia ce ai îmbr cat armele luminii: Haina ta este cald , c ci vr jma ii t i s'au îmbr cat cu ruinea i cu întunecimea tartarului ca i cu o manta c ptu it .³

97. Aducându- i aminte de c derile tale, nu pregeta de- a i lovi pieptul, ca prin astfel de r ni s - i scobe ti inima împietrit i s afl i aurul vame ului, i te vei bucura foarte de bog ia ascuns .

98. Focul rug ciunilor c tre Dumnezeu i sfânta medita ie a cuvintelor Duhului s ard pururea pe altarul sufletului t u.

99. Dac te sârgue ti pururea s - i încal i picioarele tale spre g tirea Evangheliei p cii, vei zidi cu siguran i casa ta i a aproapelui t u. Dar de te vei lenevi, vei fi scuipat în fa în chip nev zut i vei mo teni, dup lege, numele celui ce i- a lep dat înc l mintea.⁴

100. Dac , dup Ioan, Dumnezeu este iubire, cel ce iube te r mâne în Dumnezeu i Dumnezeu în el; iar cel ce ur te pe aproapele, e v dit c prin desfacerea iubirii înfii eaz ura. Deci cel ce ur te pe aproapele s u, se afl desp r it de Dumnezeu, dac Dumnezeu este iubire i cine r mâne în iubire r - mâne în Dumnezeu i Dumnezeu în el. C ruia se cuvine slava i puterea, în veci. Amin.

1 Ps. 61, 5.

2 Ps. 108, 3.

3 Ps. 108, 19.

4 A doua lege 25, 9.

Al aceluiasi între Sfinti P rintelui nostru
IOAN CARPATIUL

Cuvânt ascetic i foarte mâng itor, c tre monahii
cari l-au îndemnat din India, întregind num rul
celor o sut de capete

S nu te gânde ti vreodat s ferice ti pe mi-
rean mai mult decât pe monah, ca pe unul ce
are femei i copii i e bucuros c face bine multora,
c d din bel ug milostenie i nu este ispitit nici-
decum de draci, socotindu-te astfel c placi mai pu în
lui Dumnezeu decât acela. i s nu te plângi pe
tine ca un pierdut. Nu zic c vie uie ti f r prihan
st ruind între monahi. Dar chiar dac e ti foarte p -
c tos, necazul i reaua p timire a sufletului t u
sunt mai de cinste la Dumnezeu decât virtutea co-
vâr itoare a mireanului. Multa ta întristare, descura-
jarea, suspinele, sentimentul de în bu ire, lacrimile,
chinuirea con tiin ii, strâmtorarea gândurilor, osânda
cuget rii, oftarea, plânsul min ii, tânguirea i sdro-
birea inimii, mizeria, mâhnirea i umilirile, toate
acestea i cele asemenea, cari se întâmpl adeseori
celor arunca i în cuptorul de fier¹ al ispitelor, sunt
neasem nat mai cinstite i mai bine primite decât
via a binepl cut a mireanului.

Ia seama deci s nu cazi în cuvintele de cârtire
pe cari le spune Scriptura în numele t u: „Ce-am
folosit c am umblat rugându-ne înaintea Domnului

¹ A doua lege 4, 20.

i am petrecut în casa Lui pururea?"¹ v diti c orice slugă, care e aproape de st pân, prime te uneori i b t i i palme i oc ri i înfrunt ri. Iar cei ce sunt afar, sunt departe de b t i, ca unii ce sunt str ini i neb ga i în seam. Dar atunci unde este folosul nostru, vei zice, dac trebuie s r bd m necazuri cu sufletul i cu trupul, noi cei ce totdeauna ne rug m i cânt m, iar cei ce nici nu se roag, nici nu priveghiaz, se bucur, se veselesc, prop esc i-i petrec viata cu mul umire? Sau cum zice Proorocul: „Iat se zidesc case str ine i noi fericim pe cei str ini", ad ugând: „acestea le gr iau împotriv robiilor lui Dumnezeu, cei ce au cuno tin".² Dar trebuie s se tie c nu p timesc nimic str in cei asupra i i întrista i în felurite chipuri, ci rabd prin multe încerc ri cele ale St pânului lor. C ci L-au auzit gr ind în Evanghelii: „Amin zic vou, c ve i plânge i v ve i tângui, voi cei ce sunte i aproape de mine, iar lumea se va bucura".³ Dar înc pu in i v voi cerceta pe voi prin Mâng itorul i voi alunga întristarea voastr i v voi înt ri pe voi iar i prin gândurile vie ii i odihnei cere ti i prin lacrimi dulci, de cari a i fost lipsi i pu ine zile, fiind ispiti i. i v voiu da vou sânul harului meu, precum mama pruncului care plânge suspinând, i v voi înt ri cu putere de sus, pe voi ce a i sl bit în r zboiul ce-l purta i; i v voi îndulci pe voi cei ce a i fost am rî i, cum zice Ieremia în „Plângeri", despre Ierusalimul t u cel ascuns. „Ci v voiu vedea pe voi i se va bucura inima voastr",⁴ pentru cercetarea cea ascuns „i necazul vostru în bucurie se va întoarce",⁵ „i bucuria voastr nimenea nu o va putea lua dela voi".⁶

1 Maleachi 3, 13.

2 Maleachi 3, 15—16.

3 Ioan 16, 20,

4 Ioan 16, 22.

5 Ioan 16, 20.

6 Ioan 16, 22.

Deci s nu fim scur i la vedere, i nici s închidem ochii, fericind pe mireni mai mult decât pe noi. Ci cunoscând deosebirea dintre fiii adev ra i i cei nelegitimi, s îmbr i m mai degrab p ruta nefericire a monahilor i marea lor osteneal , al c rei sfâr it este viata ve nic i cununa neve tejit a slavei Domnului. S îmbr i m viata nec jît a asce ilor, ca s nu zic a drep ilor cari se socotesc p c to i, i „lep darea în casa lui Dumnezeu”, adic în ceata celor ce slujesc neîncetat lui Hristos, i „nu locuirea în loca urile p c to ilor”,¹ sau petrecerea împreun cu mireni, chiar de ar face ace tia mari drept i. C ci zice c tr tine, o monahule, Tat l t u cel ceresc, care te iube te pe tine mai presus de to i i te nec je te i te ostene te pe tine cu felurite ispite: bine s ti monah am rît c , precum am gr it prin Proorocul, voi fi ie pov uitor aspru² i te voi întâmpina pe calea Egiptului, înt rindu-te prin necazuri; i c ile tale cele de ocar i le voi închide cu ru ii ascu i i ai Proniei Mele, în epându-te cu nenorociri nea teptate i împiedecându-te ca nu cumva s aduci la fapt cele ce vrei în inima ta nesocotit .³ i voi împrejmui marea patimilor tale cu por ile îndur rilor mele. i voi fi ie ca o panter , care te m nânc cu gânduri de înfruntare, de descurajare i de c in , aducându-i în con tiin cele ne tiute de tine. Dar toate aceste neazuri sunt cel mai mare har al lui Dumnezeu. Ba nu-i voi fi numai panter , ci i ac ce te r ne te cu gânduri de c in i cu dureri în inim ; i nu va mai lipsi durerea din casa ta, adic din sufletul i din trupul t u, cari vor fi osp tate bine i cu folos de chinurile dulci ca mierea ale lui Dumnezeu. Iar sfâr itul chinurilor, al ostenelelor,

1 Psalm 83, 11.

2 Ieremia 30, 11.

3 Osea 2, 6.

al tulburării, al ruşinii, al temerilor, al desnejdilor
ce obiţnuiesc să vin peste cei ce i-au ales nevoia,
sfârşitul tuturor acestor mahniri este o bucurie ce-
rească, o desfătare nespusească, o slavă negrită şi o
veselie neîncetată.

Căci de aceea te-am necăjit, ca să te hrănesc cu
mâna cunoştinţii; şi de aceea te-am chinuit cu foamea,
ca să-ţi fac bine în vremile cele de apoi şi să te
duc în împărăţia cea de sus. Că atunci vei şti, voi
smerii şi monahii, ca ni te vei ei slobozi şi din legături,
adică din patimile trupului şi din ispitele vrăjmaşilor.
Şi atunci vei călca peste dracii nelegiuirii, cari vor
calca acum. Şi vor fi cenuşă sub picioarele voastre.
Căci dacă eşti cinstitor de Dumnezeu şi smerit în
cuget, neînălându-te într-o mândrie de artă şi în mare
cutezan, ci simţindu-te străpunţat cu inima şi soco-
tindu-te rob netrebnic¹ şi zdrobit cu duhul, mai de
pre este, o monahule, greala ta, decât dreptatea
mirenilor şi mai de trebuinţă sunt petele tale, decât
marea curăţenie a aceluia.

Căci ce este aceea pentru care răzbi necăzuri?
De sigur vre-o pată oarecare. Dar priveşte-te pe un om
care i-a pătat mâinile sale, cum şi le curăţă cu puşină
untdelemn. Cu atât mai vărtos te poţi curăţa tu prin
mila lui Dumnezeu. Căci precum nu-i este ieşirea greu
şi-ţi speli cămaşa, tot aşa cu mult mai mult nu-i este
greu lui Dumnezeu să te spele pe tine de orice pată,
chiar dacă i-a venit în fiecare zi vre-o ispită cu sila.
Căci zicând tu: „am păcătuit Domnului”, şi se îndră-
găreşte spusul: „Iartă-ţi se păcatele”.² „Eu sunt cel ce
terg, şi nu-mi voi aduce aminte”.³ Pe cât sunt de
departe răstăburile de apăsări, departat s'au dela
tine păcatele tale; şi precum se îndură tatăl de fii,

¹ Osea 13, 8.

² Lc. 17, 10.

³ Is. 43, 25.

m îndur eu de tine.¹ Numai tu s nu te dep rtezi i s nu fugi dela Cel ce te-a ales pe tine ca s cân i i s te rogi. Ci lipe te-te de El toat via a ta, fie prin îndr zneal curat , fie prin neru inare cucernic i prin m rturisire ferm . i El te va cur i cu bun -voin a Lui. C ci pe cele ce Dumnezeu le cur e te cu voia Sa, nici Petru, marele Apostol, nu le va putea spurca sau osândi. Fiindc s'a zis c tre el: „Cele ce Dumnezeu le-a cur it, tu s nu le spurci”.² C ci dac Dumnezeu este cel ce ne-a îndreptat pe noi cu iubirea sa de oameni, cine este cel ce ne va osândi pe noi?³

C ci chemând noi numele Domnului nostru Iisus Hristos, u or se cur e te con tiin a noastr i nimic nune mai deosebe te pe noi de Prooroci i de ceilal i sfin i. C nu ne-a pus pe noi Dumnezeu spre mânie, ci spre a ne câ tiga prin Domnul nostru Iisus Hristos, care a murit pentru noi, ca ori de vom priveghea, întru virtu i, ori de vom dormi în vreo împrejurare, cum se întâmpl , din niscai sc deri, împreun cu Hristos s vie uim,⁴ c utând spre El cu mari suspine, tânguindu-ne neîncetat i respirându-L pe El.

S îmbr c m deci plato a credin ii i s avem n dejdea coif de mântuire, ca s nu aib pe unde p trunde s ge ile desn dejdii. Dar zici: m mâniu i m turbur cumplit când v d c mirenii nu sunt ispiti i. S ti, iubite, c nu are nevoe Satana s ispiteasc pe cei ce singuri se ispitesc i sunt tra i pururea spre cele de jos prin lucrurile lume ti. Mai cunoa te i aceasta, c pentru cei ispiti i se p streaz r spl tirile i cununile, nu pentru cei ce nu au grij de Dumnezeu sau pentru mirenii cari zac pe spate i horc e. Dar iar i zici: eu foarte mult sunt ispitit

1 Ps. 102, 12, 13.

3 Rom. 8, 33, 34.

2 Fapte 10, 15.

4 I Tes. 5, 9, 10.

i „ alele mele s'au umplut de oc ri", cum zice Proorocul. De nefericire i gârbovire am parte, i nu este mâng ere trupului i îngrijire oaselor mele. Dar marele doctor este aproape de cei ce se ostenesc. „El poart neputin ele noastre i cu rana Sa ne-a t m duit"¹ i ne t m due te. De fa este i acum, punându- i leacurile Sale mântuitoare. C ci eu, zice, am lovit prin p r sire, dar eu voiu i t - m dui.² Deci s nu te temi, c ci când mânia iu imii mele va curge, iar i voi vindeca. C precum nu va uita femeea s aib mil de pruncii pântecelui ei, a a nici eu nu voiu uita de tine, zice Domnul.³ Dac mila pas rii se revars peste pui orii ei i-i cerceteaz în fiecare ceas, le gr e te i le d hran în ciocurile lor, cu mult mai mult se vor rev rsa îndur rile mele peste f pturile mele. Dar i mai mult se revars mila mea peste tine i te cercetez în tain i-i gr esc în minte i las în cugetarea ta hran , ca într'un cioc de pui de rândunic . C ci te hr nesc cu frica mai înalt , cu dorul ceresc, cu suspine de mâng ere, cu str - pungere, cu cântare, cu cuno tin mai adânc i cu anumite taine dumnezeu ti. Iar dac mint gr indu- i acestea, eu St pânul i P rintele t u, mustr - m i voiu r bda.

Acestea le spune Domnul pururea gândurilor noastre. Iar eu tiu c am trecut m sura scriind multe. Dar voi m-a i îndemnat s o fac aceasta. Am lungit cuvântul pentru sprijinirea celor ce se primejduesc s cad , din negrij . C ci s'au aflat, precum mi-a i scris, la voi cei din India, unii din fra i, împotriva a tept rilor, foarte îngreuna i de ispите, cari s'au desgustat de via a i de petrecerea monahilor, zicând c este foarte în bu it i înv luit de primejdii, i cari fericesc pe mireni i oc r sc ziua în care au luat

1 Is 53,5 2 Osea 6,2 3 Is. 49,15

schima. De aceea și eu am fost silit să fac mai lung scrierea de față și folosesc cuvinte uoare, ca să poată în elege cele spuse și cel simplu și neînvătat. Pentru aceasta am scris multe, ca de aci înainte să nu mai fericească monahii pe mireni, ci numai pe ei înșiși, cari, fără nici o discuție, sunt mai mari decât împărații cari poartă coroane pe cap și mai străluciți și mai slăviți, ca unii ce petrec pururea lângă Dumnezeu.

Iar eu scriind acestea, rog dragostea voastră să fac neîncetat pomenire de mine în rugăciuni, ca să mă învrednicesc eu nevrednicul de harul Domnului, ca să-mi închei viața de față în cel mai bun sfârșit. Iar Părintele îndurător și Dumnezeu al toată mângăierea să vă dea vouă mângăiere veșnică în dejde bun în Hristos Iisus Domnul nostru, căruia fie slava și stăpânirea în vecii vecilor, Amin.

Avva Filimon

Despre timpul în care a trăit Avva Filimon n'am găsit nici iri nici o tire. Din povestirea despre viaa lui, pe care o dăm în paginile următoare, se poate stabili doar în general că a trăit după anul 450 și înainte de 640. Pe la anul 450 trăia Diadoch al Foticeii, pe care Avva Filimon îl pomenește ca pe unul ce nu mai trăiește, iar pe la 640 Egiptul cade sub Mohamedani și nu mai este în el viața mănăstirească înfloritoare de care se vorbește în această povestire. Avva Arsenie și Ioan Colovos, de cari se mai vorbește în povestire ca de figuri venerabile trecute, au trăit, primul până la 449,¹ al doilea până la începutul veacului V.²

Povestirea despre Filimon este scrisă la oarecare vreme după moartea lui. Căci este scrisă după informațiile date de un ucenic al Avvei. Judecând după conținut, ea se pare că nu este scrisă înainte de jumătatea a doua a veacului al VII. În acest veac apare preocuparea intensă de isichie și de chemarea numelui lui Iisus la Ioan Scărarul, Isichie, Filotei, Ioan Carpațiul (și în parte la Talasie). Povestirea despre Filimon prezintă această preocupare într-o formă și mai accentuată și mai precizată, vorbind de ea ca de „lucrarea ascunsă” a inimii, care trebuie să se dăpene tot timpul. Șelul de vorbire de mai târziu, care s'a menținut până azi. Deci scrierea aceasta pare să dateze dintr'un timp ulterior autorilor amintiți.

Așa că s'ar putea ca Avva Filimon să fi trăit cel mai târziu pe la începutul veacului VII, iar povestirea aceasta despre el să dateze de pe la sfârșitul veacului VII.

¹ Migne P. G., 66, 1615—1618, după Galland, Biblioth. Patrum, tom. VII, Prolog, p. 12.

AVVA FILIMON

Cuvânt foarte folositor.¹

Ziceau despre Avva Filimon pustnicul c se închisese într-o pe ter la o mic dep rtare de Lavra numit a Romeilor² i se îndeletnicea cu luptele nevoii, spunându-i în cuget adesea ceea ce se spune c - i zicea marele Arsenie: „Filimoane, de ce ai ie it?” St ruia deci în pe ter vreme mult , împletind funii i co uri, i d dea iconomului s -i ia pâini mici pentru hran . C ci nu mânca nimic decât pâine i sare, i de acestea numai în unele zile. Drept aceea nu purta nicio grij de trup, ci îndeletnicindu-se cu contempla ia, ajunsese înl untrul luminii dumnezeie Ńi. i a a s vâr ind slujba de tain cea ne-gr it ,³ petrecea în bucurie. Iar ducându-se la biseric Sâmb ta i Dumineca, umbla singur i cu mintea adunata neingaduind nimanui sa se apropie de el, ca s nu-i taie mintea dela lucrarea pe care o avea. Iar în biseric , stând într'un col i pironindu-i fa a în p mânt, v rsa iroaie de lacrimi, plângând necontenit i având neîncetat în minte gândul mor ii i pilda Sfin ilor P rin i, mai ales pe a lui Arsenie cel Mare, c ruia i se i silea s -i umble pe urme.

Dar ivindu-se o erezie în Alexandria i în inutul din jurul ei, a plecat i s'a dus în Lavra al turat

¹ Filocalia gr. ed II, voi. I, p. 347=354.
² A Grecilor,

[de cea] a lui Nicanor. i primindu-l pe el prea iubitorul de Dumnezeu Paulin, i dându-i lui locul s u de singur tate, îl rânduie te în toat lini tea. C ci un an întreg n'a îng duit niciodat nim nui s se duc la el, ba nici chiar el însu i nu l-a sup rat de loc, f r numai în vremea când îi d dea pâinea cea de trebuin . Venind deci Sfânta Înviere a lui Hristos i aflându-se împreun , se f cu pomenire între ei despre starea de singur tate i de lini te. i cunoscând c i pentru fratele cel prea evlavios, scopul cel mai ales este acesta, îi sem n cuvinte ascetice din Scriptur i dela P rin i, ar tând prin toate c f r lini tea des vâr it [isihia] este cu neputin a pl cea lui Dumnezeu, precum a cugetat i dumnezeescul P rinte Moise, c lini tea na te nevoin a, iar nevoin a na te plânsul, iar plânsul frica, iar frica smerenia, iar smerenia trecerea cu vederea, iar trecerea cu vederea dragostea, iar dragostea face sufletul f r boal i f r patim ; i atunci cunoa te omul c nu este departe de Dumnezeu.

Deci îi zicea lui: Trebuie s - i cur e ti cu des - vâr ire mintea prin lini tire i s - i dai o lucrare duhovniceasc neîntrerupt . C ci precum ochiul p - trunde în cele supuse sim urilor i se minuneaz de vedere, a a i mintea curat p trunde în cele inteligibile i e r pit de vederea duhovniceasc de care nu mai poate fi desf cut . i cu cât se gole te mai mult prin lini te de patimi i se cur e te, cu atât se învrednice te mai mult de cuno tin . Iar des vâr it este mintea atunci, când calc peste cuno tin a fiinial¹ i se une te cu Dumnezeu. C ci având demnitatea împ r teasc , nu mai suferes fie s rac , nici nu mai e ispitit de poftele de jos, chiar de i-ai oferi toate împ r iile.

¹ Poate e cuno tin a ce cor spunde firii ei, pe care o dobânde te prin puterile ei naturale.

Deci dac vrei s ajungi la toate aceste virtu i, fii f r grij dinspre orice om, fugi de lume i umbl cu râvn pe calea Sfin ilor, ine-i înf i area neîngrijit , haina p tat i smerit , purtarea simpl , cuvântul f r me te ug, mersul f r slav de art , glasul netocmit, vie ue te în s r cie, las -te dispre uit de toi, iar mai presus de toate p ze te- i mintea, grije te de trezvie, st rue te în toate strâmtor rile i p streaz toate bun t ile pe cari le ai ne tirbite, i ia aminte la tine cu deam nuntul, ca s nu prime ti niciuna din pl cerile ce vor s între. C ci patimile sufletului se potolesc prin lini tire; iar înt ritate i mâniate se s lb t cesc i mai tare i- i silesc pe cei ce le au s p c tuiasc i mai mult, precum r nile trupurilor, sgâriate i descojite, se fac anevoe de t - m duit. Cuvântul f r rost înc poate desp r i mintea de pomenirea lui Dumnezeu, dracii silind-o la aceasta, iar sim urile ascultând de ei. Numai lupta i frica mare pot p zi sufletul. Deci trebuie s te despar i de toat lumea i s rupi sufletul de afec iunea fa de trup, i s te faci f r ora , f r cas , f r lucruri de ale tale, ne iubitor de argint, lipsit de avere, ne umbl tor dup câ tig i dup schimburi, ne priceput in lucruri omene ti, smerit la cugetare, împreun p timitor, bun, blând, lini tit, gata s prime ti în inim întip ririle venite din cuno tin a dumnezeesc . C ci nici în cear nu se poate scrie, dac nu sau netezit mai'nainte tr - s turile, aflate în ea. Acestea ne înva marele Vasile.

A a s'a f cut ceata Sfin ilor, desp r it cu des - vâr ire de petrecerea în lume. P strând în ei cugetul ceresc netulburat, au fost lumina i de legile dumnezei ti. Ei str luceau prin faptele i cuvintele evlavioase, dup ce i-au omorît m dularele de pe p mânt prin înfrânare, prin fric de Dumnezeu i prin dorul dup El. C ci prin rug ciunea neîncetat i prin me-

ditarea dumnezeie tilor Scripturi, se deschid ochii în-
eleg tori ai sufletului i v d pe Împ ratul Puterilor,
n scându-se o bucurie mare i un dor ce arde cu
putere în suflet. i în ltându-se i trupul de c tre
duhul, întreg omul se face duhovnicesc. Acestea le
spun lucr torii fericitei lini ti i ai petrecerii prea
strâmte, cari, desp r indu-se pe ei de toat mâng -
erea omeneasc , gr esc în cur ie numai cu St pânul
din ceruri.

Auzind acestea fratele iubitor de Dumnezeu, i
r nindu-se în suflet de dorul dumnezeesc, se duse
împreun cu el în pustia schetic , în care au str b tut
calea evlaviei cei mai mul i dintre Sfin ii P rin i, i
s'au a ezat în Lavra Sfântului Ioan Colovul, încre-
din ând grija lor iconomului Lavrei, deoarece voiau
s petreac în lini te [isihie]. i petrecur cu harul
lui Dumnezeu în toat lini tea, f cându- i ie irile pe
nev zute Sâmb ta i Dumineca, iar în celelalte zile
ale s pt mâinii st ruiau în singur tate, f cându- i fie-
care singur rug ciunile i pravila.¹

Iar pravila sfântului b trân era aceasta: noaptea
cânta toat psaltirea i canoanele,² f r tulburare, i
zicea o pricop din Evanghelie.³ Pe urm se a eza
zicândîn sine: Doamne milue te, cu st ruin i atât
de mult, pân nu mai putea s -l rosteasc . Apoi se
culca, i când se f cea de ziu cânta iar i ceasul
întâi, i se a eza în scaunul lui privind c tre r s rit
i cântând cu rându i iar i zicând din Apostol i
din Evanghelie. A a petrecea toat ziua, cântând
neîncetat i rugându-se i hr nindu-se cu contem-
plarea celor cere ti, încât de multe ori mintea lui
se în l a în contempla ie i nu tia dac se afl pe
p mânt.

1

2

, 3 μ

μ

V zându-l deci pe el fratele îndeletnicindu-se a a pe întins i de nesl bit cu pravila, i preschimbat cu totul de cuget rile dumnezeu ti, zise c tre el: Te oste ne ti P rinte astfel la o a a b trâne e, chinuindu- i trupul i robindu-l. Iar el zise r spunz: Crede fiule c atâta râvn i dor pentru pravil a a ezat Dumnezeu în sufletul meu, încât o pot împlini în toat întinderea ei. Iar dorul dup Dumnezeu i n dejdea bunurilor viitoare birue neputin a trupeasc . Astfel întreg dorul min ii îl avea sburând spre cer; i nu numai în alte vremi, ci i în vremea mesei îns i.

Deci odat locuind cu el un frate oarecare, l-a întrebat pe el, care ar fi taina vederii? Fiindc îl tia iubitor de înv tur i a ezat, zise c tre el: Î i voi spune ie, fire te, fiule. Dac mintea cuiva se cur e te la culme, Dumnezeu îi descopere lui vederile Puterilor i Cetelor slujitoare. Apoi l-a mai întrebat i aceasta: De ce, P rinte, mai presus de toat dumnezeiasca Scriptur te îndulce ti cu Psaltirea ? i de ce cân i lini tit, ca i când ai spune c tre cineva cuvintele? Iar el zise c tre acela: Î i spun, fiule, c a a a întip rit Dumnezeu puterea Psalmilor în sufletul meu smerit, ca i în proorocul David, i nu m pot desp r i de dulcea a feluritelor vederi din ei. C ci cuprind toat dumnezeiasca Scriptur . Iar acestea le-a spus cu mult smerenie de cuget celui ce l-a întrebat, de dragul folosului, fiind mult silit.

Un frate oarecare, cu numele Ioan, de fel din p r ile m rii, a venit la acest sfânt i mare P rinte Filimon i inându-i picioarele i-a zis: Ce s fac P rinte, ca s m mântuesc? C ci v d c mintea îmi umbl i r t ce te încoace i încolo, la cele ce nu trebuie. Iar el, oprindu-se pu in, zise: Aceast patim este a celor de-afar , i st rue fiindc pân acuma nu ai dor des vâr it de Dumnezeu. C ci n'a

venit înc în tine c ldura dorului i a cuno tin ii Lui. Zise atunci fratele: i ce s fac P rinte? Îi r spuse lui: Du-te, pân ce vei avea medita ia [lucrarea] ascuns în inim , care poate s -ti cure e mintea de acestea. Fratele, nepricepând cele spuse, zise b -trânului: Ce este medita ia ascuns , P rinte? Zise c tre el: Du-te, vegheaz în inima ta i veghind, zi în cugetul t u cu fric i cu cutremur: Doamne Iisuse Hristoase, milue te-m . C ci a a înva fericitul Diadoh pe încep tori. Deci plecând acela i lini -tindu-se cu ajutorul lui Dumnezeu i cu rug ciunile P rintelui, s'a îndulcit cu această lucrare pentru pu-tin vreme. Dar dep rtându-se deodat dela el i neputând s o îngrijeasc în trezvie i s se roage, veni iar i la b trân i-i vesti întâmplarea. Iar acesta îi zise lui: De acum iat ai cunoscut urma lini tirii i a lucr rii i ai cercat dulcea a din ea. ine deci aceasta totdeauna în inima ta. Fie c mânânci, fie c bei, fie c te întâlne ti cu oarecine, fie c e ti afar din chilie, fie c e ti pe drum, s nu ui i s roste ti această rug ciune i s câni i s meditezi rug ciuni i psalmi, cu o cugetare treaz i cu mintea ner t cit . Dar chiar când te afli în cea mai necesar trebuin , s nu înceteze mintea ta s mediteze i s se roage în ascuns. C ci astfel poti în-lege adâncurile dumnezeie tei Scripturi i puterea ascuns în ea i s -i dai min ii o lucrare neîncetat , ca s împline ti cuvântul Apostolului, care porun-ce te: „neîncetat v ruga i”.¹ Ia aminte deci cu di-nadinsul i p ze te-ti inima ca s nu primeasc gânduri rele, sau de arte i nefolositoare. Ci tot-deauna, fie c e ti culcat, fie c e ti în picioare, fie c m nânci, fie c bei, fie c te întâlne ti cu al ii, inima ta s se îndeletniceasc pe ascuns în cuget,

1 I Tes. 5, 17.

fie cu psalmii, fie cu rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiule al lui Dumnezeu, milue-te-mă”. Iar când cântă cu gura, ia de asemenea aminte să nu zică alte cuvinte cu gura decât la altele să-și scrie cugetarea.

Iar el l-a întrebat fratele: Văd în somn multe lucruri de artă. Iar bătrânul a zis către el: Să nu te lenevești și să nu te faci nepăsător, ci înainte de a te culca fă multe rugăciuni în inima ta și împotriva te-te gândurilor, ca să nu cumva să fii dus de voia diavolului și să te lăpădești de Dumnezeu. Grije-te cu toată puterea ca să adormi după psalmii și după această meditație în minte, și să nu lași cugetarea ta să primească gânduri străine; ci în gândurile în care ai fost rugându-te, în acelea să te culci meditănd, ca să fie cu tine când adormi și să-și grăiască când te scolii. Ziți sfântul Simbol al credinței ortodoxe înainte de a te culca. Căci credința dreaptă în Dumnezeu este un izvor și o strajă a tuturor bunților.

L-a întrebat iarși fratele zicând: Fii bun Părinte și îmi spune, ce fel de lucrare are mintea ta?

Învățăm să mă mântuiesc și eu. Iar el zise: Ce vrei să știi de acestea? Iar acela sculându-se și prinzându-i picioarele sfântului, i le scrie rugându-l să-și spună. Iar după multă vreme zise: Încă nu poți purta acum aceasta. Căci e propriu bătrânului care a ajuns la deprinderea bunților, drept și să dea fiecărei simțiri lucrul potrivit cu ea. Dar nici nu e cu puțin ca cel ce nu s'a curățat cu desvârșire de gândurile de artă ale lumii, să se învrednicească de un dar ca acesta. De aceea, dacă dorești unele ca acestea, începe meditația ascunsă în inimă curată. Căci de vei ști să te neînțetăți în rugăciunea ta și în meditarea Scripturilor, și să vă deschide ochii în elegențele

sufletului și va veni în el o bucurie mare și un dor negrit și puternic, aprinzându-se și trupul de c tre duh, încât tot omul se va face duhovnicesc. Deci când te va învrednici Dumnezeu și te rogi neîmpr tiat și cu minte curat , fie noaptea, fie ziua, nu avea grijă de pravila ta, ci cu toată puterea st ruc te și fii lipit de Dumnezeu și El va lumina inima ta în privința lucrării duhovnicești pe care o și vârești.

și a mai adăugat și acestea: A venit la mine odată un bătrân și întrebându-l de starea minții, mi-a spus: Doi ani am stăruit rugând pe Dumnezeu din toată inima și cerându-I fructul bisericii și mi se întâmplă reasc neîntrerupt și neîmpr tiat în inimă rugăciunea, pe care a lăsat-o El ucenicilor Săi. și văzând osteneala și rătăcirile mea, mi-a împlinit cererea Domnului, marele Dătător. Mai zicea și aceea că gândurile ce se ivesc în cuget despre cele de artă, sunt boale ale sufletului nelucrător și lene. Adu-se deci: că, după cum e scris, trebuie să ne păzim mintea noastră cu toată străjuirea și să cântăm neîmpr tiat într-o cunoștință și să ne rugăm cu minte curată.

Prin urmare, fraților, Dumnezeu vrea ca noi să ne arțăm sânguină către El, întâi în osteneală, apoi în dragoste și rugăciune neîncetată, și însuși El ne va arăta calea mântuirii. Dar este vădit că nu e altă cale care duce la cer, decât liniștirea desvârșită, fuga de toate relele, dobândirea virtuților, dragostea desvârșită față de El și conviețuirea cu Dumnezeu în curvie și dreptate. De va ajunge cineva la acestea, degrab se va ridica în locurile cerești. Dar cel ce dorește să se susțină în lăimea aceasta, trebuie numai decât să-și omoare mândrăciunile de pe pământ. Căci când sufletul nostru se va veseli de vederea

Binelui adevărat, nu se va mai întoarce spre niciuna din patimile stărnite de plăceri, ci lăpădând toată dulcea împătimitărie [voluptatea] trupească, va primi cu încredere curată și neîntinată, arătarea lui Dumnezeu.

Deci avem trebuință de multă pază, ostenești trupești și curățirea sufletului, ca să știm să lucrăm pe Dumnezeu în inimile noastre, pentru că de aici înainte să împlinim fructificarea poruncilor Lui. Și El ne va învăța să pășim în mod sigur legile Lui, trimițându-ne ca niște raze de soare lucrurile Sale, prin harul Duhului Sălmăluit în noi. Prin ostenești îți încercărilor trebuie să curățim chipul, după care am fost făcuți raionali și în stare de orice încredere și de asemănare cu Dumnezeu și să ne înălțăm simțirile neamestecate cu nimic patologic, topite din nou în oarecare chip în cuptorul încercărilor, ca să ne preschimbăm spre cinstea împărătească. Căci Dumnezeu a zidit firea omenească pentru a ne îndrepta de tot binele, ca să poată privi cu mințea cetele îngerilor, mirările Domniilor, Puterile, Începuturile, Stăpânirile, lumina neapropiată, slava mai presus de fulger.

Iar când dobândești o virtute, să nu îți se înalțe gândul împotriva fratelui, fiindcă tu ai dobândit-o, iar acela nu i-a avut grijă. Căci aceasta este începutul mândriei. Păzește-te cu toată puterea să nu faci nimic pentru plăcerea oamenilor. Iar când lupăți cu patima, să nu slăbești, nici să te lenevești dacă dăinuiești războiul, ci, ridicându-te, aruncă-te înaintea lui Dumnezeu, din toată inima, zicând cu Proorocul: „Judecă-ți Doamne pe cei ce m'au nedreptesc, căci eu nu pot nimic asupra lor". Și El văzând smerenia ta, îți va trimite mai repede ajutorul Său. Iar când mergi cu cineva pe cale, nu primi convorbire de artă, ci dă-i minții lucrarea duhovnicească pe care o avea, ca să îți se

fac obicei bun i uitare a pl cerilor vie ii, i s
ajungi la limanul nep timirii. În v ând prin acestea
i prin mai multe cuvinte pe frate, îl slobozi.

Iar dup pu in vreme veni iar i la el i înce-
pând s -l întrebe, zise: Ce s fac P rinte, c în pra-
vila mea de noapte m îngreuiaz somnul i nu m
las s m rog cu trezvie, ba nici nu pot s prive-
ghiez cu prisosin ? i când cânt, pot s fac ceva
cu mânilor? Iar el zise: Când poi s te rogi într
trezvie, s nu faci nimic cu mânilor; iar când e ti
cuprins de mole al , mi c -te pu in, ameninându- i
gândul i f ceva cu mânilor. Iar acela zise iar i
c tre el: Dar tu P rinte nu e ti îngreunat de somn
în pravila ta? Zise lui: Anevoie; dar dac mi se
întâmpl vreodat pu in, m mi c i zic din înce-
putul Evangheliei dup Ioan, îndreptând spre Dum-
nezeu ochiul cugetului i îndat se risipe te. Ase-
menea fac i cu gândurile. Când vine vreunul, îl
întâmpin ca pe un foc cu lacrimi, i se risipe te.
Dar tu înc nu poi s te înarmezi astfel, ci ine mai
de grab medita ia ascuns i rug ciunile de zi, rân-
duite de Sfin ii P rin i, adic sile te-te s s vâr e ti
ceasul al treilea, al aselea, al nou lea, cele de seara
i pravila de noapte. Dar ia seama cu toat puterea,
s nu faci nimic pentru pl cerea oamenilor, nici s
ai vreodat du m nie împotriva fratelui, ca s nu te
despar i de Dumnezeu t u.

Sârgue te-te s - i p ze ti cugetarea neîmpr tiat ,
ca s fie cu grij la gândurile dinl untru. Iar când
te afli în biseric i vrei s te împ rt e ti cu dum-
nezee tile lui Hristos Taine, s nu ie i pân nu pri-
me ti pacea des vâr it . Stând într'un loc, s nu te
mi ti de acolo pân la apolis. Gânde te-te c stai
în cer i întâmpini pe Dumnezeu cu Sfin ii Îngeri
i-l prime ti pe El în inim . Deci preg te te-te cu fric

Avva Filimon

i cu cutremur mult, ca s nu te afli cu nevrednicie între Sfintele Puteri. i dup acestea, înarmându-l bine pe fratele întru Domnul i înt rindu-l în duhul harului s u, l-a slobozit.

Pe lâng acestea mai povestea înc fratele, care fusese cu el, urm toarele: ezând eu odat aproape de el, l-am întrebat dac a fost ispitit de uneltirile dracilor pe când edea în pustie? Iar el zise: Îng due frate. Dac va îng dui Dumnezeu s vie la tine ispitele pe cari le-am încercat eu dela diavol, nu cred c ai putea s rabzi am r ciunea lor. Am aptezeci de ani, sau i mai bine, i cei mai mul i i-am petrecut în ispite. i locuind în mai multe pustiuri, în lini tea cea mai deplin , atâtea am încercat i am p timit dela ei, câte nu sunt de folos s le povestesc celor ce n'au primit experien a lini tirii, ca s nu-i am r sc. Iar în ispite, aceasta o f ceam pururea: Îmi puneam toat n dejdea în Dumnezeu, înaintea c ruia am f cut i f g duin ele lep d rii i, El îndat m izb vea. De aceea, frate, nu mai am grij de mine. C ci tiu c se îngrije te El de mine. i a a port mai u or ispitele ce-mi vin. Numai aceasta o aduc dela mine, c m rog neîncetat. C ci tiu c pe cât se întind cele nepl cute, pe atât se g tesc cununile celui ce rabd . C ci acestea sunt rânduite ca lucruri de schimb de Dreptul Judec tor.

Deci tiind acestea, frate, s nu cazi în lenevie, cunoscând c stai în mijlocul r sboiului luptându-te, i c sunt foarte mul i cei ce lupt pentru noi, cu vr ma ul lui Dumnezeu. C ci cum am putea noi cuteza s ne împotrivim unui a a de înfrico at vr ma al neamului nostru, dac nu ne-ar sus ine dreapta cea atotputernic a lui Dumnezeu Cuvântul, ocrotindu-ne i acoperindu-ne? Cum ar rezista firea omeneasc la uneltirile lui? C ci „cine, zice, va descoperi fa a

îmbrăc minii lui? Iar la încheietura platoei lui cine va p trunde? Din gura lui ies focii aprinse, cari scapă ca niște gratii de foc. Din nările lui iese fum de cuptor ce arde cu foc de carbuni. Sufletul lui e carbuni. Flacăra iese din gura lui. În grumazul lui s lăue te puterea. Înaintea lui aleargă pierzania. Inima lui e întărită, stă ca o piatră, ca o nichelă neclătită. Fierbe adâncul ca o căldare. Socotește marea ca un vas de unsoare; iar tartarul adâncului ca pe un rob. Tot ce e înalt vede, împărașind peste toate cele din ape." ¹ Împotriva lui ne este lupta, frate. Pe unul ca acesta ni l-a arătat Cuvântul ca asupritor.

Dar biruința împotriva lui se câștigă uor de cei ce i-au ales viața monahicească după lege, fiindcă nu au nimic din ale lui, prin lepădarea de lume și prin bună tateabărbătească a virtuților și fiindcă avem pe Cel ce se luptă pentru noi. Căci spune mie: Cine, apropiindu-se de Domnul și luând frica Lui în minte, nu s'a preschimbă cu firea sa, luminându-se pe sine cu legile și cu faptele dumnezeiești, nu și-a făcut sufletul atotstrălucitor și nu l-a făcut să scape de înșelăciunile și de gândurile dumnezeiești? Căci Domnul nu-l lasă nelucrat. Fiindcă are pe Dumnezeu care îi măcămintea, ca să dorească lumina fărâșă să se sature. Un suflet ca acesta, fiind lucrat mereu, nu e lăsat de duhul său se molezească în patimi. Căci e ca un împărat care suflă aspru și înfricoșat împotriva potrivnicilor, ținându-i fărâșăcrua și neîntorcându-se niciodată spre cele dinapoi, ci prin făptuire și prin rugăciunea minii mi căndu-i mâinile spre cer, câștigă biruința rășoiului.

Mai povestea iar și acela frate și aceea că pe lângă alte virtuți, o câștigase și pe aceasta, că nu răbdă niciodată să audă vorbă fără rost. Iar dacă

¹ Iov 41, 3, 9—12, 14, 21—22, 24.

cineva din neaten ie povestea vreun lucru care nu tindea la folosul sufletului, nici nu r spundea m car. Dar nici când plecam eu la vreo slujb , nu m întreba de ce pleci, i nici întorcându-m , nu m întreba, unde e ti, sau cum e ti, sau ce ai f cut. Odat , c l - torind eu la Alexandria pentru o trebuin oarecare i de acolo suindu-m în cetatea împ r teasc ¹ pentru un lucru bisericesc, împreun cu mai mul i fra i preacuvio i, n'am trimis nici o veste slujitorului lui Dumnezeu. Petrecând deci acolo vreme destul , m'am întors iar i la Schit² la el. Iar el v zându-m i bucurându-se i îmbr iându-m , a f cut rug ciune i apoi a ezut neîntrebându-m nimic, ci st ruia îndeletnicindu-se cu contempla ia. Odat , vrând s -l cerc, am l sat s treac mai multe zile, f r s -i dau pâine s m nânce. Iar el n'a întrebat, nici n'a zis nimic. Eu, dup acestea, puindu-i metanie, i-am zis: F iubire, P rinte, i-mi spune, nu te-ai sup rat c nu i-am adus s m nânci dup obicei? Iar el zise: Iart frate, dou zeci de zile dac nu mi-ai da pâine s m nânc, i înc nu i-a i cere. C ci pân rabd cu sufletul, rabd i cu trupul. Atâta era de cufundat în contemplarea Binelui adev rat.

Mai zicea: De când am venit în Schit, n'am îng duit gândului meu s ias afar din chilie, dar nici alt gând n'am primit în cugetare, afar de frica lui Dumnezeu i de judec ile veacului ce va s vie, gândindu-m la osânda ce a teapt pe p c to i, la focul ve nic, la întunerecul cel mai dinafar , la felul cum petrec sufletele p c to ilor i ale drep ilor i la bun t ile ce a teapt pe cei drep i, la plata pe care o va lua fiecare dup osteneala sa, unul pentru sporiirea durerilor, altul pentru milostenie i dragoste

1 In Constantinopol.

2 In pustia schetic din Egipt.

nef arnic , unul pentru neavere i pentru lep darea de toat lumea, altul pentru smerita cugetare i lini-tirea cea mai deplin , unul pentru supunerea des -vâr it i altul pentru înstr inare. Gândindu-m la toate acestea, nu las alt gând s lucreze în mine, nici nu pot s mai fiu cu oamenii, sau s -mi mai ocup mintea cu ei, ca s nu m despart de gândurile mai dumnezeie ti.

Mai ad ug la acestea i întâmplarea unui monah. i zicea c ajunsese la nep timire i primea din mâna îngerului pânea pentru hran , iar prin negrij s'a p gubit de aceast cinste. C ci când sufletul las de-simea i intensitatea min ii s sl beasc , pune st -pânire pe el noaptea. Fiindc unde nu str luce te Dumnezeu, toate se contopesc ca într'un întuneric i nu mai poate privi numai spre Dumnezeu i tremura de cuvintele Lui. „C ci Dumnezeu aproape sunt eu, zice Domnul, i nu Dumnezeu departe" ; sau: „Se va as-cunde omul în ascunzi , i eu nu-l voi vedea? Nu umplu eu cerul i p mântul?" i mai pomenea i de mul i al ii, cari au p timit lucruri asem n toare.

Pe lâng acestea, amintea i de c darea lui So-lomon, de care se zice c atâtă în elepciune promise i era sl vit de toi, încât era ca un luceaf r ce r -sare diminea a, luminând pe toi cu str lucirea în e-lepciunii. Dar pentru o mic pl cere, a pierdut slava. Deci s ne fie fric de nepurtarea de grij . Trebuie s ne rug m neîncetat, ca nu cumva venind alt gând, s ne despart pe noi de Dumnezeu i s se stre-coare altceva în mintea noastr . C ci inima curat , f cându-se întreag s la al Duhului Sfânt, oglinde te curat pe Dumnezeu întreg.

Deci auzind eu acestea, zice, am în eles chiar din lucruri c patimile trupei ti erau cu totul nelu-cr toare în el. Era mereu cu dorin a spre cele mai

înalte, încât totdeauna putea fi văzut cum e modelat de Duhul dumnezeesc și cum suspină cu suspine negrite și e adunat în el însuși și se cântărește pe sine însuși și luptă ca nu cumva și se turbure curia cugetării prin cele ce intră și iese și vin vreo pată pe nebgate de seamă. Deci văzând eu acestea, zice fratele care era cu el, și cuprins fiind de râvnă pentru isprăvi asemănătoare, mă apropiam întruna de el și-i puneam întrebări dese. Cum pot, ziceam, să-mi fac mintea curată ca îți ține? Iar el zicea: Mergi și ostenește. Căci e trebuință de osteneală și de durerea inimii. Fiindcă nu ne vin dormind și zăcând pe spate, cele ce se dau prin osteneală și sânguină. Când vin bunățile prin mântului fruct osteneală? Deci cel ce vrea să ajungă la spor duhovnicesc, trebuie, înainte de toate, să se lăpede de voile sale și să câștige pentru totdeauna plânsul și neaverea. Ne mai luând aminte la păcatele altora, ci numai la ale sale, să plângă pentru ele, ziua și noaptea, și să nu aibă prietenie cu vreun om. Căci sufletul îndurerat de întâmplări triste și strâpuns de amintirea păcatelor de mai înainte, se face mort pentru lume și lumea se face moartă pentru el, adică patimile trupului se fac nelucrătoare, precum și omul pentru patimi. Fiindcă omul care s'a lepdat de lume și s'a lipit de Hristos și se îndeletnicește cu linișțirea, iubește pe Dumnezeu, pe zeu și chipul și îmbogățește asemănarea. El primește de sus darul Duhului și se face loca al lui Dumnezeu și nu al dracilor și cunoaște fapte drepte înaintea lui Dumnezeu. și sufletul curățit de viață și slobod de întinziunile trupului, neavând pată sau sbârțitură, va dobândi cununa dreptății, strălucind de frumoasă ea virtuții.

Iar cel ce la începutul lepdatării nu primește plânsul în inimă, nici lacrimi duhovnicești, nici gândul

la chinurile f r sfâr it, nici lini tirea adev rat , nici rug ciunea st ruitoare, nici psalmodia, nici meditaarea dumnezeie tilor Scripturi, cel ce nu câ tig deprinderea acestora, ca s fie silit de o st ruin neîncetat s fac acestea cu mintea chiar dac nu vrea, i s înfloreasc în cugetul lui frica de Dumnezeu, unul ca acesta se odihne te înc în dragostea de lume i nu poate dobândi mintea curat în rug ciune. C ci evlavia i frica de Dumnezeu cur - esc sufletul de patimi i ajut min ii s se elibereze i o duc spre contempla ia natural i o fac s se înal e la cuno tin a de Dumnezeu [la teologie],¹ pe care o prime te în schima² fericirii. Pentru cel ce o iau asupra lor, le d rue te înc de aici arvunile i le-o p ze te neclintit .

Deci s grijim cu toat puterea de lucrarea f ptuitoare, prin care suntem în la i la evlavie. Ea este cur ia cuget rii, al c rui rod este contempla ia natural i cunoa terea lui Dumnezeu [teologia]. C ci f ptuirea este u a contempla iei, cum zice mintea cea mai înfocat i mai teologic . Deci dac nu vom griji de f ptuire, vom fi pustii de orice în elepciune. Chiar dac ar ajunge cineva la culmea virtu ii, are trebuin de osteneala nevoii, ca s - i struneasc pornirile neregulate ale trupului i s - i p zeasc gândurile. Numai a a am putea s ne împ rt im de s l luirea lui Hristos. C ci pe cât se înmul e te în noi dreptatea, pe atâta cre te b rb ia duhovniceasc . i des vâr indu-se mintea, se une te întreg cu Dumnezeu, se umple de lumina dumnezeieasc i prime te descoperirea tainelor negrite. Atunci descopere cu adev rat locul cumin eniei, al t riei, al

1 Cele trei faze ale urcu ului duhovnicesc : cur irea, contempla ia natural i teologia.

2 Schima monachal ?

destoiniciei ca s cunoasc toate, al îndelungimii de zile i vie ii, al luminii ochilor i al p cii. C ci pân e prins în lupta cu patimile, înc nu e vremea s se bucure de acestea.

Fiinde virtu ile i p catele fac mintea oarb . Unele, ca s nu vad virtu ile; cealalte, ca s nu vad p catele. Dar când se odihne te de r sboiu i se învrednice te de darurile duhovnice ti, atunci se face întreag luminoas , stând sub lucrarea îndesat a harului. Atunci st rue neclintit în contemplarea [vederea] celor duhovnice ti. O minte ca aceasta nu mai e legat de cele de aici, ci s'a mutat din moarte la via .

Deci cel ce i-a ales via a râvnitoare i a venit la Dumnezeu, trebuie s - i aib inima i gura curat , ca ie înd din gura lui cuvântul curat, s poat l uda cu vrednicie pe Dumnezeu. C ci sufletul lipit de Dumnezeu, neîncetat vorbe te cu el. S vrem deci, fra ilor, s ajungem la acea culme a virtu ilor i s nu r mânem în rân , pironi i de patimi. Pentru cel ce se lupt i a ajuns s se apropie de Dumnezeu i s se fac p rta de sfânta lumin i s fie r nit de dorul ei, se desfat de Domnul cu o bucurie duhovniceasc i necuprins , precum zice dumnezeescul psalm: „Desf teaz -te de Domnul, i s - i dea ie cererile inimii tale; i va ar ta ca o lumin dreptatea ta i judecata ta ca miezul zilei". C ci ce dor al sufletului e a a de puternic i de anevoie de suportat ca cel ce vine dela Dumnezeu în sufletul care e cur it de tot p catul i care zice din adev -rata sim ire a inimii: „Sunt r nit de dragoste"? Fulger rile frumuse ii dumnezeee ti sunt cu totul de negrit i de nepovestit. Nu le înf i eaz cuvânt, nu le prime te ureche. Chiar de ai vorbi de lumina luceaf rului, de str lucirea lunii, de lumina soarelui,

toate sunt nimic fa de slava aceea i sunt cu mult mai prejos de lumina adev rat , decât noaptea adânc , sau luna întunecat , de amiaza cea mai luminat . A a ne-a înv at i Vasile, dumnezeescul dasc l, cel care a cunoscut acestea prin cercare i înv ându-le ni le-a predat nou .

Deci acestea i mai multe ca acestea le-a povestit fratele care a fost cu el. Dar cine nu s'ar minuna i de lucrul urm tor, care e dovada marei lui smerenii de cuget. Învrednicit de mult vreme de treapta preo easc i ajuns la cele cere ti prin vieuire i cuno tin , fugea a a de mult de povara dumnezeie tilor slujbe, încât în cele mai multe din timpurile nevoinei sale, aproape c nu primea s se apropie de sfânta mas . Ba, vieuind cu atâta cur ie, nici împ rt irea de dumnezeie tile Taine nu o primea când avea întâlnire cu oamenii, m car c nu spunea nimic p mântesc, ci primea întâlnirea pentru folosul celor ce o cereau. Iar când voia s se împ rt easc de dumnezeie tile Taine, cerea îndurarea lui Dumnezeu prin rug ciuni, psalmodii i m rturisiri. C ci se cutremura de glasul preotului, când rostea i zicea: „Sfintele Sfin ilor”. Fiindc zicea c toat biserica se umple de Sfin ii îngeri i însu i Împ ratul Puterilor s vâr e te tainic cele sfinte i se preface în inimile noastre în trup i sânge. De aceea zicea c trebuie s devenim cura i i oarecum afar de trup i a a s îndr znim a ne apropia, f r nicio îndoial i ezitare, de preacuratele lui Hristos Taine, ca s ne facem p rta i de lumina din ele. C ci mul i dintre Sfin ii P rin i au v zut pe îngeri stând de paz în jurul lor. De aceea se i p zeau în t cere, nevorbind cu nimenea. Mai zicea i aceea c atunci când trebuia s - i vând el însu i lucrul mânilor sale, ca nu cumva,

vorbind i r spunzând, s spun vreo minciun ,
vreun jur mânt, sau vreo vorb de prisos, sau vreun
altfel de p cat, mai bine t cea, l sând s par c e
prost. i tot cel ce voia s cumpere, lua dela el i
da ce voia. i primea ceea ce i se da cu mul umire,
negr ind nimic, acest b rbat cu adev rat în elept.

Sf. Ioan Damaschin

Sf. Ioan Damaschin, vestitul dogmatist al Bisericii ortodoxe dela sfârșitul epocii patristice, își are acest nume dela ora ul Damasc, în care s'a nscut pe la începutul celei de-a doua jumtăi a veacului VII, dintr'o familie nobilă și bogată, în care se moștenise din tată în fiu o înaltă dregătorie a statului Sarcinilor. Tatăl său Sergie era sfetnic al califilor din acel ora, fiind și foloseasc influința sa la curtea califilor în favoarea creștinilor. El a putut da astfel fiului său o educație aleasă, angajând ca preceptor al lui și al fiului său adoptiv Cosma, pe un celtor cu numele Cosma, originar din Italia, și scumpul său din robia sarracină.

După moartea tatălui său ocupă și Ioan acela post până pe la 718, când califul Omar II, pornind o persecuție împotriva creștinilor, îl silinși pe el să prindă postul, după ce a refuzat să se facă mohamedan.

Împreună cu averile sarracilor, Ioan Damaschin se retrase în mănăstirea Sf. Sava de lângă Ierusalim. Cultura și originea sa aleasă îl făcură sfetnic al patriarhului Ioan V al Ierusalimului, care-l hirotonăte preot și-l însărcinează să predice în biserica Sf. Învieri din Ierusalim.

Când împăratul Leo Isaurul publică la 726 edictul său împotriva icoanelor, patriarhul Ioan V al Ierusalimului îl roagă pe Ioan Damaschin să ia apărarea sfințelor icoane. Sf. Ioan ia condeiul și scrie unul după altul cele „Trei tratate contra celor cari atacă sfințele icoane”.¹ Dar nu se mulțumește numai cu

¹ Migne P. G. 94, col. 1232—1420. Traduse în românește de D. Fecioru, București, 1935.

scrisul, ci lupt în tot felul. Ia parte la Sinodul antiiconoclast al episcopilor orientali, în care are un rol principal. „Lupta sa contra iconoclasmului se poate asemăna cu lupta lui Atanasie contra arianismului”.¹

El a dat loviturile cele mai grele acestei erezii. De aceea Sinodul iconoclast dela 754 aruncă asupra lui patru anateme, pe când asupra patriarhului Gherman al Constantinopolei, (715—730) și Gheorghe din Cipru numai câte una.

Dar activitatea de teolog a Sf. Ioan Damaschin nu s'a manifestat numai în scrierile despre icoane, ci și în multe alte lucrări de mare însemnătate. Cea mai vestită operă a lui este însă, pe lângă „Tratatele despre sf. icoane”, trilogia intitulată „Izvorul cunoștinții”. Partea întâia a acestei lucrări se numește: „Capitole filosofice”, având drept conținut principal o ontologie aristotelică (P. G. 94, col. 525—676); partea a doua tratează „Despre erezii”, expunând în 103 capitole o istorie a ereziilor până la el (P. G. 94, 677—780); iar partea a treia și cea mai importantă cuprinde sub titlul: „Expunerea exactă a credinței ortodoxe”, Dogmatica Bisericii creștine (P. G. 94, 789—1228).²

Această „Dogmatică” este opera care, alături de „Tratatele despre sf. icoane”, va perpetua numele Sf. Ioan Damaschin dealungul întregii istorii a Bisericii. Ea este expunerea clasică a învățurii de credință a Bisericii, autoritatea necontestată pe care se vor întemeia în toate timpurile teologiei ortodoxe. Ceea ce dă Dogmaticii lui Damaschin această autoritate neumbrită, e nu vreo originalitate de gândire a autorului, ci felul admirabil cum a reușit el să concentreze și să sistematizeze învățura Sf. Părinți în ceea ce au ei comun și unanim. Marele talent și spirit echilibrat al Sf. Ioan Damaschin se arată în faptul

¹ D. Fecioru, Introducere la „Dogmatica” Sf. Ioan Damaschin, București 1938, p. XXI.

² Tradus în românește de D. Fecioru, București 1938. Iar prima dată de Grigorie și Gherontie, tipărită la Iași în 1808, cu binecuvântarea mitropolitului Veniamin Costache.

ca tiut s aleag totdeauna din abunden a gândirii patristice defini iile cari î i câ tigaser o circula ie mai general , pe cele cari ele în ile aveau o form mai general , mai rezumativ , l sând la o parte formele nuan ate, detaliile, analizele prea adânci. F r îndoial Sf. Ioan Damaschin a fost un spirit extraordinar de sistematic i de disciplinat. Dintr'un material str in, folosit aproape literal, dup o riguroas selec ie, a izbutit sa ne dea totu i o oper unitar .

Dela Sf. Ioan Damaschin mai avem o serie de alte scrieri de cuprins dogmatic, alc tuite adeseori la cererea unor personalit i ale timpului. Apoi un num r de omilii, de comentarii la epistolele Sf. Pavel i de cânt ri biserice ti, despre cari Suidas (sec. XI) spune c n'au fost egalate i nici nu vor fi, cât va fi lumea i p mântul (Lexicon graece et latine, rec. Bernardy, 1853, t. I, . II, col. 1029).

Sf. Ioan Damaschin ne-a l sat i câteva mici scrieri ascetice i anume:

1. Despre sfintele posturi (. P. G. 95, col. 63—78), ce se ocup în special cu durata posturilor biserice ti.

2. Despre cele opt duhuri ale r ut ii (P. G. 95, 79—84), adic despre cele opt patimi, cu referire deosebit la via a monachal .

3. Despre virtu i i p cate (P. G. 95, 85—98), înrudit cu cea dinainte, dar adresat unor cercuri mai largi.

În Filocalia greac e tip rit cea din urm . Pe aceasta o d m i noi t lm cit , în paginile ce urmeaz .

Aceste scrieri ascetice se caracterizeaz i ele prin însu irile întregului scris al Sf. Ioan Damaschin, adic prin rezumarea ideilor celor mai comune, mai generale, mai r spândite în ob tea bisericeasc .

Astfel toat via a i-a închinat-o Sf. Ioan Damaschin luptei pentru ap rarea i l murirea credin ei i str daniilor de des -

vâr ire. El moare la anul 749 în m n stirea Sf. Sava. Despre mormântul i chilia lui vorbesc to i pelerinii cari au vizitat această m n stare.¹

¹ Pentru noti a aceasta privitoare la via a i scrisul Sf. Ioan Damaschin am folosit: D. Fecioru, Introducere la traducerea Dogmaticii, Bucure ti, Edit, Libr riei teologice 1938, p. 17—30, unde se afl i o list a scrierilor Sf. Ioan Damaschin. P r. D. Fecioru, adev rat specialist în Sf. Ioan Damaschin, are i un studiu mai larg despre Sf. Ioan Damaschin: Via a Sf. Ioan Damaschin, Bucure ti 1935. — Amintim c datele lui O. Bardenhewer, Geschichte der altkirchl. Literatur, Band V, Fr. i. Br., Herder, 1932, p. 51—65, se deosebesc de unele date ale P r. D. Fecioru. De pild dup Bardenhewer, Ioan Damaschin era la 726 înc tot la Damasc i abia la 732 s'a dus în m n stirea Sf. Sava.

Al celui între Sfinți Parintelui nostru

IOAN DAMASCHIN

Cuvânt minunat în de suflet folositor.¹

Trebue să se știe că omul fiind îndoit, adică constând din suflet și din trup, îndoite are și simțurile și virtuțile acestora. Și cinci sunt ale sufletului și cinci ale trupului. Simțurile sufletești, pe care în elepele îi le numesc și puteri, sunt acestea: mințea, cugetarea, părerea, închipuirea și simțirea; iar cele trupești: vederea, mirosul, auzul, gustul și pipitul. Din această pricină îndoite sunt și virtuțile lor, îndoite și pe câte. Încât e de trebuință ca tot omul să știe limpede câte sunt virtuțile sufletești și câte cele trupești; și cari sunt, iar și, patimile sufletești și cari cele trupești.

Virtuțile sufletești zicem că sunt mai întâi aceste patru cele mai generale, cari sunt: bărbăția, prudența, cumpătarea și dreptatea. Din acestea se nasc virtuțile sufletești: credința, neajdeza, dragostea, rugăciunea, smerenia, blândețea, îndelungă răbdare, suferința răului, bunățatea, nemânierea, cunoștința a dumnezeieștii, neșiruirea, simplitatea, neturburarea, neșiruirea, neșiruirea, nemândria, nepismuirea,

¹ Filoc, gr. ed. II, voi. I, pg. 342—346. În Mique P. G. 95, col. 85-98 se întitulează : „A Sf. Ioan Damaschin, Despre virtuțile și pe câte, sufletești și trupești”. Între cele două texte sunt unele mici deosebiri, Noi urmăm când pe unul când pe altul, după cum ni s'a părut că e mai bun unul sau altul.

neviclenia, ne iubirea de argint, comp timirea, milostenia, generozitatea, neîntristarea, str pungerea inimii, sfiala, evlavia, dorin a bunurilor viitoare, dorul dup Împ r ia lui Dumnezeu, poftirea înfierii.

Iar virtu i trupe ti, mai bine zis unelte ale virtu ilor, cari se nasc întru cuno tin i dup Dumnezeu i duc pe om afar de orice f r ie i dorin de a pl cea oamenilor, la înaintarea în smerenie i nep timire, sunt acestea: înfrânarea, postul, foamea, setea, priveghierea, starea de toat noaptea, plecarea deas a genunchilor, neîmb ierea, mul umirea cu o singur hain , mâncarea uscat , mâncarea târzie, mâncarea pu in , b utura de ap , culcarea pe p mânt, s r cia, neaverea, austeritatea, neîmpodobirea, ne iubirea de sine, singur tatea, lini tea, neie irea din cas , lipsa, mul umirea cu ce ai, t cerea, procurarea celor de trebuin prin lucrul mâinilor, toat reaua p timire i nevoia a trupeasc i alte asemenea. Toate acestea sunt cât se poate de necesare i de folositoare când trupul e s n tos i turburat de patimi trupe ti. Iar dac e neputincios i cu ajutorul lui Dumnezeu a biruit acestea, nu sunt a a de necesare, întrucât sfânta smerenie i rug ciune¹ întregesc toate.

Dar acum trebuie s vorbim i despre p catele suflete ti i trupe ti, adic despre patimi. Patimi suflete ti sunt acestea: uitarea, nep sarea i ne tiin a.² Când ochiul sufletului, sau mintea, e întunecat de acestea trei, e luat apoi în st pânire de toate patimile cari sunt acestea: neevlavia, credin a strâmb sau toat erezia, blasfemia, iu imea, mânia, am r ciunea, înfurierea n praznic , ura de oameni, pomenirea r ului, vorbirea de r u, osândirea, întristarea f r temeiu, frica, la i-

1 Filocalia gr. are; Euharistie în loc de rug ciune.

2 Dup Marcu Ascutul, Epistola c tre Nicolae, Filocalia româneasc , vol. I, ed. . . 326,

tatea, cearta, rivalitatea, pisma, slava de art , mândria, f rnicia, minciuna, necredina, sgârzenia, iubirea de materie, înp timirea, afeciunea pentru cele p mânteti, trând via, micimea de suflet, nemul umirea, cârtirea, înfumurarea, p rerea de sine, trufia, îngâmfarea, iubirea de st pânire, dorina de a pl cea oamenilor, viclenia, neruinarea, nesim irea, lingu irea, în el ciunea, ironia, duplicitatea, învoirea cu p catele p rii p tima e i gândirea deas la ele, r t cirea gândurilor, iubirea de sine, care e maica i r d cina tuturor relelor, iubirea de argint, reaua n r vire i r utatea.

Iar patimi trupe ti sunt: l comia pântecelui, nes turarea, desf tarea, be ia, mâncarea pe ascuns, iubirea de pl ceri felurite, curvia, preacurvia, desfrâul, necuria, amestecarea sângelui [incestul], stricarea pruncilor, împreunarea cu dobitoacele, poftele rele i toate patimile urâte i protivnice firii, furtul, jefuirea celor sfinte [sacrilegiul], ho ia, uciderea, orice moleire trupeasc i bucurie de voile trupului mai ales când trupul e s n tos, ghicirile, descântecele, farmecele, prezicerile, iubirea de podoabe, u ur tatea, moliciunile, înfrumuse rile, vopsirea fe ii, pierderea vremii, umblarea f r rost, jocurile de noroc, reaua i p tima a întrebuin are a lucrurilor dulci ale lumii, via a iubitoare de trup, care, îngro ând mintea, o face p mânteasc i dobitoceasc i nu o las niciodat s tind spre Dumnezeu i spre lucrarea virtu ilor.

Iar r d cinile tuturor patimilor acestora i, cum ar zice cineva, cele dintâi pricini ale lor sunt: iubirea de pl cere, iubirea de slav i iubirea de argint, din cari se na te tot r ul.¹ Dar nu s vâr e te omul niciun p cat, dac nu-l birue i nu-l iau în st pânire mai

¹ Marcu Ascetul: Despre legea duhovniceasc , cap. 105, Filocalia româneasc , voi. I. ed. II, p. 239.

întâi ace ti uria i puternici, cum zice preaîn eleptul între asce i Marcu, adic uitarea, nep sarea i ne tin a.¹ Iar pe acestea le na te pl cerea, odihna, iubirea slavei dela oameni i împr tierea. Dar pricina cea dintâi a tuturor acestora i a a zicând maica cea mai rea a lor, este, cum am zis, iubirea de sine, sau iubirea nera ional de trup i alipirea p tima de el. Iar împr tierea i mole irea min ii, împreun cu alunecarea la glume i la vorbe de ru ine, pricinuesc multe rele i c deri, ca i îndr sneala i râsul.

Dar înainte de toate acestea, trebuie s tim c iubirea p tima de pl cere este de multe feluri i de multe forme, i multe sunt pl cerile cari am gesc sufletul, când nu se înt re te prin trezvie întru frica de Dumnezeu i în dragoste de Hristos, îngrijindu-se de lucrarea virtu ilor. C ci se ivesc nenum rate pl ceri cari atrag la ele ochii sufletului: cele ale trupurilor, cele ale avu iei, ale desmierd rii, ale slavei, ale nep s rii, ale mâniei, ale st pânirii, ale iubirii de argint, ale sgârcentiei. Toate se înf i eaz am gitor cu ar t ri str lucite i pl cute, în stare s atrag pe cei vr ji i de ele, cari nu iubesc cu putere virtutea i nu rabd asprimea ei. C ci aproape toat afec iunea p mânteasc i împ timirea de ceva din cele materiale na te pl cere i desf tare în cel împ timit i înnebune te i vat m în chip p tima partea poftitoare a sufletului, întrucât supune pe cel biruit iuimii, mâniei, întrist rii i inerii minte a r ului, când e lipsit de ceea ce dore te. Iar dac împreun cu împ timirea mai st pâne te pe om i o mic obi nuin , îl face pe cel st pânit de ea s fie dus, pe nesim ite, pân la cap tul acestei împ timiri nera ionale, pentru pl cerea ascuns în ea. C ci pl cerea poftei e de multe feluri, cum s'a spus mai înainte, i

1 Marcu Ascetul ; Epistola c tre Nicolae, 1. c.

nu se satisface numai prin curvie și prin alt desftare trupeasc, ci și prin celelalte patimi, odată ce și neprihănirea stă nu numai în oprirea dela curvie și dela celelalte plăceri de sub pântece, ci și în înstrăinarea de celelalte plăceri. De aceea desfrânat este și iubitorul de avuții, iubitorul de argint și sgârșitul. Căci precum acela iubește trupurile, așa și acesta avuțiile; ba este cu atât mai desfrânat acesta, cu cât nu are o așteptare de mare silă dela fire, care să-l împingă. De fapt vizitiu nedestoinic ar fi socotit cu adevărat nu acela care nu poate să pănă un cal nărușă și anevoe de strunit, ci acela care nu-și poate supune pe unul blând și mai supus. Dar e vădit în tot felul că pofta de avuții e de prisos și nu după fire, neavându-și puterea într-o silă a firii, ci în voia liberă cea rea. De aceea nu are scuză cel ce pe ceteră lăsându-se biruit de aceasta cu voia. Astfel trebuie să cunoaștem limpede că iubirea de plăcere nu se mângâie numai la desftare și la bucuria de trupuri, ci se arată în tot chipul și prin tot lucrul iubit de voia liberă a sufletului și prin toată împătimitărea.

Dar ca să fie cunoscute și mai limpede patimile după cele trei părți ale sufletului, am socotit să adăugăm pe scurt și acestea: sufletul se împarte în trei: în rațiune, în inimă și în poftă. Pe cătele din rațiune sunt acestea: necredința, erezia, nebunia, hula [blasfemia], nemulumirea, încuviințările pe cătele cari se ivesc din partea pătimitoare. Iar tămduirea și leacul acestor rele este credința neîndoioasă în Dumnezeu și în dogmele adevărate, neînțeltoare și ortodoxe, cugetarea neîncetată la cuvintele Duhului, rugăciunea curată și neîncetată și mulumirea către Dumnezeu. Pe cătele inimii sunt acestea: cruzimea, ura, necompătimitărea, pomenirea răului, pisma, uciderea și cugetarea neconținută la unele ca acestea. Iar tăm-

duirea i leacul lor: iubirea de oameni, dragostea, blânde ea, iubirea de fra i, comp timirea, suferirea r ului i bun tatea. P catele p r ii poftitoare sunt acestea: l comia pântecelui, nes turarea, be ia, curvia, preacurvia, necur ia, desfrânarea, iubirea de avu ii, pofta de slav de art , de bani, de bog ie i de pl cerile trupe ti. Iar t m duirea i leacul lor: postul, înfrânarea, reaua p timire, neaverea, împ r irea averilor la s raci, dorin a bunurilor viitoare nemuri-toare, dorul dup Împ r ia lui Dumnezeu i poftirea înfierii.

Dar trebuie s punem i diagnoza gândurilor p tima e, prin cari se s vâr e te tot p catul. Gân-durile în cari se cuprind toate p catele sunt opt: al l comiei pântecelui, al curviei, al iubirii de argint, al mâniei, al întrist rii, al trând viei, al slavei de arte i al mândriei. Ca aceste opt gânduri s ne turbure sau ca s nu ne turbure, nu atâr n de noi. Dar ca s st ruiasc sau ca s nu st ruiasc , sau ca s stârneasc patimile, sau ca s nu le stârneasc , atâr n de noi.

Altceva este adic momeala [atacul], altceva înso irea, altceva lupta, altceva patima, altceva învoirea [consim irea], care e aproape de fapt i se aseam n ei, altceva lucrarea i altceva robirea. Momeala este gândul adus simplu în minte de vr jma ul, ca de pild : f aceasta sau aceea, cum i-a zis Domnului i Dumnezeului nostru: „Zi ca s se fac pietrele acestea pâini”.¹ Aceasta, cum s'a spus, nu atâr n dela noi. Înso irea este primirea gândului strecurat de vr jma , preocuparea cu el i convorbirea pl cut a voii noastre cu el. Patima este deprinderea cu gândul strecurat de vr jma , care se na te din înso ire, i învârtirea necontenit a cuge-

1 Mt. 3, 4.

t rii i a închipuirii în jurul lui. Lupta este împotriva
virea cuget rii fie la stingerea patimii din gând sau
a gândului p tima , fie la învoire, cum zice Apostolul:
„C ci trupul poftte te împotriva duhului, iar duhul
împotriva trupului; i ace tia se împotrivesc unul
altuia”.¹ Luarea în robie este ducerea silnic i f r
voe a inimii, st pânit de prejudecat i de o înde-
lungat obi nuin . Învoirea este consim irea cu pa-
tima din gând. Iar lucrarea, îns i împlinirea cu fapta
a gândului p tima încuviin at. Deci cel ce cuget
nep tima dela început, sau respinge prin împotrivire
i certare momeala, a t iat dintr'odat toate cele ce
urmeaz .

L comia pântecelui e stins prin înfrânare;
curvia, prin dorul dumnezeesc i prin dorin a bunu-
rilor viitoare; iubirea de argint, prin comp timirea
celor s raci; mânia, prin dragostea fa de toi i
prin bun tate ; întristarea lumeasc , prin bucuria du-
hovniceasc ; trând via, prin r bdare, st ruin i
mul umire c tre Dumnezeu; slava de art , prin lu-
crarea ascuns a poruncilor i prin rug ciunea ne-
conținut întru zdrobirea inimii; mândria, prin aceea
c nu judec m i nu dispre uim pe nimeni, cum a
f cut fariseul, ci ne socotim pe noi ca pe cei mai
de pe urm dintre toi.

Slobozit astfel mintea de patimile amintite i
în l at la Dumnezeu, de aci înainte tr e te via a
fericit , primind arvuna Duhului Sfânt; i plecat de
aici cu nep timire i cuno tin adev rat , se înf i-
eaz înaintea luminii Sfintei Treimi împreun cu
Sfin ii Îngeri, primind lumina pentru veacurile ne-
sfâr ite.

Sufletul având deci trei p r i, precum s'a ar tat
mai înainte [c ci trei sunt p r ile lui: ra iunea, iu-

¹ Gal. 5, 17

imea și pofta, dacă în iuime este dragoste și iubire de oameni și în poftă, curie și neprihănire, ra iunea este luminat; iar dacă în iuime este ură de oameni și în poftă desfrânare, ra iunea este întunecat. Deci ra iunea atunci este și nătoasă și cumpătată și luminat, când are afectele supuse și contemplă ra iunile fapturilor lui Dumnezeu duhovnicește [curat]¹ și e în lăcăt și fericită și Sfânta Treime. Iar iuimea atunci se mișcă după fire, când iubește pe toți oamenii și nu are față de nici unul dintre ei supărare sau pomenire de rău. În sfârșit pofta, când a omorât patimile prin smerit cugetare, înfrânare și neavere, când adică a omorât plăcerea trupului, dorința după avere și după slava trecătoare, și s'a întors spre dragostea dumnezească și nemuritoare. Căci pofta spre acestea trei își are mișcarea: sau spre plăcerea trupului, sau spre slava de artă, sau spre câștigarea de avere. Iar prin dorința aceasta nesocotit disprețuiește pe Dumnezeu și poruncile Lui dumnezeiești, uită de nobilă și obârșie dumnezească, se slăbete și se face de aproapele, și este întunecat ra iunea și n'o mai lasă să privească spre adevăr. Dar cel ce a câștigat un cuget mai presus de acestea, se împrețuiește încă de aici, cum s'a zis, de Împărăția cerurilor, și trăiește viața fericită, în așteptarea fericirii rânduite celor ce iubesc pe Dumnezeu; de care și noi să ne învrednicim prin harul Domnului nostru Iisus Hristos. Amin.

Trebuie să știi și aceasta că nu se poate ajunge la măsura niciunei virtuți, dacă nu se sârguiește cineva toată viața, cu toată puterea, spre dobândirea ei, prin osteneală încordată și prin grija de faptuire, de pildă, de milostenie, de înfrânare, de rugăciune, de dragoste, sau de vreuna din virtuțile ge-

¹ Textul din P. G.

nerale. De fapt fiecare se îndeletnicește cu vreuna din aceste virtuți în parte. De pild unul s'vârșește milostenie o vreme oarecare. Dar îndeletnicindu-se numai puțin cu aceasta, nu putem zice de el că este milostiv propriu zis, mai ales când nu s'vârșește bine și în chip plăcut lui Dumnezeu ceea ce s'vârșește. Căci nici binele nu e bine, când nu se lucrează bine, ci e bine cu adevărat când nu-și așteaptă plată pentru aceasta sau aceea plăcerea oamenilor, de pild bunul nume, sau slava dela ei, nici nu se face din lăcomie sau nedreptate. Fiindcă Dumnezeu nu caută la binele ce se face și pare că e bine, ci la scopul pentru care se face. Căci spun și de Dumnezeu purtătorii Prinși, că atunci când mintea uită de scopul evlaviei, fapta vădită a virtuții ajunge fără rost. Căci cele ce se fac fără dreapta socoteală și fără scop, nu numai că nu folosesc la nimic, chiar dacă sunt bune, ci și i vatăm; precum se întâmplă dimpotrivă cu cele ce par că sunt rele, dar se fac cu scopul cinstirii de Dumnezeu, cum e de pild fapta celui ce intră într-o casă de desfrâu, ca să scape dela pieire o femeie pierdută. De aici vedem că nu e milostiv cel ce s'a îndeletnicit puțin cu milostenia, nici înfrânat cel care a făcut la fel cu înfrânarea, ci cel ce s'a îndeletnicit cât mai mult și toată viața lui, deplin, cu această virtute, folosindu-se de dreapta socoteală, fără greșal. Căci mai mare decât toate virtuțile este dreapta socoteală, care e împărțită și în virtutea virtuților. Precum iar și în cazul celor dimpotrivă nu numim desfrânat, sau beiv, sau mincinos pe cel ce a alunecat odată în vreuna din acestea, ci pe cel ce a căzut de foarte multe ori și rămâne neîndreptat.

Pe lângă cele spuse, mai trebuie să știe mai ales aceasta, care e de mare trebuință tuturor celor

ce râvnesc s' dobândeasc' virtutea i se sârghuesc s' ocoleasc' p' catul: cu cât e sufletul neasemnat mai bun decât trupul, i mai distins i mai cinstit în multe i foarte însemnate privin e, cu atât sunt i virtu ile suflete ti mai bune decât cele trupe ti, mai ales cele cari imit pe Dumnezeu i poart' nume dumnezeie ti. Cu totul dimpotriv' trebuie s' socotim despre p' catele suflete ti c' se deosebesc de patimile trupe ti în ce prive te efectele lor i pedeapsa lor, m' car c' acest lucru îl uit' muli, f' r' s' tiu cum. Be ia, curvia, preacurvia, furtul i cele apropiate acestora, oricât sunt de urâte la ar' tare celor evlavio i i celor ce fug de ele, sau le pedepsesc, nu pricinuesc atâta durere celor ce st' ruesc în ele f' r' s' se îndrepte, în compara ie cu patimile suflete ti, cari sunt cu mult mai rele i mai grele ca acelea i cari duc la starea dracilor i la osânda ve nic' rându it' acelora, pe cei st' pâni i de ele. vorba de pism', de pomenirea r' ului, de r' utate, de învârtore i de iubirea de argint, care-i r' d' cina tuturor relelor, dup' Apostol, i de cele asemenea.¹

Am înf' i at' acestea în chipul acesta simplu, dup' neînvtura noastr', schi ând un cuvânt l' murit i u' or de supraprivit despre virtu i i patimi, ca s' poat' judeca i cunoa te cineva u' or deosebirea i împ' r' irea lor din l' murirea am' nun it' a lor. Pentru aceasta am' înf' i at' toate felurile i formele fiec' reia, ca s' se cunoasc', de e cu putin', fiecare virtute i p' cat' i a a pe cele dintâi s' le atragem spre noi, adic' virtu ile, i mai ales pe cele suflete ti, prin cari ne apropiem de Dumnezeu. Iar p' catele s' le ocolim cu toat' puterea, fugind de ele. C' ci fericit cu adev' rat este cel ce caut' virtutea i se îndeletnice te cu ea i cerceteaz' cu grij' tot ce este vir-

¹ Ultimele dou' aliniate nu se afl' în textul din P, G.

tute, apropiindu-se prin ea de Dumnezeu și unindu-se cu El în minte. Fiindcă în această stă cu adevărat prudentă, bărbăție, înțelepciunea, cunoștința nemincinoasă și bogăția ce nu poate fi răpită: în a sa la vederea [contemplarea] Făcătorului prin virtutea cu fapta.

Căci [virtutea] vine de la () [a alege], pentru că este aleasă și voită, deoarece noi facem binele, alegându-l și voindu-l, nu fără sfat și de silă. Iar [prudenta] vine de la a purta în minte cele de folos (voiș μ).

Iar dacă vrei, să adăugăm acestui cuvânt simplu, ca o pecete de aur, puține lucruri și despre „chipul și asemnarea” celei mai cinstite dintre toate făpturile lui Dumnezeu. Numai omul, această vieuitoare mintală și rațională, este dintre toate „după chipul și după asemnarea lui Dumnezeu”. Tot omul se zice că este „după chipul lui Dumnezeu”, pentru demnitatea minții și a sufletului, adică pentru necuprinsul, nevătutul, nemurirea și libertatea voii, că și pentru însușirea de stăpânitor, născător de prunci și ziditor. Iar „după asemnare” este pentru rațiunea virtuții și a faptelor noastre cari imită pe Dumnezeu și poartă nume dumnezeesc, adică pentru dispoziția filantropic față de cei din neamul omenesc, pentru îndurarea, mila și dragostea aproapelui și pentru compătimirea arătată altora. „Fiți milostivi, zice Hristos Dumnezeu, precum și Tatăl vostru cel ceresc milostiv este”.¹ „După chipul” îl are orice om, căci Dumnezeu nu se căte de darurile sale. Dar „după asemnarea” o au foarte puțini și numai cei virtuți, sfinții și cei ce imită pe Dumnezeu în bunătate, pe cât e cu puțin oamenilor. Fie că s-a neînvrednicim și noi de iubirea Lui de oa-

¹ Luca 6, 36.

meni, mai presus de bun tate, binepl cându-I prin faptele noastre cele bune i f cându-ne urm tori celor ce din veac bine au pl cut lui Hristos. C a Lui este mila i Lui i se cuvine slava, cinstea, închin ciunea, împreun cu Cel f r de început al S u P rinte i cu Preasfântul i bunul i de viat f c torul S u Duh acum i pururea i în vecii vecilor, Amin.

Teodor al Edesei

tiri despre Teodor al Edesei ne dă o „Via a” a lui, care se pretinde a fi fost scrisă de un nepot al lui, episcopul Vasile al Emesei.¹ După această scriere, Teodor s'a născut la Edesa, la vârsta de 20 de ani a intrat ca monah în mănăstirea Sf. Sava (Mar Saba) de lângă Ierusalim, iar la vârsta de 32 ani ajunge egumen al acestei mănăstiri. Mai târziu se întoarce ca episcop în orașul său de origine. În această calitate desfășoară o activitate îndelungată în combaterea diferitelor erezii, fiind ajutat de sultanul Perilor. Acela sultan îl trimite într-o misiune la împăratul Mihail III din Constantinopol (842—867). Spre sfârșitul vieții se retrage iarăși în mănăstirea Sf. Sava unde moare și e îngropat. Este pomenit la 19 Iulie.

Mai recent R. Gouillard² consideră „Via a” lui Teodor al Edesei una din cele mai bune mostre de paleografie haghiografică, un mozaic de teme adunate din trei secole. Autorul este un monah sabait din v. X. Gouillard recunoaște totuși un sâmbure istoric în această scriere biografică. Un anumit Teodor de la Sf. Sava a putut fi episcop al Edesei în prima jumătate a v. IX. El a putut avea și o activitate catichetică printre eretici și chiar o misiune de ordin politic către împăratul Mihail III. Scaunul Emesei de asemenea a putut avea în lista celor ce l-au ocupat pe un Vasile. Acest nume a putut fi luat ca autoritate de haghiograf pentru a face crezut „Via a”.

¹ „Via a” aceasta a fost publicată de J. Pomialovschij, „Via a Sfântului nostru Patriarh Teodor, arhiepiscop de Edesa”, Petersburg, 1892, p. XVIII-147, în 8° (text grecesc cu introd. rusească.)

² În studiul: *Supercheries et meprises litteraires. L'oeuvre de Saint Theodor d'Edesse*, în *Revue de Etudes byzantines*, tome V, 1947.

Ceea ce e sigur e c Teodor al Edesei n'a avut o activitate literar . Cele trei scrieri pe cari i le atribue biografia : o catecheză dogmatic ,¹ un cuvânt despre eretici² i suta de capete cuprinse în Filocalia greacă i traduse în volumul acesta, sunt ni te simple compila ii i extrase din alte opere. Cu atât mai pu in sunt ale lui Teodor alte dou scrieri, nepomenite de „Via ”: un tratat despre azime i un cuvânt despre contempla ie (Theoreticon), lansat prin Filocalia greacă (ed. I, Vene ia 1782, p. 281—287; ed. II, vol. I, Atena 1893, p. 194—199) i tradus i el în volumul de fa .

L sând celelalte scrieri, ne vom mul umi s eviden iem aci, dup Gouillard, neautenticitatea celor dou pe cari le d m traduse în acest volum.

Înc J. Hausherr a ar tat c cea mai mare parte din cele 100 capete sunt copiate din Evagrie Ponticul.² Gouillard a ar tat i sursa celorlalte capete, a a încât acum se cunosc paralelele aproape ale tuturor celor 100 capete ale lui Teodor,

Punând mai jos în paralel capetele din centuria lui Teodor cu sursele lor, dup Gouillard, atragem aten ia i la paralelele descoperite de noi înainte de-a fi cetit pe Gouillard. Ele sunt puse în josul paginilor cari cuprind textul centuriei lui Teodor.

Centuria lui Teodor	Parainesis ad Monachos (Evagrie, P. G. 79, 1235)
1	27, 28, 30
2	30—31
3	32
4	33
5	19, 18
6	17, 18
7	12, 14, 16
8	11, 10, poate 21

1 , ta cod. Mosq. Typogr. 6 In 4®, seac. 16.

2 , în cod. Sabba it
409, sate. 13. fol. 318—332.

3 J Hausherr, Le tr ite de l'oraison d'Evagra lc Pontique, Re me d'Ascse et de Mystique, XV, 1930,

Cap. 66 pare luat din recenziunea mai lungă a Parenezei din cod. Barberinus Or.515 (sec. XIII).

Cap. 9—24 sunt luate din Practicus I (P. G. 40, 1220) și II (P. G. 40, 1224).

Cent. Teodor	Practicus (Evagrie)
9	I, 1
10	2, 3
11	23
12	24
13	6
14	26
15	28
16	II, 48, 49
17	?
18	34
19	47
20	48
21	53
22	54, 55
23	58
24	61

Cap. 47 e un dublet al cap. 21, cap. 25—40 exploatează : oglinda monachicească a lui Evagrie (P. G. 40, 1277).

Cent, Teodor	Oglinda (Evagrie)
25	6, 7, 11
26	10, 13, 14, 15
27	16
28	23 (i Marcu Ascetul)
29	27
30	10, 12, 31, 34, 35
31	37
32	38—40
33	39, 42, 44
34	47—51
35	58—59
36	65
37	82
38	57
39	?
40	90

Acum compilatorul trece la Tractatus ad Eulogium, atribuit lui Nil Ascetul (P. G. 79, 1093), dar care e mai degrabă al lui Evagrie, chiar dacă nu în forma actuală.

Cent. Teodor	Tract. ad Eulogium
41	11
42	15
43	16
44	27, 28
45	27
46	31

După o lungă întrerupere, plagiatul reia:

Cent. Teodor	Tract. ad 1
70	12
71	14
72	14
73	15
74	15
75	17
76	19
77	19
78	21
79	21
80	21
81	25
82	32
83	23
84	25
85	26
86	?
87	26

Între cap. 48 și 70 Teodor ia pe rând din De rerum monachalium rationibus (P. G. 40, 1252) și din recenziunea a scrierii De malignis cogitationibus (publicat de J. Muyltermans, A travers de tradition manuscrite d'Evagre le Pontique, Bibliothèque du Mus, Lowen 1932).

Cent	Teodor	Rerum monach.
	48	2
	49	2
	50	3—4
	51	?
	52	6, 5
	53	6
	54	7
	55	8
	56	8
	57	9
	58	9
	59	9
	60	10—11
Cent.	Teodor	De malignis cogit.
	61	1
	62	1, 3
	63	10
	64	23
	65	1
	67	26
	68	B. XLIV
	69	B. XLIV

Dela cap. 88 la 100 identificarea e mai grea. Nu se mai plagiaz Evagrie literal, ci se mai ia i din al i autori (cap. 90=apoftegma lui Theona, P. G. 65, 197 C; cap. 91=apoftegma lui Alonius, P. G. 65, 100), dar men ioneaz pe Arsenie (cap. 100 ; P. G. 65, 88 C. apoftegma 3).

Autorul centaurei e influen at îns mereu i de Sf. Maxim M rturisorul. El taie începuturile sentin elor împrumutate, las afar mijlocul, se sile te s ascund plagiatul i se str due te s dea un sens sentin ei astfel ciuntite. Cunoa te apatia, contempla ia i rug ciunea curat , dar cuget mereu la ascez . Compila ia e alc tuit între v. VIII i . un Evagrie stângaci, diluat cu citate biblice, pentru c lug rii mai simpli.

Theoreticon-ul(Cuvântul despre contempla ie)dateaz ,dup Gouillard, din v. XIV—XVII. Nu e o oper izvorît din tr ire. Îi lipse te c ldura, prospe imea. o lucrare cu preten ie de clasificare i specula ie.

Ale Sf. si de Dumnezeu purtatorului Parintelui nostru

TEODOR

marele ascet i episcop al Edesei

Una sut capete foarte folositoare¹

1. Odat ce prin harul bunului Dumnezeu ne-am lep dat de satana i de lucrurile lui i ne-am unit cu Hristos in baia na terii de-a doua, i acum, iar i, prin f g duin a monahal , s p zim poruncile Lui. Aceasta o cere dela noi nu numai îndoita f g duin a, ci i datoria fireasc . C ci fiind zidi i la început de Dumnezeu „buni foarte”, aceasta i trebuie s fim.² Chiar dac p catul, furîându-se din neaten ia noastră , a adus în noi starea potrivnic firii, dar am fost rechemat i iar i prin mulimea milei Dumnezeului nostru i am fost înnoi i cu patima Celui f r de patim . Cu pre am fost r scump ra i prin sângele lui Hristos, fiind izb vi i de vechea neascultare venit nou dela p rin i. De aceea, dac ne facem drep i, nu este nici un lucru mare. Mai de grab a c dea din dreptate este ceva jalnic i vrednic de osând .

2. Precum fapta bun f cut f r credin este cu totul moart i f r putere [efect], a a i credin a singur , f r fapte de dreptate, nu ne izb ve te din

1 Filocalia greac , ed. II, voi. I, p. 182—194

2 Propozitia e luat aproape literal dela Evagrie P. G. 79, 1237 D.

focul cel ve nic.¹ „Cel ce m iube te, zice Domnul, va p zi poruncile Mele”.² Dac iubim deci pe Domnul i credem în El, s ne sânguim întru lucrarea poruncilor Lui, ca s câ tig m via a ve nic . Iar dac trecem cu vederea p zirea poruncilor Lui, de cari ascult toat zidirea, cum ne vom numi pe noi credincio i, odat ce am fost mai cinsti decât toat zidirea, dar dintre toate singuri ne ar t m neascultori de poruncile F c torului i f r mul umire fa de Binef c tor?³

3. P zind poruncile lui Hristos, nu-I d m nimic Lui, care nu are trebuin de nimica i e D t torul tuturor bun t ilor. Ci ne facem bine nou în ine, câ tigându-ne via a ve nic i bucuria de negritele bun t i.⁴

4. Oricine ni se împotriva te la împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, chiar de ar fi tat l sau mama, sau oricine, s ne fie vrednic de scârb i de ur ;⁵ ca s nu ne auzim: „Cel ce iube te pe tat l i pe mama sa, sau pe altcineva mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine.”

5. S ne strângem cu toat puterea spre împlinirea poruncilor Domnului, ca s nu fim strâni de lanurile greu de deslegat ale poftelor rele i ale plcerilor stric toare de suflet.⁶ C ci atunci se va rosti i asupra noastr hot rrea rostit asupra smochinului neroditor: „Tae-l, ca s nu faci i locul netrebnic; c ci tot pomul care nu aduce road , se tae i în foc se arunc ”.⁷

1 La Evagrie P. G. 79, 1240 A, se spune: Nu izb ve te credin a i blestemul de focul cel ve nic, f r faptele drept ii.

2 Ioan 14, 21

3 Propozi ia din urm dup Evagrie P, G. 79, 1240 B.

4 Dup Evagrie, P. G. 79. 1240 B.

5 Dup Evagrie, P. G. 79, 240 B.

6 Dup Evagrie, P, G. 79, 1237 B.

7 Matei 21, 19.

6. Cel ce se lasă biruit de pofte și de plăceri și petrece în lume, va cădea degrabă în mrejele păcatului. Iar păcatul odată săvârșit, este foc împotriva păcelor, piatră împotriva obrazului, puhoi celor răgăsite. Căci toate acestea aduc în tot chipul pieirea celui ce săvârșete păcatul¹

7. Sufletul, cât vreme se află într-o stare potrivnică firii, sălbătici și nepădite de spinii plăcerilor, este locuința fiarelor străine, după cuvântul care s'a zis: „Acolo se vor odihni centaurii, acolo s'a încuibat ariciul și dracii se întâlnesc cu centaurii”.² Iar acestea sunt feluritele patimi de ocară. Dar când se va întoarce la starea cea după fire [căci poate, dacă vrea, până e împreunat cu trupul] și se va îmblânzi pe sine prin îngrijirea iubitoare a faptelor și va petrece potrivit cu legea lui Dumnezeu, fiarele încuibate mai înainte vor fugi și în locul lor vin îngerii, p zitorii vieții noastre, fiind când din întoarcerea lui zid de bucurie; și harul Preasfântului Duh coboară în el, învățându-l cum să se păstreze în bine și să înainteze spre cele mai înalte.

8. Prin ei definesc rugăciunea ca armă duhovnicească și spun că nu trebuie să ieșim în război, ca să nu fim luați în robie și duși în arăvră jmaului. Dar rugăciunea curată nu poate dobândi cel ce nu stăruie pe lângă Dumnezeu întru inimă curată. Căci El este cel ce dă rugăciunea celui ce se roagă, și învață pe om cunoștința.³

9. Nu atârni de noi ca patimile să turbure sufletul și să-l atace cu război. Dar atârni de noi să zbovească gândurile lor în untrul nostru și să stăruiască patimile. Primul lucru este făr de păcat, în-

1 Evagrie, col. 1237 A.

2 Evagrie, 1236 C.

3 Evagrie, 1236 C.

trucât nu atârân de noi. Al doilea, dac vom învinge, dup ce ne-am luptat b r b te te împotriva lui, ne aduce cununi, iar dac am fost birui i, din mole eal i latitate, ne aduce pedepse.

10. Trei sunt patimile cele mai generale, din cari se nasc toate: iubirea de pl cere, iubirea de argint i iubirea de slav . Acestora le urmeaz alte cinci duhuri ale r ut ii. Iar din acestea se na te un roi mare de patimi i toate chipurile r ut ii cu multe fe e. Deci cel ce a biruit pe ace ti trei conduc tori i frunta i, a surpat împreun cu ei i pe cei cinci i a supus apoi toate patimile.

11. Toate câte le-am f cut cu patim , ne asupresc apoi sufletul în chip p tima prin amintirile lor.¹ Iar când se vor terge amintirile p tima e cu totul din inim , ca s nu o mai momeasc pe ea, apare semnul iert rii p catelor de mai înainte. C ci pân ce sufletul se mi c cu patim , se arat i st pânirea p catului în el.

12. Patimile trupe ti i materiale se mic oreaz i se ve tejsc prin suferin ele trupului. Iar cele suflete ti i nev zute se sting prin smerita cugetare, prin blânde e i dragoste.

13. Pofa e ve tejit de înfrânare i de smerita cugetare; mânia aprins o îmblânze te dragostea; iar gândul r t citor îl adun rug ciunea întins cu pomenirea lui Dumnezeu.² A a se cur esc cele trei p ri ale sufletului. C ci aceasta ar tând-o dumnezeescul Apostol, a zis: „Urma i pacea cu toat lumea i sfinenia, f r de care nimenea nu va vedea pe Dumnezeu”.³

1 Dup Evagrie Ponticul, *Capita practica*, P. G., 40, col. 1128 C. cap. 23.

2 Idem, *Op. cit.*, P. G. 40, col. 1224 A.

3 *Evrei* 12, 14.

14. Unii au întrebat cu nedumerire: oare gândul stârne te patima, sau patima gândul? i între ei, unii zic c aceea, alii c acesta. Eu zic c din patimi se stârnesc gândurile. C ci dac n'ar fi fost patimile în suflet, nu l'ar fi turburat gândurile lor.¹

15. Dracii, cari ne r zboesc pururea, au obiceiul s ne împiedece dela virtu ile cari ne sunt nou cu putin i folositoare, dar s ne îndemne cu putere spre cele ce ne sunt cu neputin i nefolositoare. Ei silesc pe cei ce înaintez în ascultare, s fac lucrurile celor ce se lini tesc [ale isicha tilor]; iar pe cei ce se lini tesc i tr esc în singur tate, îi împing la dorin a vie ii de ob te. i de acest me te ug se folosesc la orice virtute. Dar noi s nu ignor m planurile lor, tiind c toate sunt bune la vreme i cu m sur , i iar i c toate cele f r m sur i ne la vreme sunt v t m toare.²

16. Pe cei ce petrec în lume i sunt aproape de materiile patimilor, dracii îi r zboesc i-i lupt cu r zboiul lucrurilor. Iar pe cei din pustie, pentru raritatea lucrurilor, îi sup r cu gândurile. Dar e cu mult mai cumplit r zboiul al doilea, ca cel dintâi. C ci r zboiul prin lucruri are trebuin de vreme, de loc i de isusin .³ Dar cel al min ii este u or de pornit i greu de oprit. Ajutor împotriva acestei lupte netrupe ti ni s'a dat rug ciunea curat , din care pricin s'a i rânduit s se fac neîncetat. Ea înt re te mintea pentru lupt , ca una care poate s se s vâr-easc i f r trup.

17. Ar tând omorîrea des vâr it a patimilor, dumnezeescul Apostol zice: „Iar cei ce sunt ai lui Hristos, trupul i-au r stignit împreun cu patimile

1 Dup Evagrie, Op. cit., P. G. 40, col. 1228 D, cap. 26.

2 Dup Evagrie, Op. cit. P. G., 40, col. 1229 A, cap. 28.

3 Dup Evagrie, Op. c, P. G. 40, col. 1245 cap. 48-49.

i cu poftele lui". Caci când omorâm patimile și stingem poftele și supunem cugetul trupesc Duhului, atunci lum cruccea și urmăm lui Hristos. Fiindcă retragerea nu e nimic altceva decât omorârea patimilor și ar-tarea vieții celei ascunse în Hristos.

18. Cei ce sunt slabi și de răscăla trupului morții acesteia și renunță la lupta de fiecare ceas cu el, și nu învinovătesc trupul, ci pe ei înșiși. Caci dacă nu i-ar fi dat putere, îngrijindu-l ca să se trezească la pofte, nu ar fi fost atât de chinuși de el.¹ Oare nu văd pe cei ce sau răstignit pe ei înșiși împreună cu patimile și cu poftele lor și poartă moartea lui Iisus în trupul lor muritor, ca să-l aibă mai degrabă ajutător spre cele bune și nu potrivnic, ci supus legii dumnezeiești și dus de ea? Să facă deci și aceștia aia și se vor bucura de aceeași odihnă.

19. Orice consimțire a gândului cu vreo poftă oprită, sau orice învoiere la plăcere, este păcat pentru monah. Caci întâi începe gândul să întunece mintea prin partea pătimitoare [afectiv], apoi se învoiește sufletul cu plăcerea, nestăruind în luptă.² Aceasta se numește consimțirea, care, precum s'a zis, este păcat. Iar aceasta dăinuind, stărnește ceea ce se numește patima. Apoi, câte puțin, vine la săvârșirea păcatului cu lucrul. De aceea fericește, Proorocul pe cei ce izbesc pruncii babiloneni de piatră. Chestiunea e împedecă pentru cei prevăzătorii cuminici.

20. Îngerii, fiind slujitori ai dragostei și ai păcii se bucură de pocăința noastră și de sporirea în virtute. De aceea se sărguiesc să ne umple de vederi duhovnicești și ne ajută la tot ce e bun. Dimpotrivă, dracii, fiind pricinuatorii mâniei și ai răutății, se bu-

1 După Evagrie. Op. c. P. G. 40. col. 1232, cap. 34.

2 După Evagrie, Op. c. P. G. 40, 1233 A, cap. 46. 47. -

cur de sc derea virtu ii i se str duesc s ne abat sufletele spre n lucriri urîte.¹

21. Credin a este un bun l untric. Ea na te în noi frica lui Dumnezeu. Iar frica lui Dumnezeu ne înva p zirea poruncilor, care se nume te f ptuire. Iar din f ptuire odr sle te cinstita nep timire. Iar rodul nep timirii este iubirea, care e plinirea tuturor poruncilor, strângându-le i inându-le pe toate.²

22. Precum sim irea trupului, când e s n toas , simte boala care îl st pâne te, iar cel ce nu o simte, bole te de nesim ire, a a i mintea, cât vreme are nev t mat , lucrarea sa, cunoa te puterile sale i tie de unde îi vin patimile cu mai mult silnicie i spre acea parte îi îndreapt lupta cu t rie. Dar e trist când îi cheltue te zilele în nesim ire, asem nându-se celui ce lupt noaptea i nu vede gândurile vr jma ilor.³

23. Când puterea noastr ra ional se îndeletnice te neîncetat cu contemplarea virtu ilor, cea pofitoare se întinde numai spre ele i spre d t torul lor Hristos, iar iu imea se înarmeaz împotriva dracilor, atunci puterile noastre lucreaz potrivit cu firea.⁴

24. Dup Grigorie Teologul, tot sufletul ra ional are trei p ri. Virtutea, care îi are temelia în partea ra ional , a numit-o chibzuin , în elegere i în elepciune. Cea din iu ime, b rb ie i r bdare. Iar cea din partea pofitoare, dragoste, neprih nire i înfrânare. Dreptatea e sem nat în toate acestea, f cându-le s lucreze în armonie. Prin chibzuin sufletul lupt împotriva Puterilor vr jma e i ap r virtu ile; prin neprih nire prive te lucrurile f r patim ; prin dra-

1 Dup Evagrie, Op. c. P. G. 40, col. 1233 A, cap. 48.

2 Dup Evagrie, Op. c. P. G. 40, col. 1233 C, cap. 53.

3 Dup Evagrie Op. c. P. G. 40 col. 1233 C. cap. 54. 55.

4 Dup Evagrie, Op. c. P. G. 40, 1233 D, 1235 A, cap. 58,

goste face pe om s iubeasc pe to i ceilal i ca pe sine însu i; prin înfrânare tae toat pl cerea; iar prin b rb ie i r bdare înarmeaz spre r zboaiele nev zute. Aceasta e armonia organului bine r sun tor al sufletului.¹

25. Cel ce poart grij de neprih nire i dore te fericita cur ie, pe care n'ar gre i cineva s o numeasc nep timire, s - i asupreasc i s - i struneasc trupul, cu gând smerit, chemând harul dumnezeesc, i va câ tiga ceea ce dore te. Iar cel ce- i hr ne te trupul în neînfrânarea mânc rilor, va fi chinuit de duhul curviei. C ci precum apa mult stinge flac ra, a a foamea sau înfrânarea, împreun cu smerenia sufletului, stinge ferbin eala trupului i n lucirile urîte.

26. Patima pomenirii r ului s fie departe dela sufletul t u, iubitorule de Hristos. S nu dai nicidecum loc du m niei. C ci ca un foc ascuns în pae, a a lucreaz pomenirea r ului în inim . Roag -te mai degrab cu c ldur pentru cel ce te-a întristat i f -i orice bine pe care l-ar putea face mâna ta, ca s izb ve ti sufletul t u dela moarte i s nu fi f r îndr znire în vremea rug ciunii tale.²

27. În sufletele smerite se odihne te Domnul; iar în inimile celor mândri, patimile de ocar .³ C ci nimic nu le înt re te pe acestea a a de mult împotriva noastr , ca gândurile de mândrie. i nimic nu desr d cineaz a a de mult buruenile rele din suflet, ca fericita smerenie. De aceea pe drept s'a numit i ucig toare de patimi.

28. S se cur easc sufletul t u de amintiri rele i s fie c l uzit de lumina gândurilor celor mai

1 Dup Evagrie, Op. c. P, G. 40, col. 1336 B-C, cap. 61.

2 Dup Evagrie, Sententiae ad eos qui in coenobiis et xenodochiis habitant fratres, P. G. 40. 1273,

3 Dup Evagrie, Op. c., P. G. 40, 1273.

bune, având în mintea ta pururea cuvântul: „Inima iubitoare de pl cere este închisoare i lan în vremea ie irii, iar cea iubitoare de osteneal , u deschis ". C ci într'adev r sufletele curate când ies din trup sunt c l uzite de Îngeri, cari le conduc de mân spre via a fericit . Iar pe cele întinate i nepoc ite le vor lua, vai, dracii.¹

29. Frumos e capul împodobit cu diadem de mare pre,² cu pietri din India i cu m rg ritare str lucitoare. Dar neasem nat mai frumos este sufletul îmbog it cu cuno tin a lui Dumnezeu i luminat cu cele mai limpezi vederi, având s l luit în sine pe Preasfântul Duh. i cine va povesti, cum se cuvine, frumuse ea acelui suflet fericit?

30. S nu la i s se s l luiasc în tine iu imea i mânia. C ci b rbatul mânios, zice, nu e cu bun chip. Iar în inima celor blânzi se odihne te în elepciunea.³ De va st pâni în sufletul t u patima mâniei, vor fi mai mari ca tine cei ce locuesc în lume; i vei fi ru inat, ca unul ce n'ai fost îmbun t it de singur tate.⁴

31. În orice ispit i în orice r sboiu folose te rug ciunea ca arm nebiruit i vei învinge prin harul lui Hristos. Dar aceasta s - i fie curat , precum ne înva în eleptul nostru înv tor. „C ci vreau, zice, s se roage b rba ii în orice loc, ridicând mâini cuvioase, f r mânie i f r gânduri". C ci cel ce nu poart grij de o astfel de rug ciune, va fi predat ispitelor i patimilor.⁵

32. S'a scris c vinul învesele te inima omului. Dar tu, care ai f g duit s te tângue ti i s plângi,

1 Dup Evagrie, Ibidem.

2 Dup Evagrie, Op. cit. P. G. 40, 1279.

3 Evagrie, Ibid. 4 Ibi l. 5 Dup Evagrie, Ibid.

ocole te această veselie și te vei veseli de daruri duhovnicești. Căci înveselindu-te de vin, vei conviețui cu gânduri de rușine și vei ajunge în multe suferințe.¹

33. Ia seama să nu petreci sărbătorile în bucurii de vin, ci în înnoirea minții și curățarea sufletului. Căci umplându-ți pântecul și îmbătându-te de vin, mai degrabă vei mânii pe înainte stătorul sărbătorii.

34. Ni s'a rănduit să priveghiem totdeauna în cântări, în rugăciuni și în cetiri, dar mai ales în sărbători. Căci monahul care priveghiază în silă și subiază în alegerea spre vederi folositoare de suflet, iar somnul mult îngroașă mintea. Dar ia seama să nu te dedai în priveghiere la povestiri de arte sau la gândurile rele. Căci e mai bine să dormi decât să priveghezi în jurul vorbelor și al gândurilor de arte.²

35. Cel ce nutrește arpe în sân și gândurile în inimă, va fi omorât: cel dintâi mușcă în trup de dinții otrăvitori; iar celalalt îngrămădind în suflet otrava purtătoare de moarte. Deci să omorâm repede puierii și să nu purtăm în inimă gândurile rele, căci să nu suferim amar.³

36. Sufletul curat se poate numi, pe drept cuvânt, vas ales, grație din închis, isvor pecetluit și scaun al simțirii. Iar cel întinat de pete necurate, e plin de putoarea mocirlei.⁴

37. Am auzit dela bătrâni încercați în faptuire, că gândurile rele se nasc în suflet din frumusețea

1 După Evagrie, Ibid.

2 După Evagrie, Ibid.

3 După Evagrie, Ibidem. Să nu creștem în inimă și mâna gândurilor rele, căci să nu le naștem în dureri.

4 După Evagrie. Op. c. P. G. 40, 1280.

hainelor, din s turarea stomacului i din întâlniri v t m toare.¹

38. Pofta banilor s nu s l luiasc în sufletele asce ilor. C ci monahul mult câ tig tor e ca o corabie ce ia ap pe dedesubt, e r sturnat de valurile grijilor i scufundat în adâncul desn dejdii. Iubirea de argint e maica multor patimi, fiind numit , pe drept cuvânt, r d cina tuturor relelor.

39. Lipsa de avere i t cerea sunt o comoar ascuns în arina petrecerii monahice ti. „Mergând deci, vinde averile tale i le d s racilor" i apoi câ tig această arin i, s pând comoara, p streaz -o ie nefurat , ca s te îmbog e ti cu o bog ie care nu se gole te.

40. De locue ti cu un P rinte duhovnicesc i ai sim it folosul dela el, nimenea s nu te despart de dragostea lui i de împreun locuirea cu el. S nu-l judeci în ceva, s nu-l vorbe ti de r u dac e ti mustrat sau lovit, s nu dai ascultare vreunuia care-l defaim , s nu te înso e ti cu cel ce-l batjocore te, ca s nu se mânie Domnul asupra ta i s te tearg din cartea celor vii.²

41. Nevoin a supunerii se des vâr e te prin lep darea de sine, precum am înv at; iar cel ce se str due te în aceasta, s se îngr deasc cu trei arme: cu credin a, cu n dejdea i cu dragostea prea cinstit i dumnezeesc , ca înt rit prin ele, „s lupte lupta cea bun i s ia cununa drept ii".

42. S nu fi judec torul faptelor P rintelui t u, ci împlinitorul poruncilor lui. C ci dracii au n ravul s - i arate lipsurile lui, ca s - i astupe urechile dela cuvintele lui i a a s te scoat din lupt ca pe un

1 Dup Evagrie, Ibidem.

2 Dup Evagrie, Op. c. P. G. 40, 1281.

osta slab i fricos, sau s te fure prin gânduri de necredin i s te fac neputincios pentru orice virtute.

43. Cel ce nu ascult de poruncile P rin ilor, calc cele mai însemnate datorii ale f g duin ii. Iar cel ce a luat în bra e ascultarea, junghiindu- i voia sa cu sabia smeritei cuget ri, împline te, dup puterea sa, cele ce le-a f g duit lui Hristos în fa a multor martori.

44. Luând seama, am cunoscut i am înv at limpede c vr jma ii vie ii noastre, dracii, pismuesc foarte tare pe cei ce se nevoesc în ascultarea P rin ilor, scrâ nind din din i împotriva lor i n scocind tot felul de uneltiri. Ce nu fac i ce nu le furi eaz în minte, ca s -i desfac din bra ele p rinte ti? Le d prilejuri a a zise binecuvântate, stârnesc înt rît ri, ridic ur împotriva P rintelui, înf i eaz sfaturile lui ca dojane, i mustr rile lui, ca s ge i ascu ite. Ce, zic, din om liber te-ai f cut rob i înc rob al unui despot f r mil ? Pân când te vei l sa ros de jugul robiei i nu vei vedea lumina libert ii? Apoi te împing la primiri de oaspe i, la cercet ri de bolnavi i la îngrijirea de cei s raci. Pe urm laud peste m sur nevoia lini tirii i a singur t ii celei mai de pe urm i sam n tot felul de neghin rea în inima osta ului evlaviei, numai ca s -l scoat din turma duhovniceasc i s -l trag dela limanul neînvmforat, spre a-l arunca în vârtejul pierz tor de suflet al m rii înfuriate. La urm , luându-l ca pe un rob în st pâניה lor, îl folosesc dup voile lor cele rele.

45. Dar ie, celui ce e ti în ascultarea P rintelui, s nu-i scape nebgat în seam viclenia vr jmailor i a potrivnicilor. Nu uita nici de f g duin a ce ai dat-o lui Dumnezeu. S nu te la i biruit de oc ri, s nu te înfrico ezi de mustr ri, de batjocuri i de lu ri în răs, s nu te supui gândurilor rele cari umfl

lucrurile, s nu fugi de asprimea p rinteasc i s nu necinste ti jugul blând al smereniei prin îndr sneala pl cerii de sine i a înc p ân rii. Ci punându- i la inim cuvântul Domnului, c : „Cel ce va r bda pân la sfâr it, acela se va mântui", poart cu r bdare lupta ce- i este dat ie, privind la Iisus, c pe- tenia i des vâr itorul credin ii noastre.

46. Aurarul, aruncând aurul în topitoare, îl face mai curat. Iar monahul nou venit, începând nevoia supunerii i r bdând focul tuturor întrist rilor vie ii dup Dumnezeu i a a înv ând cu osteneal i cu r bdare mult ascultarea, topindu- i n ravurile sale vechi deprinde smerenia, recâ tig str lucirea i se face vrednic de comorile cere ti, de via a cea nepieritoare i de locul cel fericit, de unde a fugit durerea i suspinarea i unde s'a s dit veselie i bucurie neîncetat .

47. Credin a dreapt i l untric na te frica de Dumnezeu. Iar frica de Dumnezeu ne înva p zirea poruncilor. „C ci frica Lui, zice, na te p zirea poruncilor". Din p zirea poruncilor se na te virtutea cu fapta, care e începutul virtu ii contemplative. Iar roada acestora e nep timirea. Din nep timire apoi se na te în noi dragostea.¹ Iar despre dragoste zice înv - celul iubit: „Dumnezeu este dragoste i cine r mâne în dragoste r mâne în Dumnezeu i Dumnezeu în el".²

48. Cât de frumoas i bun e vie uirea monahilor! Cât de frumoas i bun este dac se deap n dup rânduelile i legile pe cari le-au pus c peteniile i înainte st t torii ei, înv a i de Duhul. C ci osta ul lui Hristos trebuie s fie nematerialnic i lipsit de grija oric rui gând i fapte lume ti, precum zice Apostolul:

1 Vezi înainte cap, 21.

2 an 4, 16.

„Nimenea, osta fiind, nu se încurc cu trebile vie ii, ca s plac celui ce strânge oaste”.¹

49. Deci monahul trebuie s fie nematerialnic, nep tima , în afar de toat pofta rea, neiubitor de desftare, nededat vinului, nemole it, netrândav, neiubitor de argint, neiubitor de pl cere, neiubitor de slav de art . C ci de nu se va scoate cineva pe sine din acestea, nu va putea dobândi vie uirea aceasta îngereasc . Iar celor ce o tr esc dup cum se cuvine, jugul ei este blând i sarcina u oar , n dejdea dumnezeesc u urând toate. Dulce este o asemenea via , pl cut este f ptuirea, bun este partea care nu se va lua dela sufletul care a dobândit-o.²

50. Cel ce te-ai lep dat de grijile vie ii i ai îmbr cat lupta nevoii, s nu pofteti a avea bog ie spre a împ ri s racilor. C ci i aceasta este o amgire a celui r u, care ne împinge la slav de art , ca s încurce mintea în tot felul de ocupa ii. Chiar dac ai numai pâine i ap , po i s îi câ tigi cu ele plata iubirii de str ini. Iar de nu ai nici acestea, ci prime ti pe str in numai cu gând bun i-i dai cuvânt de mâng ere, de asemenea po i s -i câ tigi plata iubirii de str ini. Ai pentru aceasta ca pild pe v -duva, pentru care m rturise te Domnul în Evanghelie i care a întrecut prin cei doi b nu i gândul i puterea boga ilor.³

51. Acestea s'au spus pentru cei ce se îndeletnicesc cu lini tirea [isihia]. Iar cei ce se afl sub ascultarea P rintelui, un lucru numai s aib în minte: s nu cad întru nimic din porunca p rinteasc . F când aceasta, au isbândit totul. Precum dimpotriv ,

1 II Tim. 2, 4; dup Evagrie, Rerum.monachalium rationes, P, G. 40. 1253 („Schija monachiceasc ” Filocalia rom. vol. I. p. 40).

2 Ibid.

3 Dup Evagrie, Op. c., P. G. 40, 1255 (Filoc. I, 41).

cei ce vor c dea din această porunc i petrecere, vor fi nevrednici de orice virtute i petrecere duhovniceasc .

52. ine i acest sfat al meu, iubitorule de Hristos: iube te înstr inarea, desf cându-te de împrejur rile din tara ta, ca s nu fi luat de grijile familiei i de prietenii rudeniilor. Fugi de z bovirea în ora e i st rue te în pustie, zicând cu Proorocul: „Iat m'am dep rtat fugind, i m-am s l luit în pustie”.¹

53. Caut locurile singuratice i dep rtate de lume, i chiar dac vor fi rare i anevoe de g sit cele trebuincioase vie ii, s nu-i fie fric . De te vor înconjura vr jma ii ca albinele sau ca viespii cei r i, bânduindu-te cu tot felul de r sboae i turburându-te cu toate felurile de gânduri, s nu te sperii, s nu le dai ureche ascult toare, nici s fugi de locul luptei. St rue te mai degrab cu îndelung r bdare, cântând în tine i zicând: „A teptând am a teptat pe Domnul, i a luat aminte la mine i a auzit rug ciunea mea”. i atunci vei vedea m re iile lui Dumnezeu: ajutorul, ocrotirea i orice alt purtare de grij în vederea mântuirii.²

54. Ca prieteni trebuie s ai, iubitorule de Hristos, pe cei ce-i sunt de folos i-i ajut la vie uirea ta. „B rba i pa nici, zice, s - i fie prietenii t i, fra i duhovnice ti i P rin i sfin i”; despre cari i Domnul nostru a zis: „Mama mea i fra ii mei, ace tia sunt, cari fac voia Tat lui meu celui din ceruri”.³

55. S nu pofteti mânc ri felurite i de mult pre i desf t ri aduc toare de moarte. C ci „cea

1 Ps. 44, 8; Dup Evagrie, Op. c., P. G. 40, 1257 (Filoc. I, p. 43).

2 Dup Evagrie, Ibidem,

3 Dup Evagrie, op. c., P. G. 40, 1260 (Filoc. f, p. 43). Mt. 12, 50;

dedat desf t rilor, zice, a murit fiind înc vie".¹ Dacă e cu puțin , fugi chiar de s turarea cu cele u or de g sit, c ci s'a scris: „Nu v am gi i cu s turarea stomacului”.²

56. Petrecerea deas afar de chilia ta s o lapezi, dacă i-ai ales s te lini te ti. C ci este foarte p gubitoare, ia harul, întunec judecata, vesteje te dorul. De aceea s'a zis: „R t cirea poftei schimb mintea cea f r r utate”.³ Prin urmare tae leg turile cu cei mul i [afec iunile fa de cele multe] ca s nu se împr tie mintea i s nu-i turburi puțin a [modul] lini tirii.

57. ezând în chilia ta, s nu faci lucrul t u f r judecat i plin de lene. C ci cel ce c l to re te f r int , se va osteni în de ert. Ci ine-te de lucrarea cea bun : adun - i mintea, ine mereu înaintea ochilor ceasul din urm al mor ii, adu- i aminte de de ert ciunea lumii, cât de în el toare, de nepu- tincioas i f r de pre este, cuget la înfrico ata dare de seam , cum au s înf i eze du m no ii purt tori de catastife faptele noastre, cuvintele, gândurile pe cari ei ni le-au strecurat în minte, iar noi le-am primit. Adu- i aminte i de muncile iadului i cum stau acolo închise sufletele, aminte te- i i de acea mare i înfrico at zi, adic de învierea cea de ob te i de înf i area înaintea lui Dumnezeu, de cea din urm hot rîre a Judec torului care nu gre e te. Gânde te-te la osânda care va pune st pânire pe p c to i, la ru inea, la mustrarea con tiin ii, la scoa- terea afar dela Dumnezeu i la aruncarea în focul cel ve nic, la viermele care nu moare, la întunerecul cel neluminat, unde este plângerea i scrâ nirea

1 I Tim. 5, 6. Dup Evagrie", Ibidem (Filoc, I. p, 44),

2 Prov. 24, 15.

3 În elep, Sol. 4, 12. Dup Evagrie. Ibidem.

din ilor. La acestea i la toate celelalte chinuri gândindu-te, s nu lipse ti a-i uda obrazii, haina, locul unde ezi cu iroae de lacrimi, c ci cu asemenea gânduri am v zut pe muli dobândind mare mulime de lacrimi i cur indu- i în chip minunat toate puterile sufletului.¹

58. Dar gânde te-te i la bun t ile cari a teapt pe cei drep i: la înf i area dea dreapta lui Hristos, la glasul St pânului, care-i binecuvânta, la mo tenirea Împ r iei cerurilor, la darul cel mai presus de minte, la lumina aceea a tot dulce, la bucuria care nu are sfâr it i nu e întrerupt de întristare, la loca urile acelea cere ti, la petrecerea cu Îngerii i la toate celelalte bun t i f g duite celor ce se tem de Domnul.²

59. Aceste gânduri s stea la mas cu tine, s doarm cu tine i s se scoale cu tine. Ia seama s nu le ui i pe acestea niciodat , ci ori unde ai fi s nu- i desfaci mintea de amintirea lor, ca s fug gândurile rele. i vei fi plin de mâng ere dumnezeesc . Iar sufletul care nu e îngr dit de aceste gânduri, nu poate dobândi lini tirea. C ci izvorul care nu are ap , în zadar poart acest nume.³

60. Pentru cei ce caut lini tirea, s'a legiuit această rânduial : post, cât e cu puțin , priveghere, culcare pe jos i toate celelalte rele p timiri, pentru odihna ce va s vie. C ci „nu sunt vrednice p timirile vremii de acum, fa de slava ce ni se va descoperi nou ”.⁴ Dar mai ales rug ciune curat , s zic aproape neîncetat i neîntrerupt . C ci aceasta este zid sigur, liman lini tit, paznic a virtu ilor, omorîre a patimilor, înt rire a sufletului, cur ire a

1 Dup Evagrie, Op. c., G. 40. 1261 (Filoc. I. p. 45—46),

2 Dup Evagrie, Ibidem.

3 Ibidem. 4 Rom. 8, 18.

minii, odihnă a celor osteniți, mângâiere a celor ce plâng. Rugăciunea este vorbire cu Dumnezeu, vedere a celor nevzute, încredințare despre cele dorete, petrecere a îngerilor, îndemn la virtuți, ipostas al celor nedjduite. Prinde-te cu toată puterea de această împărăție a virtuților, o nevoitorule! Roagă-te cu frică și cu cutremur, cu minte trează și veghietoare, ca să fie primit de Domnul rugăciunea ta.¹ Căci: „Ochii Domnului, zice, peste cei drepți și urechile Lui la cererea lor”.

61. S'au zis de cineva dintre cei vechi cu mult dreptate și foarte nimerit, că cei dintâi dintre dracii cari ni se împotrivesc cu războiu sunt cei cărora li s'au încredințat dorințele comiei pântecelui, cei ce ne pun în minte iubirea de arginți și cei ce ne îmbie spre slava de artă. Iar toți ceilalți vin pe urma acestora, luând în primire pe cei răniți de ei.²

62. Cu adevărat luând aminte am cunoscut că nu poate cădea omul în vre-un păcat sau în vre-o patimă oarecare, de n'a fost rănit mai înainte de vre-unul din aceste trei. De aceea și diavolul a adus atunci înaintea Mântuitorului aceste trei gânduri. Dar Domnul nostru ar tându-se mai puternic ca ele, a poruncit diavolului să plece înapoi, dându-ne nouă biruință. Să împotriva aceluia, ca un Sfânt până bun și de oameni iubitor. Căci El a îmbrăcat un trup întru toate asemenea pătimitorului nostru afară de păcat, și ne-a arătat că rarea neînțeleptă a nepțimirii, pe care umblând, dăm iarăși în noi chip omului nou, care se înnoiește după chipul Celui ce l-a făcut pe el.³

1 După Evagrie, Op., c. P., G. 49. 1261-1264 (Filoc. I, p. 46—47),

2 Evagrie, Capete despre diferite gânduri rele. P. G. 79, 1200 (Filoc.

I. p., 49).

3 După Evagrie, Op. c., P. G. 79, 1201 (Filoc., I. e.).

63. Cuvântul lui David ne înva s urîm cu ur des vâr it pe draci, ca pe vr jma ii mântuirii noastre. Iar acest lucru este foarte trebuitor pentru lucrarea virtu ii. Cine este deci cel ce ur te cu ur des vâr it pe vr jma i? Cel ce nu mai p c tue te cu lucrul sau cu gândul. Dar cât vreme se afl în noi uneltele prieteniei fat de ei, adic pricinile patimilor, cum vom dobândi în noi ura fat de ei?

C ci inima iubitoare de pl ceri nu poate s o hr - neasc pe aceasta din sine.

64. Haina de nunt este nep timirea sufletului raional, care s'a desp r it de pl cerile lume ti i s'a lep dat de toate poftele necuvenite, ocupându-se cu gânduri iubitoare de Dumnezeu i cu medita ia precurat a vederilor. Dar patimile de ocar i z bovirea în ele desbrac sufletul de haina neprih nirii i-l îmbrac în haine zdren uroase i murdare. C ci i în Evanghelie se arat c acela care a fost legat de mâini i de picioare i a fost aruncat în întunerecul cel mai dinafar avea haina esut din astfel de gânduri i de fapte, i de aceea Cuvântul a socotit c nu este vrednic de nunta dumnezeeeasc i nestic - cioas .¹

65. Despre iubirea de sine, care ur te pe toi, un oarecare în elept a spus cu dreptate: Cel dintâi dintre toate gândurile este acest r sboiu al iubirii de sine. El este ca un tiran, împreun cu care r pesc mintea i cei trei i cei cinci.

65. M-a mira dac , s turându-se cineva de mânc ri, ar putea dobândi nep timirea. C ci nep timirea nu este înfrânarea dela p catul cu lucrul, fiindc aceasta se zice înfrânare, ci aceea care desr d cineaz din cugetare gândurile p tima e. Aceasta s'a numit i cur ia inimii.

¹ Dup Evagrie, *Gapita Practica al Anatolium*, P. Q. 40 1231, cap. 64.

67. Mai u or este a cur i un suflet necurat decât a readuce la s n tate un suflet odat cur it i iar i r nit. C ci celor ce s'au lep dat de curând de turburarea lumii, în orice gre eli ar fi c zut, le e mai u or s ajung la nep timire. Dar celor ce au gustat din cuvintele bune ale lui Dumnezeu i au umblat pe calea mântuirii, dar apoi iar i s'au întors la p cat, anevoe le este s dobândeasc nep timirea, pe deo parte pentru reaua deprindere i pentru urîta obi nuin , pe de alta pentruc dracul întrist rii sare mereu înaintea ochilor i le aduce în fat idolul p catului. Dar sufletul sârguincios i iubitor de ostoneal izbânde te u or i în acest lucru greu de izbândit, cu împreun lucrarea harului dumnezeesc. C ci acesta ne iube te cu îndelung r bdare, ne chiam la poc in , iar pe cei ce se întorc îi prime te cu mila negr it a îndur rilor, cum am înv at din Evanghelie prin parabola fiului risipitor.

68. Nimenea dintre noi nu e în stare s biruiasc cu dela sine putere uneltirile i me te ugirile celui viclean, ci cu puterea nebiruit a lui Hristos. Deci în zadar s'au am git cei ce se mândresc, l udându-se c au desfiinat p catul prin nevoinele s vâr ite de ei i prin voia lor liber . Acesta nu poate fi desfiinat decât prin harul lui Dumnezeu, ca unul ce a i fost omorît prin taina de pe cruce. De aceea i lumin torul Bisericii, Ioan gur de Aur, zice c „nu ajunge râvna omului, dac nu se bucur i de rev rsarea ajutorului de sus", dar iar i c „nu câ tig m nimic din rev rsarea harului de sus, dac nu este râvn . Acestea amândou le arat Iuda i Petru. Cel dintâi bucrându-se de mult ajutor, n'a folosit nimic, fiindc n'a adus cele ale sale. Iar Petru, cu toate c a râvnit, fiindc nu s'a bucurat de niciun ajutor, a c zut. Din acestea dou se ese virtutea. De aceea v rog, zice,

nici s nu dormi i aruncând totul asupra lui Dumnezeu, nici sârguindu-v s nu socoti i c dobândi i totul prin ostenelele voastre".

69. Dumnezeu nu vrea ca noi s z cem pe spate. De aceea nu face El totul. Dar nu vrea nici s fim mândri. De aceea n'a l sat pe seama noastr totul, ci sco ând din fiecare ceea ce este v t m tor, ne'a l sat nou ceea ce este de folos. Bine înva i Psalmistul: „De nu va zidi Domnul casa, în zadar va priveghia cel ce p ze te i ostene te". C ci este cu neputin omului s calce peste aspid i vasilisc i s încalece peste leu i peste b laur, dac nu se va fi cur it mai 'nainte, pe cât e cu putin omului, i nu-l va fi înt rit apoi Cel ce a zis Apostolilor: „Iat v'am dat vou putere s c lca i peste erpi i peste scorpii i peste toat puterea vr jma-ului". De aceea ni s'a i poruncit s cerem în rug ciune dela Domnul „s nu ne duc pe noi în ispit , ci s ne isb veasc de cel viclean". C ci de nu ne vom isb vi prin puterea i ajutorul lui Hristos de s ge ile cele aprinse ale celui viclean i de nu ne vom învrednici astfel s dobândim nep timirea, în zadar ne vom osteni, socotind s ispr vim ceva prin puterea sau sârguina noastr . Deci cel ce vrea s se ridice împotriva uneltirilor diavolului i s le fac fr putere i s fie p rta de slava dumnezeesc , e dator s cear cu lacrimi, cu suspine, cu dor nes turat i cu suflet fierbinte, ziua i noaptea, ajutorul i sprijinirea lui Dumnezeu. Iar cel ce vrea s se împ rt easc de acestea, trebuie s - i fac sufletul s u curat de toat dulcea împâtimire de lume i de patimile i poftetele protivnice. C ci despre asemenea suflete zice Dumnezeu: „Voiu locui i voiu umbla întru ei". Iar Domnul a zis ucenicilor: „Cel ce m iube te pe

mine va p zi poruncile mele i Tat l meu îl va iubi pe el, i vom veni i ne vom face loca în el".¹

70. Careva dintre cei vechi a spus un cuvânt foarte în elept i lesne de priceput despre gânduri, zicând: „Judec gândurile în divanul inimii, dac sunt ale noastre, sau ale protivnicilor. i pe cele ale noastre i bune a eaz -le în c mara cea mai din untru a sufletului, p zindu-le închise în vistieria cea nejeffit . Iar cele protivnice alung -le, pedepsindu-le cu loviturile cuget rii ra ionale, nedându-le nici loc nici s la în cuprinsul sufletului t u, sau mai bine zis, junghie-le des vâr it cu sabia rug ciunii i a cuget rii dumnezeu ti, ca prin omorîrea tâlharilor s se înfrico eze c petenia tâlharilor. C ci cel ce cerceteaz cu deam nuntul gândurile, acela i iube te cu adev rat poruncile".

71. Cel ce se lupt ca s r pun duhurile cari îl r sboesc i-l tulbur , s porneasc la lupt luându- i ca alia i mai mul i lupt tori: smerenia sufletului, osteneala trupului i orice alt durere a nevoii i rug ciunea cu mul ime de lacrimi din inim înfrânt , cum cânt David: „Vezi smerenia mea i osteneala mea i iart toate p catele mele i s nu treci sub t cere lacrimile mele", sau iar i: „Lacrimile mele mi s'au f cut mie pâine de zi i de noapte i b utura mea am amestecat-o cu plâns".

72. Vr jma ul vie ii noastre, diavolul, mic oreaz p catele noastre prin multe gânduri, i adeseori le acopere cu uitarea, ca mic orându-ne ostenelele s nu ne mai gândim la plânsul pentru gre ale. Noi îns , fra ilor, s nu uit m de gre alele noastre, chiar dac ni se pare c prin poc in ni s'au iertat. Ci s ne amintim necontenit de p cate i s nu în-

¹ Ioan 14, 21.

cet m a plânge pentru ele; ca s câ tig m smerenia ca so ie bun i s sc p m de cursele slavei de-arte i ale mândriei.

73. Nimenea s nu- i închipue c poate r bda ostenele i poate dobândi virtutea cu puterea sa. C ci pricinuitoarul tuturor celor bune ne este Dumnezeu, precum al celor rele, diavolul, în el torul sufletelor noastre. Deci pentru cele bune ce le faci, adu mul umit pricinuitoarului. Iar relele ce te turbur , arunc -le încep torului acestora.

74. Cel ce a împreunat f ptuirea cu cuno tin a, este un plugar vrednic de laud , care î i ud loc-orul sufletului din dou izvoare foarte limpezi. C ci cuno tin a înaripeaz fiin a tân r prin contemplarea celor mai înalte, iar f ptuirea omoar m dularele cele de pe p mânt: desfrânarea, necur ia, patima, pofta cea rea. Iar fiind omorâte acestea, odr slesc frumos florile virtu ilor, rodind roadele Duhului: dragostea, bucuria, pacea, îndelunga r bdare, bun -tatea, credin a, blânde ea, înfrânarea.¹ i atunci acest în elept plugar, dup ce i-a r stignit trupul s u împreun cu patimile i cu poftetele lui, va zice împreun cu propov ditorul de Dumnezeu purt tor: „Nu mai tr esc eu, ci tr e te în mine Hristos”;² ceea ce tr esc, tr esc prin credin , prin aceea a Fiului lui Dumnezeu, care m-a iubit pe mine i s'a dat pe Sine pentru mine.

75. S nu ui i nici aceea, iubitorule de Hristos, c patima aflând în tine un loc or i înr d cinându-se ca deprindere, aduce cu sine în acela ocol i altele. Chiar dac patimile se împotrivesc între olalt i f c torii lor, dracii, la fel, dar to i caut în unire pierzania noastr .

1 Gal. 5, 19, 22, 24.

2

Gal. 3, 20.

76. Cel ce- i ve teje te floarea trupului prin nevoiu [ascez] i taie toat voia lui, acela poart semnele (μ) lui Hristos în trupul s u cel muritor.

77. Ostenelele nevoiu ii sfâr esc în odihna nep - timirii; iar modurile desf t rii ajung la patimile de necinste.

78. S nu suferi a- i socoti anii mul i ai vie ii singuratece, nici s fii prins l udându-te cu r b- darea pustiului i cu asprimea luptelor. Ci ai în minte cuvântul Domnului, c e ti slug netrebnic i n'ai împlinit nici m car porunca. C ci, într'adev r, cât vreme ne afl m în viața de aici, înc n'am fost re- chema i din surghiun, ci edem înc la râul Babilo- nului i robotim înc f când c r mizi în Egipt, ca unii ce n'am v zut înc p mântul f g duin ii, de vreme ce nu ne-am desbr cat înc de omul cel vechiu ce se stric dup poftete în el ciunii i nu ne-am îm- br cat în chipul celui ceresc, purtând înc chipul celui p mântesc. Deci nu avem cale de laud , ci suntem datori s plângem, rugându-ne de Cel ce poate s ne mântuiasc pe noi din robia osteni- toare a amarnicului Faraon i s ne scoat de sub asuprirea cumplit i s ne duc în p mântul cel bun al f g duin ii, ca s ne odihnim în locul cel sfânt al lui Dumnezeu i s ne afl m de-a dreapta m - ririi Celui Preaînalt. Dar dobândirea acestor bun t i mai presus de în elegere nu atârn de faptele noa- stre, pe cari socotim c le s vâr im întru dreptate, ci de mila nem surat a lui Dumnezeu. Drept aceea s nu încet m de a v rsa lacrimi ziua i noaptea, potrivit cu cel ce zice: „Ostenit-am în suspinul meu, sp la-voiu în fiecare noapte patul meu, cu lacrimile mele voiu uda a ternutul meu". C ci cei ce sam n întru lacrimi, vor secera întru bucurie.

79. Alung departe dela tine duhul vorb riei. C ci în el zac patimi foarte cumplite. De aci vine minciuna, îndr sneala, glumele proaste, neru inarea, vorbele nebune ti i, scurt gr ind, „din vorb mult nu va lipsi p catul; iar b rbatul t cut este scaun al sim irii". Ba „vom da i socoteal pentru orice cuvânt de ert", cum a zis Domnul. A adar t cerea e foarte trebuincioas i folositoare.

80. Ni s'a poruncit, ca pe cei ce ne defaim i ne oc r sc, sau ne n c jesc în oricare alt chip, s nu-i def im m i sup r m la rândul nostru, ci mai degrab s -i vorbim de bine i s -i binecuvânt m. C ci cât vreme tr im în pace cu oamenii, ne lupt m cu dracii; iar cât vreme inem minte r ul i ne lupt m cu fra ii, petrecem în pace cu dracii, pe cari am înv at s -i urîm cu o ur des vâr it i s avem c tre ei r zboiu neîncetat.

81. Fere te-te de a v t ma pe aproapele cu o limb viclean , ca s nu fi v t mat de uciga ul. C ci am auzit pe Proorocul care strig : „Pe b rbatul sân-geros i viclean îl ur te Domnul; i va pierde Domnul toate buzele viclene, toat limba ce spune vorbe mari". De asemenea fere te-te de a osândi gre ala fratelui t u, ca s nu cazi din bun tate i dragoste. C ci cel ce nu are bun tate i dragoste pentru fratele, nu a cunoscut pe Dumnezeu. Fiindc Dumnezeu iubire este,¹ cum strig Ioan, fiul tunetului, i ucenicul iubit al lui Hristos. Dac Hristos, zice, Mântuitorul tuturor i-a pus sufletul S u pentru noi, datori suntem i noi s ne punem sufletele pentru fra ii no tri.

82. Cu dreptate s'a numit dragostea cetatea mam [capitala] a virtu ilor, capul legii i al Prorocilor. S ar t m deci toat osteneala pân ce vom dobândi cuvioas iubire i prin ea ne vom scutura de tirania

1 I Ioan 4, 8.

patimilor și ne vom în lăsa în ceruri, uitați de aripile virtuților, și vom vedea pe Dumnezeu, cât e cu puțin firii omenești.

83. Dacă Dumnezeu este dragoste și cel ce are dragoste are pe Dumnezeu în sine, lipsindu-ne aceasta nu avem niciun folos și nici nu putem să zicem că iubim pe Dumnezeu. Căci zice: „Dacă spune cineva că iubește te pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urtează, mincinos este”. Și iarăși zice: „Pe Dumnezeu nimenea nu l-a vădit vreodată. Dacă ne iubim unii pe alții, Dumnezeu rămâne întru noi și dragostea desvârșită este întru noi”.¹ De aici e vădit că dragostea este lucrul cel mai cuprinzător și mai înalt dintre toate bunurile pomenite de Sfânta Scriptură. Și nu este fel al virtuții prin care omul să se apropie și să se unească cu Dumnezeu, care să nu atârne de dragoste și să nu fie cuprins de ea, înut și pizit [în legătură cu toate] printr'ora iune negrită.

84. Primind pe frații cari vin la noi, să nu socotim aceasta stânjenire și întrerupere a liniștii, ca să nu cădem din legea dragostei. Nici să nu-i primim ca și când le-am face har, ci mai degrabă ca primind noi har; și socotindu-ne îndatorați la acest lucru, să-i ospităm cu prietenie și bucurie, cum ne-a arătat Patriarhul Avraam. De aceea și Teologul ne învață iarăși: „Copii, să nu iubim cu cuvântul, nici cu limba; ci cu fapta și cu adevărul. Și întru această cunoaștere că suntem din adevăr”.²

85. Patriarhul, împlinind lucrarea iubirii de străini, vede înaintea cortului, poftind pe cei ce treceau; și întindea masa tuturor, necredincioșilor și barbarilor, fără să deosebească. De aceea s'a învrednicit și de

1 I Ioan 4, 20, 12.

2 I Ioan 3, 18—19.

acea minunat mas , osp tând pe Îngeri i pe St - pânul tuturor. Deci i noi s grijim de iubirea de str ini cu mult sârguin i râvn , ca s primim nu numai pe Îngeri, ci i pe Dumnezeu. C ci zice Domnul: „Întrucât a i f cut unuia dintre ace ti prea mici, mie a i f cut”.¹ Deci se cuvine s facem bine tuturor, dar mai ales celor ce nu pot s îtoarc .

86. Curat cu inima este acela a c rui inim nu-losânde te pentru c lcareea vreunei porunci a lui Dumnezeu, sau pentru întrel sarea ei, sau pentru primirea vreunui gând potrivnic. Acela e vrednic s aud : „Ferici i cei cura i cu inima, c aceia vor vedea pe Dumnezeu”.²

87. S ne silim de-a ajunge s cârmuim sim urile prin ra iune i mai ales s nu îng duim ca ochii, urechile i limba, s priveasc , s asculte i s gr iasc în chip p tima , ci spre câ tigul nostru. C ci nimic nu alunec mai u or spre p cat ca aceste m -dulare, dac nu sunt st pânite de ra iune; i nimic nu ajut mai mult la mântuire ca ele, dac le cârmu- e te i le duce ra iunea spre cele ce trebue i spre cele ce vrea ea. Dac acestea nu lucreaz cu rânduial , atunci i mirosul se mole e te i pip itul se întinde cutez tor i un roiu întreg de patimi se adaug . Dar inute în rânduial de ra iune, se ive te pace mult i lini te statornic de pretutindeni.

88. Precum mirul de mult pre , chiar închis în vas, r spânde te în aer buna sa mireasm i umple de ea nu numai pe cei ce stau aproape, ci i pe cei dimprejur, a a i buna mireasm a sufletului virtuos i iubitor de Dumnezeu, r spândindu-se prin toate sim urile trupului, arat privitorilor virtutea a ezat înl untru. C ci cine v zând limb care nu gr e te nimic f r rânduial i nepotrivit, ci tot ce-i bun i

1 Matei 25, 40.

2 Matei 5, 8.

folositor ascultă vorbitorilor, ochi înfrâna-i, ureche ce nu primește nimic din cântările și cuvintele necuvenite, picioare care umblă cuviincios și fața care nu se strâmb de râs, ci mai degrabă e gata de lacrimi și de plâns, nu va cunoaște că în untru se află și mult bun mireasmă a virtuților? De aceea și Mântuitorul zice: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să văză faptele voastre cele bune și să mă rească pe Tatăl vostru cel din ceruri”.¹

89. Calea pe care Hristos și Dumnezeu nostru a numit-o în Evanghelie „strâmtă”, pe aceasta iarăși a numit-o „jug blând și sarcină ușoară”. Cum se vor număra aceste două împreună, odată ce par a fi potrivnice? Pentru fire, această cale este desigur aspră și cu suferință, dar pentru intenția și nădejdiile bune ale celor ce o bătătoresc, este vrednic de dorit și de iubit și pricinuește mai degrabă plăcere decât greutate sufletelor iubitoare de virtute. De aceea, cineva poate vedea pe cei ce și-au ales calea strâmtă și necușoasă, că umblă pe ea cu mai mult râvnă decât ar umbla pe una largă și lată. Auzi-l pe fericitul Luca spunând că, după ce au fost bătuiți, Apostolii „au plecat de la fața sinedriului bucurându-se”, cu toate că nu aceasta e firea loviturilor, căci nu obișnuiesc să aducă plăcere și bucurie, ci durere și suferință. Iar dacă loviturile au născut plăcere pentru Hristos, de ce să ne mirăm dacă și celelalte peștăni și chinuri ale trupului au același efect din pricina lui Hristos.

90. Sufferă și în robii de patimi, adeseori ne mirăm de ce peștănim aceste. Deci trebuie să cunoaștem că aceste robiri ni se întâmplă din pricina că întrerupem îndeletnicirea noastră cu contemplarea lui Dumnezeu. Dacă și-ar întui cineva mintea în chip neîmprețiat

¹ Matei 5, 16.

² Fapte 5, 41.

la St pânul i Dumnezeuul nostru, credincios este El, care e Mântuitorul tuturor, s izb veasc un astfel de suflet de toat robia p tima . C ci zice Pro-orocul: „V zut-am pe Domnul înaintea mea pururea, c este de-a dreapta mea, ca sa nu m clatin". i ce este mai dulce i mai înt ritor decât a avea pururea pe Domnul la dreapta, acoperindu-te, p zindu-te i nel sându-te s te clatini. Iar câ tigarea acestui lucru, atâr n de noi.

91. Bine au zis P rin ii i f r puțin de împo-trivire, c nu poate afla omul altfel odihn , dac nu dobânde te în untrul s u un astfel de gând, c numai el i Dumnezeu este în lume, ne mai r t cind cu mintea în nicio parte, ci dorindu-L numai pe El i lipindu-se numai de El. Unul ca acesta va afla cu adev rat odihn i slobozire din tirania patimilor. C ci „s'a lipit, zice, sufletul meu de Tine i dreapta Ta m va sprijini pe mine".

92. Iubirea de sine, iubirea de pl ceri i iubirea de slav alung din suflet pomenirea lui Dumnezeu. Iubirea de sine e maica unor rele neînchipuite. Iar în lipsa pomenirii lui Dumnezeu, ia loc în noi tur-burarea patimilor.

93. Cel ce a smuls din inima sa r d cinile iubirii de sine, cu u urin va pune st pânire i peste ce-lelalte patimi, cu ajutorul Domnului. C ci din ea se na te mânia, întristarea, pomenirea r ului, iubirea de pl cere i îndr sneala. Cel biruit de ea, e rob i al celorlalte patimi. Iar iubire de sine numim: drago-Stea i afec iunea p tima fa de trup i împlinirea voilor trupe ti.

94. Oricine dore te s fie neîntrerupt i neîn-cetat împreun cu ceea ce iube te, dep rteaz toate cele ce-l împiedec dela convorbirea i îm-preuna petrecere cu lucrul iubit. V dit este deci, c i cel ce iube te pe Dumnezeu dore te s fie pu-

rurea cu El și vorbească cu El. Iar aceasta ni se întâmplă prin rugăciunea curată. Să ne îngrijim deci de ea cu toată puterea. Căci ea ne unește cu Stăpânul. La aceasta a ajuns cel ce a zis: „Dumnezeule, Dumnezeul meu, către Tine mă nec de dimineață; însetat-a de Tine sufletul meu”. Căci nu mă nec de dimineață către Dumnezeu, cel ce i-a depărtat mintea dela tot pe câtul și neîncetat este rătăcit de dragostea lui Dumnezeu?

95. Din înfrânare și smerenie am învățat că se naște nepătimirea; iar din credință cunoștința. Dela acestea sufletul înaintează apoi la dreapta socoteală [discernământ] și la dragoste. Iar cine i-a adunat în inimă dragostea dumnezeiească, sboară fără sfârșit prin aripile rugăciunii curate spre înălțimea ei, până va ajunge la cunoștința Fiului lui Dumnezeu, precum zice Apostolul: „La bărbatul desvârșit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos”.¹

96. Prin virtutea cu fapta este robit pofta și este înfrânat iuimele. Iar prin cunoștință și contemplație se întraripează mintea, care, în lăundu-se peste cele materiale, călătorește spre Dumnezeu, învrednicindu-se de fericirea cea adevărată.

97. Aceasta să ne fie cea dintâi luptă: să micșorăm pătimile și să le biruim cu desvârșire. A doua luptă: să dobândim virtuțile și să nu lăsam sufletul nostru de ert și nelucrat. Al treilea stadiu al drumului duhovnicesc: să puzim cu trezvie roadele virtuților și ale ostenelelor noastre. Căci nu ni s'a poruncit numai să lucrăm cu osteneală, ci și să puzim cu priveghiere.

98. „Să fie mijloacele voastre încinse și sfințele voastre aprinse, zice Domnul”.² Brâul cel bun al mijlocului, prin care ne putem face sprinteni și

¹ Ef. 4. 13.

² Ieremie 12, 11.

u ori, este înfrânarea, împreun cu smerenia inimii în elegând prin înfrânare: dep rtarea dela toate patimile. Iar lumina sfe nicului duhovnicesc este rug - ciunea curat i dragostea des vâr it . Deci cei ce s'au g tit astfel, sunt cu adev rat asemenea oamenilor cari primesc pe Domnul lor, cari, venind El i b tând, îi deschid îndat , ca intrând El s - i fac la ei, împreun cu Tat l i cu Duhul Sfânt, locuin . i fericite slugile acelea, pe cari, venind Domnul, le va afla f când a a.

99. Monahul trebuie s iubeasc pe Dumnezeu ca un fiu, din toat inima i din tot cugetul; s -L cinsteasc i s I se supun ca o slug i s împlineasc cu fric i cu cutremur poruncile Lui; s ard cu duhul, s fie îmbr cat cu armele Sfântului Duh, ca s dobândeasc bucuria vie ii ve nice; s împlineasc f r nici o tîrbire toate cele poruncite, s fie treaz, s - i p zeasc inima de gânduri rele i s cugete neîncetat la Dumnezeu în gânduri bune. S se cerceteze în fiecare ceas în privin a gândurilor rele i a faptelor, s întregeasc cele ce lipsesc, iar pentru cele ce le-a f cut s nu se înal e, ci s - i zic slug netrebnic , r mas mult în urm cu împlinirea celor datorate. Dar s mul umeasc lui Dumnezeu cel Sfânt i pe seama Lui s pun ispr vile sale, s nu fac nimic pentru slava de art sau pentru pl cerea oamenilor, ci toate s le fac în ascuns i s caute numai lauda dela Dumnezeu. Mai întâi i mai presus de toate îns , s - i îngr - deasc sufletul cu dreapta credin , potrivit cu dumnezeie tile dogme ale Bisericii sobornice ti, primite dela propov ditorii de Dumnezeu Apostoli i dela Sfin ii P rin i. C ci cei ce vie uesc a a, mult r s - plat vor avea, via f r de sfâr it i cas nesurpat la Tat l, la Fiul i la Duhul Sfânt, dumnezeirea cea de o fiin i în trei ipostasuri.

100. „Sfârșitul cuvântului, auzi-l tot”, a zis Ecleziastul: „teme-te de Dumnezeu și paze-te poruncile Lui, că aceasta este tot omul”¹. Eu, zice, îți arăt calea cea mai de căpetenie și mai cinstită a mântuirii; „teme-te de Dumnezeu și paze-te poruncile Lui”. Nu e vorba de frica începătoare, cea din pricina pedepselor, ci de cea desvârșită și desvârșitoare, pe care suntem datori să o avem, pentru dragostea Celui ce a poruncit. Căci dacă de frica pedepselor nu facem pe căte, vădit este că dacă n'ar sta înaintea noastră pedepsele, le-am face, având intenția pornită spre păcat. Dar dacă ne înem departe de cele rele, nu „pentru amenințarea chinurilor, ci pentru că le urâm, împlinim virtuțile din dragoste pentru Stăpân, temându-ne să nu cădem. Căci prin aceea că ne temem, nu trecem cu vederea nimic din cele poruncite. Aceasta este frica curată, ce are loc pentru binele însuși. Ea curățește sufletele noastre, având aceeași putere cu dragostea desvârșită. Iar cel ce are această frică și paze-te poruncile, acesta este tot omul cel desvârșit și fără cusur. Cunoscând deci acestea, să ne temem de Dumnezeu și să păzim poruncile Lui, ca să fim desvârșiți și împodobiți prin virtuți. Iar având o cugetare smerită și o inimă zdrobită, să cântăm neîncetat Domnului, rugăciunea dumnezeescului și marelui Arsenie; „Dumnezeul meu, nu mă prăsi, că nici un bine n'am făcut înaintea Ta, ci dă-mi mie, pentru milostivirea Ta, să pun început”. Căci toată mântuirea noastră stă în îndurările și iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Lui fie slava și stăpânirea și închinăciunea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹ Ecl. 12, 13.

Cuvânt despre contempla ie¹

Mare lupt se cere pentru a rupe lan ul acesta tare i a ne slobozi de slujirea materiei i a dobândi deprinderea celor bune. Cu adev rat e trebuin de un suflet viteaz i b rb tesc spre a fugi de materie. Dar ceea ce n zaim, nu este numai cur irea de patimi. C ci aceasta nu este prin sine cu adev rat virtute, ci preg tire spre virtute. Iar pe lâng cur irea de deprinderile rele, e trebuin i de dobândirea virtu ilor.

Cur irea sufletului st în ce prive te ra iunea, în a dep rta i terge des vâr it întip ririle am gitoare de jos, adic , dup cuvântul Teologului, grijile i turbur rile vie ii, i înclin rile rele sau obi nuin- ele necuvenite; în ce prive te pofta, în a nu ne apleca spre materie i în a nu c uta spre sim uri, ci în a asculta de ra iune; iar în ce prive te iu imea, în a nu ne turbura niciodat pentru nimic din cele ce se întâmpl .

Dar dup cur irea aceasta i dup omorîrea sau supunerea puterilor celor atot rele, e trebuin i de urcu sau de îndumnezeire. C ci cel ce s'a ab tut dela r u, trebuie s fac binele. Pe lâng

aceasta, să se lăpede de sine și apoi, luând crucea, să urmeze St pânului, spre cea mai înalt stare a îndumnezeirii.

Dar care este urcușul îndumnezeirii? În ce privește te mintea, ea e cea mai des vârtă în lucrurilor și a Celui mai presus de ele, pe cât e cu puțin firii omenești; în ce privește voința, ea constă în tinderea și mi carea total și neconținut spre Primul Bine; iar în ce privește iuimea, ea constă în mi carea neobosit și neslăbit, atot efectiv și atot lucrătoare spre Cel dorit, nelăsându-se oprit de nici una din împrejurările supărătoare ce-i stau înaintea, ci pînă mai departe neînduplecat și fără întoarcere. Mi carea sufletului spre cele bune trebuie să fie cu atât mai hotărâtă decât spre cele rele, cu cât frumoșele inteligibile întrec pe cele sensibile. Numai atîta trebuie să se aplece asupra trupului, cât e de ajuns pentru ocrotirea lui și pentru procurarea celor trebuincioase spre susinerea lui, ca să nu fie nimic în silnic viața.

Ale rândui aceste înșurubite, e ușor, dar ale face, e cu mult mai anevoios. Căci nu fără osteneală pot fi desfrîinate din suflet deprinderile acelea grede de clintit. Nici dobândirea tinții nu se face fără sudoare. Și de fapt a privi și a tinde încordat spre ființa cea fericită, e un lucru care se câștigă cu multe ostenele și trebuie vreme îndelungată pînă ce se deprinde voința cu această pornire. Și mult trebuie să se împotrivesc mintea simiriilor, care-o trage spre cele de jos. Aceasta este lupta și rătăcirile cu trupul, care înene neîncetat pînă la moarte, chiar dacă pare că se micșorează prin veștejirea iuimii și a mâniei și prin aducerea simiriilor sub tința covârșitoare a minții. Dar trebuie să se noteze și aceea că sufletul neluminat, neputînd fi ajutat de Dumnezeu, nu poate

fi nici cur it cu adev rat, nici urcat spre lumina dumnezeasc . Cele zise trebuie socotite ca fiind spuse pentru cei credincio i.

Iar pentru mai deplina l murire a acestora, s spunem pu ine cuvinte despre felurile cuno tin ii. Dintre cuno tin ele de aici, una este dup fire, iar alta este mai presus de fire. A doua se va limpezi din cea dintâi. Cuno tin dup fire numim deci pe toat aceea pe care o poate câ tiga sufletul prin cercetare i c utare, folosindu-se de p rticelele i puterile firii: despre zidire i despre cauza zidirii, atâta cât poate în elege sufletul legat de materie. C ci s'a spus în „Cuvântul despre sim ire i închipuirea min ii”, c lucrarea min ii s'a tocit prin unirea i amestecarea cu trupul i de aceea nu poate ajunge în atingere cu formele inteligibile, ci are trebuin , pentru a le cugeta, de închipuire, care are o fire idoleasc , de desp r ire material i de grosime. Prin urmare e trebuin de forme pe m sura min ii din trup, ca s le poat sesiza pe acestea. Deci mintea fiind astfel, orice cuno tin ar primi prin metoda ei natural , o numim natural .

Iar cuno tin mai presus de fire este aceea care se ive te în minte într'un chip mai presus de metoda i de puterea ei, adic atunci când cele cugetate întrec [dep esc, transcend] m sura [analogia] min ii împreunat cu trupul, fiind cuno tin a care se potrive te min ii f r trup. Aceasta vine numai dela Dumnezeu, când afl o astfel de minte bine cur it de toat împ timirea material i st pânit de dragostea dumnezeasc .

Dar nu numai cuno tin a se împarte a a, ci i virtutea. C ci alta este virtutea care nu întrece firea i care se nume te, pe drept cuvânt, i natural i alta cea lucrat numai de Primul Bine, care e mai presus de

puterea și starea naturală și care trebuie numit, cu dreptate, supranatural. Deci astfel împărțindu-se acestea, cunoștința și virtutea naturală le are poate și cel neiluminat. Dar pe cele supranaturale, nicidecum. Căci cum le-ar avea, nefiind părta de cauza care le produce? Iar cel iluminat le poate avea pe amândouă. Mai bine zis virtutea supranaturală n-o dobândește nicidecum, dacă n'a dobândit mai întâi pe cea naturală. Dar nimic nu-l împiedecă să câștige cunoștința supranaturală, fără cea naturală. Numai trebuie știut că precum simțirea și închipuirea au și necuvântătoarele, dar are și omul aceste puteri, însă cu mult mai bune și mai înalte, la fel despre virtuțile și cunoștințele naturale se poate spune, că le au amândoi, dar cu mult mai bune le are pe acestea cel iluminat, decât cel neiluminat.

Cunoștința numită naturală, care se ocupă cu virtuțile și cu cele contrare, este îndoită. Una este simplă, când cel ce filosofează despre aceste dispoziții nu are experiența lor; aceasta se întâmplă când este în-doelnic. Iar alta este cu lucrul și a zicând însuflețit, când cunoștința astorfel de dispoziții este înțrit prin experiență; aceasta este limpede și sigur, necunoscând nicidecum îndoiala și nesiguranța.

Acestea aș fiind, patru sunt lucrurile care împiedecă mintea să dobândească virtutea. Unul este obișnuința deprinderilor contrare, care s'a zis că încearcă să o convingă prin obiceiul îndelungat și tind spre cele pământești. Altele două sunt lucrurile simțurilor, care trage mintea cu sine spre frumusețile sensibile. Al treilea este tocirea lucrării mintale, pe care o suferă din pricina împletirii cu trupul. Căci nu stă lucrul mintal în fața minții ca lucrul văzut în fața vederii sau, scurt vorbind, ca lucrul sensibil în fața simțirii; vorbesc de mintea sufletului care este în trup,

fiindc min ile nemateriale, ating mai efectiv cele mintale, ca vederea cele v zute. Ci precum vederea sl bit a celor ce pot s vad nu vede chipurile limpezi, nici clare, ci mai degrab tulburi i neclare, la fel i mintea din noi prive te cele inteligibile neputând vedea clar frumuse ile inteligibile. Ba nu le poate nici dori. C ci dup m sura cuno tin ii e i m sura dorin ii. În acela timp e tras spre frumuse ile sensibile, cari i se par mai clare. C ci e necesar s se umple de o frumuse e ce i se arat , fie ea adev rat sau nu. Pe lâng acestea e ispita dracilor necura i i de oameni urători. Nu se poate spune câte curse întind i ace tia pe tot drumul sufletelor, în multe chipuri i moduri, prin sim uri, prin cuvânt, ba a a zicând prin toate lucrurile, încât dac n'ar fi Cel ce a luat oaia r t cit pe umerii S i, ca s -i fac pe cei ce privesc spre El mai înal i printr'o nesfâr it purtare de grij , n'ar putea sc pa nicidecum nici un suflet.

Pentru a sc pa de toate acestea, e trebuin de trei lucruri. Cel dintâi i cel mai mare e s priveasc cu tot sufletul spre Dumnezeu i s cear dela El mân de ajutor, punându- i în El toat n dejdea, ca unii ce sunt convin i c dac n'ar ajuta acela, ar fi r pi i în chip necesar de cei ce-i trag spre cele dimpotriv .

Al doilea, care socotesc c pricinue te i pe cel dintâi, e hr nirea necontenit a sufletului prin tiin . Iar prin tiin în eleg atât pe cea a lucrurilor sensibile, cât i pe a celor inteligibile, fie privite în ele în ile, fie în raport cu primul principiu, ca fiind din el i spre el, cât i contemplarea cauzei lucrurilor din cele din jurul ei, atât cât e cu putin . C ci cercetarea firii lucrurilor ajut foarte mult la cur ire. Ea izb ve te de afec iunea p tima fa de ele

i înal la principiul tuturor, îng duind s se vad din cele frumoase i minunate i mari, Cel mai frumos, cel mai minunat i cel mai mare, mai bine zis Cel mai presus de frumuse e, de minun ie i de m rime. Cugetarea învârtindu-se în jurul lor, e cu putin s nu doreasc pe Cel cu adev rat bun? C ci dac e dus spre ceea ce-i str in, cu atât mai mult spre ceea ce e familiar ei. Iar îndr gindu-se sufletul de acestea, în care din cele de jos ar r bda s z boveasc ? i în care din cele ce obi nuesc s o trag dela Cel iubit? Oare nu se va s tura i de via a în trup, ca de una ce-l împiedec dela cele frumoase? C ci de i s'a zis c mintea din materie vede neclar frumuse ea inteligibil , dar bunurile inteligibile sunt de a a fel i a a de mari, încât i numai o lic rire scurt a lor i o ar tare neclar a acelui noian de frumuse e, poate convinge mintea s se ridice peste toate cele neinteligibile i s se întind numai spre acelea i s nu mai sufere s se despart de desf tarea aceea, chiar dac ar ajunge în lucruri de întristare.

Al treilea lucru care trebuie urm rit e omorîrea trupului înso itor. Altfel e cu neputin s fie primite acele ar t ri clare i limpezi. Iar trupul e omorît prin post, priveghiere, culcare pe p mânt, prin hain aspr i strict necesar , prin osteneli i dureri. A a se omoar trupul, mai bine zis se r stig- ne te împreun cu Hristos. Iar sub iindu-se, cur - indu-se i f cându-se u or i ager, urmeaz f r greutate mi c rilor min ii, neîmpotrivindu-se, i se înal împreun cu Cel înalt. Deci f r acest lucru toat str duina a se dovede te de art .

Aceast treime preacinstit , când congl sue te cu ea îns i, na te în suflet ceata fericitelor virtu i. C ci e cu neputin ca în cei împodobi i cu această

treime, s' se afle urm de r'utate, sau s' lipseasc vreo virtute.

Dar poate sup'ra ra iunea aruncarea avu iei, dispre uirea slavei, de care pân e legat sufletul e str' p'ns de multe patimi. Eu îns' afirm hot'rît c' e cu neputin' s' s'boare sufletul pironit de bog'ie i de slav'. Dar nu e cu puțin' s' z'boveasc' în acestea sufletul care s'a luptat pentru cele trei atât, încât s' câ'tige deprinderea lor. C'ci dac' nu cunoa'te alt bine adev'rat decât pe cel mai presus de toate, iar dintre celelalte e convins c' ceace-i asem'n'ator cu primul bine e mai bun, i'a a pân' la cele din urm', cum ar iubi i'ar primi argintul, sau aurul, sau altceva dintre cele ce-l trag în jos? Acestea fie zise i' despre slav'.

Dar nici lucrul care ne st'pâne'te mai mult adic' grijile, nu convine ra iunii. C'ci pentru ce s'ar îngriji cel ce nu e împ'timit i' nu tinde spre nimic din cele de aici? Fiindc' nourul grijilor se na'te din t' m'âia patimilor celor mai generale, adic' a iubirii de pl'cere, a iubirii de argint' i' a slavei de arte. A'a c' cel ce e liber de acestea, e str'in' i' de grij'.

Dar nici chibzuina, care e încredin'at' c' nu e altceva decât în elepciunea i' care e cel mai puternic mijloc dintre cele ce duc spre cele de sus, nu lipse'te din cele spuse. C'ci în'tiin'a virtu'ilor se cuprinde i' discern'mântul exact al binelui i' al contrarului lui, pentru care e trebuin' de chibzuin'. Iar modurile întrebuin'rii i' ale luptei, le înva'te experien'a i' lupta cu trupul. Iar ra iunea fricii nu lipse'te din ra iune. C'ci cu cât e mai mare drago'stea, cu atât cre'te i' frica. Fiindc' cu cât e mai mare n'de'jdea binelui, cu atât mu'c' mai mult pe cei r'ni'i de el, decât zeci de mii de amenin'ri. Pe cât de mare e fericirea când e ajuns, pe atât de

mare e frica de a nu-l ajunge, care e cea mai mare nenorocire.

Iar pentruca cuvântul nostru s înainteze i altfel pe cale, s o lu m dela sfâr it. C ci se pare c fiecare lucru ce se întâmpl î i prime te discern mântul i ordinea p r ilor dela sfâr itul s u. Deci sfâr itul vie ii noastre este fericirea, care se poate numi i Împ r ia cerurilor sau a lui Dumnezeu. Iar aceasta nu const în a vedea numai atotîmp r teasca Treime, ci i în a primi rev rsarea dumnezeesc de sus i a p timi îndumnezeirea i a plini i des vâr i nedeplin tatea i nedes vâr irea noastr prin rev rsarea de sus. Aceasta este mâncarea fiin elor în eleg toare: plinirea nedeplin t ii prin acea rev rsare dumnezeesc .

Este un fel de cerc ve nic ce începe dela acela loc i iar i la acela loc sfâr e te. C ci cât în elege cineva, atâta dore te; i cât dore te, atâta prime te; i cât prime te, atâta folose te iar i pentru a- i înt ri în elegerea. i iar i începe mi carea nemi cat sau nemi carea mi cat . Deci sfâr itul e astfel, pe cât putem noi pricepe. Iar cum trebuie s mergem spre acest sfâr it, trebuie s b g m de seam . Pentru sufletele ra ionale, cari sunt fiin e cuget toare i pu in mai prejos decât min ile Îngerilor, via a de aici este o lupt , via a în trup o nevoin impus . Iar r splata este starea pomenit , care e în acela i timp un dar al bun t ii dumnezeet i i o r splat a drept ii. Este r splata drept ii, fiindc bunurile acestea ni se arat ca dobândite prin sudoarea noastr . Iar dar, fiindc puterea darului nesfâr it întrece orice osteneal i fiindc însu i faptul de-a putea binele i de a-l face este un dar al Lui.

Care este deci lupta de aici? Sufletul ra ional a fost înjugat cu un trup animalic, care- i are fiin a din

p mânt i atârñ spre cele de jos. i a fost împletit cu el astfel, încât din acestea dou , din suflet i din trup, care- i sunt cu totul contrare, s se fac unul, neurmând de aci nicio schimbare sau amestecare a p r ilor, ci din cele dou , cari r mân dup firea lor, f cându-se un ipostas în dou firi depline. i a a omul, această vie uitoare amestecat [mixt], având o fire îndoit , fiecare fire î i lucreaz în parte cele ale sale.

Astfel propriu trupului este s doreasc cele asemenea. C ci toate f pturile au o dragoste fireasc spre cele asemenea, d inuirea lor fiind, se zice, ajutat de unirea cu cele asemenea. Propriu lui mai este s se împ rt easc de gustarea lor prin sim ire, iar fiind greoiu, îi place odihna. Acestea sunt potrivite i pl cute firii animalice.

Iar sufletului ra ional, ca fiin cuget toare, îi sunt fire ti i dorite cele inteligibile i gustarea din ele, dup modul s u. Dar înainte i mai presus de toate îi este înr d cinat în chip firesc dragostea c tre Dumnezeu. El vrea s se bucure de gustarea Lui i a celorlalte bunuri inteligibile, dar nu poate face aceasta f r piedec . Primul om putea s cunoasc i s se bucure neîmpiedecat de gustarea celor inteligibile prin minte, precum de a celor sensibile prin sim ire [percep ie sim ual], dar era dator s nu se îndeletniceasc cu cele mai de jos, ci cu cele mai de sus. În el era puterea pentru amândou , fie s fie împreun cu cele inteligibile, prin minte, fie cu cele sensibile, prin sim ire. i nu zic c Adam nu trebuia s se foloseasc de sim ire, c ci nu înzadar era îmbr cat în trup, ci c nu trebuia s se desf teze cu cele sensibile, ci, privind prin sim ire frumuse ea f pturilor, trebuia s se înal e spre cauza lor i s se desf teze de El cu uimire. Având dou c i pentru a se minuna de F c tor, nu trebuia s se lipeasc

de cele sensibile i s se minuneze de ele i nu de F c tor, p r sind frumuse ea cea inteligibil .

Dar Adam a a a f cut. Folosindu-se r u de sim ire, s'a minunat de frumuse ea sensibil , p rându-i fructul frumos la vedere i bun la mâncare. i a a gustând din el, a p r sit gustarea celor inteligibile. De aceea dreptul Judec tor, judecându-l nevrednic de Sine, l-a lipsit pe el de cele pe cari însu i le-a dispre uit, adic de contemplarea lui Dumnezeu i a celor ce sunt i a pus întunerec care s -L ascund pe El i fiin ele nemateriale. C ci nu trebuiau l sate cele sfinte celor întina i. Ci i-a îng duit gustarea celor de cari s'a îndr git, l sându-l s tr iasc prin sim ire i prin mici urme ale min ii.

Din aceast pricin s'a f cut lupta noastr fa de cele de'aici mai grea. C ci precum s'a zis, nu ne st în putere s gust m din cele inteligibile, Ca din cele sensibile prin sim ire, m car c prin Botez suntem ajuta i foarte mult, fiind cur i i i în l a i.

Totu i trebuie s ne îndeletnicim cât putem cu acelea i nu cu cele sensibile. De ele trebuie s ne minun m i pe ele s le vrem, iar pe cele sensibile nici s nu le admir m în ele în ile, nici s vrem s ne desf t m cu ele. Pentru c ele nu au nici un pre fa de cele inteligibile. C ci precum e mai minunat o fiin decât alt fiin , tot a a e mai minunat o frumuse e decât alta. Iar a dori ceea ce e mai urât în loc de ceea ce e mai frumos i ceea ce e mai necinstit în loc de ceea ce e mai de cinste, nu întrece orice nebunie? Acestea despre cele sensibile i cele inteligibile, f pturi i unele i altele. Dar ce ai zice despre Cel ce e mai presus de acestea, când am prefera chiar i fa de El materia f r form i f r frumuse e?

Aceasta ne este deci lupta: s'lu m aminte cu osârdie la noi în ine, ca s'ne desf t m neconținut de cele inteligibile. A intindu-ne spre ele i mintea i dorin a, s'nu ne l s m fura i niciodat de cele supuse sim urilor, tra i spre ele prin sim ire, ca s'ne minun m de ele privite în ele însele. Ci chiar dac trebuie s'ne folosim i de sim ire, s'ne folosim pentru aceea, ca din f pturi s'cunoaștem pe F c tor, privind în ele pe acela, ca soarele în ap . Fiindc în f pturi se afl icoanele primei cauze a tuturor, dup puterea lor de cuprindere.

Aceasta trebuie f cut. Dar cum o putem face, trebuie s'chibzuim bine. Sa spus c trupul dore te s'se desf teze de cele ale sale prin sim ire, lucru care e contrar inten iei sufletului. i cu cât mai mult se înt re te, cu atât mai mult le dore te. Deci aceasta s'a dat în grija sufletului, ca s'pun frâu tuturor sim urilor, ca s'nu ne desf t m, cum s'a zis, de cele supuse sim urilor. Iar fiindc trupul înt rindu-se se porne te i mai mult spre ele, iar pornindu-se i mai mult e greu de înfrânat, s'a dat în grija sufletului mortificarea lui prin post, priveghiere, stare în picioare, culcare pe jos, neîmb iere i prin toat ceealalt reau p timire, ca ve tejind puterea lui, s'-l aib u or de strunit i ascult tor spre faptele sale cuget toare.

La această stare trebuie s'se ajung . Dar fiindc acestea sunt u or de dorit, dar greu de f cut i multe sunt gre alele faptelor, c ci oricât ar fi de atent cineva, sim irea îl fur adeseori, s'a iscodit i un al treilea leac: rug ciunea i lacrimile.

Rug ciunea este mul umirea pentru bunurile primite i cererea iert rii gre alelor i a puterii care împuternice te pentru viitor, întrucât f r ajutorul dumnezeesc, cum s'a spus i mai 'nainte, n'ar putea face sufletul nimic. Ea mai este unirea cu Cel dorit

i împărțirea de El și învoirea deplină a întregii puteri a voinei cu El. Iar partea cea mai însemnată a întregii urmări era să înduplece voinea, să vrea acestea cât se poate de mult.

Iar lacrimile au multă putere. Ele cântăg îndurarea Stăpânului pentru greșelile noastre și spală petele ce ne-au venit din plăcerile simțurilor. De asemenea înțărăpează dorul spre cele de sus. Așa stău acestea.

Deci întrucât la care vrem să ajungem, este contemplarea celor inteligibile și dorirea desvârșită a lor. Pentru aceasta se face strunirea trupului prin post, neprihănire și celelalte. Fiecare este pentru ceva alt. Iar pentru acestea și cu acestea este și rugăciunea. Și fiecare din acestea se deosebește în mai multe părți. Căci precum ele sunt pentru altele, așa sunt altele pentru ele. Dar nimenea să nu-i închipească iubirea de slavă și iubirea de argint din mângâierea trupului. Aceasta o face iubirea de plăcere, care are ca leac potrivit chinarea trupului. Iar cele două sunt roadele neînțelegerii. Căci sufletul a îmbrățișat aceste lucruri mincinoase din lipsa de experiență a bunătăților adevărate, și din necunoașterea celor inteligibile prin bogățiile socotite să-și împlinească lipsurile. În același timp bogăția este căutată pentru iubirea de plăcere și pentru iubirea de slavă, dar și pentru sine, ca o altă bunătate. În cazul din urmă zicem a adăuga că este căutată din necunoașterea bunurilor adevărate. Dar slava de artă, nu este căutată pentru vreo lipsă a trupului, căci nu dă nici o mângâiere trupului. Ea vine din necercarea și necunoașterea primului bine și a slavei adevărate. Deci cauza ei, scurt vorbind, rădăcina tuturor rălelor este neînțelegerea.

Căci stăpânit de neînțelegerii sufletul nu pricepe cum trebuie firea lucrurilor, de unde a venit fiecare și unde

se întoarce. Ei disprețuindu-și scopul sau se întoarce spre cele pământești. Căci sufletul nu se dorește după binele vădit. Iar dacă este pășit de vre-o obișnuință, el poate să biruiască și obișnuința. Deci când nu era încă obișnuința, a fost amăgit de neștiință. Drept aceea trebuie să nu zăușască spre cele din urmă și să cugete drept despre fapte, pe urmă să-și înaripeze voința spre primul bine și să disprețuiască toate cele de față, cunoscând marea lor de ertăciune. Căci ce ajutor ne dau ele pentru sfârșitul [scopul] nostru?

Ei ca să rezum totul pe scurt, un singur lucru are de făcut sufletul rațional în trup: să se dorească după scopul său propriu. Iar fiindcă lucrarea voinței este în alegerea răuului nemăcar, avem datorită sa lucrăm cu mintea. Deci fie că a cugeta este pentru a voi, fie că atât pentru sine cât și pentru a voi, ceea ce pare mai adevărat, căci fericirea, căreia viața nevoitorului de aici îi este nu numai pricinuitoare, ci și chip, are amândouă lucrurile: cugetarea și dorirea [dacă amândouă sunt acolo la fel, sau una din ele e mai de căpetenie, n'au decât să filosofeze cei ce vreau], fapt este că pentru vremea de acum ne mișcăm prin amândouă lucrurile, dintre cari pe una o numim contemplație, iar pe alta faptuire. Ei este cu neputință să se afle una din ele fără cealaltă pe culmile acestor lucruri. Pe treptele cele mai de jos însuși după acelea, se poate. Iar toate piedicile acestor lucruri, sau acelea cari caută spre cele contrare, le numim păcate. Precum toate cele ce ajută sau izbăvesc de piedeci, le numim virtuți. Iar faptele săvârșite prin virtuți, le numim izbânzii, precum ale celor protivnice, căderile și greșelile. Iar ceea ce modelează fiecare lucrare, fie spre rău, fie spre bine, este întotdeauna cea mai din vârf pe care o ținem este o lucrare compusă din cugetare și voință.

Teognost

Sub numele de Teognost, în Filocalia greacă sunt publicate 75 de capete „Despre f ptuire, contempla ie i preo ie”¹ Cine a fost acest Teognost, nu tie s spun nici Nicodim Aghioritul în introducerea acestor capete. El spune c poate s fie Teognost Alexandrinul, de care vorbe te Fotie în cap. 107 al Bibliotecii sale, sau altul. Dar Teognost Alexandrinul, de care vorbe te Fotie,² a fost un origenist care socotea pe Fiul f ptur a Tat lui si care a tr it înainte de Atanasie cel Mare. El n'a putut scrie capetele din Filocalie, cari prezint o spiritualitate mai târzie.

Întrucât nu e cunoscut un alt Teognost scriitor bisericesc decât arhimandritul constantinopolitan din veacul 9, capetele din Filocalie e foarte probabil s fie ale acestuia. Acest Teognost, arhimandrit i exarch al m n stirilor din Constantinopol, era un aderent al patriarhului Ignatie i un adversar de frunte al lui Fotie. Când, dup sinodul dela 861, care aprob dep rtarea lui Ignatie din scaun i aducerea lui Fotie, ignatienii înaintar un memoriu papei Nicolae, Teognost fu printre cei ce duser acel memoriu la Roma, fugind din Constantinopol travestit in civil.³ Dup ce Ignatie fu readus la 867 in scaun de noul împ rat Vasile Macedoneanul, care ucise pe Mihail III, Teognost se întoarse la 868 în Constantinopol. În 870 îl g sim egumen al m n stirii Izvorul i scevofylax al Bisericii celei mari. În acel an e iar i trimis într'o delega ie la Roma de împ ratul Vasile Macedoneanul i patriarhul Ignatie.⁴

1 Filocalia gr., ed. II, voi. I, p. 355-365.

2 Migne, P. G. 103, col. 373—376.

3 A se vedea memoriul în Migne P. G. 105, 855—862-

4 P. G. 105, 849-856. Datele acestea le-am luat din P. G. 105, 843-848

i din noti a din Krumbacher, Gesch, der byz. Lit., p, 78,

Dela Teognost a rmas i un „Encomlu pentru toi sfin ii”.

Un indiciu intern c acest scriere s'a alc tuit undeva departe de raza de influen a Muntelui Sinai i anume într'un ora mare, de cultur înalt , cum era Constantinopolul, l-am avea în deosebirea de concep ie a acestei scrieri fa de scrierile cari poart marca spiritualit ii sinaite i chiar într'o oare care tendin de contrazicere a acelei spiritualit i. A se vedea de pild cap. 5—6 ale acestei scrieri, în cari se exprim o anumit rezerv fa de impresia ce se desprinde din afirma ia masiv i st ruitoare a Sinai ilor c se poate vedea cu destul u urin lumina dumnezeesc în v zduhul min ii cur ite. Teognost scoate în relief mai mult pedecele peste cari Sinai ii treceau prea repede i mai ales actualizeaz ideea întunerecului areopagitic, care ascunde pe Dumnezeu.

În acela timp Teognost d dovad de o gândire sub ire i de-o fraz nuan at , semn c tr ia într'un ora de cultur rafinat . Mai bine zis, scrierea lui e poate prima introducere a spiritualit ii sinaite în cercurile mai speculative i mai dificile ale Constantinopolului, într'o form de sintez , fapt care va preg ti terenul pentru apari ia Sf.Simion Noul Teolog în v.11. El a cunoscut pe Sinai i, dovad c repet literal cap. 25 din scrierea lui Ioan Carpatiul (la Teognost 26), dar el reprezint o spiritualitate mai energic , mai ascetic .

Pe de alt parte aten ia ce se d în acest scriere Liturghiei i preo iei, ar putea fi iar i un indiciu c ea s'a compus de o personalitate cu rost oficial în via a Bisericii i în Constantinopolul împ ratului Mihail III, în care, dup restabilirea cinstirii icoanelor, fastul cultului luase un deosebit avânt.

cunoscut legenda, cu oarecare sâmbure istoric, c trimi ii ru i de la Chiev au fost atât de impresiona i în acest timp de Liturghia din Sf. Sofia, c au determinat pe principele Vladimir s primeasc împreun cu tot poporul s u cre tinismul dela Bizan .

A cuviosului P rintelui nostru

TEOGNOST

Despre f ptuire, contempla ie i preo ie¹

Al c rei acrostih este acesta: Preacuvio ilor P rin i
Laz r i Varlaam, Teognost prea smeritul i ne-
vrednicul întregei lumi

1. Atunci s socote ti c ai virtute adev rat ,
când vei dispre ui toate cele de pe p mânt cu de-
s vâr ire, având prin con tiin curat inima gata
s c l toreasc totdeauna c tre Domnul. Iar dac
vrei s fi cunoscut de Dumnezeu, f -te necunoscut
de oameni, pe cât e cu putin .

2. Ia seama la mângâierile de prisos ale trupului
i fere te-te de ele, ca nu cumva s -i scaz ceva
din ostenele tale, întrucât aceste mâng eri aduc o
sl bire a ostenelelor anterioare, dinainte de nep ti-
mire, sau a celor de aci înainte. Socote te pagub
nu lipsirea de cele dulci, ci c derea din cele mai
înalte, prin împ rt irea de ele.

3. Socote te-te furnic i vierme întru toat sim-
irea, ca s te faci om modelat de Dumnezeu. C ci
de nu vei fi mai întâi aceea, nu va urma aceasta;

¹
II, vol. 1, p. 355-365.

« , Filocalia greac , ed.

i pe cât te vei coborî, pe atâta te vei înălța. Când te vei socoti pe tine ca nimic înaintea Domnului, cum zice psalmistul, atunci te vei face din mic, mare, pe neb gate de seam . i când vei crede c nu ai i nu tii nimic, atunci te vei îmbogăți i în fptuire i în cunoștința de laud întru Domnul.

4. Zdrobe-te braul celui pctos i viclean, adică al plcerii i al vicleniei, din cari se na te tot pcatul. Zdrobe-te-l prin înfrânare i prin nerutatea smereniei, ca chiar de se va c uta tot pcatul t u cu cuvânt puternic în vremea cercetării celor s-vârșite, s nu se afle ceva. Cci se terg grealele atunci când, urînd pricinile prin cari s'au s-vârșit, ne o tim împotriva lor, schimbând înfrângerea dintâi prin biruința de pe urm .

5. Nimic nu este mai bun decât rugăciunea curat , din care ânesc ca dintr'un isvor virtutile: în elegerea, blânde ea, dragostea, înfrânarea, ajutorul care ne vine prin lacrimi dela Dumnezeu, deodat cu mângărea. Iar frumuse ea acesteia st în aceea c mintea se afl numai în cele zise i gândite i are pururea o dorin nes turat dup întâlnirea cu Dumnezeu. Când mintea adulmec prin contemplarea fpturilor urmele St pânului i caut cu dor fierbinte i cu însetare s afle i s vad pe Cel nev zut, sau contemplă întunerecul care-L ascunde, se întoarce iar i la sine, retr gându-se cu cel mai mare respect icuevlavie, îndestulându-se deocamdat cu vederea care i-a fost de folos s i se descopere i mângăindu-se cu atâta. Dar are bun n dejde c va primi pe Cel dorit, atunci când, topindu-se cele v-zute [manifest rile] i închipuirea în umbre, ca prin oglind i în ghicituri, va veni pentru deapururi vederea fa c tre fa .

6. Retrage-te dela contempla iile cele mai înalte, dac n'ai ajuns înc la nep timirea cea mai de sus, i nu alerga f r oprire, poftind cele mai presus de tine. C ci de vrei, zice, s te faci teolog i v z tor [contemplativ], urc prin vie uire i câ tig - i prin cur ire cur ia. Iar fiindc am pomenit de teologie [cunoa terea tainic de Dumnezeu], vezi s nu te întinzi dup în limea ei la nesfâr it i gânde te-te c nu ne este îng duit nou , celor ce ne hr nim înc cu laptele virtu ilor, s încerc m a sbura spre aceea, ca nu cumva s ne sl beasc aripile ca la puii nedes vâr i i, chiar dac mierea cuno tin ii ne sile te dorul. Dar când, cur i i prin neprih nire i lacrimi, vom fi ridica i dela p mânt ca Ilie i Avacum, pre-închipuind r pirea viitoare în nouri; i când în rug - ciune curat , v z toare [contemplativ] i neîmpr - tiat , ne vom afla afar de sim uri, c utându-l pe Dumnezeu, poate c vom atinge întrucâtva teologia.

7. De pofte ti s te învrednice ti de vedere dumnezeesc i de ar t ri în minte, îmbr i eaz mai întâi via a cea pa nic i lini tit ; i îndeletnicindu-te astfel, cunoa te-te pe tine însu i i pe Dumnezeu. C ci dac se înpline te aceasta, nu mai e nimic care s te împiedece de-a vedea cu mintea, într'o stare curat i neturburat de nicio patim , ca într'un nour sub ire, pe Cel nev zut de nimeni, binevestindu- i mântuire prin cuno tin a Sa mai îndesat [mai întip rit].

8. Precum atunci când se arat fulgerul, se a teapt îndat i tunetul, a a acolo unde a luminat milostivirea dumnezeesc , se lini te te i furtuna patimilor. Iar unde se întâmpl aceasta, îi vine totodat celui ce a dobândit-o i arvuna fericirii de sus. Dar nu este mil dumnezeesc , sau n dejde de nep timire, în sufletul care iube te lumea mai mult

decât pe Ziditor și e împ timit de cele v zute și e st pânit cu totul de pl cerile și desf t rile trupe ti.

9. Nu c uta cu mîntea ce este Dumnezeu și unde este. C ci este mai presus de fiin și necuprins de loc, fiind mai presus de toate. Ci prive te numai pe Dumnezeu Cuvântul cel circumscris, pe cât este cu puțin , r spândind lumin din firea dumnezeesc , și închipue te-L în spa iu pe Cel ce e pretutindenea, pentru necircumscrierea dumnezeirii. Îns pe cât te vei cur i, pe atâta te vei învrednici de iluminare.

10. De poftte ti cuno tin adev rat și încredinare neîndoelnic despre mântuire, filosofeaz [str - due te-te]¹ mai întâi s rupi afec iunile p tima e ale sufletului fa de trup și golit de împ timirea dup cele materiale, coboar în adâncul [abisul] smereniei, unde vei afla m rg ritarul de mult pre al mântuirii tale, ascuns ca într'un vas de lut în cuno tin a dumnezeesc și f g duindu- i de pe acum str lucirea Împ r iei lui Dumnezeu.

11. Cel ce a dobândit supunerea mintal [inteligibil] și i-a supus trupul duhului, nu mai are trebuin de supunere omeneasc , c ci acesta se supune Cuvântului și legii lui Dumnezeu, ca un supus recunosc tor. Dar noi, cei întru cari se afl lupta și r sboiul trupului împotriva sufletului, trebuie s ne supunem și s avem o c petenie de oaste și un cârmaci, care s ne cârmuiasc cu tiin și s ne înarmeze cât mai bine, ca nu cumva s fim birui i de vr jma ii inteligibili și s fim înghi i i de patimi, din neiscusin [din lipsa de experien].

12. Când nu mai e ti sup rat de nicio patim și dorul dup Dumnezeu spore te în inima ta și când, socotind moartea ca un somn, nu te mai temi de ea,

1 Filosofia e str dania de cur ire prin fapte.

ci mai degrab dore ti deslegarea, atunci ai câ tîgat precum trebuie arvuna mîntuirii i por i în untru Împ r ia Cerurilor, bucurându-te cu o bucurie ne- gr it .

Despre preo ie

13. Când te-ai învrednicit de preo ia dumneze- easc i cinstit , te-ai îndatorat de mai înainte s te ai pe tine jertfit mor ii patimilor i pl cerilor i a a s îndr zne ti a te atinge de jertfa cea vie i înfrico- sat , dac nu vrei s fii ars de focul dumnezeesc, ca o materie ce arde cu u urin . C ci dac Sera- fimul n'a îndr znit s se ating de c rbunele dum- nezeesc f r cle te, cum te vei atinge tu f r ne- p timire, prin care vei avea i limba sfin it i bu- zele cur ite i sufletul curat împreun cu trupul i mâinile înse i mai str lucite ca aurul, ca pe ni te slujitoare ale focului i ale jertfei celei mai presus de fiin .

14. P trunde cu putere în elesul cuvintelor, c în fiecare zi prive ti acea mîntuire a lui Dumnezeu, pe care v zînd-o odat b trînul Simion, s'a minunat i s'a rugat de slobozire. i dac nu ai primit în- tiin are dela Duhul Sfânt c e ti primit ca mijlocitor între Dumnezeu i oameni, ca unul întocmai cu în- gerii, s nu îndr zne ti s te arunci în primejdie, atingându-te de s vîr irea înfrico at i preacurat a celor dumnezei ti, de care i Îngerii se tem i dela care mul i dintre Sfin i s'au tras înapoi cu evlavie; ca nu cumva, asemenea lui Zan, s te pierzi din p rerea c e ti bun.

15. Ia aminte la tine, potrivit cu cel ce a zis, s proscomide ti mai întai totdeauna pentru p catele tale, ca chiar de s'a ivit mai 'nainte în tine vreo înti- n ciune din pricina neputin ii, s fie ars de focul

dumnezeesc. Căci astfel te vei putea preface, ca un vas al alegerii de bună slujbă, curat și vrednic de o astfel de jertfă, în firea argintului și a aurului, chiar dacă au fost în tine părți de lemn sau de pământ, numai să-L cântăgi pe Dumnezeu cu îndrăznirea și să-L ai plecat asupra ta. Fiindcă acolo unde Dumnezeu e gata spre ascultare, nu mai e nicio piedecă pentru prefacerea ta.

16. Gânde-te-te că te-ai învrednicit de o cinste întocmai cu a Îngerilor și sângue-te-te și rămași nepătat în treapta în care ai fost chemat, prin toată virtutea și curajul tău. Ții pe Luceafărul care a căzut, din ce era ce s'ar fi cut, din pricina mândriei. Și nu poți să-ți dai tu acestea, închipuindu-ți lucruri mari despre tine. Socote-te-te pe tine pământ și cenușă și lepedă turcească și plângi pururea, că să te învrednicești de împărăția dumnezească și să fii chemat la rudenie de neînțeleasă iubire de oameni și de negrități bune ale lui Dumnezeu, prin mânuirea sfințelilor înfricoșate Taine.

17. Cel preot trebuie să se curețască de toate patimile, dar mai ales de curvie și de pomenirea răului și să nu aibă nici măcar vreo închipuire simplă, dacă nu vrea să se apropie de trupul împăratesc schimonosit sau cu funingine pe față, și de aceea să fie urât și gros.

18. Să te atingi de cele sfinte cu conștiință în lăbit prin curaj, ca un sfânt, după ce te-ai în lăbit mai înainte prin iroaie de lacrimi mai mult decât zăpada, ar tând prin albirea îngerească din afară, frumusețea din untru a sufletului. Și ia seama să nu fi plin numai de predaniile dela oameni în sfântitate și vâire ale celor dumnezeiești, ci și ai în harul care să-ți facă înțelese în chip ascuns și tainic cele mai înalte.

19. Dacă iubești neștiința și nemurirea, primește-te cu credință, cu sfială și evlavie, de viață făcând toatele și neștiința ciocanele Taie, dorind și plecarea de aici, ca unul ce te-ai desvârșit prin credință. Iar dacă te temi de moarte, încă nu te-ai împreunat prin dragoste cu Hristos, pe Care te-ai învrednicit să-L jertfești cu mâinile tale și cu al Căruia trup te-ai săturat. Căci dacă s'ar fi întâmplat aceasta, te-ai săngui să te duci acolo unde este Cel iubit, ne mai punând niciun preț pe viață și pe trup.

20. Făcându-te jertfitor al trupului lui Dumnezeu și părtaș de el prin împărtășire, te-ai îndatorat să te împreuni cu El și în asemănarea morții Lui, ne mai trăind încă, ci Celui ce s'ar stăginit și a murit pentru tine, cum zice Apostolul. Iar dacă viețuiești cu patimă trupului și lumii, gătește-te ca să ajungi prin moarte, la pedeapsa cea fără de moarte, de nu te vei opri de bunăvoie înainte de moarte de la jertfa cea fără de sânge. Dar mulți din cei ce săvârșesc aici cele sfinte cu nevrednicie, fiind răpiți fără de veste de moarte, au fost trimiși la judecata de acolo.

21. Un preot oarecare ce era totodată și monah, având faimă de evlavie și fiind cinstit de mulți pentru arătarea cea din afară, dar în untru, pe ascuns, aflându-se desfrânat și întinat, săvârșind odată dumnezeasca și sfânta slujbă, când s'a apropiat de cântarea Heruvicului, plecându-i grumazul, ca de obicei, înaintea sfintei Mese și cetind: „Nimenia nu este vrednic"... s'a aflat dintr'odată mort, părându-l sufletul într-o înfrățire ca aceasta.¹

22. Nimic nu este mai de trebuință și mai de folos decât cuvântul drept și decât cunoștința. Căci de aici vine frica de Dumnezeu și dorul după El.

¹ Până aici se vorbește în special despre preoți (cap. 13—21).

Iar din acestea, cea dintâi cur e te prin evlavie i sfial , iar cel lat des vâr e te prin deprinderea lumin toare i prin dreapta socoteal i face mintea s c l toreasc pe culmi, prin înalta suire i vedere. Dar f r fric este cu neputin min ii s ajung la dragostea dumnezeesc i prin ea s sboare spre cele n d jduite i s se odihneasc în ele.

23. Deci vino i ascult de mine, cel ce dore ti aprins i f r ov ire mântuirea. Alearg pân ce vei primi, c utând cu încordare, cerând neîncetat i b tând cu r bdare, pân ce vei dobândi, împlântând ca temelie neclintit credin a tare i smerenia. Atunci vei primi ceea ce dore ti, nu când vei primi numai iertarea p catelor, ci când nu te vei mai speria, nici nu te vei mai teme de r scoala vreunei patimi, desp r indu-te f r fric i cu îndr znire de trup.

24. Caut s prime ti deplin încredin are cu multe lacrimi, dar nu înainte de moarte, dac e ti smerit la cuget, ca nu cumva pe urm , f cându-te f r grij , s fii cu dispre , ci atunci când te afl i aproape de sfâr it. Îns f r s socote ti sfâr itul sigur, ca nu cumva încrezându-te s fii batjocorit de înalta p rere de sine i s nu dobânde ti ceea ce dore ti, prinzându-te tocmai atunci vremea n d jduit [cândnu te a tep i]. C ci atunci unde vei merge nenorocitul, f r arvun i f r încredin area neîndoioas , care mântue te i care se d prin Duhul?

25. Dac dore ti nep timirea îndumnezeitoare, afl mai întâi ceea ce dore ti prin ascultare i smerenie, ca nu cumva umblând pe alt cale, s - i pricinue ti doar ostenei. Iar nep timirea a dobândit-o nu cel ce uneori este sup rat de patimi, iar alteori e lini tit i se odihne te, ci cel ce necontenit se desf - teaz întru nep timire, r mânând nemi cat chiar când

sunt de fa pricinile patimilor; dar mai ales cel ce nu p time te nici fa de gândurile acestora.

26. Când iese sufletul din trup, vr jma ul vine asupra lui cu obr znicie, luptându-se i osândindu-l i f cându-se un pârî amarnic i înfrico at pentru gre eli. Dar sufletul iubitor de Dumnezeu, chiar dac a fost mai nainte r nit adeseori de multe p cate, nu se însp imânt de repezirile i de amenin rile aceluia, ci mai vârtos se înt re te întru Domnul i sboar cu bucurie, încurajat de sfintele Puteri cari îl c l uzesc i îngr dit de lumina credin ii, strigând cu mult îndr zneal vicleanului: Ce este ie i nou , fugarule din cer i slug viclean ? Nu tu ai st pânirea peste noi, c ci Hristos Fiul lui Dumnezeu are st pânirea peste noi i peste toi. Lui I-am p c tuit, Lui îi vom i r spunde, având z log al milostivirii Lui fa de noi i al mântuirii noastre, cinstita Lui cruce. Iar tu fugi departe de noi, pierz torule. C ci nimic nu este ie i slugilor lui Hristos. Zicând acestea sufletul cu îndr zneal , diavolul întoarce spatele tânguindu-se cu glas mare, neputând s stea împotriva numelui lui Hristos. Iar sufletul aflându-se deasupra, sboar asupra vr jma ului, p lmuindu-l ca pas rea numit Oxypteryx [repede sbur toare] pe corb. Dup aceasta e dus cu veselie de sfin ii Îngeri la locurile hot rîte lui, potrivit cu starea lui.

27. S nu te trag la p mânt dorul celor curg - toare, pe tine cel ce cuge i la cele cere ti. Iar dac te leag vre-o împ timire a celor p mânte ti de dânsese, e ti asemenea vulturului cu piciorul prins în la i împiedecat dela sborul în v zduh. Deci pe toate s le ai i s le socote ti ca gunoaie, în n dejdea celor mai bune. Lep dând chiar i trupul când vine vremea, urmeaz Îngerului lui Dumnezeu, care te scoate [din el].

28. Precum e cu neputin ca banul care nu are chipul împ ratului s fie a ezat în visteriile împ r - te ti, împreun cu cei obi nui i, a a este cu neputin s primeasc cineva arvuna fericirii de acolo f r dreapt cuno tin i nep timire, i s plece cu îndr znire i cu încredin are din cele de aici spre cele n d jduite i s fie a ezat împreun cu cei ale i. Iar cuno tin numesc nu în elepciunea, ci tirea ne- în el toare despre Dumnezeu i despre cele dumneze- zee ti, prin cari iubitorul de Dumnezeu se înal spre îndumnezeire cu harul Duhului, f r s fie tras de patimi în jos.

29. Chiar dac ai îndeplini toat f ptuirea, s nu te încrezi în tine, socotind c ai ajuns la nep timire, i s nu petreci în lume f r grij ; ca nu cumva, înc r- cându-te cu întip riri de patimi de aici, s - i fie grea retragerea din ea. Ci c l uzindu-te pururea de fric , ai grij de firea ta schimb cioas i nestatornic . De- p rteaz -te cu în elepciune de pricinile patimilor. C ci nep timirea statornicit la culme, nu se afl decât în cei ce au ajuns la dragoste des vâr it i prin con- templare neîntrerupt s'au ridicat deasupra celor su- puse sim urilor i au dep it trupul smereniei. De ace tia nu se mai atinge v paia patimilor, c ci a fost t iat de glasul Domnului, pentru faptul c ace tia s'au preschimbat întru nestic ciune.

30. Nu pofti nep timirea înainte de vreme, ca s nu p e ti ceea ce a p it cel dintâi zidit, împ rt idu-se f r vreme de pomul cuno tin ii.¹ Ci lucrând cu r b- dare prin înfrânare cuprinz toare i prin cerere st - ruitoare i p zind prin dispre uire de sine i prin smerenie des vâr it cele înf ptuite, a teapt dup

¹ Ca i la Sf. Maxim M rturisorul i la Sf. Grigorie Palama, g sim si la Teognost ideea c gustarea din pomul cuno tin ii n'a fost oprit pentru totdeauna, ci numai pân la maturizarea moral a lui Adam.

acestea, la vreme bine rânduit , harul nep timirii, ca pe un liman de odihn , dup mult furtun i tulburare. C ci nu este nedrept Dumnezeu, ca s nu le deschid , când trebuie, u a nep timirii, celor ce au umblat drept.

31. Mergi la pu in tatea i nimicnicia furnicii, o lene ule i neiscusitule, i înva dela ea, c nu are lips de bun t ile [virtu ile] noastre, Dumnezeu cel f r lipsuri i prea plin, ci d rue te din bel ug i mântue te prin har, pe to i cei ce voesc aceasta cu mul umire, de i prime te cu iubire de oameni lucrarea cea dup putere. Deci dac te ostene ti ca un datornic pentru bun t ile cari i s'au dat mai 'nainte de c tre El, bine faci i aproape î i este dumnezeiasca mil . Dar dac socote ti c -L faci pe Dumnezeu dator pentru bun t ile pe cari crezi c le s vâ r e ti, te-ai r t cit dela calea cea dreapt . C ci cum ar fi dator Binef c -torul? Totu i alearg a a ca un n imit i înaintând câte pu in, vei lua, prin mila lui Dumnezeu, ceea ce cau i.

32. Vrei s -i ar t i alt cale de mântuire, sau mai bine de nep timire? Sile te pe Ziditorul în rug ciuni cu toat puterea, ca s nu r mâi f r lucrul c utat, luându- i totdeauna ca mijlocitoare spre El toate Puterile cere ti i pe to i Sfin ii, împreun cu Preacurata i Maica lui Dumnezeu. Iar nep timire nu cere, fiind nevrednic de acest dar; ci cere mântuirea cu încordare i vei lua împreun cu ea i nep timirea. C ci una se aseam n cu argintul, iar cealalt cu aurul curat. S ai i lucrarea ascuns , care sluje te în chip deosebit lui Dumnezeu, i cuvintele unor taine ascunse c tr el, cari te îndumnezeesc, întrucât prin ele se îndulce te i se apleac Dumnezeu.

33. Lupt -te s iai arvuna mântuirii în chip ascuns înl untrul inimii tale, cu o încredin are neîn-

doelnic , ca s nu afli în vremea ie irii tulburare i spaim nea teptat . i atunci ai luat, când nu mai ai inima osândindu-te pentru lipsuri i con tiin a în epându-te pentru sup r ri; când s'a domesticit s lb t cia patimilor fiar în tine, cu harul lui Dumnezeu; când î i isvoresc lacrimile de mâng ere i mintea se roag curat i neîmpr tiat; i când prime ti cu bucurie i cu inima preg tit moartea cea înfrico at , de care fug cei muli.

34. Cuvintele vie ii ve nice, pe cari le-a m rturisit verhovnicul Apostolilor c le are Dumnezeu Cuvântul, sunt ra iunile celor f cute de El, pe cari cel ce le prime te tainic dela El, ca un neîntinat, a dobândit înc de aici, deodat cu ele, via a ve nic i arvuna Duhului i n dejdea neru inat a mântuirii. Dar nu se învrednice te de acestea cel ce pre ue te mai mult trupul decât sufletul i e împ timit i legat de cele p mânte ti.

35. Cuvânt tor nu este cel ce are putin a cuvântului vorbit, c ci aceasta o are tot omul, ci cel ce prin puterea ra iunii caut s afle urmele lui Dumnezeu. Dar ceea ce este fiin a Celui mai presus de fiin , nu va afla nicidecum. C ci acesta este un lucru cu neputin întregei firi. Ci Îl va cunoa te din în elepciunea ziditoare a lucrurilor, din purtarea de grij , din îndrumarea, inerea la un loc, cârmuirea i susinerea lor. Prin acestea se afl i oarecum se vede minunatul me ter, în chipul în care zidarul se vede din lucrul mâinilor sale.

36. Nu vei dobândi neaverea cum trebuie, f r nep timire, nici nep timirea, f r dragoste, nici pe aceasta, f r temere i rug ciune curat . Nici pe acestea f r credin i negrij , prin cari într'aripându-se mintea lap d cugetul ce caut în jos i sboar spre cele înalte i de sus, c utându- i pe St pânul ei.

37. P ze te cur ia ca lumina ochilor, ca s te faci biseric a lui Dumnezeu i cas preaiubit . C ci este cu neputin s te apropii de Dumnezeu f r neprih nire. Iar pe aceasta o na te dorul de Dumnezeu, neîmp timirea i fuga de lume. i o p ze te smerita cugetare, înfrânarea, rug ciunea necontenit , contemplarea duhovniceasc i lacrimile st ruitoare, împreun cu nemânierea. Iar frumuse ea dreptei socoteli, f r nep timire, nu o vei dobândi.

38. Nimenea s nu te în ele, frate, c f r sfinenie, cum zice Apostolul, vei vedea pe Dumnezeu. C ci Domnul cel mai presus de toat cur ia, nu prime te s se arate celui necurat. Precum este nevrednic de El cel ce iube te pe tat l sau pe mama sa mai mult decât pe El, sau pe fiica i pe fiul s u, a a i cel ce iube te orice altceva din cele vremelnice i p mânte ti. Cu atât mai mult cel ce pre ue te mai mult p catul cel urît i puturos, decât dragostea Domnului. C ci Dumnezeu lap d pe cel ce nu se întoarce dela întin ciune, fiindc „nu va mo teni stric ciunea, nestic ciunea”.

39. Nu te vei învrednici de dragostea dumnezeasc f r cuno tin , nici de aceasta f r credin . Dar credin numesc nu pe cea simpl , ci pe cea care se na te în noi din lucrarea virtu ilor. Iar de str pungerea adev rat a inimii te vei învrednici atunci, când ve tejind prin înfrânare, priveghiere, rug ciune i smerenie, pl cerea cea în scut a trupului, te vei r stigni împreun cu Iisus, ne mai tr ind p tima , ci vie uind Duhului dumnezeesc i umblând întru n dejdea mo tenirii celei de sus.

40. Strig c tr Dumnezeu: „În aceasta am cunoscut c m'ai voit pe mine, c nu se va bucura vr jma ul meu de mine”, st pânindu-m i muncindu-m pân în sfâr it prin patimi. Ci m'ai r pit mai'nainte

de moarte din mâna lui, și mai învrednicit a vieții duhovnicești după bun plăcerea Ta, ca prin sfârșitul bun și mă înfrățezi mântuit Scaunului Tău, ducând de aici arvuna mântuirii și încredințarea neîndoelnică; ca și numai aflu tulburat și nepregătit în vremea ieșirii, încât să socotesc de nesuportat în cazul și mai amarnic și mai rău decât moartea însăși și decât muncile.

41. Credința în dejdea nu sunt niște lucruri simple și întâmplătoare. Ci credința are nevoie de un suflet tare, iar în dejdea, de o socotină și de o inimă dreaptă. Căci cum va crede cineva cu ușurință în cele ce nu se văd, fără har? și cum va îndrăzni în lucrurile viitoare neînvederate, de nu va avea prin curiozitatea vreoaică experiența darurilor Domnului, prin cari primește adevărul acela, că a unora ce sunt de față? Deci pentru amândouă este nevoie de virtute, dar și de înrâurirea și de ajutorul lui Dumnezeu, pe cari dacă nu le avem, în zadar ne ostenim.

42. Virtutea adevărată are ca rod sau cunoștința sau nepetimirea, sau și amândouă acestea. Iar de nu, de artă a fost și mincinoasă, ceea ce ni s'ar părut nouă virtute. Căci de-ar fi fost adevărată, s'ar fi împodobit și cu roade, nu numai cu frunze. Dar aia, umblând și atrag, fie plăcerea oamenilor, fie plăcerea proprie, sau altceva din cele ce nu plac lui Dumnezeu, este mincinoasă și neiubitoare de Dumnezeu. Noi însă, cari ne-am îndreptat lucrarea, vom dobândi fără îndoială, spre folosul nostru, și harul Bunului Dumnezeu, care aduce, când trebuie și când trebuie, și cunoștința și nepetimirea.

43. Pătrunde gândurile vrăjmașului cu lumina harului și aruncându-te înaintea lui Dumnezeu cu plâns, veste-te neputințat. În tine pe tine de nimic, chiar dacă te-ar convinge în el torul și-ți pari că ești ceva.

Nu cere nici încununarea cu niscai daruri, decât dac sunt pricinuitoare de mântuire i p zitoare ale smeritei cuget ri. Cere îns cuno tin a care nu îngâmf , ca pricin a cuno tin ii de Dumnezeu, i roag -te s nu fii st pânit pân la sfâr it de patimi, ca de ni te tirani, ci s te desfaci de trup întru nep timire, sau mai mult smerenie, ca s p tîme ti împreun cu cei ce gre esc.

44. Precum nu se poate sbura la cele înalte i în v zduh f r aripi, a a nu se poate ajunge la cele n d jduite f r încredin are neîndoelnic înc de aici. Iar încredin area vine din des vâr ita smerenie a cugetului i din harul Duhului Sfânt în cei împ ca i deplin cu Dumnezeu, în cari se afl desigur i nep timirea, fie în parte, fie mai deplin, pe m sura împ -c rii i cur iei. Iar cei ce se despart altfel de trup, ca unii ce sunt înc în iarna patimilor, sau Sâmb ta [adic în nelucrarea virtu ilor], se vor afla sub judecat i cercetare, ca ni te vinova i, la vremea r s-pl tirii.

45. Mântuindu-te în dar, mul ume te Mântuitorului Dumnezeu. Iar de vrei s aduci i daruri, adu-I din sufletul t u v duvit, cu recuno tin , cei doi b nu i, adic smerenia i dragostea. i tiu bine c le va primi pe acestea mai mult decât mul imea virtu ilor aruncate de mul i în vistieria mântuirii. F când a a, chiar de vei avea trebuin ca Laz r de înviere, dup ce ai fost omorît de patimi, trimite-le pe acestea, ca pe ni te surori bune, ca mijlocitoare c tre El i vei dobândi f r îndoial ceea ce cau i.

46. Dobândind f ptuirea, înc nu te vei putea apropia numai prin ea de nep timire, ca s te rogi curat i neîmpr tiat, de nu vor veni în minte i vederile [contempla iile] duhovnice ti ale cuno tin ii lumin toare i ale în elegerii lucrurilor. Numai intr'ari-

pat și luminat de acestea, mintea e în lătat în întregime de dragostea [erosul] rugăciunii adevărate, sburând întins spre luminile înrudite ale cetelor ne-trupești de sus, și de acolo e dus, pe cât e cu puțin, spre marea lumină, cea în trei străluciri, a Treimii dumnezeiești.

47. Nu vom fi pedepsiți și osândiți în veacul ce va să vie pentru că am păcătuit, odată ce am primit o fire nestătornică și schimbătoare. Ci fiindcă, păcătuiind, nu ne-am pocăit, nici nu ne-am întors de la calea cea rea spre Domnul, după ce-am primit putere și vreme pentru pocăință, căsarțim și mai mult cădumnezeirea e bună și nu, dimpotrivă, pătimă, că una ce pedepsește și se mânie. Dar El pedepsește pe cătușă și nu pe noi. Căci El este în afară de orice patimă și pedeapsă, de și se zice că se conformează faptelor și dispozițiilor noastre, întorcând fiecăruia după valoarea celor făcute în viață.

48. Clintindu-te dintr-o stare mai bună, nu te turbura, ci îndreptează-te, alergând mai degrabă la starea dinaintea, cu întristare și mâhnire și cu mult învinuire de sine, ba și cu mult vărsare de lacrimi întru frângerea duhului. Ieșind prin acestea din cădere ca și s'a întâmplat, vei veni în valea bucuriei mântuitoare, întorându-te de aici înainte cu toată puterea, că nu cumva, mâniind iar și pe Judecător, să fie trebuință de lacrimi și în caz pentru împărăția Lui, sau, de nu se va întâmpla aceasta aici, să fii pedepsit cu siguranță în veacul ce va să vie.

Despre preoție

49. Iar și ne este cuvântul despre cinstita preoție, că ceea ce are trebuință de demnitate și curățenie îngerească și, după acestea, de mai mult întărire

i neprih nire decât înainte. C ci dac cel întinat poate s se cur easc întrucâtva, cel curat cum se va mai întina, decât doar dac vrem s amestec m întunerecul cu lumina i putoarea cu mirosul? Dar f când a a va fi vai nou i vom mo teni pierzania, ca ni te furi de cele sfinte, asemenea lui Anania i Safira.

50. Învrednicindu-te s te sui la treapta cereasc a preo iei celei întocmai cu Îngerii, printr'o mic cur ire, te-ai f cut din vas al pierz rii i netrebnic, vas al alegerii i de bun slujb Domnului, asemenea lui Pavel. Deci p streaz neprih nit cinstea de care te-ai învrednicit, p zind darul dumnezeesc ca lumina ochilor, ca nu cumva, spurcându-te din neluare aminte, s fii aruncat dela în lime în pr - pastie i cu anevoe s afli întoarcere.

51. În elege ca un om cuminte, c Dumnezeu f când pe cineva drept, nu este cine s -l osândeasc . i dac fiind chemat, ai intrat la harul mai presus de lume al dumnezeii tei preo ii, s nu mai fii îngrijat de via a de mai nainte, dac ai avut vreo pat , c ci prin Dumnezeu i prin îndreptarea ta, s'a cur it. Ci s te sârgue ti i s veghezi dup aceea, cas nu înegre ti harul. F când a a, chiar dac s'ar îndoii cineva nebune te de lucrarea ta cea sfânt pentru cele dinainte, va auzi glasul dumnezeesc ce zice: „Ceea cea cur it Dumnezeu, tu s nu spurci”.

52. U oar este demnitatea preo iei i jugul blând, dar când se prime te i când e purtat dup cuviin ; i când nu se cump r harul Duhului dumnezeesc. Dar când se cump r cu sânguin ome neasc i cu dar stric cios ceea ce nu trebuie s se negu toreasc i chemarea nu mai e de sus, sarcina este foarte grea, ca una ce e purtat f r vrednicie i peste putere. Iar jugul este foarte aspru i

roade grumazul i puterea celui ce-l duce," de nu-l pune jos, pân -l va slei i zdrobi cu des vâr ire.

53. Luând jugul preo iei cu îndr zneal , îndreapt -ti c ile tale i tae drept cuvântul adev rului,¹ lucrându- i prin ea, cu fric i cu cutremur, mântuirea ta. C ci Dumnezeul nostru este foc arz tor i dac te atingi de el, fiind aur sau argint, s nu te temi c vei arde, cum nu s'au temut nici tinerii din Babilon de foc. Dar dac e ti de iarb sau de pae, materii u or de aprins, ca unul ce ai cuget p mântesc, tremur c vei fi ars de focul ceresc, de nu vei fugi, ca Lot de urgie, prin dep rtare de Tainele prea înfrico ate, sau de nu sunt niscai sc deri prea mici ce vin din neputin , cele cari sunt arse de acest foc dumnezeesc în prea sfânta slujb , încât tu însuti s r mâi nears i nev t mat de foc, ca g -tejele acelea slabe ale rugului.

54. Dac nu po i s te desfaci de deprinderea p tima a curgerii de s mân , din pricina obi nu-întii îndelungate, cum cutezi, nenorocitul, s te apropii de cele pe cari nici îngerii nu le ating? Deci sau tremur i stai departe de aci înainte de slujba dumnezeesc i a a vei câ tiga îndurarea lui Dumnezeu, sau a teapt -te s cazii cu urgie, ca un nesim it i ca un neîndreptat, în mâinile Dumnezeului celui viu, care nu te va cru a cu iubire de oameni, ci te va pedepsi f r mil , fiindc ai cutezat cu neru inare s întri la nunta împ r teasc cu sufletul i cu haina întinat , de i nu e ti vrednic nici m car de intrare, dar înc de a ezare.

55. Am cunoscut un preot care îndr znea s s vâr easc cele dumnezeetii cu nevrednicie, ca

¹ μ : tov) « , dup traducerea din Liturghierul românesc: drept îndrepteaza (ciople te) cuvântul adev rului. i preotul are această datorie, numai episcopul.

unul ce c zuse în patima curviei. Acesta c zu mai întâi într'o boală grea și de nevindecat, și se apropia de moarte. După ce făcu totul pentru tămăduirea boalei, dar nu folosi nimic, că boala se întindea și mai tare, veni la conștiința că are să moară din pricina că a slujit cele sfinte cu nevrednicie. Drept aceea oprindu-se îndată cu jurământ de la sfânta Liturgie, a urmat degrab și tămăduirea, încât nici urmă de boală n'are mai rămas în el.

56. Luminat este treapta și haina preoției, dar numai dacă are și sufletul împreună strălucind întru untru, prin curție. Dacă se întinează din neatenție, iar conștiința, care mărturisește despre urâtenie, este dispăruț, lumina se face întunecată și pricina întunecării și a focului venic, de nu cumva, prăsinind această cale prăpăstioasă pe amândouă părțile, ne abatem pe alta, care să ne ducă prin virtute și smerenie, fără primejdie, în Împărăția lui Dumnezeu.

57. Mântuirea se câștigă prin umilință și virtute, nu prin slavă preoției, care cere o viață întocmai cu a Îngerilor. Deci său f-te nepăsător ca Îngerii, petrecând afară de lume și de trup cu cugetul, și a apăsă-te pe această scară cerească, sau recunoscându-i neputința ta, teme-te de înălțime, ca de una ce pricinuesc te mare cădere celor ce nu sunt în stare să rămân pe ea, și alege viața iubită de mulți, care se apropie de Dumnezeu nu mai puțin ca aceea. Căci întru aceasta, chiar dacă și s'ar întâmpla să cazi, uoară îți va fi iarăși ridicarea prin credință, cu mila și cu harul lui Dumnezeu.

58. Trupul și sângele nu vor moțeni Împărăția lui Dumnezeu. Iar tu împărtășindu-te de trupul și sângele lui Dumnezeu, cum nu te faci un trup cu El și nu te străbați de sângele Lui, având de pe acum, întru Împărăția Cerurilor, că ești încă împrejmuț

de patimile, trupului și ale sângelui? Mă tem că nu va rămâne în tine Duhul lui Dumnezeu, ca unul ce e ti trupesc, și vei fi tăiat în două la vremea judecii, luându-se dela tine cinstita preoție, ca dela unul ce e ti nevrednic de asemenea har.

59. Nefiind înaintea ochilor tăi frica lui Dumnezeu, socotești că e un lucru simplu să sâvârșești cele sfinte cu nevrednicie, amăgindu-te de iubirea de sine și închipuindu-ți pe Dumnezeu bun. Aceasta auzim-o și Datan și Aviron odinioară, până ce și-a înghițit pământul. Temându-te de aceasta și înfricoșându-te de Cel de care trebuie să-ți fie frică, cugetă la mărirea lucrului și sau sâvârșești cu vrednicie și curaj, ca să nu zici întocmai ca un înger, lucrul dumnezeiesc al preoției, sau oprește-te, ca un om chibzuit, dela slujba înfricoșată, ca nu cumva, disprețuind aceasta și nesocotindu-ți conștiința care te muștră, să zici cu durere atunci, când vei fi osândit, și când toate se vor judeca și îndrepta: „Frica de care m'am temut, a venit peste mine”, și „aceea ce mă înfricoșă, mi s'a întâmplat mie”.

60. Adu-mă mai întâi pentru tine, cu trezvie și cu durere, întru zdrobirea inimii și cu lacrimi, jertfa cea sfântă și mântuitoare de lume, spre ispire. Căci pe cine vei avea ca să-l doar de tine asemenea ție și să aducă jertfă pentru tine, după moartea ta? De aceea luându-o înainte cu gândul, ca un chibzuit la minte, înmormântează-te pe tine de pe acum și pomenește-te de mai înainte, punând înaintea lui Dumnezeu pe Sfânta Masă, înseși Sfintele ca mijlocire pentru mântuire, aducându-ți aminte prin aceasta de junghierea Lui cea de bunăvoie și de oameni iubitoare.

61. Sufletul care se desparte de trup, plin de încredințare () i-l desbracă pe acesta ca pe-o

hain , încearc o bucurie negrit i net lm cit . C ci dobândind acum cele n d jduite, îl lap d pe acesta fr întristare, îndreptându-se cu pace spre Îngerul luminos i vesel care vine din în lime, i str b tând fr piedec împreun cu acela v zduhul, nev t mat câtu i de pu in de duhurile r ut ii, ci suindu-se cu bucurie i cu îndr zneal i cu graiuri de mul umire, pân va ajunge s se poat închina F c torului i de acolo s primeasc hot rîrea de-a se rânduî cu cei asemenea i de aceea i m sur în virtute, pân la învierea cea de ob te.

62. Î i spun un cuvânt str in, i nu te minuna: Chiar dac nu ai dobândit nep timirea, pentru obi nuin ele cari poate te st pânesc, dac te afli în vremea ie irii în adâncul smereniei, te vei în la, nu mai pu in ca cel fr patim , mai presus de nourî. C ci de i comoara celor nep timitori s'a adunat din toate virtu ile, piatra pre ioas a smereniei e mai de pre decât toate. Ea nu prilejue te numai împ care dela Dumnezeu celui ce o are, ci i intrare împreun cu cei ale i în loca urile de nunt ale Împ r iei Sale

63. Primind isp ire de p cate dela Dumnezeu, sl ve te pe Cel ce nu ine minte r ul i nu se r zbur , asigurându-te dinspre gre alele cu voia, din toat puterea. C ci de i este isp ire i pentru ele, pân la moarte, prin poc in a de fiecare zi, dar te ar i nemul umitor, dac p c tue ti cu u urin întru cunotin . Alungând câinele desn dejdii cu piatra bunei n d jduiri, i cerând totdeauna cu îndr znire i cu st ruin , i se vor ierta multele p cate, ca îndatorat, s iube ti i tu mult în veacul ce va s vie, pe Cel împreun p timitor i prea bun.

64. Când, lucrat de harul dumnezeesc, te afli înaintea lui Dumnezeu întru rug ciunea cu lacrimi, pr v le te-te la p mânt, întinzându-te în semnul crucii

i, lovindu- i capul, cere deslegarea de aici, ca pe o eliberare de stric ciune i înstr inare de ispите. Îns nu dup cum voe ti tu, ci dup cum i se pare lui Dumnezeu i când i cum vrea El. Iar plecarea de aici o dore ti i o iube ti atunci când ai plecat deodată cu lacrimile spre Domnul, în abisul smereniei, încât te-ai f cut f r grij în v paia dorului i în rug ciune. Dar mai rabzi amânarea deocamdat , Dumnezeu prev zând ceva mai bun. Cere deci cu silire i cu jur mânt, f r s hot r ti data, f când, zicând, cerce tând i negu torind orice, ca s nu cazi dela dumnezeu.

65. Fiind purt tor de trup, nu încerca s iscode ti cum sunt cele inteligibile, chiar dac partea mintal a sufletului tinde spre acelea prin cur ie. C ci pân ce partea netrupeasc , legat de suflare i de sânge, nu se va desface de grosime i nu va fi în cele inteligibile, nu va putea cugeta i în elege cum tebuie acelea. Prin urmare, preg tindu-te s ie i din materie, ca dintr'un al doilea pân tece întunecat al mamei, c tre cele nemateriale i luminoase, bucur -te sl vind pe Binef c torul care ne trece prin moarte spre cele n d jduite. i veghiaz pururea pentru dracii necinstitori cari dau târcoale în jurul nostru i uneltesc împotriva cinstei noastre i p zesc cu viclenie c lcâiul nostru, adic s vâr irea vie ii. Tremur pân la ie ire, necunoscându- i viitorul i neavându-l sigur, ca unul ce e ti zidit schimb cios i nestatornic, din pricina voii slobode.

66. Când vr jma ul simte c sufletul nostru a ajuns la mari m suri ale virtu ii, ne întâmpin cu ispите s lbatice i înfrico ate. Aceast stare ne-o cunoa te el din cuvintele rug ciunii i din ridicarea mai presus de perechea material : trupul i sim urile. i atunci cu atâta pism ne ispите te urîtorul de oameni,

încât ne face să ne scârbim chiar și de viață. Dar nu te, de ertul, câtor bun tî ni se face pricinuitoar, fîcându-ne în chipul acesta cere ti prin rbdare și împletind mai str lucite cununile noastre.

67. Nu este alt lupt mai mare decît a neprih nirii și a fecioriei. Chiar și îngerii se minunează de cel ce cinste te nenuntirea, care se încununează nu mai puîn ca Mucenicii. Cîci cel ce, legat fiind cu trupul și cu sângele, se străduește să imite necontentit viața nematerială a celor netrupești, prin curie, de cîte osteneli și sudori nu are trebuință? Atît de mare și de înalt este cu adevrat această virtute, încât puîn lipsește ca să-i pară cu neputință, ca fiind mai presus de fire, dac nu ar ajuta Dumnezeu de sus, înt rind neputința firii și proptind putreziciunea ei și urînd-o în oarecare chip, ca să se ridice dela p mînt, prin dragoste de Dumnezeu și prin n dejdea bun t ilor celor g tite ei.

68. Trupul umplut de must prin multa b utur și prin mult somn, e mare piedec spre neprih nire. Iar neprih nirea adevrat r mîne nemi cat și în fața n lucirilor din somn. Cîci alergarea minii c tre ele este o dovad c poart înc în adînc boala patimii. Iar dac se învrednicește prin har să vorbească cu Dumnezeu în somn f r de trup, înseamnă c patimele s'au linițit și ea r mîne neatins și paznic trează al sufletului și al trupului, ca un cîne care veghiaz asupra lupilor ce stau la pînd, nel sîndu-se înelat de ei.

69. Îți spun un cuvînt străin, și s nu te minunezi. Este între Dumnezeu și suflet o taină, ce se s vîr e te într'ascuns. Dar este a m surilor celor mai înalte, a curiei, a dragostei și a credinții des vîr ite. Cînd omul, împ cat la culme, se unește cu Dumnezeu prin apropiere deplin, în rug ciune

i vedere neîncetat [c ci prin acestea Ilie încue cerul cu secet i arde cu foc ceresc jertfa, iar Moise taie marea i biruie te prin întinderea mâinilor pe Amalic, i Iona se mântue te din chit i din adânc, fiindc sila aduce pe Dumnezeu cel prea iubitor de oameni, ori unde vrea], învrednicindu-se de El, m car c este în trup, a covâr it m sura stric - ciunii care-l spune mor ii, a teptând moartea ca pe un somn obi nuit, care-l transport dulce spre cele n d jduite.

Despre preo ie

Cutremurându-te de patimile Domnului i de umilirea [chenoza] lui Dumnezeu Cuvântul pentru noi, dar i de jertfa i de amestecarea în noi a trupului i a sângelui celui de via f c tor i dumnezeesc, de cari ne-am învrednicit nu numai s ne împ rt im, ci i s le slujim, umile te-te pe tine ca o oaie de junghiere, socotind pe toi ca fiind într'adev r mai presus de tine i sile te-te s nu r ne ti con tiin a cuiva, cu nesocotin . Iar f r de sfin enie, s nu cu-tezi a te atinge de cele sfinte, ca s nu fii ars ca iarba de focul dumnezeesc, sau s te tope ti ca ceara i s fii pierdut.

71. De vei s vâr i cum trebuie slujba dumnezeasc , cinstit i înfrico at , i nu te va mostra con tiin a pentru nimic, s - i n d jdue ti mântuirea din aceasta. C ci folosul de aci îi va fi mai presus de toat lucrarea i vederea [contemplarea]. Iar de nu vei face a a, tu însu i vei vedea. i mai bine este, f r îndoial , s te dep rtezi, prin recunoa terea neputin ei tale, de în l imea preo iei, decât s te ii cu nedes vâr ire i cu necur ie de ea, i p rând multora c te afl i la în l ime, s zaci ca un stârv vrednic de plâns i de nevrednicie.

72. Slujba cinstitiei preoiei i puterea ei de împ care i înduplecare a lui Dumnezeu, atât de mult întrece orice psalmodie i orice rug ciune, cât soarele stelele. C ci pe însu i Unul n scut Îl jertfim, Îl punem înainte i-L aducem spre împ care, pe Cel junghiat în dar pentru p c to i, din iubirea de oameni. i nu numai pentru iertarea p catelor, ci i pentru cele ce ne rug m spre folosul nostru, dac nu ne este con tiina întinat . i trupul unit cu Dumnezeirea, arde ca un c rbune aprins toat materia f r delegilor i lumineaz inimile celor ce se apropie cu credin . Asemenea i dumnezeescul i cinstitul sânge spal i cur e te, mai mult decât orice isop, toat pata i întin ciunea, celor ce îndr znesc s se apropie de cele Sfinte cât pot de curi, dac s'ar mai fi întâmplat s r mân ceva.

73. Nu se jertfe te trupul cel în l at al lui Dumnezeu Cuvântul, coborându-se din cer, ci cum a zis oarecare dintre Sfin i, îns i pâinea i vinul se prefac în trupul i sângele lui Hristos, prin slujirea tainic cu credin , cu fric , cu dor i cu evlavie, a celor ce s'au învrednicit de dumnezeiasca preoie, primind schimbarea din acelea în acestea, prin lucrarea i venirea Preasfântului Duh; nu f cându-se alt trup decât acela al Domnului, ci pref cându-se în acela, nestric cios i nu stric cios aflându-se. De cât cur ie i sfin enie nu are deci trebuin preotul, ca s ating trupul dumnezeesc, i de cât îndr znire, ca s fie mijlocitor între Dumnezeu i oameni i s primeasc în jurul s u împreun rug toare, deodat cu Preasfânta i de Dumnezeu N sc toarea, toate puterile cere ti ale Îngerilor i pe to i Sfin ii din veac? Mie mi se pare c precum are trebuin de o vrednicie îngereasc sau arhangheleasc , a a are i de o familiaritate îngereasc cu Dumnezeu.

74. Trebuie să-ți însemni deci, o Pisinie, că de aceea stau Sfintele descoperite înaintea noastră, după Simbolul credinței, pe Sfânta Masă, având să fie sfinți, ca și cum s'ar ruga în oarecare chip pentru cei ce le aduc și ar striga cu graiuri negre în teacă. Cel ce locuiește în ceruri. Căci Acela privind, nu trece cu vederea și văzând, nu-ți întoarce privirea, amintindu-ți umilirea [chenoza] cea de bunăvoie pentru păcat și coborârea negrității și junghierea cea de oameni iubitoare. Fiindcă nu îndreptăți fiind noi, ne-a dăruit prețul de răscumpărare și mântuirea prin patimile Sale, Bunul și răbdătorul de rău, căci păcatul fiind, ne-a mântuit și ne-a chemat iarși la Sine.

75. Chiar dacă poți grijă de rugăciunea curată, care uneori mințea nematerial cu Dumnezeu, în chip nematerial, și ai ajuns să vezi că într-o oglindă odihna care te așteaptă după sfârșitul vieții de aici, ca unul ce ai primit arvuna Duhului și ai dobândit Împărăția Cerurilor în untru, într-o toată simțirea și încredințarea, să nu suferi a te slobozi din trup fără preț și a morii, ci roagă-te cu dinadinsul pentru aceasta și fii cu bunădejde că vei dobândi-o aproape de sfârșit, deși va fi de folos. Dar pregătește-te pentru ea neîncetat, lepădând toată frica, că străbătând văzduhul și scapând de duhurile răutății, cu îndrăzneală și fără temere să ajungi în untrul bolilor cerești, unindu-te cu cetele îngerești și adăugându-te la ale lui și drepții din veac și privind, pe cât este cu puțin, Dumnezeirea. Iar dacă nu, să cunoști barem bunățile de sub ea și pe Cuvântul lui Dumnezeu, răspândind razele mai presus de ceruri, pe Cel închinat cu o singură închinare împreună cu trupul Său neprihănit, deodată cu Tatăl și cu Duhul, de către toată oastea cerească și de către toți Sfinții. Amin.

Ilie Ecdicul

Filocalia greacă¹ publicată sub numele lui Ilie Presbiterul și Ecdicul o scriere intitulată „Antologie de sentințe de ale filosofilor strădălnici”.² În Patrologia greacă a lui Migne, tom. 90 (col. 1401—1461) aceea scriere cu titlul „Alte capete” e dată sub numele Sf. Maxim Marturisitorul, fiind luată din ediția scrierilor Sf. Maxim publicată de Combefis, Paris 1675. Textul din Filocalia greacă a fost publicat și în tom. 127 al Patrologiei grecești a lui Migne, cu o traducere fragmentară a lui Pontanus (col. 1128—1176).³ Astfel aceea scriere o avem publicată în Migne de două ori, fiind atribuit de fiecare dată altui autor și socotindu-se ca două scrieri diferite.

Mai nou Th. M. Disdier a rezolvat această problemă, stabilind că textele publicate în P. G. 90 și P. G. 127 (din Filocalia) nu sunt două scrieri deosebite ce provin de la doi autori, ci sunt una și aceea scriere și ea este a lui Ilie Ecdicul.⁴ El a arătat cum din 36 codici manuscrise, cari cuprind această scriere, 23 o atribuie Ilie Ecdicul, altele nu indică nici un autor, altele i-o atribuie lui Ioan Carpațiul și numai câteva i-o atribuie Sf. Maxim și acestea

1 Ed. I, Veneția 1782, p. 529—548; ed. II, vol. I, Atena 1893, p. 375-391.

2

μ

3 „.....”. Traducerea lui Pontanus e din 1603, când a fost publicată ca apendice la trad. operei Sf. Simion Noul Teolog (Ingolstadt. 1603) sub titlul: Ex Elie Presbyteri et defensoris sententiarum florilegio florilegium.

4 Elie L'Eodicos et Ies....., attribuees a saint Maxime le «onietsear eti Jean de Carpathos, în Echos d'Orient 1932 (Jan-Mars, p. 17—51).

sunt toate mai nou, dela sec. 12 încoace. Codicii manuscri i cari cuprind opera Sf. Maxim dinainte de sec. 12 nu cuprind această scriere, iar Fotie, care în veacul 9 ne-a l sat un inventar al scrierilor Sf. Maxim, nu pomene te nici el de această scriere.

Disdier aduce, i criterii interne, cari ar ar ta c scrierea aceasta e mai nou decât scrierile Sf. Maxim, indicând o spiritualitate mai sistematic i mai nuan at i tr dând influin a scri-sului Sf. Simion Noul Teolog din v. 11. Dup Disdier, autorul trebuie s fie un anume Ilie, care a fost pe rând avocat, monach i preot, i care a fost contemporan cu Ilie II, Mitropolitul Cretei dela sfâr itul veacului 11 i începutul veacului 12. N'a fost însu i Mitropolitul Ilie II, care a comentat pe Grigorie de Nazianz i Scara lui Ioan Sc rarul,¹ c ci acesta era o personalitate bine cunoscut , nu un „oarecare avocat" (), cum îi zic unele manuscrise autorului acestei scrieri. Nu se tie de-a fost i el din Creta. Manuscrisele nu spun nimic în privin a aceasta.

Iat câteva din deosebirile între Sf. Maxim i Ilie Ecdicul, re-marcate de Disdier: Amândoi cunosc împ rirea sufletului ra ional () în partea poftitoare (μ), partea irascibil (μ) i partea cuget toare (). Dar pe când la Sf. Maxim pofta i iu imea (μ μ) sunt puterile pasionale sau partea pasional (μ , μ) la Ilie Ecdicul ele sunt puterile vitale i partea p c tuitoare (μ i μ μ). Purificarea lor duce, dup Sf. Maxim, la nep timire (), condi ia pentru cunoa tere (), contemplarea duhovniceasc (μ) i teologie încoronat de îndumnezeire (). Dup Ilie totul se încoroneaz prin simplitate (), o categorie scump Sf. Simion Noul Teolog.

La Sf. Maxim fazele principale ale vie ii duhovnice ti sunt: F ptuirea (), contempla ia () i teologia. La Ilie teo-

¹ O tire c el a comentat Scara o avem in cod. Hierosolymitanus 66 din v. 12. la f. 162, Într'o noti din v. 14.

logia lipse te. În schimb avem fazele: f ptuitorul (), mijlociul (μ) i contemplativul ().

Via a activ are la Ilie unele momente în plus fa de Sf. Maxim. Dup acesta via a activ urc pe scara a apte virtu i;cre-din a,frica,înfrânarea,r bdarea, n dejdea, nep timirea i iubirea. La Ilie întâlnim unele virtu i deosebite, cari apar întâi la Sinai i i apoi sunt primite de Sf. Simion Noul Teolog:t cerea (), postul,rug ciunea,aten iunea (). Mila () are la Ilie un rol pe care nu-l are la Sf. Maxim. La Ilie nu întâlnim ideea de chip i asem nare. În schimb la el întâlnim rug ciunea de un singur cuvânt a Sinai ilor (μ), care nu e la Sf. Maxim.

Peste tot în spiritualitatea lui Ilie e pu in mai accentuat elementul de sim ire, de tr ire, de practicitate duhovniceasc .

Totu i e departe de-a atinge în privin a aceasta nivelul scrisului Sf. Simion. Ea oscileaz între specula ie abstract i tr ire, predominând totu i abstrac iunea. De aceea e probabil ca autorul ei s fi tr it înainte de Sf. Simion, c ci cele câteva elemente de sim ire ale ei circulau la Sinai i înc din v. VII. În stilul i în preocup rile ei, această scriere e foarte înrudit cu scrisul Sf.Maxim. Mai înrudit cu mult ca de scrisul Sinai ilor.

În ce prive te titlul scrierii, unii din codicii cari o atribue Sf.Maxim îi spun simplu"Capete" (), sau „Alte capete" (). Se vede c vre-un copist scriindu-le dup celalalte scrieri de sentin e ale Sf. Maxim — ca s - i fac un codice de sentin e — a l sat la început locul pentru titlu gol, apoi a uitat s-l completeze i un copist sau un cetitor ulterior a socotit c sunt i ele ale Sf. Maxim i le-a zis simplu tot: Capete, sau Alte capete ale Sf. Maxim.

Unele din manuscrisele cari atribue scrierea lui Ilie Ecdicul, îi dau îns titlul din Filocalia, de unde rezult c probabil însu i autorul i-a dat acest titlu. Dar câte un manuscris folose te ca titlu niscăi cuvinte din vreunul din cele patru distichuri iambice, cari sunt puse în fruntea celor patru sec iuni ale scrierii. (De pild cod.Vindob. 274 îi spune:Izvor curg tor=

primele două cuvinte din primul distich; cod. Moscv. 424 folosește ca titlu și cele două cuvinte din distichul al treilea).

Adeseori fiecare din cele patru secțiuni are un titlu propriu. Astfel prima secțiune se numește: Capete 3 = (Vindob. 315); a doua: Despre rugăciune, sau Capete despre rugăciune (, sau); a treia: Capete gnostice (); a patra: Capete practice și contemplative, sau Despre fapte și contemplație.¹ Titlurile secțiunilor reproduc sau dezvoltă un cuvânt din distichul cu care începe respectiva secțiune.

În general lucrarea este împărțită în patru secțiuni. Fiecare secțiune este introdusă printr-un distich. Împărțirea trebuie să derive chiar de la autor. Distichurile au suferit oarecari modificări. Așa distichul al treilea a fost complectat prin versetul: (Se întunecă iar, scufundându-se în patimă). În ediția Combefis, publicată în P. G. 90, distichul primei secțiuni este complectat cu două versuri care consacra atribuirea scrierii Sf. Maxim.

Aceste distichuri indică natura secțiunii care urmează.

Prima secțiune se referă în noțiuni și sfaturi generale de ascetism. Fiecare capitol este urmat de unul explicativ, ca un fel de scolie. A doua tratează exclusiv despre rugăciune, a treia despre contemplația naturală și mai ales spirituală. A patra este un fel de recapitulare a primelor trei secțiuni, deși intenția era să se trateze în ea despre raportul între fapte și contemplație. S-ar putea ca secțiunea aceasta să fi fost o operă aparte, cum o dă cod. Moscv. 426.

Numărul total al capetelor variază în diferiți codici. Unul din 237, altul 239, unele 240, altele 241, altele 244, unul 245, altul 250, altele 251. Ed. Combefis (P. G. 90) din 243, iar Nicodim Aghioritul (Filocalia greacă) 248.

¹ Textul din Filocalia greacă are pentru secțiunea III titlul: roo (= Alăceluia , gnostice; iar pentru secțiunea patra: , = Alăceluia , practice și contemplative.

În general prima seciune cuprinde dela 77 la 80 capete, a doua 30 sau 31, a treia 32, a patra dela 104 la 108 capete.

Comparând cele dou ediuni (Combefis în P. G. 90 i Nicodim Aghioritul în Filocalia greac), plus traducerea fragmentar a lui Pontanus — ce-a avut în fa un al treilea codice — Disdier deduce c textul prim a avut 248 capete, cifr care nu mai e furnizat de nici un manuscris.¹ Între ed. Combefis i Nicodim, Disdier a g sit 464 diferen e, cele mai multe ortografice. Uneori e mai bun textul lui Combefis, dar adeseori e de preferat textul lui Nicodim. Noi vom urma în traducere, în privin a capetelor, rectific rile lui Disdier, aranjând nume-rotarea potrivit cu ele.

I lat cum ajunge Disdier la aceast cifr : Prima seciune are la Combefis 77 capete, In Filocalia greac 79. Dar o confruntare minu ioas d 79 capete. Cap. I din Combefis formeaz cap. II i III din Filocalia greac . Aci trebuie acceptat împr irea Filocaliei, care are pentru ea i manuscrisul dela baza trad. lui Pontanus, ca i progresiunea de idei. Astfel coregem pe Combefis cap.II in cap. II i II bis. Cap. III din Combefis cor spunde cu cap. IV, XI i XII din Filocalie. Dar aci e just Combefis, înt rit de Pontanus i de cod. Atheniensis 517. Impr tierea acestui cap in Filocalia e ilogic . Filocalia, la rândul ei, blocheaz in cap. V, cap. IV i V din Combefis; iar in cap. VII, cap.VII i VIII din Combefis. Aci iar e mai logic Combefis, înt rit de Pon-tanus i Atheniensis. Combefis n'are cap. 76 al lui Nicodim. Aci e just Nicodim. Astfel 77 capete Combefis+II bis+LXXVI Nicodim=79 capete.

79 cap. Nicodim—XI i XII+V bis i VII bis=79 capete.

Seciunea II are i la Nicodim i la Combefis 30 cap., in loc de 31 ca in majoritatea manuscriselor. Filocalia n'are cap. 83 al lui Combefis (μ), dar în schimb împarte în dou cap, 91 al lui Combefis, ob-inând cap. 92 i 93,

A treia seciune are în Combefis 30 capete (cu numerotare în con-tinuare), in Filocalia 32 (începând numerotarea dela 1). Cifra din Filocalia e ceanormal , fiind indicat de aproape toate manuscrisele. Deci trebuie s . complet m pe Combefis cu Filocalia, intercalând între capetele 125 i 126 ale lui Combefis, cap. 19 din Filocalia (μ μ) si între cap. 130—131, cap. 25 din Filocalia (iv)).

A patra seciune are la Combefis 106 capete (cu numerotare in con-tinuare), iar la Nicodim 107 (cu numerotare ce continu cele 32 capete ale seciunii a treia). Se va completa Combefis, intercalându-se între cap. 153—154, cap. 49 al lui Nicodim (μ)).

Culegere din sentin ele inteleptilor str dalnici , intoc-
mita de str dania si osteneala celui mai mic presbiter
si avocat (ecdic)

ILIE

I

Capete morale

Vei afla aci, de vei cerceta cu st ruin ,
ofântân dincareizvor teorou degândurimorale

1. Nici un cre tin care crede drept în Dumnezeu
nu trebuie s fie f r grij , ci s a tepte totdeauna
ispita, ca atunci când va veni s nu se mire i s
nu se tulbure, ci s rabde cu mul umire osteneala
necazului i s în eleag ceea ce zice, cântând cu
Proorocul: Cearc -m Doamne i m ispite te".¹
C r ci nu a zis: „Certarea ta m'a r pus", ci „m'a în-
dreptat pân la sfâr it".²

2. Începutul virtu ilor e frica de Dumnezeu, iar
sfâr itul, dragostea [dorul] Lui.

3. Începutul [principiul] a tot binele este ra iunea
f ptuitoare i fapta ra ional . De aceea nici fapta
f r ra iune nu este bun , nici ra iunea care se dea-
p n f r fapt .

1 Ps. 25, 2.

2 Ps. 17, 36.

4. Fapta¹ trupului este postul și privegherea; a gurii, psalmodia, rugăciunea și taceala, mai de preferat decât cuvântul. Fapta mâinilor e ceea ce se face de către ele fără murmur; iar a picioarelor, drumul străbătut de ele, dela prima poruncă. Fapta sufletului e înfrânarea și vârlă cu simplitate și simplitatea cu înfrânare; iar a minții, rugăciunea în contemplație și contemplația în rugăciune.

5. Tuturor virtuților acestora le premerge mila și adevărul, a căror rădăcină e smerenia și darul deosebirii [dreapta socoteală] care, după Prinț, vine din aceeași fără de care nici aceea nu-și va putea vedea marginea ei.

6. Făptuirea, care necinstește jugul răiunii, e ca o vacă ce rătăcește înapoi și încolo în jurul celor nefolositoare. Iarăși iunea, care lăpădă vestimintele cinștite ale făptuirii, nu e cu bună cuviință, chiar dacă se preface la părere că e așa.

7. Sufletul bărbătesc, înănd aprinse, ca o femeie, toată viața ei, făptuirea și contemplația, ca pe două sferte nice, face cele cuvenite. Iar cel datat plăcerilor, le face pe cele dimpotrivă.

8. Nu ajunge sufletului, spre desvârșită izbăvire din păcat, reaua părțimire de bunăvoie, de nu se va desface de el și prin focul celei fără de voie.

9. Căci sufletul, asemenea unei șerbii, de nu va trece prin foc și prin apă, adică prin ostenele de bunăvoie și fără de voie, nu se va păstra nevătămat de loviturile celor ce vin asupra lui.

10. Precum pricinile mai generale ale ispitelor de bunăvoie sunt trei: șințateala, bogăția și renumele, așa și ale celor fără de voie sunt trei: pagubele, batjocurile și boalele. Unora le sunt acestea spre zidire, iar altora spre surpare.

¹ Activitatea, făptuirea.

11. De suflet e legat pofta i întristarea; iar de trup, pl cerea i durerea. i pricina durerii e pl - cerea;¹ c ci voind s fugim de sim irea ap s toare a durerii, alerg m la pl cere. Iar a întrist rii e pofta.

12. Virtuosul are binele înl untrul inimii; iubitorul de slav de art îl are în cugetare.² R ul, îns , sârguitorul îl are la suprafa ; iar iubitorul de pl - cere, în adânc.

13. Cel ce ur te r ul, se mi c rar i f r st - ruin în el. Dar cel ce e lipit de pricinile lui, mai des i mai cu st ruin .

14. Cei ce nu se gândesc la poc in , p c tuesc necontentit. Iar cei ce p c tuesc f r s vrea, sunt porni i spre poc in , dar pricina ei nu e a a de deas .

15. Sim irea i con tiin a s se însocesc cu cuvântul rostit, pentruc Cuvântul dumnezeesc care a zis c se va afla în mijlocul lor,³ s nu fie ru inat de obr znicia sau lipsa de m sur a celor spuse sau f cute.

16. Cel ce nu- i vat m sufletul prin fapte, înc nu i-l p streaz neîntinat i prin cuvinte. Nici cel ce-l p ze te de acestea, nu e sigur c nu l-a întinat prin gânduri. C ci p c tuirea este întreit .

17. Nu vei putea s vezi fa a virtu ii, pân mai cuge i cu pl cere la cea a p catului. Iar urît î i va p rea a doua, când vei pofti gustarea celei dintâi i vei înstreina vederea chipului acesteia.

18. Dracii r sboesc sufletul mai ales prin gânduri, nu prin lucruri. C ci lucrurile în ele însele sunt

1 Propozi ia aceasta e numai în P. G. 90. Dar se pare c trebuie s fie altfel; „pricina pl cerii e durerea”. Numai a a e în acord cu ce urmeaz .

2 Cugetarea e la suprafa ; inima în adâncul fiin ii.

3 Mai. 18, 20.

necesare.¹ i pricina lucrurilor este auzul i vederea. Îns al gândurilor, obi nuin a i dracii.

19. P catul sufletului se întinde în trei ramuri: în fapte, în cuvinte i în gânduri. Iar bunul nep c - tuirii în ase. C ci trebuie s p zim f r gre al cele cincii sim uri i cuvântul rostit. Cel ce nu p c tue te în acestea „e b rbat des vâr it, în stare s - i înfrâ - neze i m dularele trupului”.²

20. Partea nera ional a sufletului se împarte în ase, adic în cele cincii sim uri i în cuvântul rostit. Acesta, când e nep tima , se împarte împreun cu cel p tima în chip neîmp r it.³ Dar când se afl p tima , prime te întip rirea p catului aceluia.

21. Nici trupul nu se poate cur i f r post i priveghere; nici sufletul, f r mil i adev r. Dar nici mintea f r vorbirea cu Dumnezeu i f r vederea Lui. Acestea sunt perechile cele mai însem - nate în aceste lucruri.

22. Sufletul împrejmuir de virtule pomenite, î i are cet uia sa, care este r bdarea, necl tinat de ispitate. „Întru r bdarea voastr ve i dobândi sufletele voastre”, zice Scriptura.⁴ Dar dac lucrurile stau altfel, se clatin în tremur turi de spaim , chiar la sgomotele de departe, întocmai ca o cetate f r ziduri.

23. Nu toi câ i sunt pruden i în ale cuvântului, sunt i în ale gândului. Nici toi câ i sunt în ale gândului, se vor afla i în ale sim irii dinafar . C ci de i pe toi îi are birnici sim irea, dar nu toi îi pl - tesc la fel birul. Din simplitate cei mai mul i nu tiu s o cinsteasc a a cum cere ea.

1 Lucrurile in ele însele fiind necesare, nu sunt primejdioase sufletului, decât când se adaug la ele gândurile aduse de draci.

2 Iacob 3, 2.

3 Cuvântul celui f r de p cat comunic cu al celui p c tos f r s comunice în p cat.

4 Lc. 21, 10.

24. Pruden a fiind neîmp r it dup fire, poate fi t iat în deosebite p r i. C ci unuia i s'a dat mai mult, altuia mai pu in din ea. Aceasta pân ce crescând virtutea f ptuitoare i având crescute la m sura ei i virtu ile generale, împline te binele cuvenit al fiec rei virtu i. C ci cei mai mul i dup lipsurile vie ii lucr toare, î i primesc i partea de pruden .

25. În cele dup fire pu ini se vor afla pruden i; dar în cele protivnice firii, mul i. C ci de frica acestora, golindu- i toat pruden a fireasc , pu in pruden i în cele dup fire. Cel mai mult î i ocup mintea cu cele de prisos, cari nu sunt prin fire vrednice de laud .

26. Vremea i m sura sunt comesenii t cerii cu bun rost. Iar materia osp ului este adev rul. Venind în vremea lui asupra sufletului c l torit, tat l minciunii nu g se te nimic din cele ce caut .

27. Milostiv cu adev rat nu e cel ce d de bun voe cele de prisos, ci cel ce las cele de trebuin neap rat celor ce le r pesc.

28. Unii câ tig cu bog ia material pe cea nematerial , prin rânduile milosteniei. Iar ceilal i o pierd cu cea nematerial pe cea material , ajungând la sim irea celei ce nu are sfâr it.

29. Fieci ruia îi este pl cut s se îmbog easc în cele bune, dar îl întristeaz pe cel ce s'a îmbog it dup Dumnezeu, s nu i se îng due cât mai mult s se desf teze de această bog ie.

30. S n tatea i se pare sufletului c este înafar , iar boala se ascunde în untru, în adâncul sim irii. Deci dac trebue ca boala s fie scoas afar prin secerea mustr rilor, iar s n tatea s fie adus în untru prin înoirea min ii, este nebun cel ce lap d mustr rile i nu se ru ineaz s zac totdeauna în bolni a nesim irii.

31. Nu te înt râta împotriva celui ce te operează f r voe, ci c utând la izb virea de durere, plânge-te pe tine i ferice te-l pe cel ce i s'a f cut p rincipala acestui folos, prin iconomia lui Dumnezeu.

32. S nu nesocote ti boala ta, ca s nu i se fac i mai cumplit , ci prin leacurile i mai aspre ale osteneii izb ve te-te de ea, tu cel ce por i grij de s n tatea sufletului.

33. Nu te feri dinaintea celui ce te love te când trebuie, ci apropie-te de el i-i va ar ta cât e de mare r ul ce se ascunde de sim irea ta, i vei mânca mâncarea dulce a s n t ii, dup ce ai mistuit pe cea nepl cut a am r ciunii.

34. Pe cât sim i durerile, pe atât s te bucuri de cel ce i le scoate la iveal prin muștr ri. C ci el i se face p rincipala de cur ire des vâr it , f r de care mintea nu poate petrece în locul curat al rug ciunii.

35. Cel muștrat trebuie sau s tac , sau s se apere cu blânde e în fa a celui ce-l învinue te; nu ca s - i sus in cel muștrat ale sale, ci ca s ridice, poate pe cel ce s'a poticnit, muștrând din ne tiin .

36. Cel ce se poc e te în fa a celui ce s'a su p rat pe dreptate, înainte de a fi chemat de acela, nu se p gube te cu nimic din ceea ce i se cuvine în urma poc in ii. Iar cel ce se poc e te dup ce e chemat, pierde jum tate din câ tig. Câ tig tot ce s'a rânduie, cel ce niciodat nu iese din tov r ie pentru întristarea ce i se face. Dar i se adaug i plat pe deasupra, cel ce î i ia, în toate, gre ala asupra sa.

37. Nici cel trufa la cugetare nu-i cunoa te sc derile sale, nici cel smerit la cugetare, bun t ile [virtu ile] sale. Pe cel dintâi îl în al o ne tiin rea; pe cel de al doilea, una pl cut lui Dumnezeu.

38. Cel mândru nu vrea s se m soare în cele bune, cu cei deopotriv în cinste. Iar în cele dimpo-

triv , comparându-se cu cei ce îl întrec, sc derea lui i-o socote te suportabil .

39. Mustrarea face sufletul tare, iar lauda îl face mole it i lene spre cele bune.

40. Temelia [substan a] bog iei e aurul; a virtu ii, smerenia. Precum deci cel lipsit de aur este s rac, chiar dac nu pare celor dinafar , a a f r smerenie, nevoitorul nu va fi virtuos.

41. Precum negustorul f r aur nu e negustor, chiar dac este foarte destoinic în negustorie; a a nici nevoitorul f r smerita cugetare, nu se va afla în st pâניה dulce ilor virtu ii, chiar dac s'ar încrede foarte mult în pruden a sa.

42. Cel ce se urc în smerita cugetare, coboar mai jos decât cugetul s u. Dar se sue mai sus, cel ce nu o are pe aceea. Acesta nu rabd s se m - soare de bun voe cu cei mai mici. De aceea î i arat întristarea pentru ne ederea în fruntea mesei.¹

43. Bine este nevoitorului s cugete c e mai mic decât lucrarea lui, dar s fac lucruri mai mari decât frica lui. C ci astfel se va afla cinstit la oameni i lucr tor neru inat lui Dumnezeu.²

44. Cel ce se teme s nu se vad str in de cei ce vor edea în c mara de nunt , trebue sau s împli neasc toate poruncile lui Dumnezeu, sau s se in cu toat puterea de una, de smerita cugetare.

45. Amestec înfrânarea cu simplitatea i înso e te adev rul cu smerita cugetare, i te vei vedea ezând la mas cu dreptatea, cu care ca la o mas dore te s se adune oricare alt virtute.

46. F r smerita cugetare, adev rul este orb. De aceea se folose te i de împotrivre, ca de-o c l uz , pentru a se rezema în ea când se ostene te pentru ceva, dar nu afl decât înt ritura inerii minte a r ului.

¹ Luca 14, 7; 20, 46.

² II Timotei 2, 15.

47. Moravul cel bun m rturise te despre frumuse ea virtu ii; iar mi carea cump nit a m dularelor, despre un suflet pa nic.

48. Primul bine este a nu gre i în nimic; al doilea a nu ascunde de ru ine gre ala ta, nici a te f li cu ea. Ci mai bine s te smere ti i s te învinov e ti tu însuti împreun cu cel ce te învinov e te i s prime ti cu bucurie certarea. Neîntâmplându-se aceasta, totce aduci lui Dumnezeu e f r valoare.

49. Pe lâng reaua p timire de bun voe, trebuie primit i cea f r de voe, adic cea dela draci, din pagubele suferite i din boale. C ci cel ce nu le prime te pe acestea, ci se scârbe te de ele, e asemenea celui ce vrea s - i m nânce pâinea nu i cu sare, ci numai cu miere. Acesta nu are totdeauna pl cerea ca tovar , dar e totdeauna vecin cu s turarea [cu plictiseala].

50. Cel ce spal haina rupt a aproapelui cu cuvinte dumnezeie ti, sau o coase prin daruri, arat ca unul care, st pân fiind, îmbrac înf i are de slug . Dar s ia seama cel ce face aceasta, ca nu cumva, nef când-o ca o slug , s - i piard , deodat cu plata sa, i cinstea puterii de st pân care i se cuvine, pentru slav de art .

51. Precum credin a este temeliea celor n d jduite;¹ a a este chibzuina temeliea sufletului; iar smerenia, a virtu ii. Dar e de mirat cum cele des - vâr ite prin ele însele, se fac nedes vâr ite f r cele întâmpl toare [f r accidente].

52. „Domnul, zice, va p zi intrarea ta i ie irea ta”,² adic a mânc rilor i a cuvintelor, prin înfrânare. C ci cel ce e cu înfrânare la intrarea si ie irea mânc rilor i a cuvintelor, scap de pofta

1 Evrei 11, 1.

2 Psalm 120, S.

ochilor i- i împlânze te mânia care vine din lipsa r sufl rii. C ci înainte de toate de acestea trebuie s aib grij i s se sârguiasc în tot chipul nevoitorul. Fiindc prin ele se împuternice te via a lucr toare i prin ele se înt re te cea contemplativ .

53. Unii au mult grij de intrarea mânc rilor, dar se poart cu nep sare fat de ie irea cuvintelor. Unii ca ace tia „nu tiu s scoat mânia din inim i pofta din trup”, cum zice Ecclesiastul,¹ prin ceea ce obi nuie te Duhul înoitor s zideasc inima curat .

54. Neprisosirea mânc rilor st în cantitatea mai mic a desf t rii; iar lipsa de sc dere a cuvintelor, în calitatea mai bun a t cerii.

55. Cur -ti r runchii cu focul nes tur rii de mânc ri i probeaz - i inima cu înfrânarea dela cuvinte; i vei avea în slujba celor bune atât pofta cât i iu imea.

56. Pl cerea celor de sub pânzece scade în cei ce se nevoesc, trupul pierzându- i vigoarea, dar mai r mâne cea a gâtlejului, în cel ce n'a ajuns s o pedepseasc precum se cuvine. Trebuie s te sile ti, a adar, s înl turi necinstea urm rilor, stingând pricina, ca nu cumva aflându-te acolo str in de virtutea înfrân rii, s fii acoperit deru ine.

57. Ascetul trebuie s tie când i cu ce mânc ri trebuie s - i hr neasc trupul ca du man; când s -l mâng e ca prieten; i când s -l îngrijeasc ca bolnav; ca nu cumva, prin neb gare de seam , cele ale du -manului s le socoteasc ale prietenului, iar cele ale prietenului, s le pun în seama du manului, iar ale acestuia iar i s le socoteasc ale bolnavului. C ci la vremea ispitei, îl va r zboi fiecare, dup ce a dat sminteal fiec ruia.

¹ Ecclesiastul 11, 10.

58. Când cel ce se hrănește, socotește mai de preț hrana decât desfășurarea, harul lacrimilor venind la el începe să-l mângâie și să-l facă să uite de orice alt plăcere, ca una ce e copleșită de plăcerea neasemnat mai mare a acestora.

59. Celui ce se lărgăște și s'au oprit lacrimile. Dar îi izvorăsc celui ce iubeste calea strămtă.

60. Nici păcatul, nici dreptul nu e în afară de întristare. Dar cel dintâi, fiindcă n'a părșit cu totul răul; iar cel de al doilea, fiindcă n'a atins încă desvârșirea [binele adevărat].

61. Rugăciunea și taceră sunt virtuți cari atâră de noi, prin puterea noastră. Iar postul și priveghierea sunt virtuți cari nu atâră de noi, ci, de cele mai multe ori, de temperamentul trupului. Deci nevoitorul trebuie să se îndeletnicească cu ceea ce este mai ușor.

62. Răbdarea e casa rugăciunii, căci e înut în ea. Iar smerenia e materia ei, căci se hrănește din ea.

63. Cel ce nu răbdă în osteneală,¹ nu va fi cinstit cu laude; iar cel ce înainte de-a primi plăcerea vede durerea, va scăpa de amarăciunea ei.

64. Nu te lăsa legat de ceea ce e mic, și nu vei robi la ceea ce e mare. Căci răul mai mare nu ia ființă înaintea celui mic.

65. Căutând la cele mai mari, vei fi temut de cele mai mici. Dar vei fi disprețuit de acestea, de nu te vei gândi la acelea.

66. Nu vei putea ajunge la virtuțile mai mari, de nu vei atinge vârful celor ce-și stau în putere.

67. În cei ce stăpânește mila adevărată, în aceia stăpânește și tot ce e plăcut lui Dumnezeu. Căci adevăratul nu judecă pe nimeni fără milă; iar mila nu se îndreaptă cu iubire spre niciun om fără adevărat.

1 P. G.: Cel ce nu răbdă cuvintele.

68. Unind înfrânarea cu simplitatea, te vei face p rta de fericirea de acolo.

69. Nu vei t ia patimile cari te r zboesc, de nu vei l sa mai întâi nelucrat p mântul din care se hr - nesc.

70. Unii se sânguesc s cure e numai materia trupului, iar al ii i pe a sufletului. Cei dintâi au dobândit putere numai împotriva p catului cu fapta; ceilal i i împotriva patimei. Împotriva poftei, îns , foarte pu ini.

71. Materia rea a trupului este împ timirea [libinozitatea];¹ a sufletului dulcea p timire [voluptatea];² iar a min ii aplecarea spre patim .³ Pe cea dintâi o caracterizeaz pip itul; pe-a doua, celelalte sim uri; iar pe cea din urm , dispozi ia contrar .

72. Voluptosul este aproape de libidinos; iar cel aplecat spre p timire, aproape de voluptos. Dar nep tima ul e departe de to i ace tia.

73. Libidinos e cel în care puterea p catului e mai tare ca ra iunea, chiar dac deocamdat nu p - c tue te; voluptuos, cel în care lucrarea p catului e mai slab ca ra iunea, chiar dac p time te în untru. Iar aplecat spre patim e cel ce e lipit mai mult prin libertate decât prin robie, de mijloace. Iar nep tima e cel ce nu cunoa te peste tot deosebirea acestora.

74. Libidinozitatea se pierde din suflet prin post i rug ciune; voluptatea, prin priveghiere i t cere; aplecarea spre patim , prin lini tire i aten ie. Iar nep timirea se na te din pomenirea lui Dumnezeu.

75. De pe buzele nep timirii curg cuvintele vie ii ve nice ca ceara de albine.⁴ Deci cine se va învrednici

1 μ . 2 . 3 .

4 Prov 6, 23 ; Cânt. 4, ; Ioan 6, 69.

s - i lipeasc buzele de buzele aceleia i s se s - l luiasc în sânul ei i s se împ rt easc de mireasma dulce a ve tmintelor ei, adic s se îndulceasc cu legile virtu ilor, cari sunt mai presus de toate aromatele cuno tin ii sensibile?

76. Desbr ca i de c ma a iubirii [trupe ti] de sine sunt, poate, mul i; de cea a iubirii de podoab , pu ini. Iar de cea a slavei de arte, care e cea din urm , sunt cei nep timitori.

77. De trupul v zut se va desbr ca tot sufletul; dar de trupul p catului, pu ini din aceia cari s'au bucurat de, pl cerile vie ii de aici.¹

78. To i se vor face din vii mor i. Dar p catului vor muri numai cei ce l-au urât pe acesta din tot sufletul.

79. Cine se va vedea pe sine desbr cat de p cat, înainte de moartea cea de ob te a trupului? i cine s'a cunoscut pe sine i firea sa, cum este, înainte de desbr carea viitoare ?

II

Capete despre rug ciune

Sufletul r nit de dragostea mirelui,
Îl une te rug ciunea cu mirele, înc de aici.

80. Sufletului ra ional, a ezat la hotarul dintre lumina sensibil i inteligibil , prin cea sensibil i s'a încredin at s vad i s fac cele ale trupului, iar prin cea inteligibil , cele ale duhului. Dar fiindc lumina inteligibil s'a întunecat, iar cea sensibil s'a f cut mai clar pentru obi nuin a dela început, nu

¹ Filocalia gr.: dar de trupul p catului, cel care s'a bucurat pu in de pl cerile vie ii de aici.

poate s priveasc deplin spre cele dumnezeie ti, dac nu se une te în întregime cu lumina inteligibil , în rug ciune. Deci în chip necesar sufletul se afl la hotarul dintre întunerec i lumin , spre întunerec mi cându-se prin fapt i afec iune, spre lumin prin închipuirea cuget rii.

81. Minteaa p tima nu poate intra în untru por ii înguste a rug ciunii, înainte de a p r si grijile pricinuite de pofta, ci se va fr mânata mereu cu durere pe lâng pridvoarele aceleia.

82. Rug ciunea s r mân în minte, ca raza în soare. C ci f r de ea, grijile din lumea sim urilor, hoin rind ca ni te nourii f r de ap , despart mintea de str lucirea ei.

83. Puterea rug ciunii este foamea de bun voe de mânc ri. Iar puterea foamei st în a nu asculta i a nu vedea nimic din cele lume ti, dac nu e trebuin neap rat . Cel ce nu poart grij de acestea, nu a înt rit zidirea postului; iar pe a rug ciunii a f cut-o s se surpe.

84. Dac mintea nu s'a desfcut din toate ale sim urilor, nu se poate sui la în lime i nu-i poate cunoa te vrednicia [demnitatea] sa.

85. Rug ciunea, împuternicit de lacrimi, scoate afar din suflet toate gândurile cari o du m nesc; dar le aduce iar i împr tierea min ii, împuternicit de u ur tatea fa de lege. Cel ce a izgonit-o pe aceasta, a izgonit i r ul atoatepricinuitor al cutezan ii [la verb].

86. Postul e simbolul zilei, pentru c e v zut; iar rug ciunea, al nop ii, pentru c e ascuns . Deci cel ce se îndeletnice te cu amândou acestea, potrivit cu fiecare, va ajunge la cetatea vederilor, „din care a fugit durerea, întristarea i suspinarea”.¹

1 Isaia 51, 11.

87. Lucrarea duhovnicească poate să se facă în faptă trupului. Fericit este deci cel ce socotește lucrarea nematerială, mai bună decât fapta cea materială. Căci prin ea a împlinit lipsa faptei, trăind viața ascunsă a rugăciunii, cea arătată lui Dumnezeu.

88. Dumnezeu știe că Apostolul nu se bucură în nădejde și nu este rușinat în rugăciune,¹ căci se rămană în noi bunul bucuriei. Dacă este așa, cel care nu răbdă, nu este credincios; cel care nu se bucură, nu este cu bună nădejde, căci a lepădat pricina bucuriei, rugăciunea, nestăruind în ea.

89. Dacă mintea, petrecând delă început în gânduri lumești, a căutată atâta dragoste de ele, cât prietenie n'ar dobândi față de rugăciune, petrecând neconținut în ea? Căci în cele care zăbovești, zice, în acelea îți obișnuiești să te lăși.

90. Precum desprindându-se de locuința sa de odinioară, mintea a uitat de strălucirea de acolo, a trebuit să uite iarăși de cele de aici și să alerge spre aceea, prin rugăciune.

91. Mintea se va afla față de rugăciunea care nu poate să o mângâie, ca un prunc față de sânii mamei cari s'au răcit. Iar față de cea care este altfel, ca un prunc adormit de plămâni în brațele ei.

92. „Acolo, zice, [în patul plângător al vieții virtuozității, asemenea miresei din Cântare, va zice îți miresa rugăciune, către iubitul ei] îți voi da sânii mei”,² dacă vei veni cu totul la mine.

93. Nu poate dobândi pretinție față de rugăciune cel care nu s'a lepădat de toată materia, afară de viața de acoperământ.³ Ieși afară din toate celelalte, cel care vrei să fii numai cu mintea.

1 Rom 12,12 2 Cant 7,13 3 I Tim 6,8

94. Mrturia minii iubitoare de Dumnezeu este rugciunea de-un singur gând; a gândului chibzuit, este cuvântul la vreme; iar a simirii eliberate, gustul de un singur fel. Prin acestea trei se zice c se întresc cele ale sufletului.

95. Firea celui ce se roag trebuie s se înmoaie i s se înfrgezeasc bine, întocmai ca a copiilor, ca precum a acelora, a a i a acestuia s - i primeasc uor desvoltarea ce vine prin rugciune. Deci nu fi fr grij, cel ce dore ti s te însoe ti cu aceasta.

96. Nu toi au acela scop în rugciune, ci unul pe acesta, altul pe acela. Unul se roag ca, dac se poate, s fie inima lui totdeauna cu rugciunea; altul, ca s se ridice i mai sus de ea. Iar altul, ca s nu fie întrerupt de gânduri în rugciune. Dar toi se roag, fie s fie pzi i în cele bune, fie s nu fie du i de cele rele.

97. Dac nimenea nu r mâne nesmerit în rugciune [c ci se frânge în smerenie cel ce se roag], cel ce se poart cu semeie în cele dinafar, nu se roag întru smerenie.

98. Cel ce se roag gândindu-se la vduva care a mi cat judecata împotriva asupritorului crud,¹ nu va slbi niciodat din pricina întârzierii bun t ilor f g dute.

99. Nu va r mânea rugciunea în cel ce z bove te la cele gândite în untru i la cele gr ite în afar. Dar tot ea se va întoarce la cel ce le taie pe cele mai multe.

100. De nu vor strbate cuvintele rugciunii la adâncurile sufletului, nu vor fi l sate lacrimile s se rostogoleasc pe obrajii fe ii.

1 Lc. 18, 3,

101. Spicele vor r s ri plugarului, dac semin-ele n'au fost aruncate la suprafata a p mântului [la vedere]. Iar monahului îi vor izvorî lacrimile, dac p trunde cu osteneal cuvintele rug ciunii.

102. Rug ciunea e cheia Împ r iei Cerurilor. Cel ce o are pe aceasta cum trebuie, vede bun t ile rânduite pe seama prietenilor ei. Dar cel ce nu are îndr snire în aceea, nu vede decât cele de aici.

103. Mintea, în vremea rug ciunii, nu poate zice cu îndr snire c tr Dumnezeu: „Ai rupt leg turile mele, ie îi voi aduce jertf de laud ”,¹ dac nu rupe, din dorul celor mai înalte, leg turile fricii, ale trând viei, ale somnului mult i ale l comiei de mân-care, din cari se na te p c tuirea.

104. Cel împr tiat la rug ciune, st afar de catapeteasma dintâi. În untru ajunge cel ce o face de un singur gând.² Dar în Sfintele Sfin ilor prive te numai cel ce împreun cu pacea gândurilor [ra iu-nilor] naturale contempl cele dimprejurul fiin ii care întrece orice minte i s'a învrednicit de vreo ar tare luminoas de acolo.

105. Când sufletul, odihnindu-se de cele dinafar , se une te cu rug ciunea, atunci aceea, înconjurându-l ca o flac r , îl face întreg arz tor, a a cum face focul fierul. Sufletul este acela , dar nu mai poate fi atins de atingerile dinafar , cum nu poate fi nici fierul arz tor.

106. Fericit cel ce s'a învrednicit s se arate în via a aceasta astfel i statuia lui, prin fire de lut, i-o vede arz toare prin har.

107. Pe cei încep tori, legea rug ciunii îi apas ca un st pân aspru; dar celor înainta i ea le este ca dragostea, care împinge pe un fl mând la osp bogat.

1 Psalm 115, 17.

2 Cel concentrat adic .

108. Pe cei ce se îndeletnicesc bine cu fptuirea, rugciunea când îi umbre te ca un nour,¹ care-i ap r de gândurile arz toare, când îi r core te cu o rou de lacrimi, ar tându-le vederi duhovnice ti.

109. Cântarea e o dulcea a chitarei, atins de cineva dinafar . Iar sufletul, dac nu-i vine în vremea rugciunii într'ajutor gr irea tainic în Duh, nu se str punge u or. „C ci a ne ruga cum trebuie, nu tim”.² La aceasta îl duce pe cel ce se roag , Duhul.

III

Capete despre cuno tin

Mintea se lumineaz prin contemplarea cunosc toare, Ridicându-se la în l ime prin cetirea acestor cuvinte.

110. Cel ce se îndeletnice te cu cuno tin a [gnosticul] trebuie s tie c mintea lui se afl uneori în ara în elesurilor, alteori în cea a gândurilor³ i alteori în cea a sim irii. Iar când e în aceasta, se afl fie în cele cu rost, fie mai degrab în cele f r rost.

111. Neaflându-se mintea în în elesuri, se afl cu siguran în gânduri. Iar aflându-se în gânduri, nu se afl în în elesuri. Dar aflându-se în sim ire, este cu toate.

112. Prin în eles, mintea str bate spre cele inteligibile; prin gând, ra iunea, spre cele ra ionale; iar prin închipuire, sim irea, spre cele ce sunt de f ptuit.

¹ Ie ire 14, 19.

²Rom. 8, 26.

³ În elesurile (μ) sunt intui iile min ii sau ale în elegerii, iar gândurile (μ) sunt conceptele ra iunii formate discursiv. In celelalte scrieri ascetice, gândurile sunt cuget rile p tima e.

113. Mîntea adunându-se în ea îns i, nu mai vede nimic nici din cele ale sim irii, nici din cele ale gândului, ci min i goale i raze dumnezeie ti, izvo-rînd pace i bucurie.

114. Altceva este în elesul lucrului, altceva ra-iunea lui i altceva ceea ce cade sub sim ire. Cel dintâi este fiin a; a doua, accidental; iar cea din urm , deosebirea obiectului.¹

115. Mîntea t ind multe c i, se v de te nes tu-rat . Dar adunându-se pe una singur , a rug ciunii, înainte de a o ispr vi se arat strâmtorat , îndem-nând pe cel ce se împ rt e te de ea, s se desfac de cele din cari a ie it.

116. Mîntea coborît din cele de sus, nu se va reîntoarce iar i acolo, de nu va nesocoti cu des -vâr ire cele de jos, prin îndeletnicirea cu cele dumnezeie ti.

117. Nu vei putea face sufletul s fie numai cu gândurile din jurul s u, chiar dac î i vei sili trupul s petreac în singur tate, cugetând pururea numai la tic lo ia lui. C ci numai cu vremea, din mila lui Dumnezeu, vei putea s te întorci la cinstea dintâi a obâr iei tale de ne-am bun [la demnitatea dintâi a noble ei tale].

118. Cel ce se ocup cu f ptuirea poate u or s - i supun mîntea rug ciunii, iar contemplativul, rug ciunea min ii: cel dintâi retr gîndu- i sim irea dela chipurile v zute, iar celalalt mutându- i sufletul la ra iunile ascunse în chipuri.² Cel dintâi î i convinge mîntea s uite³ de ra iunile trupurilor, iar ce-

1 Aceast caracterizare a în elesului, a ra iunii i a percep iei, n'am mai întîlnit-o.

2 P. G. 90: in cuvinte.

3 P. G. 90: s cugete.

lalalt, s cugete la cele netrupe ti. Iar netrupe ti sunt ra iunile trupurilor, însu irile i fiin ele lor.¹

119. Când îi vei desrobi mintea din pl cerea [voluptatea] trupurilor, banilor i mânc rilor, orice vei face i se va socoti dar curat, adus lui Dumnezeu; i i se va da în schimb s - i deschizi ochii inimii tale i s po i privi clar ra iunile² lui Dumnezeu, scrise în ea, cari vor fi socotite, de gâtlejul t u inteligibil, mai presus de miere i de cear ,³ prin dulcea a dat de ele.

120. Nu vei putea s - i ridici mintea mai sus de trupuri, de bani i de pofta mânc rilor ce nu sunt de neap rat trebuin , de nu o vei introduce în ara curat a drep ilor, în care izvor te amintirea mor ii i a lui Dumnezeu, care terge din inima p mân-teasc orice chip al poftei.

121. Nimic nu e mai înfrico at ca gândul mor ii i nimic mai minunat ca pomenirea lui Dumnezeu. C ci cea dintâi aduce întristarea mântuitoare; iar cealalt d rue te veselie. „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu, zice Prorocul, i m'am înveselit”.⁴ Iar în e-leptul zice: „Adu- i aminte de cele din urm i nu vei p c tui”.⁵ Dar e cu neputin s o dobândeasc cineva pe cea de-a doua, pân n'a încercat ap sarea celui dintâi.

1 Activul nu mai vrea s tie peste tot de lucruri, c ci fiind nedes - vârit u or poate fi ispitit de ele. El nu mai cuget . „Î i supune mintea rug ciunii”, Contemplativul poate iar i cugeta, c ci s'a eliberat de poft . Dar întorcân-du-se la lucruri, nu se ocup cu suprafe ele lor, ci cu ra iunile lor. El nu renun la cugetare pentru rug ciune, ci ia rug ciunea în ajutorul unei cuget ri curate. „Î i supune rug ciunea min ii”.

2 legile.

3 Psalm 18, 19.

4 Psalm 76, 4.

5 Eclesiastul 7, 40.

122. Pân ce n'a v zut mintea cu fa a descoperit slava lui Dumnezeu,¹ nu poate sufletul s spun întru sim irea sa: „Iar eu m voiu bucura întru Domnul,² m voiu desf ta întru mântuirea Lui”.³ C ci zace acoperemântul iubirii de sine peste inima lui, spre a nu i se descoperi temeliile lumii, cari sunt ra iunile f pturilor. Iar acest acoper mânt nu-l va putea ridica f r osteneli de bun voie i f r de voie.

123. Conduc torul norodului lui Israil nu poate vedea p mântul f g duin ii, care este nep timirea, dup fuga din Egipt, care este p catul cu lucrul, nici dup trecerea m rii, adic a robiei prin poft i afeciune, ci numai dup petrecerea în pustie, a ezat între faptele i mi c rile p catului, trimi ând înainte puterea sa v z toare i cercet toare.⁴

124. Cei ce ed în pustie, adic în nelucrarea patimilor, au bun t ile p mântului aceluia fericit numai din auz. Iar cei ce au privit cele din el, se în elege numai cu închipuirea sufletului, au ajuns la contempla ia celor v zute. În sfâr it, cei ce s'au învrednicit s intre în el, s'au s turat cu toat sim irea de ra iunile ce curg din el ca un lapte i ca o miere, adic de cea dintâi i de cea de-a doua contempla ie.⁵

125. Cel ce are înc mi c rile naturale ale trupului, nu s'a r stignit cu Hristos; nici nu s'a îngropat cu El, cel ce târ dup sine gânduri i amintiri suflete ti.

1 II Corinteni 3, 18.

2 Psalm 9, 16.

3 Psalm 103, 34.

4 Deuteronom 2, 26; 31, 2; 34, 1.

5 Cea dintâi contempla ie numai prin vedere, e curg toare i trec toare ca laptele. A doua prin posesiune, e consistent ca mierea. Mai probabil îns c e vorba de ra iunile Providen ii i ale Judec ii, conform cap. 161.

Deci cum va învia împreun cu El unul ca acesta, spre a umbla întru înnoirea vie ii.¹

126. Virtu ile mai cuprinz toare ale sufletului fiind trei: postul, rug ciunea i t cerea, cel ce vrea s se desfac [pu în] de rug ciune, trebuie s se odihneasc într'o oarecare contempla ie natural ; cel ce vrea s se desfac de t cere, într'o convorbire moral ; iar cel ce poste te, într'a doua mâncare d ruita.²

127. Pân ce mintea se afl în ale sale,³ p ze te asem narea, fiind bun i împreun p timitoare [mi-loas]. Iar ajungând în cele ale sim irii, dac pogoar la vreme potrivit i dup cuviin , dând i primind înv tur , înt rindu-se iar i, se întoarce la sine. Dar dac se pogoar f r rost i f r trebuin , va fi ca un general neprev z tor, care î i pierde mult din putere, luptându-se.

128. Raiul nep timirii, ascuns în noi, este icoana raiului viitor, care va primi pe cei drep i. Dar nu se vor afla afar de acela to i câ i n'au putut s ajung înl untrul acestuia.

129. Soarele sensibil nu- i trimite razele sale în casa închis ; iar cel inteligibil nu las razele sale dulci în sufletul care nu- i are sim urile închise fa de cele v zute.

130. Gnostic [cunosc tor] este cel ce- i face pogoârile cu m re ie, iar urcu urile sufletului cusmerenie.

131. Albina dorindu-se dup livezi, î i adun de-acolo materia mierii; iar sufletul scrutând veacurile, î i adun de acolo dulcea a variat în cugetare.

1 Rom. 6, 4.

2 mâncarea pentru trup, d ruit i ea de Dumnezeu i îng duit numai in al doilea rând, dup mâncarea min ii.

3 Filocalia greac : în cele dumnezei ti.

132. Cerbul care a mâncat erpi, alearg la izvoarele apelor ca să stingă veninul; iar sufletul rnit de săgețile dumnezeiești, e atras de dragostea neîncetată spre Cel ce l-a rnit.

133. În viața singuratică, răsar gânduri simple;¹ în viața în doi, gânduri amestecate; iar de sufletul mult suferit,² gândurile s-au depărtat și vin la el numai mințile goale de trupuri, care îi arată, descoperindu-i, raionurile Providenței și ale Judecării, ca niște temelii ale pământului.³

134. În viața în doi, bărbatul și femeia nu pot să vadă simplu, căci aceasta se va afla numai în viața singuratică, în care, pentru asemănarea în Hristos, nu se va cunoaște deosebirea între bărbat și femeie.

135. Gândurile⁴ nu sunt nici ale părții nerăionale ale sufletului [căci nu este gând în dobitoace], nici ale celei mintale [fiindcă nu e nici în îngeri]. Căci fiind roade ale părții raionale și folosindu-se de închipuire ca de o scară, se urcă spre minte de la simțire, vestindu-i aceleiași cele ale acesteia, și se coboară spre simțire de la minte, punându-i acesteia înainte cele ale minții.

136. Când pe catul se primejduiește ca o corabie de puhoiul lacrimilor, gândurile rele se ivesc ca unele ce ies din adânc și încearcă să-i sară în ajutor.

137. Gândurile se adună în preajma sufletului, potrivit cu starea de față a lui, fie că niște tâlhari de mare ce vor să-l scufunde, fie că niște vâslași ce vor să-i ajute văzându-l primejduit. Cei dintâi îl

1 Gândurile frământate.

2 În text este: mult suferit (), dar poate că e o

3 Ps. 17, 16. Ideea e din Sf. Maxim. Mințile goale sunt îngerii.

4 Conceptele, raionamentele.

atrag la largul gândurilor necunevite, ceilalți, întorcând cârma, împing corabia la limanuri liniștite.

137. Gândul slavei de arte, fiind al aptelea, sufletul care dorește să-l lăpede ca pe cel din urmă, de nu va desbrăca și pe cele dinaintea lui, nu va putea să îmbrace pe al optulea, care este după ele și pe care dumnezeiescul Apostol îl numește „locuință cerească”.¹ Cu aceasta se pot îmbrăca prin suspine numai cei ce s-au desbrăcat pentru ea de cele materiale.

139. De rugăciunea desvârșită se pot apropia gândurile îngerești; de cea mijlocie, cele duhovnicești; iar de cea începătoare, cele rațional-naturale.

140. Precum soiul bun al seminții obișnuite se arată prin spic, așa curia contemplației se arată prin rugăciune. Cel dintâi are, spre alungarea pășirilor culegătoare de semințe, țecile care o îngrădesc ca niște sulici; cea de-a doua, gândurile ce filosofează în ispite cum să le alunge pe acelea.

141. Cele vâzute de suflet, pentru frumusețe, sunt argintii, ca aripile porumbului; iar cele cugetate, adică cele de dincolo de rațiune, pentru contemplație, sunt aurii.² Dacă sufletul neînfrumusețat astfel, nu poate să se odihnească și nu se poate odihni acolo unde este locuința tuturor celor ce se veselesc.³

¹ II Cor. 5, 2.

² Ps. 67, 14.

³ Ps. 84, 7.

III

Capete despre f ptuire i contempla ie

Aici este o livad plin de roadele,
F ptuirii i contempla iei duhovnice ti

142. S'a poruncit odinioar celor vechi s aduc pârga ariei i a râ ni ei la templu.¹ Iar acum noi trebuie s aducem lui Dumnezeu, ca pârg a vie ii lucr toare, înfrânarea i adev rul, i a virtu ii contemplative, dragostea i rug ciunea. Prin acelea t iem pornirile poftei nera ionale i ale iu imii; prin acestea, gândurile de arte i uneltirile din ele.²

143. Încep tura vie ii lucr toare este înfrânarea i adev rul; mijlocul, neprih nirea i smerita cugutare; iar sfâr itul, pacea gândurilor i sfin irea trupului.

144. F ptuirea st nu în a face simplu cele bune, ci i în a le face cum trebuie, s vâr itorul hot rînd dela sine vremea i m sura pentru cele ce trebuesc f cute.

145. Contempla ia st nu numai în a privi trupurile cum sunt, ci i ra iunile lor spre ce caut .

146. Nici f ptuirea nu e ferm f r contempla ie, nici contempla ia nu e adev rat f r f ptuire. C ci i f ptuirea trebuie s fie ra ional , dar i contempla ia, f ptuitoare; ca prin cea dintâi, p catul s fie f r de putere, iar prin cea de-a doua, virtutea s fie tare în voirea bun t ii.

1 Ie ire 22, 23, 25.

2 Filocalia : Uneltirile dela aproapele.

147. Între celor ce se îndeletnicesc cu fptuirea, este omorîrea patimilor; iar a celor ce se îndeletnicesc cu cunoştinţa, este contemplarea virtuţilor.

148. Precum e materia fără de formă, aşa e fptuirea fără de contemplaţie; şi precum ochiul se vede din faţă, aşa contemplaţia din fptuire.

149. În stadionul virtuţii fptuitoare, mulţi aleargă. Dar numai unul ia cununa; cel ce doreşte să ajungă la sfârşitul ei prin contemplaţie.

150. Cel ce se îndeletniceşte cu fptuirea, bea în rugăciune bucuria străpungerii, dar contemplativul se îmbată din paharul cel mai tare.¹ Cel dintâi filosofoază în cele ale firii. Celălalt se uită pe sine în rugăciune.

151. Celui ce se îndeletniceşte cu fptuirea nu i se îngustează mult în contemplarea duhovnicească. Căci se simte că unul ce e zgâzuit de cineva îşi pleacă repede din casa aceluia.

152. Cei ce se îndeletnicesc cu fptuirea, intră când se roagă, ca sub nişte porţi, sub poruncile lui Dumnezeu; contemplativii intră prin cântăreţi ca în curtile virtuţilor. Cei dintâi mulţumesc că au fost deslegaţi de lanţuri, ceilalţi că au luat în robie pe cei ce-îrşoiau.

153. Puterea contemplaţiei trebuie să se afle pe măsura puterii fptuitoare. Altfel ar fi asemenea unei corăbii, care, neavând pânzele pe potriva ei, suferă sau primejdie dela furia vânturilor pentru lipsa lor de măsură, sau pagubă dela vânturi pentru micimea lor fără de corăbie.

154. Gândurile cuvioase socoteşte-le că nişte vâslă în ai corăbiei mintale. Lopele lor ar fi puterile

¹ Ps. 49, 5; 22, 5.

vii ale sufletului, iutimea și pofta, voința și libera alegere. Cel ce se îndeletnicește cu fptuirea are totdeauna trebuință de acestea, dar contemplativul nu totdeauna. Căci în vederea rugăciunii, acesta luându-și rămas bun de la toate, se așază el însuși la cârma cunoașterii și veghează toată noaptea contemplației, aducând laudele iitorului a toate. Și prinzând de undeva o oarecare cântare de dragoste, își cântă sufletului său, privind de departe în lămurirea și uimindu-se de judecările și de dreptele dumnezeiești.

155. Cel ce se află la mijloc între fptuire și contemplație, nu-și folosește corabia nici numai cu lopețile ca vâslă, nici numai cu pânzele mintale, ci împlinește trebuința bunei plutiri prin amândouă, răbdând cu bucurie și ostenele fpturii, pentru moderația contemplației, și rațiunile contemplației nederivate, pentru a se ajuta de fptuire.

156. Contemplativul având firea în armonie cu hotărârea voii, săvârșește plutirea fără osteneală, ca dus de curgerea apei. Iar cel ce se îndeletnicește cu fptuirea, având afecțiunea firii protivnică hotărârii voii, suferă mare vârtăj de gânduri și puțin lipsește să ajungă la desnădejde din pricina săvârșirii.

157. Arina care nu este bine lucrată, nu obișnuiește să-și întoarcă semănătorului și mâna și înmulțirea și curățarea. La fel nici cel ce se îndeletnicește cu fptuirea, nu va vedea roada rugăciunii mult și curată, de nu o va îngriji pe aceasta cu luare-aminte și fără mândrie.

158. Cugetarea, brăzdată neîntrerupt de urmele rugăciunii, se aseamănă cu pământul clesat des. Căci acela este neted și aceasta este dreaptă, fiind în stare să primească, cel dintâi picioare gingașe, iar cealaltă, rugăciuni curate.

159. În cele materiale, mintea are împreun lucr tor, gândul; în cele nemateriale, de nu se va lep da de el, îl va avea ca un ghimpe ce-o în ap .

160. Cel ce se îndeletnice te cu f ptuirea, are ca acoperitoare pe inima sa în vremea rug ciunii, cuno tin a celor sensibile, pe care nu o poate ridica din pricina afec iunii fa de ele. Numai contemplativul, fiind neatârnat de ele, poate vedea, din parte, cu fa a descoperit , slava lui Dumnezeu.¹

161. Rug ciunea împreunat cu contempla ia duhovniceasc , este p mântul f g duin ii, în care curge, ca un lapte i ca o miere, cuno tinta ra iunilor Providen ii i Judec ii lui Dumnezeu. Iar cea împreunat cu vreo contempla ie natural , este Egiptul, în care se ive te, în cei ce se roag , amintirea pof-telor mai groase. În sfâr it, rug ciunea simpl este mana din pustie, care, pentru nefelurimea ei, celor ce nu rabd , le închide din pricina poftei bun t ile f g duite; iar celor ce st rue pe lâng această hran îngustat , le pricinue te o gustare mai înalt , care d inue te.²

162. F ptuirea împreunat cu contempla ia se va socoti ca trupul împreunat cu duhul cuget tor; iar f r contempla ie, ca trupul împreunat cu duhul voitor.

163. Sim irea este curtea sufletului ra ional, cugetarea este noasul, iar mintea arhiereul. În curte se opre te mintea întrerupt de gânduri ne la locul lor; în noas, cea întrerupt de gânduri cu rost; iar cea care s'a învrednicit s între în dumnezeescul altar, nu mai e întrerupt de niciunul din acestea.

164. În casa sufletului f ptuitor e plâns i tânguire i vai, din pricina osteneii.³ În cea a sufletului

1 II Cor. 3, 18.

2 În elep, Solom. 16, 20,

3 Ezech. 2, 10.

contemplativ se aude glas de bucurie i de m rturisire, din pricina cuno tin ii.

165. F ptuitorul dore te s se deslege, din pricina ostenelelor, i s fie cu Hristos.¹ Iar contemplativul voe te mai bine s r mân în trup, atât pentru bucuria pe care o prime te din rug ciune, cât i pentru folosul ce-i vine de aci aproapealui.

166. La cei mai înv a i, contempla ia predomin f ptuirea; iar în cei mai gro i la minte, f ptuirea predomin contempla ia. Dar amândou ajung la acela sfâr it bun. Mai repede se va vedea îns aceasta în cei la cari contempla ia predomin f ptuirea.

167. Raiul este contempla ia celor inteligibile. Cel ce se îndeletnice te cu cuno tin a [gnosticul] într în untrul acestuia în rug ciune, ca în casa sa; iar f ptuitorul e ca un trec tor, care dore te s priveasc în untru, dar nu e l sat, deoarece mai st în picioare zidul desp r itor al vârstei lui duhovnice ti.

168. Patimile trupe ti se aseam n cu fiarele; iar cele suflete ti, cu pas rile. Pe cele dintâi le poate alunga dela via ra ional f ptuitorul. Dar pas rile nu le poate, pân nu ajunge la contempla ia duhovniceasc , oricât silin i-ar da pentru p zirea celor dinl untru.

169. F ptuitorul nu se poate ridica mai sus de frumuse ea moral , f r numai dac , asemenea Patriarhului Avraam, va ie i i el din legea firii, ca din p mântul s u, din via a sa crescut cu el în afeciune, ca dintr'o familie. C ci în chipul acesta va primi ca pe o pecete t ierea volupt ii [pl cerii], care este un acoper mânt a ezat pe noi dela na tere, ce nu îng due s ni se dea libertate des vâr it .

1 Filip. 1, 23.

170. Precum mânzul nu suferă prim vară și stea la iesle și sim nânțe cele de acolo, așa și nici mintea tânăr nu poate răbda mult îngustimea rugăciunii, ci se bucură mai bine, ca și acela, și iasă la largul contemplației naturale, care se află în psalmodie și în cetire.

171. Precum viața faptuitoare își are puterile vitale încinse ca niște mijlocuri, cu post și cu priveghiere, așa și virtutea contemplativă își face puterile ei cunoscătoare, ca niște sfenice aprinse, prin tăcere și rugăciune. Cea dintâi le dă acelora gândul [raționamentul discursiv] ca pedagog, iar cealaltă dă puterilor ei, rațiunea din untru ca povăuitoare.

172. Mintea nedesvârșită nu este lăsată și între în viața plină de rod a rugăciunii, ci numai și deabia la sunetele simple ale psalmilor, ca un șarac la frunze.¹

173. Precum nu toți cei ce ajung la convorbirea cu împăratul pot și stea la masă cu el, așa și nici cei ce ajung la întâlnirea cu rugăciunea, nu se vor bucura toți de contemplația din ea.

174. Precum tăcerea la vreme este frâna mâniei, așa și mâncarea cu măsură este frâna poftelor, iar rugăciunea de un singur gând, a gândurilor neezate.

175. Atât cel ce vrea și străbat în adâncul de jos [pe fundul oceanului] pentru mărghitarul sensibil, cât și cel ce vrea și străbat în adâncul de sus pentru mărghitarul inteligibil, ca și-l scoată la suprafață, de nu se vor desbrăca, cel dintâi de haină, celalalt de simțire, nu vor izbuti în ceea ce caută.

176. Mintea care se află în vremea rugăciunii în untrul cugetării sale, se va afla ca mirele ce stă

¹ Deuteronom 24. 21. Străinul este lăsat și între în viața după ce stă pânul a cules-o, ca și să mai adune ce grăsețe. Prin rugăciune se înalță aici rugăciunea tăcută, de un singur gând; prin psalmi, psalmodierea sau rugăciunea citită cântată.

de vorbă cu mireasa în c marea nunii. Iar cea care nu e l sat s între, stând afară strigă cu suspine: „Cine mă va duce pe mine în cuprinsul cetății?”¹ Sau: „Cine mă va c l uzi până acolo, ca să nu mai privesc la deertăciuni și nebunii mincinoase”² în vremea rugăciunii?

177. Rugăciunea fără străpungerea inimii e socotită de minte, așa cum e socotită de gătlej mănăcarea fără sare.

178. Sufletul care caută încă rugăciunea, e asemenea femeii în durerile nașterii; iar cel care a ajuns-o, e asemenea celeia care a născut și e plin de bucurie, pentru nașterea.

179. Odinioară Amoreul care locuia în munte, năpustindu-se asupra celor ce se sileau să treacă, își rănea;³ acum uitarea cea rea alungă pe cei ce încearcă să sune la rugăciunea mai înaltă a simplității, înainte de curie.

180. Dracii au multă dumnie împotriva rugăciunii curate. Pe această îi bate nu mulțimea psalmilor, ca o oaste pe dumani din afară, ci congelarea celor trei: a minții cu răciunea și a rațiunii cu simțirea.

181. Rugăciunea simplă se arată celor ce se roagă,⁴ sprijinindu-i ca o pâine;⁵ cea împreună cu vreo contemplație, ca undele marelui care-i îngră;⁶ iar cea fără chip, ca un vin cu bun mireasmă, de care, cei ce se împărătesc, nu se mai satură.⁷

182. Se zice că asinul slăbete și râde de gloata ora ului; iar rinocerul nu poate fi legat de nimenea.⁸

1 Psalm 59, 11. 2.Psalm 39, 5.

3 Numeri 14, 41; Deuteronom 1, 44.

4 Filocalia: μ, . G. 90: μ ; celor începători

5 Psalm 106, 5. 6 Psalm 12, 5. 7 II Corinteni 5, 13.

8 Iov 39, 5, 9.

Tot a a mintea, care împ r e te peste fire i peste ra iunile firii, râde de de ert ciunea gândurilor când se roag , i nu poate fi luat în st pânire de nimic din cele supuse sim urilor.

183. Cel ce clatin b ul împotriva câinilor, îi în- t rât împotriva sa. La fel îi înt rât pe draci, cel ce se sile te s se roage curat.

184. Cel ce se nevoe te, trebuie s - i strâng sim- irea la un singur fel de hran ; iar mintea, la rug - ciunea de un singur gând. F cându-se astfel neatâr- nat de patimi, va ajunge acolo, ca s fie r pit la Domnul, în vremea rug ciunii.

185. Cei st pâni i de patima pl cerii, fiind p - mânte ti, când se roag au gândurile ca ni te broa te, cari îi fur . Cei cu patimile mai domolite, au contem- pla iile ca ni te privighetori, cari îi distreaz prin sborul lor de pe-o creang pe alta, adic dela o con- templa ie la alta. Iar cei nep timitori au parte de t - cere i de lini te mult dinspre gânduri, în vremea rug ciunii.

186. Odinioar Maria, sora lui Moise, privind c - derea du manilor, ridicându- i chîmvalul a condus cân- tarea de biruin a cânt re elor.¹ Iar acum cea mai mare dintre virtu i, dragostea, ridicându-se ca s laude sufletul care a biruit patimile, se folose te de contempla ie ca de o chitar , i nu înceteaz s laude pe Dumnezeu, veselindu-se împreun cu cele din jurul ei.

187. Când cuvintele psalmilor sunt oprite în vremea rug ciunii din dep narea lor, în inima celui ce se roag , atunci inima, ca un p mânt bun, începe s arate roadele ei: vederea celor netrupe ti, asemenea unor roze; limpezimea trupurilor, asemenea unor crini; felu-

¹ Ie ire 15, 20.

rimea judec ilor dumnezeie ti, anevoie de contemplat, asemenea unor viorele.

188. Flac ra înl n uit în materie, se face purt - toare de lumin , iar sufletul deslegat din materie, ajunge purt tor de Dumnezeu. Aceea cre te pân la ardere; iar acesta, pân la cap tul dragostei dumnezeie ti.

189. Sufletul care s'a lep dat cu des vâr ire de sine i s'a închinat în întregime rug ciunii, nu mai vine jos când vrea, odat ce se afl deasupra zidirii, ci când va socoti c e drept, Cel ce poart toate ale noastre cu cump n i cu m sur .

190. Când e alungat din suflet lenea, i e scuturat din cuget viclenia, mintea ajuns goal , prin simplitate i viat neme te ugit , i nemaiavând niciun acoper mânt de ru ine, „cânt cântare nou lui Dumnezeu", i mul ume te cântând cu veselie, s rb torind astfel dinainte începutul vie ii viitoare.

191. Când sufletul care se roag , începe s se afle sub o lucrare mai dumnezeieasc , gr e te i el, ca mireasa din Cântare c tre prietenele ei, unele ca acestea: „Fr iorul meu i-a trimis mâna prin fereastr i inima mea a tres rit de El".¹

192. Precum osta ul slobozit dela r zboiu, se descarc de povara armelor, a a f ptuitorul se descarc de gânduri, venind la contempla ie. C ci nici acela nu are trebuin de arme decât în r zboiu, i nici acesta nu are trebuin de gânduri decât dac se coboar la cele ce cad sub sim uri.

193. F ptuitorii privesc trupurile pentru a cunoa te locul lor; iar contemplativii, pentru a cunoa te firea lor. Dar numai cei ce se îndeletnicesc cu cunoa terea [gnosticii] privesc ra iunile amândurora.

1 Cântare 5. 4.

194. În ra iunile trupurilor se cunosc cele netrupe ti; iar în cele netrupe ti se cunoa te Cuvântul [Ra iunea] cel mai presus de fiin , spre care se gr - be te orice suflet str dalnic s fie slobozit.

195. Ra iunile celor netrupe ti sunt ca oasele, acoperite de cele supuse sim urilor. Pe ele nu le vede nimenea, dac nu a ajuns afar de împ timirea dup cele sensibile.

196. Osta ul lap d armele când p r se te r z-boiul; iar contemplativul, gândurile, când e slobozit spre Domnul.

197. Generalul, dac r mâne f r prad în r z-boiu, e nemul umit. Tot a a f ptuitorul, dac r mâne în rug ciune f r vederea [contempla ia] duhovniceasc .

198. Cerbul alearg la izvoarele apelor trupe ti, când e mu cat de o fiar ; iar sufletul la razele celor netrupe ti, când e r nit de s geata preadulce a rug ciunii.

199. Nici ochiul trupesc nu poate vedea gr untele de grâu, nici mintea f ptuitoare nu- i poate vedea firea sa, de nu se vor desbr ca acela de hoaspe, iar aceasta de afec iunea care o acopere.

200. Precum se ascund stelele când r sare soarele, a a se sting gândurile când se întoarce mintea la împ r ia sa.

201. Dup sfâr itul f ptuirii, contempla iile duhovnice ti, rev rsându-se peste minte ca ni te raze ale soarelui, ce coboar din cer, par'c -i vin dinafar , de i sunt ale sale; i o înv luesc datorit cur iei.

202. Mintea contemplativ , când coboar de sus din cer, adus de trebuin ele firii, poate gr i ca i acela care a zis: Ce este mai minunat, decât frumuse ea dumnezeesc ? Ce gând umple de bucurie mai mult, decât acela al m re iei lui Dumnezeu? Ce dor

este atât de puternic și de greu de purtat, ca acela care se naște de la Dumnezeu în sufletul curățit de tot păcatul și care strigă din adâncul său: „Sunt rănit de dragoste”?¹

203. Cel ce nu ostenește mergând pe urmele lui Dumnezeu prin rugăciune, și nu dorește să vadă om, poate să zică: „S-a aprins inima înuntrul meu și focul va arde în cugetul meu”.

204. Sufletul fptuitor să zică după lepădarea rețelor, ca mireasa din Cântare, către dracii și gândurile rele, cari o silesc să privească iarși la deșertăciuni și la nebunii mincinoase: „Am desbrăcat haina mea, cum o voi îmbrăca iarși? Picioarele mi le-am spălat, cum le voi murdări din nou?”.²

205. Sufletul iubitor de Dumnezeu îndrăznește să-L întrebe: „Spune-mi, Păstorule cel bun, unde paștile Tale și unde odihnești la amiazi mieii Tăi? Ca urmând acestora, să nu rățesc de turmele prietenilor Tăi?”.³

106. Sufletul fptuitor, căutând să înscăvântul rugăciunii și neputând, strigă și el, ca mireasa din Cântare: „Nopțile în pat l-am căutat pe iubitul meu; l-am căutat și nu l-am aflat”⁴ L-am strigat pe El și nu m-a auzit. „Scula-mă -voiu” prin rugăciune mai străduitoare „și cutreerând prin cetate, pe uliși, prin piețe, voiu căuta pe cei ce-L iubesc”; poate Îl voiu afla pe Cel ce este în toate cele de aici și afară de toate, și mă voiu strădui când mi se va arăta slava Lui.

207. Când sufletul începe să fie întreg numai lacrimi din bucuria rugăciunii, îndrăznind și el, strigă, asemenea miresei către mirele ei: „Să coboare fr-

1 Cântare 2, 5; 5, 8.

2 Cântare 5, 3,

3 Cântare 1,6.

4Cântare 3, 1-2.

iorul meu în grădina sa"; și sim nănțe mângăierea muncitului a lacrimilor mele, ca pe niște roade scumpe.¹

208. Când sufletul fptuitor începe să cunoască, minunându-se, pe Fcitor din marea și frumoasă fpturilor, și se desfășteze de bucuria pricinuit de ele, strigă și el plin de uimire: „Cât de frumos te-ai făcut mirele meu,² raiu al Tatălui meu! «Floare a câmpului și cedru ca cedrii Libanului! Sub umbra Lui m-am dorit și am ezutat, și rodul s'ar tată dulce în gâtlejul meu”.³

209. Dacă cel ce primește un împărat în casa sa, e a a de mândru, de vestit și de plin de toată bucuria, cu cât mai mult sufletul care primește, după ce s'ar curățit, pe Împăratul împăraților, potrivit cu făgăduința nemincinoasă a Aceluia.¹ Dar un astfel de suflet e dator să se asigure cu evlavie, scoțând afară tot ce nu pare potrivit pentru odihna Aceluia și a ezând în untru tot ce e spre plăcerea Lui.

210. Cel ce a teaptă că să fie mână chemat de împăratul, ce altă grijă va avea, decât să cugete la cuvintele cari pot să fie pe placul aceluia? De aceasta grijindu-se sufletul, nu se va înfăia nepregătit la judecata de acolo.

211. Fericit este sufletul care, a teptând pe Domnul să susțină mână, nu ia în seamă osteneala zilei, nici a nopții, tiind că dimineața și se va arăta.

212. Dumnezeu îi vede pe toți. Dar pe Dumnezeu Îl ved numai cei ce nu contemplă nimic în vremea rugăciunii. Și câi îl ved pe Dumnezeu, sunt și auziți de El; iar câi nu sunt auziți, nu-L ved pe El. Dar fericit cel ce crede că e văzut de Dumnezeu. Piciorul lui nu se va clinti, silindu-se, să-I placă Lui.

1 Cântare 4, 10.

3 Cântare 2, 3.

2 Cântare 1, 15.

4 Ioan 14, 23.

213. Bun t ile Împ r iei, care este în untrul nostru, pe cari ochiul iubitor de frumuse e nu le-av zut i urechea iubitoare de cinste nu le-a auzit i la inima goal de Duhul Sfânt nu s'au suit,¹ sunt arvuna bun t ilor ce se vor da celor drep i în Împ r ia viitoare, de c tre Dumnezeu. Iar cel ce nu se desf teaz cu acestea, cari sunt roadele duhului, nu va putea ajunge s se bucure de acelea.

214. Gândurile celor ce se îndeletnicesc cu f p tuirea, sunt asemenea c prioarelor. C ci precum acelea sunt când sus în mun i, de teama vân torilor, când jos în v i, de dorul celor de acolo, a a i acestea nu pot s se afle totdeauna în contempla ia duhovniceasc , pentru pu in tatea lor, nici totdeauna în cea natural , deoarece nu urm resc pururea odihna. Dar ale celor contemplativi, dispre uesc vederile de jos [contempla iile pedestre].

215. Pic turile de rou îmbat brazdele p mântului; iar suspinele înl crimate ce r sar din inim , îmbat sim mintele sufletului în rug ciune.

216. Nimenea nu va ajunge la contemplarea dumnezeirii cugetat în Treime, de nu se va ridica deasupra doimii materiale i a unit ii învecinate. Dar nu va ajunge mai sus de aceasta, dac nu i-a f cut mintea sa unitar în cele cugetate.

217. Nu este a a de greu s fie oprit cursul râului ca s nu curg în jos, cât e de greu celui ce se roag s înfrâneze când vrea n vala min ii, ca s nu se împr tie în cele v zute, ci s se adune spre cele de sus i înrudite, m car c acest lucru e potrivit cu firea, pe când celalalt e potrivit firii.

218. Cei ce s'au cur it, trimiându- i mintea în untrul celor v zute se umplu de atâta uimire i bu-

curie, încât nu pot să încap nimic din cele p mântite ti, chiar dacă s'ar îngrămădi în jurul lor toate cele ce par vrednice de să vădit.

219. Legile firii este destul să fie spuse numai pentru a ne face să ne minunăm foarte. Dar în elese, sunt ca niște livezi înflorite ce scot din florile curate, ca dintr'un nectar ceresc, dulcea a ospăului duhovnicesc.

220. Printre florile înrourate ale livezilor albinelile zumzue în jurul reginei roiului; iar puterile cugetătoare ale sufletului, ajuns la o neîncetată căință, înconjurându-l, ostenesc¹ împreună cu el pentru cele dorite.

221. În lumea vădită se vede omul ca o altă lume, iar în cea cugetată [inteligibil], gândul. Căci omul este vestitorul cerului și al pământului și al celor din mijloc; iar gândul este temelia minții și al simțirii și al celor din jurul lor. Fără om și fără gând, amândouă lumile ar fi mute.

222. Cel dus în robie pentru o vreme, nu se întoarce cu atâta bucurie când este slobozit, cum se întoarce mintea cu picioare vesele spre cele cerești, ca spre ale sale, când este slobozit din legăturile [afecțiunile] materiale.

223. Cel ce nu se roagă cu luare aminte, ci împurtiat, socotește psalmul barbar,² dar și el este barbar pentru psalm; și amândoi sunt socotiți de draci nebunie.

224. Nu sunt una și aceeași cei care corăpătesc lumea și s'ar stignit și cei ce s'au răstignit lumii.³ Celor dintâi le sunt cuie, postul și privegherea; iar celorlalți, neaverea și disprețuirea. Dar fără cele de al doilea, ostenele pentru cele dintâi sunt fără folos.

1 P. G. 90 : doresc.

2 I Cor. 14, 11: borboreșal .

3 Galat, 4, 14.

225. Nimenea nu se poate ruga curat pân e st - pânit de patima iubirii de frumuse e i a iubirii de cinste. C ci poftele [afec iunile] i gândurile de er - t ciunii, mi cându-se cu familiaritate în jurul acestora, îl înf oar ca ni te funii, tr gând, ca pe-o vrabie legat , mintea ce încearc s sboare în vremea ru - g ciunii.

226. Este cu neputin min ii s aib pace în vremea rug ciunii, dac nu i-a f cut prietene în - frânarea i dragostea. C ci cea dintâi lupt s risi - peasc du m nia trupului împotriva sufletului, iar cea de-a doua, cea împotriva aproapelui, de dragul lui Dumnezeu. De aceea venind Pacea, care co - vâr e te orice minte,¹ a f g duit s - i fac loca în cel ce a f cut pace în sine.²

227. Cel ce se nevoe te s între, în Împ r ia lui Dumnezeu, trebuie s prisoseasc cu fapta drept ii în cele bune; în milostenii, d ruind din ceea ce îi lipse te; iar în ostenelile pentru pace, furând r b - darea cea întru Domnul.

228. Nici cel ce e în lips cu virtutea, din negrij , nici cel ce prisose te, din pricina p rerii de sine, nu se vor afla înl untrul limanului nep timirii. C ci nici unul nu a ajuns s se împ rt easc de bun t ile din dreptate, stând la mijloc între ei i acelea lipsa i prisosin a.

229. P mântul, care nu d rue te plugarului s - mân a înmul it , nu-l poate face pe acesta bogat, dându-i numai s mân a, sau i un mic adaos. La fel pe f ptuitor nu-l poate face drept lucrul f cut, dac nu-i va fi sânguin a c tre Dumnezeu mai mare decât voia.

230. Nu to i cei ce nu iubesc pe aproapele, îl pot i urî; nici cei ce nu-l ur sc, îl pot i iubi. i altceva

1 Filip 4,7

2 Ioan 14,23

este a pismui sporul aceluia, i altceva a-i împiedeca¹ sporirea. Dar cea mai de pe urm treapt a p catului st în a nu fi numai mu cat de darurile aceluia, ci în a i cleveti însu irile lui bune, c n'ar fi a a.

231. Altele sunt patimile trupe ti i altele cele suflète ti; altele cele dup fire i altele cele potrivnice firii. Cei ce le lap d pe cele dintâi, dar nu are grij de cele din urm , este asemenea omului care ridic îngr ditor înalt i groas împotriva fiarelor, dar se bucur de pas rile cari m nânc strugurii viei raionale, cei cu adev rat frumo i.

232. Mai întâi sufletul î i închipue te r ul, pe urm îl pofte te, apoi se p trunde de pl cere sau de întristare, pe urm îl vede cu sim urile i apoi într în atingere v zut sau nev zut cu el. Toate acestea sunt întov r ite de gânduri, afar de prima mi care, care dac nu e primit , tot r ul de dup ea va r mânea nelucrat.

233. Cei ce s'au apropiat de nep timire, sunt clinti i numai de n luciri; cei cu patimile domolite, de pofte; cei st pâni i de voluptate, de afec iuni. În sim irea r ului se afl cei ce abuzeaz de cele trebuincioase, dar cu întristare; iar în atingere cu el, cei ce se înso esc cu el f r întristare.

234. Pl cerea se s l lue te în toate m du-larele trupului. Dar nu tuturor se arat la fel de turbur toare. Ci unele se turbur mai mult de partea poftitoare a sufletului, altele de mânie i iar i altele de cele cari in de cugetare. Cele dintâi sunt turburate de l comia pântecelui, cele de al doilea de furie, iar cele de ai treilea de viclenie, pricina tuturor patimilor rele.

335. de trebuin s se deschid sim urile, asemenea por ilor cet ii. Dar e de trebuin s nu

¹ In text: a nu-i împiedeca.

se îng duce s între prin deschiz tur , odat cu cele de lips , i noroadele cari vreau pe du mani i se fac pricini de lupt .

236. Pl cerea este rodul pofteti; furia, al iu imii; iar r utatea, al pismei. Dar nu poate "ajunge la pace cu cele din urm , cel ce nu lupt împotriva c peteniilor. Nici nu poate intra în limanul demolirii patimilor, cel ce împline te poruncile de sil .

237. Cei ce resping atacurile, nu las s între gândurile la via ra ional ca ni te fiare i s fac pagub în roadele ei. Iar cei ce se înso esc f r s se îndulceasc cu ele, le las simplu s între, dar s nu se ating nicidecum de roadele ei. Cei ce vorbesc dulce cu patimile prin gânduri, dar nu vin la încuviinare, se aseam n cu cei ce las fiara s între în untrul arinii i a îng r ditudinii, dar nu-i îng due s se sature din strugurii viei. Dar pe urm o g sesc mai tare decât puterea lor, ajungând ade-seori la încuviin area patimlor.¹

238. Cel ce mai are lips de îngrijirea îng r ditudinii prin înfrânare, înc n'a ajuns la simplitate. C ci cel des vâr it, zice, nu se înfrâneaz [ci cel ce se lupt înc].² El se aseam n cu cel ce are vie, sau arin , nu în mijlocul multor altor vii i locuri, ci undeva într'un col . De aceea are lips de mult paz i trezvie. Dar via celui ce a ajuns la simplitate, nu poate fi atins din nicio parte, întocmai ca a unui împ rat sau a altui st pânitor înfrico at, care face s se cutremure ho ii i trec torii chiar i numai la auzul lui.

239. Mul i urc pe crucea relei p timiri, dar pu ini primesc i piroanele ei. C ci mul i se supun

1 Cele patru trepte ale lui Isichie: atac, înso ire, consim ire, fapt , devin aci cinci: atac, înso ire, convorbire, consim ire, fapt ,

2 Ce-i în parantez numai în Filoc. gr.

ostenelilor și necazurilor celor de bun voie, dar celor ce vin fără voie nu se supun decât cei ce au murit cu des vâire lumii acesteia și odihnei din ea.¹

240. Mulți au desbrăcat toate hainele de piele. Dar pe cea din urmă, cea a slavei de arte, numai cei ce au dispărut pe maica ei, adică dorința de a-și plăcea lor.

241. Cel ce respinge și nu primește lauda oamenilor și odihna trupului, s'a desbrăcat și de ultima haină a slavei de arte. Acesta s'a învrednicit să se îmbrace încă de aici în strălucirea locuinței din cer, cunoscută cu multe suspine.

242. Altceva este lucrarea și altceva lucrul său - vâire. Cel din urmă arată pe catul isprăvit; cea dintâi arată numai dulcea împătimire care se lucrează în untru, dar nu afară, ca cei ce nu s'au strămutat din pe mântul lor, dar plătesc birăstă pânitorilor, gândurile lor.

243. Dacă gustul este pânit de plăceri, este cu neputință să nu-l urmeze și celelalte simțuri, chiar dacă cele de sub pânțeale ale celor mai reci par să fie liniștite, ca și ale celor îmbătâniți, cari nu mai primesc înfocarea, din istoveală. Dar stearpa care preacurvește nu va fi socotită neprihănită, prin aceea că nu naște Ci zicem că este neprihănită acela care nu primește în untru și nu se rostogolește din pricina vederii.

244. Partea poftitoare a sufletului se vede de te cum este, în mâncări, în înfățișări și în glas, în pornirile cu voia, sau altfel în gust, în vedere și în auz, după cum se folosește bine sau rău de ele, sau se află la mijloc între acestea două.

1 P. G. 90. În locul propoziției din urmă "are; Mulți sunt robii ascultării de bun voie, dar ai rău înii fără de voie numai cei ce au stins iubirea de cinste.

245 În cei ce nu sunt povuiri de temere, gândurile sunt în mare împrețiere, ca oile cari n'au pastor.¹ Dar când sunt cîluzite, sau mînate din urmă de frică, gândurile se află în bun rînduială și în untrul ocolului.

246. Frica e fiica credinței și p zitoarea poruncilor. Cel ce n'a cătigat pe maica ei, nu se va învrednici să fie oaia p scut după voia Domnului.

247. Unii au numai începuturile bunților, alii mijlocul lor, iar alții sfârșiturile lor. Fără acestea, fiecare se va afla ca un ostaș simplu, sau ca un slujbă fără plată. Și de aceea cel dintâi își pzețe numai și de abia casa sa de cei ce încearcă să o prade, iar celalalt nu are cinstea cuvenită în cele ce le face.

248. Cei ce ne îndeamnă să ne învoim cu plăcerile gâtlejului, pînă ce suntem nedesvârșiți, fac ceva asemănător cu cei ce ne poruncesc să șgâriem rînila aproape de vindecare, sau să scarpăm bucele pentru plăcerea ce ne-o fac, sau să mîncăm bucate cari sporesc căldurile, sau să surpăm îngrăditura viei și să lăsmă între, ca o fiară, cugetul trupului, care străice gândurile cele bune ca pe niște struguri. Acestora nu trebuie să le dăm ascultare, nici să nu ne plecăm la limbirile fără rost ale oamenilor și ale patimilor. Ci mai degrabă să întărim îngrăditura înfrângerii pînă vor înceta fiarele, adică patimile trupei, să urle, sau gândurile dearte să coboare ca niște pasări și să vatăme via, adică sufletul cîluzit de vederile cele în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava, în vecii vecilor, Amin.

	Des vârirea
	Luminarea inimii
Ticlosul monah pe nume Teofan	Strălucirea strălucirii
Înfrîngerea a dumnezeii tilor daruri, care prin cercare s'a cunoscut de purtătorii de Duh	Contemplarea tainelor
Mai întâi, rugăciunea preacurată pornește, Dintru care o anumită lucrare se ivește. După aceea, este strălucirea în sfânta lucrare. Apoi lacrima dumnezeiească a inimii izvoarește. După ea, o pace dinspre mulțimea gândurilor toate, Dintru care a minții curățare este odărnicește. Cu vederea tainelor celor prea-înalte. În negritate chip, după aceasta, o strălucire strălucirii. Iar din ea, a inimii nedestăluită lumină. În de aici, mai departe, desvârlirea nesfârșită. Către treapta aceasta are o lămurire nemurită, Măcar că dintru'un stih este doar alcătuit.	Pacea gândurilor Lăcrimile inimii Sfânta lucrare Căldura inimii
	Rugăciunea curată
	Urcușul dumnezeiesc
Aa la începutul scrierii, pe cea mai de jos treaptă, Numai curățată rugăciune vedem că se arată. Dar ea este de foarte multe feluri. În pe acestea toate de-aivrea sunt le numeroase. La mare lungime cuvântul s'ar întinde. Acela lucru s'îl cugeți despre toate, iubite. Dar dascăl în ele este numai cercarea mai sus de cuvinte. Scara ce crește spre vârf, într'un chip atât de ciudat, o zecime de trepte, o învioreare a vieții în chip minunat,	

O zecime de trepte ce vesteje te via a din suflet.
 C unul din purt torii de Duh, zice nou a a ;
 Cel ce nu ostene te aci via a s'agoniseasc ,
 Cu de art n dejde s nu ne am geasc
 Pre sine, c pre aceasta dincolo o va lua.
 Zece trepte, filosofia'ndumnezeirii,
 Zece trepte, rodul scripturilor toate,
 Zece trepte, descoperirea des vâr irii,
 Zece trepte, înspre ceruri urcate,
 Zece trepte ce fac s vedem pe Dumnezeu.
 Scara prea scurt ne pare, luat întru lungul s u.
 În inim , îns , cu ea de va face omul cercare,
 O bog ie neînc put 'n lume pentru el va afla,
 Un izvor dumnezeesc, izvorând str in via .
 C scara aceasta ne este o înv toare m rea .
 Bine e m surile sale, fiecare s - i vad în gând,
 Scara cea cu zece daruri cu luare aminte privind.
 De socote ti c statornic stai i tu pe ea,
 Spune-ne pe care din trepte tu te descoperi a sta.
 Spre folosire i nou celor ce suntem departe de ea.
 Îns , de vrei s înve i de pre despre acestea ceva,
 Las grija de lucrurile toate,
 De cele f r de rost, cât i de cele binecuvântate.
 C f r lep darea de grije nimic nu po i înv a.
 i doar din cercare, nu din vorba vine această cuno tin .
 Iar pentru inerea de minte î i dau acum spre tiin ,
 Cuvântul acesta, p strat dela Sfin ii purt tori de Dumnezeu,
 De i el cu greu va p trunde pân întru auzul t u.
 Cel ce nu se afl pe vreuna din treptele ce s'au amintit,
 Sau nu totdeauna spre acestea cu gândul s'a str duit,
 În clipele mor ii lui i în cump na de r posare,
 Va fi de spaim cuprins, cu tremur de'nfrico are,
 i str in nu va fi de groaza din urm cea mare.

Stihurile mi s'au sfârșit într'un cuvânt înfricoșat.
Dar e de mare folos dacă aș fi s'ar întâmplat.
Că cei ce nu se cesc și nu fac cele bune,
Dintre care primul sunt eu, rămân de mine,
Pricin mare au să se teamă, precum se cuvine.
Iar cel ce are urechi de auzit, să aud bine.
Auzi și în elegeri tu, cel ce pre acestea le-ai scris.
Cum de ai îndrăznit acestea de le-ai zis,
Om care nu ai din ele nimic,
Cum de nu te-ai temut să înveți despre ele înfricoșat ?
N'ai auzit oare de Zăneli de cele ce el a purtăm,
Când a cutezat să ridice chivotul cel dumnezeesc ?
Că nu spre învârtura altora în chipul acesta grăiesc,
Ci ca pre mine însumi mai greu să mă osândesc,
Cunoscând cununile înalte ale celor ce se nevoiesc
și cum numai eu, întru toate, singur de rod mă lipsesc.

Stihuirea românească
de monahul Agaton

Unele gre eli de tipar

Pagina	rândul	în loc de	cite te
71	2 de jos	c	cu
78	7 de sus	urmând -I	urmându-I
93	7 de sus	cât	câte
124	10 de sus	trupul	sufletul
134	9 de sus	c ci	c
151	2 de sus	Pând	Pân
151	10 de jos	barbarii	barbari
167	2 de sus	pe întins	de întins
167	5 de sus	nd zise r spunzâ	r spunzând zise
193	1 de sus	pofta	pofta)
204	8 de jos	i blestemul de	de blestemul i
220	8 de jos	în el toare	neîn el toare
222	7 de jos	haului	harului
238	18 de jos	e i îndat	e i ea îndoit

